

ISSN: 2548-0723

SPOR BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
JOURNAL OF SPORT SCIENCES RESEARCHES

JSSR

Cilt/Vol:5, Sayı/Issue:1, Yıl/Year:2020

SPOR BİLİMLERİ | JOURNAL OF SPORT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ | SCIENCES RESEARCHES

2020, Cilt 5, Sayı 1 | 2020, Volume 5, Issue 1
Çevrimiçi Basım Tarihi: Haziran 2020 | Publishing Date: June 2020
ISSN: 2548-0723 | ISSN: 2548-0723

Yayın hakkı © 2016 Kadir YILDIZ
Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi yılda 2 kez (Haziran-Aralık) yayımlanan Uluslararası hakemli süreli bir yayındır.
JSSR is published biannually (June-December)

<http://dergipark.org.tr/jssr>

Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi Adına Sahibi – Owner/ Baş Editör – Editor in Chief

Dr. Kadir YILDIZ

Editör Yardımcısı / Associate Editors

Dr. Ercan POLAT

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı

Yayın Kurulu / Publishing Board

Dr. Jerónimo García-FERNANDEZ	Universidad de Sevilla, SPAIN
Dr. Kim WON YOUNG	Wichita State University, USA
Dr. Malgorzata TOMECKA	Private Academy of Sport Education in Warsaw, POLAND
Dr. Petronal MOISESCU	Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Dr. Pınar GÜZEL	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Serkan HAZAR	Ömer Halidemir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Viorica CALUGHER	The State University of Physical Education and Sport, MOLDOVA

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator

Dr. Kadir YILDIZ

İngilizce Dil Editörleri / Proofreading for Abstracts

Dr. Deniz DİRİK

Öğr. Gör. Elvan Deniz YUMUK

Yazım Kontrol Grubu / Editing Scout

Dr. Mehmet GÜLÜ

Ağ Sistemi Yöneticisi / Webmaster

Uzman (Specialist) Mustafa KUŞ

Yayın Dili / Language

Türkçe- İngilizce- Turkish - English

BİLİM KURULU – SCIENTIFIC BOARD

Dr. Abdelmalik SERBOUT	Djelfa University, ALGERIA
Dr. Adela BADAU	University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, ROMANIA
Dr. Amin AZIMKHANI	Imam Reza International University, IRAN
Dr. Anna SZUMILEWICZ	Gdansk University of Physical Education and Sport, POLAND
Dr. Angela MAGNANINI	University of Rome Foro Italico, ITALY
Dr. Ayad OMAR	Tripoli University, Sports and Health, LIBYA
Dr. Balint GHEORGHE	“Vasile Alecsandri” University of Bacău, ROMANIA
Dr. Celina R. N. GONÇALVES	Polytechnic Institute of Bragança, PORTUGAL
Dr. Dana BADAU	University of Medicine and Pharmacy of Tirgu Mures, ROMANIA
Dr. Dilshad AHMED	University of Macau, CHINA
Dr. Dimitris CHATZOPOULOS	Aristotle University of Thessaloniki, GREECE
Dr. Dusan MITIC	University of Belgrade, SERBIA
Dr. Emanuele ISIDORI	University of Rome Foro Italico, ITALY
Dr. Eugeniu AGAPII	The State University of Physical Education and Sport, MOLDOVA
Dr. Ferman KONUKMAN	Qatar University, QATAR
Dr. Iconomescu T. MIHAELA	Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Dr. Ivan ANASTASOVSKI	University SS Cyril and Methodist, MACEDONIA
Dr. Iuliana BARNA	Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Dr. Hafidi MOUNIB	Université d'Alger 3, ALGERIA
Dr. J.P VERMA	Lakshmbai National Institute of Physical Education Gwalior, INDIA
Dr. Jerónimo G. FERNANDEZ	Universidad de Sevilla, SPAIN
Dr. Jerzy KOSIEWICZ	Josef Pilsudski University of Physical Education, POLAND
Dr. Khaled EBADA	Faculty of Physical Education. Port Said University, EGYPT
Dr. Kim WON YOUNG	Wichita State University, USA
Dr. March KROTEE	North Carolina State University, USA
Dr. Malgorzata TOMECKA	Private Academy of Sport Education in Warsaw, POLAND
Dr. Mir Hamid SALEHIAN	Islamic Azad University, IRAN
Dr. Michael LEITNER	California State University, USA
Dr. Nadhim Shaker AL-WATTAR	Mosul University, IRAQ
Dr. Neofit ADRIANA	“Vasile Alecsandri” University of Bacău, ROMANIA
Dr. Petronal MOISESCU	Dunarea de Jos University of Galati, ROMANIA
Dr. Raed A.A. A. AL-MASHHADI	University of Babylon, IRAQ
Dr. Rajesh KUMAR	Osmania University, INDIA
Dr. Salahuddin KHAN	Gomal University Dera Ismail Khan Khyber Pakhtunkhwa Pakistan
Dr. Tatiana DOBRESCU	“Vasile Alecsandri” University of Bacău, ROMANIA
Dr. Varela NAHUEL	Universidad de La Matanza, ARGENTINA
Dr. Viorica CALUGHER	The State University of Physical Education and Sport, MOLDOVA
Dr. Yrij DOLINNYJ	Donbas'ka Derzhavna Mashinobudivna Akademiya, UKRAINE
Dr. Ali AYCAN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Ali ÖZKAN	Bartın Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Alpaslan YILMAZ	Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Aylin ÇELEN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Bahar ATEŞ ÇAKIR	Uşak Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Betül BAYAZIT	Kocaeli Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Bilge DONUK	İstanbul Cerrahpaşa Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Burak GÜRER	Gaziantep Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Cenab TÜRKERİ	Çukurova Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Defne ÖCAL KAPLAN	Kastamonu Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Dilşad ÇOKNAZ	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Erdil DURUKAN	Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Ertan TABUK	Hitit Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Esin ERGİN	Adnan Menderes Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Fatma Filiz ÇOLAKOĞLU	Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE

Dr. Feyza Meryem KARA
Dr. Gazanfer DOĞU
Dr. Hanifi ÜZÜM
Dr. İbrahim ERDEMİR
Dr. Kemal GÖRAL
Dr. Kerem Yıldırım ŞİMŞEK
Dr. Mehmet ASMA
Dr. Mehmet GÜL
Dr. Mehmet GÜLLÜ
Dr. Melike ESENTAŞ
Dr. Müberra ÇELEBİ
Dr. Mücahit FİŞNE
Dr. Murat TAŞ
Dr. Müge A. MUNUSTURLAR
Dr. Nazmi SARITAŞ
Dr. Nevzat MİRZEOĞLU
Dr. Nuran KANDAZ GELEN
Dr. Nurten DİNÇ
Dr. Osman Tonguç MUTLU
Dr. Pınar GÜZEL
Dr. Sabri ÖZÇAKIR
Dr. Selami ÖZSOY
Dr. Selhan ÖZBEY
Dr. Serkan HAZAR
Dr. Serkan KURTİPEK
Dr. Sevim GÜLLÜ
Dr. Süleyman Murat YILDIZ
Dr. Süleyman MUNUSTURLAR
Dr. Suat YILDIZ
Dr. Sümmani EKİCİ
Dr. Tekin ÇOLAKOĞLU
Dr. Tennur YERLİSU LAPA
Dr. Tuğbay İNAN
Dr. Uğur SÖNMEZOĞLU
Dr. Yavuz YILDIZ
Dr. Zuhul YURTSIZOĞLU

Kırıkkale Üniversitesi, TÜRKİYE
İstanbul Aydın Üniversitesi, TÜRKİYE
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Balıkesir Üniversitesi, TÜRKİYE
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, TÜRKİYE
Eskişehir Teknik Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE
İnönü Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Düzce Üniversitesi, TÜRKİYE
Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Eskişehir Teknik Üniversitesi, TÜRKİYE
Erciyes Üniversitesi, TÜRKİYE
Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE
Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE
Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
İstanbul Üniversitesi- Nişantaşı, TÜRKİYE
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, TÜRKİYE
Eskişehir Teknik Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, TÜRKİYE
Gazi Üniversitesi, TÜRKİYE
Akdeniz Üniversitesi, TÜRKİYE
Dokuz Eylül Üniversitesi, TÜRKİYE
Pamukkale Üniversitesi, TÜRKİYE
Manisa Celal Bayar Üniversitesi, TÜRKİYE
Cumhuriyet Üniversitesi, TÜRKİYE

2020: 5(1) SAYI HAKEMLERİ / REVIEWERS FOR 2020: 5(1)

Dr. Ali AYCAN	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
Dr. Betül COŞKUN	Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
Dr. Burak GÜRER	Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
Dr. Defne ÖCAL KAPLAN	Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
Dr. Dicle ARAS	Ankara Üniversitesi, Ankara.
Dr. Elvin ONARICI GÖNGÖR	Eskişehir Teknik Üniversitesi, Eskişehir.
Dr. Erdal ARI	Ordu üniversitesi, Ordu.
Dr. Eren ULUÖZ	Çukurova Üniversitesi, Adana.
Dr. Halil İbrahim CEYLAN	Atatürk Üniversitesi, Ankara.
Dr. Hanifi ÜZÜM	Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
Dr. Hulusi ALP	Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
Dr. Mehmet ÇEBİ	On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
Dr. Mehmet GÜLLÜ	İnönü Üniversitesi, Malatya.
Dr. Mehmet İLKİM	İnönü Üniversitesi, Malatya.
Dr. Nazmi SARITAŞ	Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
Dr. Nurullah Emir EKİNCİ	Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
Dr. Sabri ÖZÇAKIR	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
Dr. Sevim GÜLLÜ	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, İstanbul.
Dr. Sezen ÇİMEN POLAT	Gazi Üniversitesi, Ankara.
Dr. Süleyman Murat YILDIZ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
Dr. Ümit Doğan ÜSTÜN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
Dr. Yeşer EROĞLU	İstanbul Rumeli Üniversitesi, İstanbul.
Dr. Yeter Aytül DAĞLI EKMEKÇİ	Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

SPOR BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ AMAÇ VE KAPSAMI

Amacı:

Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi'nin temel amacı, Spor Bilimleri alanına ilişkin güncel gelişmeleri bütüncül ve kapsayıcı bir biçimde inceleyerek bu doğrultuda ortaya çıkan özgün makale ve derlemeleri hedef kitle ile paylaşmaktır. Değişen ve sürekli bir gelişim içerisinde olan günümüz dünyasında, spor bilimleri çalışmalarına daha bütüncül ve kapsayıcı bir bakış açısıyla yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü spor endüstrisi günümüzde birçok farklı alanlardan etkilenebilmektedir. Bu etkileşim ortamında Spor Bilimleri Alanında yapılan nitelikli bilimsel çalışmaları okuyucularla buluşturmak hedeflenmektedir.

Kapsamı:

Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2016 yılında yayın hayatına başlamış olup yılda 2 kez yayımlanan Uluslararası Hakemli bir dergidir. Dergi Türkçe ve İngilizce yazılara yer vermektedir. Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Spor Bilimleri alanına ilişkin olarak; Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi, Spor Yönetimi, Rekreasyon, Hareket ve Antrenman Bilimleri, Sporda Psiko-sosyal Alanlar ve Spor-Sağlık Bilimleri alanlarında kavramsal veya araştırmaya dayanan, sahasına katkı sağlayacağı düşünülen özgün araştırmaları ve derleme makaleleri yayımlamaktadır. Ayrıca dergide kitap incelemesine de yer verilmektedir.

DİZİNLEME BİLGİSİ / INDEXING

TÜBİTAK-ULAKBİM DERGİPARK AKADEMİK projesi kapsamında olan Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi; *Türkiye Atıf Dizini*, *SOBIAD*, *Bielefeld Academic Search Engine (BASE)*, *CABI's Leisure Tourism Database*, *CABI's Leisure, Recreation and Tourism Abstracts*, *CrossRef*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *Eurasian Scientific Journal Index (ESJI)*, *Journal Factor*, *Journalseek*, *Türk Eğitim İndeksi*, *ResearchBib*, *Rootindexing*, *Scientific World Index*, *Science Library Index*, *Worldcat*, *OpenAIRE*, *İdealonline*, *CiteFactor ve Google Scholar* veri tabanlarında dizinlenmektedir. Dergi ayrıca Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kütüphanesi kataloğunda online olarak taranmaktadır.

EDİTÖRDEN MEKTUP

Değerli spor bilimciler, Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi (JSSR), Uluslararası hakemli dergi olup yılda 2 kez (Haziran-Aralık) yayınlanmaktadır. 2016 yılından beri ulusal ve uluslararası çalışmalarla siz değerli okurlarımızla birlikte olmanın onurunu ve mutluluğunu yaşamaktayız. Dergimizin 2020 yılı 5. Cilt 1. sayısında, spor bilimleri alanının farklı disiplinlerinden kavramsal veya araştırmaya dayanan, sahasına katkı sağlayacağı düşünülen 11 Makale çalışmasına yer verilmiştir. Ayrıca derginin bu sayısında, 6 çalışma bilim kurulu üyeleri tarafından yayınlanmaya uygun görülmemiştir.

Dergimizin yayın sürecinde başta siz değerli yazar ve okuyucular olmak üzere değerli bilim kurulu üyelerimize ve editör ekibimize katkılarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi (JSSR), yayın kurulu olarak yapmış olduğunuz değerli çalışmalardan ve desteklerinizden dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca bu değerli çalışmalara katkılarından dolayı değerli bilim kurulu üyelerine sonsuz teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Kadir YILDIZ

Editör

Orijinal Makale / Original Article	Sayfa/ Page
Mobbing Davranışlarının Öğrenci Tükenmişliğine Etkisi: Spor Bilimleri Fakültesi Lisans Öğrencileri Üzerinde Ampirik Bir İnceleme <i>The Effect of Mobbing Behaviors on Students' Burnout: An Empirical Study on Undergraduate Students of the Faculty of Sports Sciences</i> Süleyman Murat YILDIZ.....	1-14
Yerel Yönetimlerin Spor Tesislerinden Faydalanan Yöre Halkının Hizmet Kalitesi Beklentisi ve Algısına Yönelik Bir İnceleme: Keçiören Belediyesi Örneği <i>An Examination of the Local Benefits from Sport Facilities of Local Governments Public Expectation and Perception of Service Quality: Case of Kecioren Municipality</i> Gülçin TANRIKULU, Sümmani EKİCİ.....	15-26
<i>The Effects of Static and Dynamic Stretching Exercises on Ankle Muscle Strength and Balance</i> Aydin BALCI, Mehmet ÇELEBİ, Murat ZERGEROĞLU, Rüştü GÜNER	27-34
Kadın Mülteciler Sosyal Uyumu Rekreasyonla Aşıyor <i>Female Refugees Get through the Social Adaptation with Recreation</i> Melike ESENTAŞ, Rabia GÜVEN, Pınar GÜZEL.....	35-43
Dövüş Sporcularına Uygulanan Direnç, Pliometrik ve Kompleks Antrenman Yöntemlerinin Hareket Hızına Etkilerinin Karşılaştırılması <i>Comparison of Effects on the Movement Velocity of Resistance, Pliometric and Complex Training Methods Applied to Martial Art</i> Serdar BAYRAKDAROĞLU, Nuri TOPSAKAL, İbrahim CAN.....	44-54
<i>Investigation of the Effect of the 5-Month Special Multi-Component Training Program on the Performances of a Blind Powerlifter</i> Khaled EBADA, Mohamed EISSA.....	55-61
Özel Spor İşletmelerinde Çalışan Personelin Örgütsel Sinizm ile Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi <i>The Relationship Between Organizational Cynicism and Organizational Commitment Levels of Workers Employed in Private Sports Businesses</i> Nedim MALKOÇ, Hakan SUNAY.....	62-75
<i>The Relationship between Passive Lower Limb Flexibility and Kinematic Determinants of Split Leap Performance in Rhythmic Gymnastics</i> Berfin Serdil ÖRS, Canan TURŞAK.....	76-82
Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği'nin Türk Sporculara Yönelik Sınanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması <i>Turkish Adaptation of the Shared Mental Models in Team Sports Scale: Validity and Reliability Study</i> Utku IŞIK, Osman GUMUSGUL.....	83-94

Antrenör Eğitim Sistemi Açısından 30978 Sayılı Antrenör Eğitimi Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi <i>Evaluation of the Coach Training Regulation No. 30978 in terms of Coach Training System</i> Ömer ÖZBEY, Halil Erdem AKOĞLU, Bilge DONUK.....	95-110
Spor Seyircileri için Dışsal ve İçsel GÜdü Ölçekleri Kısa Versiyon Uyarlaması ve Çok Değişkenli İlişkisel Bir Uygulama <i>Short Version Adaptation of External and Internal Motivation Scales for Sport Spectators and A Multi Variable Relationship Implementation</i> Hasan Birol YALÇIN, Ercan POLAT.....	111-129

Mobbing Davranışlarının Öğrenci Tükenmişliğine Etkisi: Spor Bilimleri Fakültesi Lisans Öğrencileri Üzerinde Ampirik Bir İnceleme*

Süleyman Murat YILDIZ[†]
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Örijinal Makale

Gönderi Tarihi: 31.10.2019

Kabul Tarihi: 13.03.2020

DOI: 10.25307/jssr.640401

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Bu çalışmada mobbing davranışlarının üniversite öğrencilerinin tükenmişliği üzerine etkisi incelenmiştir. Veriler bir devlet üniversitesinin spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerinden (n=223) elde edilmiştir. Mobbing davranışlarını ölçmek için Einarsen ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen Negatif Davranışlar Ölçeği'nin öğrencilere yönelik versiyonu kullanılmıştır. Öğrencilere yönelik versiyon bu çalışmada geliştirilmiş ve "Negatif Davranışlar Ölçeği-Öğrenci" olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin geçerliliği için hem açımlayıcı hem de doğrulamayı faktör analizi uygulanmıştır. Ayrıca, ölçeğin güvenilirliği için Cronbach's alpha katsayısı hesaplanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri yüksek değerler göstermiş ve sonuçta ölçeğin 12 maddeli ve iki boyutlu yapısı (akademik mobbing ve akademik olmayan mobbing) ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, öğrencilerin tükenmişliğini ölçmek için "Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci" kullanılmıştır. Daha sonra çalışmanın amacı doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiler hiyerarşik regresyon analizi ile incelenmiştir. Sonuçlar mobbing davranışlarının öğrenci tükenmişliğini anlamlı ve pozitif yönde etkilediğini göstermiştir ($\beta=.350$; $p<0,01$).

Anahtar kelimeler: Mobbing, Öğrenci Tükenmişliği, Lisans, Üniversite

The Effect of Mobbing Behaviors on Students' Burnout: An Empirical Study on Undergraduate Students of the Faculty of Sports Sciences

Abstract

Numerous variables influence student burnout, one of which is mobbing. In this study, the effect of mobbing behaviors on undergraduate students' burnout was investigated. The data were obtained from students of a faculty of sports sciences (n=223). To measure mobbing, we used a modified version of the Negative Acts Questionnaire-Revised (NAQ-R; Einarsen et al., 2009) adapted to the higher education context. The new version of this scale was developed in this study, and it was labeled as the Negative Acts Questionnaire-Student (NAQ-S). For the validity of the scale, both exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis were applied. In addition, Cronbach's alpha coefficient was calculated for the reliability of the scale. The validity and reliability analyzes showed high values. As a result, NAQ-S contained 12 items (see the appendix) and a two-factor structure: academic mobbing (1-4 items) and non-academic mobbing (5-12 items). On the other hand, to measure students' burnout, Maslach Burnout Inventory-Student Survey (MBI-SS; Schaufeli et al., 2002) was used. Then, hierarchical regression analysis was used to investigate the relationships between variables. The results showed that mobbing behaviors had a significant and positive effect on students' burnout ($\beta=.350$; $p<0.01$).

Keywords: Mobbing, Students' Burnout, Undergraduate, University.

*Bu çalışma 26-27 Ekim 2019 tarihleri arasında Kuşadası'nda düzenlenen 9. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

[†]**Sorumlu Yazar:** Süleyman Murat YILDIZ, Doç. Dr., E-posta: smyildiz@gmail.com.

GİRİŞ

Son yıllarda literatürde mobbing ve tükenmişlik ile ilgili araştırmaların arttığı görülmektedir. Bu artışın nedeni hem mobbingin hem de tükenmişliğin örgütlerde gün geçtikçe daha sık görülmesi ve bireyler üzerinde olumsuz etki yaratmasıdır (Karık ve Yıldız, 2015; Varhama ve Björkqvist, 2004).

Mobbing, bir başkasına kasten zarar vermek ve onu rahatsız etmek için üretilen agresif bir davranış olarak ifade edilirken (Leymann, 1996), tükenmişlik, aşırı ve kronik stresin neden olduğu psikolojik sendrom olarak tanımlanmaktadır (Maslach, 2003). Hem mobbing hem de tükenmişlik, bireylerin örgütlerdeki verimliliğini olumsuz yönde etkileyen olgulardır (Maslach ve Leiter, 2008; Notelaers vd., 2006). Son zamanlarda yapılan araştırmalarda, örgütlerde mobbing ve tükenmişliğin yarattığı olumsuz psikolojik iklimin artma eğiliminde olduğu görülmüştür (Yıldız, 2015).

Mobbing eğitim örgütlerinde de görülen ve sürekli gelişen bir olgudur. Geçtiğimiz yıllarda, ilkökul (örneğin, Wolke vd., 2001), ortaokul (örneğin, Alex-Hart, Okagua ve Opara, 2015) ve lise (Taştan ve Gökler, 2017) düzeyinde kapsamlı çalışmalar yapılmıştır. Ancak, yükseköğretimde mobbing araştırmaları sınırlıdır (Giovazzo ve Malikiosi-Loizos, 2015). Örneğin, Hoover, Oliver ve Hazler (1992), mezun öğrencilerin yarısından fazlasının okul yaşamı boyunca farklı türlerde mobbing davranışı ile yüzyüze geldiklerini bildirmiştir. Lisansüstü öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin %20'den fazlasının danışmanları tarafından mobbinge maruz bırakıldıkları ortaya konulmuştur (Yamada, Cappadocia ve Pepler, 2014). Giovazzo ve Malikiosi-Loizos (2015) ise öğrenciler ile öğretim elemanları arasında mobbing davranışları üzerine yapılan araştırmaların oldukça sınırlı olduğunu belirtmektedir.

Son zamanlarda çeşitli mesleklerde stres ve tükenmişlik üzerine yapılan araştırmalara öğrenciler de eklenmiştir (Yıldız ve Dirik, 2019). Öğrencilerin üniversite hayatı incelendiğinde, bir çalışan olmasa da, onların akademik çabaları bir nevi iş olarak kabul edilebilir. Bu nedenle, öğrencilerin iş yükünü (sınıf içi etkinlikler, ev ödevleri, sınavlar vb.) başarıyla tamamlamaları gerekmektedir (Salmela-Aro, Savolainen ve Holopainen, 2009). Üniversite öğrencileri akademik yaşamlarında, bir taraftan eğitim desteği alırken (Yıldız ve Tüfekçioğlu, 2008), diğer taraftan çeşitli nedenlerden kaynaklanan olumsuz durumlarla, örneğin akademik tükenmişlikle karşı karşıya kalabilir. Bu bağlamda, düşük öz yeterlik (Rahmati, 2015), yüksek iş yükü (Jacobs ve Dodd, 2003), iş yükü kontrol eksikliği, ödül eksikliği ve sosyal destek eksikliği (Maslach ve Leiter, 2008) öğrencilerin tükenmişliği üzerinde önemli etkiye sahip olabilir. Öte yandan, mobbing davranışları öğrencilerin tükenmişliğini de etkileyebilir. Literatüre göz atıldığında, yükseköğretimde mobbing davranışı ile öğrenci tükenmişliği arasındaki ilişkinin sonucunda ortaya çıkan bilgilerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Giovazzo ve Malikiosi-Loizos, 2015; Goodboy, Martin ve Johnson, 2015). Bu nedenle, bu çalışmada, yükseköğretim bağlamında öğretim elemanı kaynaklı mobbing davranışlarının öğrenci tükenmişliği üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu makalede ilk olarak kavramsal olarak mobbing ve tükenmişlik konularına değinilmiş, ardından araştırma hipotezleri ve ana hatlarıyla araştırma metodolojisi hakkında bilgiler

verilmiştir. Daha sonra araştırma bulguları sunulmuş ve son olarak da araştırmanın etkileriyle ilgili sonuçlar ortaya konulmuştur.

Mobbing

Mobbinge ilk olarak değinen Avusturyalı bilim adamı Etolojist Konrad Lorenz (1963) olmuştur. Bu kavramı “bir grup hayvanın tek bir hayvanı çeşitli şekillerde hedef alarak korkutması, ona zarar vermesi” şeklinde kullanmıştır. Daha sonra Heinemann (1972) bu kavramı, bir grup çocuğun diğer bir grup çocuğa zarar vermesiyle ilgili grup davranışlarını incelerken ele almıştır. Esasında, mobbinge yönelik algı uzun süredir var olmasına rağmen, işyerindeki varlığı ve etkilerinin bilimsel olarak incelenmesi son yirmi yıla dayanmaktadır. Son yıllarda mobbing konusuna daha sık değinilmesinin altında nadir görülen bir olay olmaktan çıkıp işyerinde yaygın hale gelmesi yatmaktadır (Vandekerckhove ve Commers, 2003). Örgütlerde mobbingin olumsuz psikolojik etkileri üzerine bir dizi çalışma yürüten Leymann (1996), bu alanda öncü bir araştırmacı olarak görülebilir. Leymann çalışmalarında, mobbing davranış formlarının niteliklerine ve bu davranışa maruz kalanların üzerindeki psikolojik etkilerine odaklanmıştır. Leymann tanımladığı 45 ayrı mobbing davranışını özelliklerine göre beş grupta sınıflamıştır. Bunlar; kişinin saygınlığına saldırı (*amaç*; küçümseme, karalama ve itibarsızlaştırma), performansa yönelik saldırılar (*amaç*; iş başarımını düşürme), iletişime yönelik saldırılar (*amaç*; iletişim bağlarını koparma), sosyal koşullara yönelik saldırılar (*amaç*; sosyal bağları koparma, tecrit etme) ve fiziksel saldırı tehdidi (*amaç*; fiziksel sağlığı etkileme), (Yıldız, 2017:150).

Mobbing olgusu “zorbalık, psikolojik taciz, psikolojik terör, yıldırma, psikolojik şiddet, iş yeri terörü” gibi kavramlarla da ifade edilmektedir (Yıldız, 2017:145). Esasında tüm bu terimlerin hepsi bir kişiye karşı gerçekleştirilen bir nevi şiddet eylemine odaklanmaktadır. Leymann (1996) mobbingi “örgütlerde, bir veya birkaç kişinin genelde tek bir kişiye sistematik bir şekilde yönelttiği, kişiyi çaresiz ve savunmasız bir durumun içine iten düşmanca veya ahlak dışı davranışlar” olarak tanımlamıştır. Einarsen, Hoel ve Notelaers (2009) ise mobbingi “bireyin performans yeteneğini olumsuz yönde etkileyen taciz içerikli sosyal dışlama davranışları” olarak ifade etmiştir.

Mobbing, tüm mesleklerde ve örgütlerde ortaya çıkabilen (Vveinhardt, Fominiene, ve Andriukaitiene, 2019), kültür ve cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin maruz kalabileceği, sonuçları ağır bir durumdur (Tınaz, 2006). Mobbing davranışına maruz kalan bireyde; bir taraftan düşük verimlilik (Öntürk, 2018) ve düşük ekstra rol davranışı (Yıldız, 2016) gibi durumlar görülürken, diğer taraftan yüksek stres ve tükenmişlik görülebilir (Yıldız, 2017).

Tükenmişlik

Maslach (2003) tükenmişliği “işyerinde stresörlerin uzun etkileri ile ortaya çıkan bir psikolojik sendrom” olarak tanımlamış ve bu durumu iş ile çalışan arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan kronik bir gerginlik olarak görmüştür. Tükenmişlik yaşayan kişiler düşük enerji, motivasyonsuzluk, işine ve başkalarına karşı negatif hisler besleme ve kişiler arası etkileşimden kaçınma gibi durumlarla yüz yüze kalmaktadırlar (Thomas ve Lankau, 2009).

Eğitim öğretim bağlamında değerlendirildiğinde öğrencilerin derslere katılımları, ödevler ve sınavlarda talep edilenleri yerine getirme çabaları bir iş olarak kabul edilmektedir. Bu

nedenle iş ortamında görülen tükenmişlik olgusu, eğitim ortamında öğrenciler üzerinde de görülebilmektedir (Schaufeli ve Taris, 2005). Her meslekte görülebilen bir olgu olan tükenmişliği Schaufeli ve diğerleri (2002) yükseköğretimdeki öğrenciler üzerinde incelemiştir. Araştırmacılar öğrenci tükenmişliğini “tükenme, sinizm ve mesleki etkinlik” olmak üzere üç boyutta ele almışlardır. Goodboy ve diğerleri (2015) bu boyutları şu şekilde açıklamışlardır: “*Tükenme*, yorgunluk ve stress nedeniyle duygusal kaynakların tükenmesi ile oluşan enerji eksikliği ile karakterizedir. *Sinizm*, genel olarak işe yönelik uzak veya kayıtsız bir tutuma sahip olmayı ifade eder. *Mesleki etkinlik*, sosyal ve mesleki başarılarla sahip olma anlamına gelir; mesleki etkinlik eksikliği, kişisel başarıların azaldığını ve işle ilgili görevlerde daha düşük bir başarı seviyesini yansıtır (s.273).”

Yükseköğretim bağlamındaki bazı değişkenler öğrenci tükenmişliği ile ilgilidir. Önceki araştırmalar düşük öz yeterlik, iş yükü, zaman baskısı, olumsuz öğrenci-öğretmen ilişkilerinin öğrenci tükenmişliğinin başlıca öncülleri olduğunu göstermiştir (Furrer, Skinner ve Pitzer, 2014; Pienaar ve Sieberhagen, 2005; Rahmati, 2015). Son zamanlarda yapılan bir araştırma, mobbingin öğrenci tükenmişliğinin de öncülü olabileceğini göstermiştir (Goodboy vd., 2015). Öte yandan, öğrenci tükenmişliğinin en önemli sonuçları düşük motivasyon ve düşük akademik başarıdır. Bazı araştırmalar, akademik başarı ile öğrenci tükenmişliği arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (McCarthy, Pretty ve Catano, 1990; Yang, 2004).

Tükenmişliği açıklamakta en etkili modellerden biri iş yükü-kontrol modelidir. Bu model iş durumunun yönlerini ve iş taleplerini stres ile ilişkilendirmektedir. Bu modele göre, iş yükü ve iş kontrolü arasındaki etkileşim işten kaynaklanan stres düzeyini belirlemektedir (Karasek, 1979). *İş yükü*, belirli bir zamanda belirli bir kalitede yapılması gereken iş miktarını; *kontrol* ise, bu işin, çalışanın bilgi, beceri, yetenek ve kararları ile doğru ve amaca uygun bir şekilde yerine getirebilmesini ifade eder. İş yükü ile kontrol arasındaki fark stres düzeyini belirlemektedir. Eğer fark yok ise, iş ile ilişkili bir stresten bahsedilemez. Eğer fark varsa stresten bahsedilebilir ve özellikle bu farkın artması stres düzeyini artırır. Hem stres düzeyinin yüksek olması, hem de stresin kronikleşmesi tükenmişliğin oluşmasında önemli rol oynamaktadır. İş yüküne karşı bireyin kontrol gücü çökmesi durumunda çevresinden gelecek yeterli “sosyal destek” bireyin iş stresini hafifleten önemli bir etkidir (Yıldız, 2017:177). Sosyal destek, tükenmişliği açıklamada etkili çevresel faktörlerden biri olarak görülebilir. Sosyal destek, bir bireye çevresindeki kişilerden gerekli bilgi ve psikolojik yardım sağlanmasıdır. Eğitim ortamında, öğrenciler öğretmenlerden, sınıf arkadaşlarından ve yakın arkadaşlarından sosyal destek alabilir. Eğitim ortamında öğrencilere yeteri kadar sosyal desteğin sunulmaması, öğrencilerin tükenmişlik yaşama olasılığını arttırmaktadır (Jacobs ve Dodd, 2003).

Mobbing ve Öğrenci Tükenmişliği Arasındaki İlişki

Öğrencilerde tükenmişlik iki açıdan ele alınabilir. Birincisi iş yükünü kontrol edemeyen öğrenci tükenmişlik yaşar. Burada akademik yetersizlik söz konusudur, dolayısıyla öğrencinin iş kaynaklı olarak öğrenim düzeyini kaldıramadığı söylenebilir. İkincisi mobbing kaynaklı tükenmişliktir ki, burada öğrencinin iş yükünü kontrol edebilme yeteneği vardır, ancak uygulanan mobbing yüzünden öğrenci motivasyonunu kaybeder.

Yükseköğretim ortamında mobbing ve tükenmişlik olgularını ayrı ayrı ele alan çalışmalar oldukça yaygın olmasına rağmen, her iki olgu arasındaki ilişkiyi öğrenci bağlamında inceleyen araştırmalar oldukça sınırlıdır (Giovazzo ve Malikiosi-Loizos, 2015; Goodboy vd., 2015). Bu bağlamda yapılan bir araştırmada, Goodboy ve diğerleri (2015) bir yükseköğretim kurumunda lisansüstü öğrenciler üzerinde mobbing ile tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulguları mobbing ile öğrenci tükenmişliği arasında pozitif ilişki olduğunu göstermiştir. Sınırlı olan çalışmalara karşın, daha fazla araştırma yapılarak, mobbing ve öğrenci tükenmişliği arasındaki ilişkinin yükseköğretim bağlamında daha fazla netleştirilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla, literatüre katkı sağlamak amacıyla, mobbingin öğrenci tükenmişliği üzerine olan etkisine yönelik aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₁. Akademik mobbingin lisans öğrencilerinin tükenmişliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

H₂. Akademik olmayan mobbingin lisans öğrencilerinin tükenmişliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

H₃. Mobbingin lisans öğrencilerinin tükenmişliği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi vardır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel yaklaşım ve nicel ölçek uygulamasını içeren iki aşamalı bir metodoloji kullanılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında, öğrencilere yönelik mobbingi ölçmek için ölçek maddeleri geliştirmiş, ardından ikinci aşamada mobbingin tükenmişliğe olan etkisi ampirik olarak test edilmiştir.

Örnekleme

Bu çalışmada kullanılan veriler, Türkiye’de bulunan bir devlet üniversitesinin spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerinden (n=223) elde edilmiştir. Kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak, öğrencilere 280 ölçek formu dağıtılmış, uygulama sonunda 242 ölçek formunun geri döndüğü (geri dönüş oranı %86,4) görülmüştür. Eksik doldurulan 19 form değerlendirilmeye alınmamış, sonuçta 223 form analiz için uygun bulunmuştur.

Ölçme Araçları

Mobbing Ölçeği: Öğretim elemanı kaynaklı mobbing davranışlarını ölçmek için, Einarsen ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen “Negatif Davranışlar Ölçeği (NDÖ)” bu çalışmada öğrenci bağlamına dönüştürülmüştür. Orijinal ölçekteki ifadelerin öğrencilere uymamasından dolayı, ölçüm özelliklerini sağlamak için, orijinal ölçeğin üniversite ortamına uyarlanmasına gerek duyulmuştur. 16 üniversite öğrencisinden oluşan bir odak grubun katılımıyla, derinlemesine görüşme ve beyin fırtınası tekniği kullanılarak, her bir ölçek maddesi üniversite ortamına yönelik anlamlılığı bakımından incelenmiştir. Ayrıca, odak grup görüşmesinde Leymann’ın (1996) “Leymann Inventory of Psychological Terrorization” çalışması da ele alınarak, üniversitede mobbingin en etkili şekilde ölçülmesini sağlayabilecek potansiyel ölçek maddeleri de görüşülmüştür. Bu süreçte örneğin, NDÖ’de bulunan “bilgisini saklayan biri performansınızı etkiler” maddesi “öğretim elemanının sahip olup da size vermediği kritik bilgiler akademik performansınızı etkiler” ifadesine dönüştürülmüştür. Derinlemesine görüşmeler doyum noktasına ulaştığında, 12 maddeli bir ölçek ortaya çıkmış ve buna Negatif Davranışlar Ölçeği-Öğrenci (NDÖ-Ö) adı verilmiştir. Daha sonra, küçük bir

pilot test uygulaması ile, ölçek ifadelerinde olabilecek sorunları araştırmak ve düzeltmek için NDÖ-Ö 30 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonunda ifadelerde küçük düzeltmeler yapılmış ve ölçek formu son haline getirilmiştir (EK 1).

Öğrenci Tükenmişliği Ölçeği: Öğrencilerin tükenmişliğini ölçmek için, Maslach Tükenmişlik Envanteri'nin Schaufeli ve diğerleri (2002) tarafından öğrenci versiyonuna dönüştürülmüş hali olan "Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci" (MTE-Ö) kullanılmıştır. Öğrencilere yönelik olan bu ölçme aracı 15 maddeden ve 3 boyuttan (tükenme, sinizm, mesleki etkinlik) oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin Türkçe versiyonunu oluşturmak için maddelerin çevirisinde Brislin'in (1970) geri tercüme yöntemi kullanılmıştır. Geri çeviri yöntemi kültürlerarası araştırmalarda çeviri için en yaygın ve en çok önerilen yaklaşımdır. Bu yöntem çerçevesinde her ölçek maddesi İngilizceden Türkçeye çevrilmiş ve alan uzmanları tarafından çapraz kontrol edilip değerlendirilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, düzenlenen form katılımcılara uygulanmıştır.

Her iki ölçek maddeleri "1=hiçbir zaman, 2=çok nadir, 3=bazen, 4=çoğu zaman, 5=her zaman" arasında değişen beş noktalı Likert tipi bir ölçekle ölçülmüştür.

İstatistiksel Analiz

Ölçeklerin yapı geçerliliğini tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliklerini değerlendirmek için Cronbach's alfa katsayıları hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon analizi, mobbingin tükenmişlik üzerindeki varsayımsal etkilerini test etmek için hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Ayrıca, mobbing ve tükenmişliğin varlığı ile ilgili değerlendirmeler şu puan aralıklarına göre yapılmıştır: 1,00 - 1,79 arası = hiç yok; 1,80 - 2,59 arası = çok nadir; 2,60 - 3,39 arası = bazen; 3,40 - 4,19 arası = çoğu zaman; 4,20 - 5,00 arası = her zaman.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Çalışmaya katılan öğrencilerin (n=223) demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilerin demografik özellikleri

Değişkenler	f	%	
Cinsiyet	Erkek	128	57,4
	Kadın	95	42,6
	<i>Toplam</i>	223	100
Sınıf	Birinci	51	22,9
	İkinci	54	24,2
	Üçüncü	60	26,9
	Dördüncü	58	26,0
	<i>Toplam</i>	223	100
	X	SS	
Yaş	21,5	2,01	

Verilerin demografik analizi, katılımcıların yaş ortalamasının $21,5 \pm 2,01$ olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin çoğunluğunu erkekler (%57,4) oluşturmuştur. Katılımcıların %22,9'u birinci sınıf öğrencisi (n=51), %24,2'si ikinci sınıf öğrencisi (n=54), %26,9'u üçüncü sınıf öğrencisi (n=60) ve %26'sı ise dördüncü sınıf (n=58) öğrencisidir.

Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Negatif Davranışlar Ölçeği-Öğrenci'nin Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

AFA sonuçları NDÖ-Ö'nün iki boyutlu yapısını ortaya koymuştur. Her boyutta yer alan maddelere yüklenen anlamlara dayanarak bu boyutlara "akademik mobbing" ve "akademik olmayan mobbing" ismi verilmiştir. KMO katsayısı (0,890) ve Bartlett'in Sphericity testi ($\chi^2=999,541$; $p<0,001$) faktör analizinin uygun olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ölçeğin Cronbach's alfa değeri ($\alpha=0,831$) oldukça yüksektir. Tablo 2, faktör yükleri ve yapının boyutluluğuna yönelik bazı istatistikî değerleri göstermektedir. Ayrıca, ölçeğe uygulanan DFA'da güçlü model uyumu indeksleri ($\chi^2=121,8$; $df=53$; $\chi^2/df=2,29$; CFI=0,928; GFI=0,918; AGFI=0,879; IFI=0,929; RMESA=0,076) gözlenmiştir. Bu modeldeki değerler, literatürde önerilen kriterleri karşılamaktadır (Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2001).

Tablo 2: Negatif Davranışlar Ölçeği-Öğrenci'nin geçerlik ve güvenirlik sonuçları

Maddeler	X	SD	F1	F2
1. Öğretim elemanının sahip olup da size vermediği kritik bilgiler akademik performansınızı etkiler.	3,72	1,29		,705
2. Öğretim elemanı akademik yetkinlik seviyenizin üzerindeki işi (ödev, araştırma proje vb.) yapmaya zorlar.	2,78	1,23		,773
3. Öğretim elemanı akademik fikirlerinizi önemsemez.	1,99	1,19		,601
4. Öğretim elemanı kaldıramayacağınız derecede iş yoğunluğu verir.	1,74	1,03		,610
5. Öğretim elemanı yaptığınız işle dalga geçer.	1,32	,77	,727	
6. Öğretim elemanı tarafından göz ardı edilir ve dışlanırsınız.	1,41	,84	,627	
7. Öğretim elemanı kişiliğiniz/özel hayatınız hakkında aşağılayıcı sözler söyler.	1,24	,71	,776	
8. Hatalarınız ve yanlışlarınız öğretim elemanı tarafından sürekli hatırlatılır.	1,80	1,05	,640	
9. Öğretim elemanı hakkınızda suçlamalarda bulunur.	1,36	,83	,814	
10. Size karşı öğretim elemanı tarafından anlık kızmalar ve bağırılmalar olur.	1,74	,93	,668	
11. Öğretim elemanı size korkutucu davranışlar sergiler.	1,31	,71	,781	
12. Öğretim elemanı tarafından şiddetli olarak tehdit edilirsiniz.	1,16	,60	,791	
	X	1,99	1,42	2,56
	SD		,60	,83
			Percentage of Variance Explained	38,166 16,739
			Cumulative % of Variance Explained	38,166 54,905
			Cronbach's Alpha	0,873 0,650
				0,831

F1= Akademik Olmayan Mobbing, F2= Akademik Mobbing

Maslach Tükenmişlik Envanteri-Öğrenci'nin Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

AFA sonuçlarına göre MTE-Ö'nün faktör yükleri 0,564 ile 0,882 arasında değişmektedir. KMO katsayısı (0,886) ve Bartlett'in Sphericity testi ($\chi^2=1867,660$; $p<0,001$) faktör analizinin uygun olduğunu göstermiştir. Ayrıca, ölçeğin Cronbach's alfa değeri ($\alpha=0,789$) oldukça yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan, ölçeğe uygulanan DFA'da güçlü model uyumu indeksleri ($\chi^2=161,0$; $df=87$; $\chi^2/df=1,85$; CFI=0,959; GFI=0,914; AGFI=0,881; IFI=0,960; RMESA=0,062) gözlenmiştir. Bu modeldeki değerler, literatürde önerilen kriterleri karşılamaktadır (Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2001).

Mobbing ve Öğrenci Tükenmişliği Düzeyleri

Mobbinge yönelik aritmetik ortalamaya bakıldığında, bu tür davranış varlığının “çok nadir” düzeyde olduğu ($X=1,99$) görülmektedir. Diğer taraftan alt boyutlara bakıldığında akademik mobbingin “bazen” seviyesinde ($X=2,56$), akademik olmayan mobbingin “çok nadir” düzeyde ($X=1,42$) olduğu görülmektedir. Tükenmişliğe yönelik aritmetik ortalamaya bakıldığında ise, öğrenci tükenmişliğinin “bazen” seviyesinde olduğu ($X=2,74$) görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Mobbing ve öğrenci tükenmişliği düzeyleri

	X	SD
Mobbing	1,99	,60
Akademik mobbing	2,56	,83
Akademik olmayan mobbing	1,42	,59
Öğrenci tükenmişliği	2,74	,55

Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyon analizi, mobbing ve tükenmişlik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermiştir ($r=0,341$; $p<0,01$). Yani, mobbing davranışı arttıkça tükenmişlik de artmaktadır. Demografik değişkenlere göz atıldığında, hiçbir demografik değişkenin tükenmişlik ile anlamlı ilişkisi yok iken, cinsiyetin ve sınıf düzeyinin mobbing ile ilişkisi bulunmaktadır. Cinsiyet değişkeninde mobbing davranışı kadınlar lehine azalmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça mobbing davranışı artmakta, ancak iki değişken arasındaki bu ilişkinin zayıf düzeyde olduğu da görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Korelasyon analizi sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Cinsiyet	1					
2. Yaş	-,131	1				
3. Sınıf	-,010	,544**	1			
4. Akademik mobbing	-,115	,152*	,200**	1		
5. Akademik olmayan mobbing	-,128	,035	,084	,393**	1	
6. Mobbing	-,150*	,093	,142*	,727**	,908**	1
7. Tükenmişlik	-,018	,055	,022	,197**	,352**	,341**

** $p<0,01$; * $p<0,05$

Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları

Bu çalışmada, geliştirilen hipotezleri test etmek amacıyla, tükenmişliğin bağımlı değişken olarak ele alındığı hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları, mobbingin öğrencilerin tükenmişliği üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin ($\beta=,350$; $p<0,01$) olduğunu göstermiştir (Tablo 7). Ayrıca hem akademik mobbingin ($\beta=,200$; $p<0,01$) hem de akademik olmayan mobbingin ($\beta=,358$; $p<0,01$) öğrenci tükenmişliğini anlamlı ve pozitif olarak etkilediği de bulunmuştur (Tablo 5, 6). Bu sonuçlara göre, bu çalışmada ele alınan üç hipotez de kabul edilmiştir.

Tablo 5: Akademik mobbingin tükenmişlik üzerine etkisine yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	Tükenmişlik	
	Adım 1	Adım 2
1. Cinsiyet	-,010	,012
2. Yaş	,060	,052
3. Sınıf	-,011	-,046
4. Akademik mobbing	-	,200*
F	,239	2,333
R ²	,003	,041
Adjusted R ²	-,010	,023

Not: Standardize edilmiş beta değerleri kullanılmıştır, * $p<0,01$

Tablo 6: Akademik olmayan mobbingin tükenmişlik üzerine etkisine yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	Tükenmişlik	
	Adım 1	Adım 2
1. Cinsiyet	-,010	,037
2. Yaş	,060	,074
3. Sınıf	-,011	-,048
4. Akademik olmayan mobbing	-	,358*
F	,239	8,026
R ²	,003	,128
Adjusted R ²	-,010	,112

Not: Standardize edilmiş beta değerleri kullanılmıştır, * $p<0,01$

Tablo 7: Mobbingin Tükenmişlik üzerine etkisine yönelik hiyerarşik regresyon analizi sonuçları

Bağımsız değişkenler	Tükenmişlik	
	Adım 1	Adım 2
1. Cinsiyet	-,010	,042
2. Yaş	,060	,062
3. Sınıf	-,011	-,061
4. Mobbing	-	,350*
F	,239	7,495
R ²	,003	,121
Adjusted R ²	-,010	,105

Not: Standardize edilmiş beta değerleri kullanılmıştır, * $p<0,01$

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın nitel olan ilk aşamasında, mobbingi ölçmek için öğrencilere yönelik özel ölçek maddeleri geliştirilmiştir. Bu çerçevede, Einarsen ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen “Negatif Davranışlar Ölçeği” bu çalışmada öğrenci bağlamına dönüştürülmüştür. Orijinal ölçekteki ifadelerin öğrencilere uymamasından dolayı, ölçüm özelliklerini sağlamak için, orijinal ölçeğin üniversite ortamına uyarlanmasına gerek duyulmuştur. Yapılan analizler NDÖ-Ö’nün yükseköğretim ortamında mobbingi ölçmek için geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya çıkarmıştır. Lisansüstü öğrencilere yönelik bir araştırmada, Goodboy ve diğerleri (2015) mobbingi ölçmek için Einarsen ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen “Negatif Davranışlar Ölçeği”ni kullanmışlardır. Ancak bu araştırmacılar, iş yerinde çalışanlar için geliştirilen bu ölçeğin öğrencilere yönelik nasıl kullanıldığını araştırmalarında net olarak belirtmemişlerdir.

Bu çalışmanın ikinci aşamasında, öğretim elemanı kaynaklı mobbing davranışının öğrenci tükenmişliği üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yükseköğretimde mobbing (örneğin, Metzger, Petit ve Sieber, 2015) ve tükenmişlik (Örneğin, Neumann, Finaly-Neumann ve Reichel, 1990) konularını ayrı ayrı ele alan çalışmalar oldukça fazladır. Ancak, her iki değişken

arasındaki ilişkiyi farklı eğitim seviyelerinde inceleyen araştırmalar ise oldukça sınırlıdır. Özellikle, her iki yapının spor bilimleri fakültesindeki öğrenciler üzerindeki ilişkisini araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla, bu çalışmanın sonuçları konunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Bu çalışmanın bulguları, mobbingin lisans öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi ($\beta=,350$; $p<0,01$) olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin tükenmişliğinde hem akademik mobbing ($\beta=,200$; $p<0,01$) hem de akademik olmayan mobbing ($\beta=,358$; $p<0,01$) etkili olduğu da görülmüştür. Burada akademik olmayan mobbingin öğrenci tükenmişliği üzerinde daha fazla etkili olduğu söylenebilir. Sonuç olarak bu çalışmada ele alınan üç hipotez de kabul edilmiştir. Goodboy ve diğerleri (2015) tarafından lisansüstü öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada, mobbing ile tükenmişlik arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla her iki çalışmadaki bulgular benzerlik göstermektedir.

Mobbinge maruz kalan bir öğrencide olumsuz psikolojik, zihinsel ve fiziksel tükenmişlik belirtilerinin görüleceği açıktır (Notelaers vd., 2006). Bu noktada, iş yükü-kontrol destek modeli (Karasek, 1979; Van Der Doef ve Maes, 1999) mobbingin tükenmişliğe olan etkisinin açıklanmasında kullanılabilir. Buna göre, mobbinge maruz kalan bir öğrenci, iş yükünü (sınıf içi etkinlikler, ev ödevleri, sınavlar vb.) yerine getirmenin -fiziksel ve zihinsel sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle- zorluğunu yaşayacak ve bunları kontrol etmede başarılı olamayacaktır. Ayrıca, mağdurun diğer öğretim elemanları ve arkadaşlarından gerekli bilgi, psikolojik ve sosyal desteği alamaması durumunda, mobbingin olumsuz etkileri daha güçlü olacaktır. Mobbing sonucu yaşanabilecek yüksek tükenmişlik düzeyleri, öğrencilerin akademik başarısızlığına yol açabilecektir. Bu noktada, yapılmış bazı araştırmalar sosyal desteğin önemini vurgulamaktadır. Bu araştırmalar okul yönetimi ve öğretmenler tarafından sosyal destek sağlanması durumunda öğrenci stresi (Park vd., 2015) ve tükenmişlik düzeyinin (Kim vd., 2017) azalacağını ileri sürmektedirler.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, mobbing ve tükenmişlik konularının okul yönetimleri tarafından dikkate alınması gerektiği açıktır. Mobbing mağduriyeti ve tükenmişlik tek bir öğrencide görülse dahi önemlidir. Tükenmişliğin; verimliliği ve performansı düşürmesi, okula ve derslere karşı negatif tutuma yol açması, insan ilişkilerini bozması, gerilim ve çaresizlik hissi yaratması (Yıldız, 2015) gibi olumsuz durumlara sebep olabileceği göz önüne alındığında, okul yönetimlerinin olası mobbing davranışlarını önlemeye yönelik bir takım tedbirler alması gerektiği söylenebilir. Örneğin, farkındalık eğitimleri düzenlenerek bu tür davranışların hiçbir düzeyde hoş karşılanmayacağı yönünde güçlü mesajlar verilebilir. Potansiyel mobbing davranışlarını en aza indirmek için okul yönetimi tarafından güçlü sosyal ağlar ve mekanizmalar geliştirilebilir. Mobbinge maruz kalma nedeniyle tükenme belirtileri (depresyon, başarıda düşüş hissi) görülen öğrencilere yönelik sosyal destek sağlanması faydalı olabilir. Sonuç olarak, mobbing davranışlarını azaltma çabaları tükenmişlik yaşama olasılığını ortadan kaldıracak ve bu çabalar öğrencilerin bireysel performanslarının artmasına katkıda bulunacaktır.

Bu çalışma yükseköğretimde bulunan lisans öğrencileri ile sınırlıdır. Gerek örneklem miktarından, gerekse lisans öğrencilerine odaklanılmasından dolayı bu çalışmanın sonuçları tüm eğitim düzeylerine genellenemez. Elde edilen sonuçların genel olup olmadığını ve farklı

örneklerde tutarlı olup olmadığını belirleyebilmek için tüm eğitim düzeylerinde daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla, araştırmacılara, NDÖ-Ö'yu kullanarak lise, lisans, ön lisans, yüksek lisans veya doktora düzeylerinde benzer çalışma yapmaları önerisi verilebilir.

Yayın Etiği: Mevcut çalışmanın yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Alex-Hart, B.A., Okagua, J. and Opara, P. (2015). Prevalence of bullying in secondary schools in Port Harcourt. *Int J Adolesc Med Health*, 27(4), 391-396. DOI: <https://doi.org/10.1515/ijamh-2014-0038>.
- Brislin, R.W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 1(3), 187-216. DOI: <https://doi.org/10.1177/135910457000100301>.
- Browne, M.W. and Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In: K. A. Bollen & J.S. Long (Eds) *Testing structural equation models*. Newbury Park: Sage.
- Byrne, B.M. (2001). *Structural equation modeling with AMOS – Basic concepts, applications, and programming*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Inc., Publishers.
- Einarsen, S., Hoel, H. and Notelaers, G. (2009). Measuring exposure to bullying and harassment at work: Validity, factor structure and psychometric properties of the Negative Acts Questionnaire-Revised. *Work & Stress*, 23(1), 24-44. DOI: <https://doi.org/10.1080/02678370902815673>.
- Furrer, C.J, Skinner, E.A. and Pitzer, J.R. (2014). The influence of teacher and peer relationships on students' classroom engagement and everyday motivational resilience. *National Society for the Study of Education*, 113(1), 101-123.
- Giovoalias, T. and Malikioti-Loizos, M. (2015). Bullying at Greek universities: Cross-national perspectives. In H. Cowie, C.A. Myers (Eds.), *Bullying among university students* (pp. 110-126). London: Routledge.
- Goodboy, A., Martin, M. and Johnson, Z. (2015). The relationships between workplace bullying by graduate faculty with graduate students' burnout and organizational citizenship behaviors. *Communication Research Reports*, 32(3), 272-280. DOI: <https://doi.org/10.1080/08824096.2015.1052904>.
- Heinemann, P. (1972). *Mobbing – Gruppvåld bland barn och vuxna (Mobbing – Group Violence by Children and Adults)*. Stockholm: Natur and Kultur.
- Hoover, J.H., Oliver, R. and Hazler, R.J. (1992). Bullying: Perceptions of adolescent victims in the midwestern USA. *School Psychology International*, 13(1), 5-16. DOI: <https://doi.org/10.1177/0143034392131001>.
- Jacobs, S.R. and Dodd, D. (2003). Student burnout as a function of personality, social support, and workload. *Journal of College Student Development*, 44(3), 291-303. DOI: <https://doi.org/10.1353/csd.2003.0028>.
- Karasek, R.A. (1979). Job demands, job decision latitude, and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative Science Quarterly*, 24(2), 285-308. DOI: <https://doi.org/10.2307/2392498>.
- Karık, T. ve Yıldız, S.M. (2015). Mobbing davranışlarının kadın basketbolcuların tükenmişliği üzerine etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(2), 430-442. DOI: <https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i2.3349>.
- Kim, B., Jee, S., Lee, J., An, S. and Lee, S.M. (2017). Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach. *Stress & Health*, 34(1), 127-134. DOI: <https://doi.org/10.1002/smi.2771>.

- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-184. DOI: <https://doi.org/10.1080/13594329608414853>.
- Lorenz, K. (1963). *On Aggression*. San Diego, CA: Harcourt Brace.
- Maslach, C. (2003). Job burnout: New directions in research and intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 12(5), 189-192. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8721.01258>.
- Maslach, C. and Leiter, M.P. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*, 93(3), 498-512. DOI: <https://doi.org/10.1037/0021-9010.93.3.498>.
- McCarthy, M.E., Pretty, G.M. and Catano, V. (1990). Psychological sense of community and student burnout. *Journal of College Student Development*, 31(3), 211-216.
- Metzger, A.M., Petit, A. and Sieber, S. (2015). Mentoring as a way to change a culture of academic bullying and mobbing in the humanities. *Higher Education for the Future*, 2(2), 139-150. DOI: <https://doi.org/10.1177/2347631115584119>.
- Neumann, Y., Finaly-Neumann, E. and Reichel, A. (1990). Determinants and consequences of students' burnout in universities. *The Journal of Higher Education*, 61(1), 20-31. DOI: <https://doi.org/10.1080/00221546.1990.11775089>.
- Notelaers, G., Einarsen, S., De Witte, H. and Vermunt, J.K. (2006). Measuring exposure to bullying at work: The validity and advantages of the latent class cluster approach. *Work & Stress*, 20(4), 289-302. DOI: <https://doi.org/10.1080/02678370601071594>.
- Öntürk, Y. (2018). *Spor ortamında mobbing*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi.
- Park, K.H., Kim, D.H, Kim, S.K., Yi, Y.H., Jeong, J.H., Chae, J., Hwang, J. and Roh, H.R. (2015). The relationships between empathy, stress and social support among medical students. *International Journal of Medical Education*, 6, 103-108. DOI: <https://doi.org/10.5116/ijme.55e6.0d44>.
- Pienaar, J. and Sieberhagen, C. (2005). Burnout and engagement of student leaders in a higher education institution. *South African Journal of Higher Education*, 19(1), 155-166.
- Rahmati, Z. (2015). The study of academic burnout in students with high and low level of self-efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 171(16), 49-55. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.087>.
- Salmela-Aro, K., Savolainen, H. and Holopainen, L. (2009). Depressive symptoms and school burnout during adolescence: Evidence from two cross-lagged longitudinal studies. *J Youth Adolescence*, 38(10), 1316-1327. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10964-008-9334-3>.
- Schaufeli, W.B., Martínez, I.M., Pinto, A.M., Salanova, M. and Bakker, A.B. (2002). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464-481. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022022102033005003>.
- Schaufeli, W.B. and Taris, T.W. (2005). The conceptualization and measurement of burnout: Common ground and worlds apart. *Work & Stress*, 19(3), 256-262. DOI: <https://doi.org/10.1080/02678370500385913>.
- Taştan, N. ve Gökler, R. (2017). Öğrenci görüşlerine göre siber-zorbalık ve okul tükenmişliği arasındaki ilişki. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 771-777. DOI: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20175434644>.
- Thomas, C.H. and Lankau, M.J. (2009). Preventing burnout: The effects of LMX and mentoring on socialization, role stress, and burnout. *Human Resource Management*, 48(3), 417-432. DOI: <https://doi.org/10.1002/hrm.20288>.
- Tınaz, P. (2006). İşyerinde psikolojik taciz (mobbing). *Çalışma ve Toplum*, 4(11), 13-28.
- Vandekerckhove, W. and Commers, M.S.R. (2003). Downward workplace mobbing: A sign of the times? *Journal of Business Ethics*, 45(1-2), 41-50. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1024168311652>.

- Varhama, L.M. and Björkqvist, K. (2004). Conflicts, workplace bullying and burnout problems among municipal employees. *Psychological Reports*, 94(3c), 1116-1124. DOI: <https://doi.org/10.2466/pr0.94.3c.1116-1124>.
- Vveinhardt, J., Fominiene, V.B. and Andriukaitiene, R. (2019). Encounter with bullying in sport and its consequences for youth: Amateur athletes' approach. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(23), 4685. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijerph16234685>.
- Wolke, D., Woods, S., Bloomfield, L. and Karstadt, L. (2001). Bullying involvement in primary school and common health problems. *Arch Dis Child*, 85(3), 197-201. DOI: <https://doi.org/10.1136/adc.85.3.197>.
- Yamada, S., Cappadocia, M.C. and Pepler, D. (2014). Workplace bullying in Canadian graduate psychology programs: Student perspectives of student-supervisor relationships. *Training and Education in Professional Psychology*, 8(1), 58-67. DOI: <https://doi.org/10.1037/tep0000015>.
- Yang, H-J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24(3), 283-301. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2003.12.001>.
- Yıldız, K. ve Dirik, D. (2019). Algılanan sosyal destek ve stresle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkide algılanan öz yeterliliğin rolü. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 132-144. DOI: <https://doi.org/10.33689/spormetre.500792>.
- Yıldız S.M. ve Tüfekçioğlu, E. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarında eğitim destekleri, kariyer gelişim olanakları ve eğitim sonrasında istihdam durumunun öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 89-97.
- Yıldız, S.M. (2015). *Lider-üye etkileşimi, işyerinde mobbing ve mesleki tükenmişlik ilişkisi*. Ankara: Detay Yayınevi.
- Yıldız, S.M. (2016). İşyerinde mobbing davranışlarının spor ve fiziksel etkinlik işletmeleri çalışanlarının örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 165-180. DOI: <https://doi.org/10.16953/deusbed.80977>.
- Yıldız, S.M. (2017). *Örgütsel davranış seçme konular*. Ankara: Detay Yayınevi.

EK 1 - Negatif Davranışlar Ölçeği-Öğrenci

	Hiç bir zaman	Çok nadir	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
1. Öğretim elemanının sahip olup da size vermediği kritik bilgiler akademik performansınızı etkiler	1	2	3	4	5
2. Öğretim elemanı akademik yetkinlik seviyenizin üzerindeki işi (ödev, araştırma proje vb.) yapmaya zorlar	1	2	3	4	5
3. Öğretim elemanı akademik fikirlerinizi önemsemez	1	2	3	4	5
4. Öğretim elemanı kaldıramayacağınız derecede iş yoğunluğu verir	1	2	3	4	5
5. Öğretim elemanı yaptığınız işle dalga geçer	1	2	3	4	5
6. Öğretim elemanı tarafından göz ardı edilir ve dışlanırsınız	1	2	3	4	5
7. Öğretim elemanı kişiliğiniz/özel hayatınız hakkında aşağılayıcı sözler söyler	1	2	3	4	5
8. Hatalarınız ve yanlışlarınız öğretim elemanı tarafından sürekli hatırlatılır	1	2	3	4	5
9. Öğretim elemanı hakkınızda suçlamalarda bulunur	1	2	3	4	5
10. Size karşı öğretim elemanı tarafından anlık kızmalar ve bağırımlar olur	1	2	3	4	5
11. Öğretim elemanı size korkutucu davranışlar sergiler	1	2	3	4	5
12. Öğretim elemanı tarafından şiddetli olarak tehdit edilirsiniz	1	2	3	4	5

APPENDIX – Negative Acts Questionnaire-Student

	Never	Rarely	Sometimes	Often	Every time
1. Your instructor's unwillingness to give you critical information affects your academic performance	1	2	3	4	5
2. Your instructor forces you to do work (homework, research projects, etc.) above your level of academic competence	1	2	3	4	5
3. Your instructor ignores your academic ideas	1	2	3	4	5
4. Your instructor gives you more workload than you can afford	1	2	3	4	5
5. Your instructor makes fun of your work (homework, research projects, etc.)	1	2	3	4	5
6. You are ignored and excluded by your instructor	1	2	3	4	5
7. Your instructor uses humiliating words about your personality / private life	1	2	3	4	5
8. Your mistakes or errors are constantly reminded by your instructor	1	2	3	4	5
9. Your instructor makes unfair accusations about you	1	2	3	4	5
10. You are being shouted at or being the target of spontaneous anger by your instructor	1	2	3	4	5
11. Your instructor shows you scary behavior	1	2	3	4	5
12. You are severely threatened by your instructor	1	2	3	4	5

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Yerel Yönetimlerin Spor Tesislerinden Faydalanan Yöre Halkının Hizmet Kalitesi Beklentisi ve Algısına Yönelik Bir İnceleme: Keçiören Belediyesi Örneği*

Gülçin TANRIKULU¹ , Sümmani EKİCİ^{†2}

¹Bilim Uzmanı, Muğla.

²Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Muğla.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 25.12.2019

Kabul Tarihi: 17.03.2020

DOI: 10.25307/jssr.664936

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Bu çalışmanın amacı, Ankara Keçiören Belediyesi'ne bağlı spor tesisleri üyelerinin, bu merkezlerin sunduğu spor hizmetlerinin kalitesinden duyduğu beklenti ve algı düzeylerinin incelenmesidir. Ankara Keçiören Belediyesi'ne bağlı 4 Spor Merkezi araştırmanın çalışma evrenini, 356 kadın ve 129 erkek üyesi ise örneklemini oluşturmaktadır. Spor tesisleri merkezlerinin hizmet kalitesi algılarını ve beklentilerini belirlemek için ölçüm aracı olarak Gürbüz ve diğerleri (2005) tarafından geçerliliği ve güvenilirliği Türkiye için yapılmış olan, Hizmet Kalitesi Değerlendirme Ölçeği (Service Quality Assessment Scale) kullanılmıştır. Bu ölçek personel, program, soyunma odası, fiziksel tesis, antrenman tesisi alt boyutlarından oluşmaktadır. Elde edilen verilerle, frekans, yüzde değeri, aritmetik ortalaması ve standart sapma analizleri yapılmış, ölçeğin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için güvenirlik katsayısı yöntemi ile veriler hesaplanmıştır. Genel olarak hizmet kalitesini belirleyebilmek için algılama beklenti skorlarından çıkarılarak arasındaki farklar tespit edilmiş, gruplar arası farklılıkları bulmak için “eşleştirilmiş-örneklem t testi, bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi” kullanılmıştır. Sonuç olarak, hizmet kalitesi genel olarak değerlendirildiğinde, algı-beklenti arasındaki fark -0,49 olup, bu değer spor merkezi müşterilerinin beklentilerinin tam olarak karşılanmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Anahtar kelimeler: Yerel yönetim, hizmet kalitesi, algı, beklenti.

An Examination of the Local Benefits from Sport Facilities of Local Governments Public Expectation and Perception of Service Quality: Case of Kecioren Municipality

Abstract

The aim of this study is to determine the expectations and perceptions of the members of sports facilities of Ankara Keçiören Municipality. The study population of the 4 Sport Centers of Ankara Keçiören Municipality is composed of 356 female and 129 male members. Sports facilities, centers of service quality perceptions and Gürbüz et al. (2005) as a measurement tool to determine their expectations made for the validity and reliability of Turkey, Service Quality Assessment Scale was used. This scale consists of sub-dimensions of personnel, program, dressing room, physical facility and training facility. With the obtained data, frequency, percentage value, arithmetic mean and standard deviation analyzes were performed and the data were calculated with the reliability coefficient method to determine the internal consistency of the scale. In order to determine the service quality in general, the differences between the perception scores were subtracted from the expectation scores and “paired-sample t test, independent sample t test and one-way analysis of variance were used to find the differences between the groups. As a result, when the service quality is evaluated in general, the difference between perception and expectation is -0.49, and this value has come to the conclusion that the expectations of the sports center customers are not fully met.

Keywords: Local government, service quality, perception, expectation.

*Bu çalışma, Gülçin Tanrikulu tarafından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalında aynı isimle sunulmuş olan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

[†]**Sorumlu Yazar:** Sümmani EKİCİ, Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. **E-posta:** ekicis@gmail.com.

GİRİŞ

Hizmet, müşteri beklentilerini karşılamak maksadıyla mal ve hizmet satan, kuruluş ve bireylerin uygulamakta olduğu eylemlerdir. Hizmet uygulaması, iki şekilde yapılır; birinci olarak müşteriye kaliteli mal ve hizmet sunmak, ikincisi ise müşteri memnuniyeti için yer verilen uygulamalardır (Arabacı, 2010).

Hizmette, sunan ve sunulan taraflar bulunmakta; hizmeti sunan 'hizmet sağlayan', hizmet sunulan ise 'müşteri' olarak ifade edilmektedir. Müşteri denildiğinde çoğunlukla 'bir malı veya hizmeti satın alan kişi' akla gelmektedir. Ancak özel olarak incelendiğinde müşteri; bir mal veya hizmetten ücret ödeyerek faydalanmanın yanında, ücret ödmeden de o mal veya hizmetten faydalanan kişi anlamına gelebilmektedir. Örneğin, kar amacı güden bir özel organizasyonda ücret karşılığında bir spor hizmetinden faydalanmanın yanında, kar amacı gütmeyen bir kamu organizasyonundaki bir spor hizmetinden ücretsiz olarak faydalanılabilir (Yıldız, 2008).

Literatüre göz atıldığında, hizmet kalitesinin kavramsallaştırılmasına yönelik çalışmaların 80'li yıllarda yoğunlaştığı görülmektedir. Grönroos (1984) hizmet kalitesinin teknik kalite, fonksiyonel kalite ve firma imajından oluştuğunu, bu boyutlar çerçevesinde verilen bir hizmetin kalitesinin, tüketicinin beklentisi ile algısının karşılaştırıldığı bir değerlendirme işleminin sonucunda ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Daha sonra bir dizi çalışmalar yürüten Parasuraman ve diğerleri (1985, 1988, 1994) hizmet kalitesine daha geniş bakış açısıyla yaklaşmış ve “somut özellikler, güvenilirlik, heveslilik, güven ve empati” boyutlarından oluşan SERVQUAL modelini geliştirmişlerdir. Bu modelde müşterilerin işletmelerden “ne bekledikleri” ile “ne aldıkları” arasındaki farklılığa odaklanmışlardır. Daha sonra, Cronin ve Taylor (1992, 1994), SERVPERF adını verdikleri “performans temelli” bir hizmet kalitesi modeli geliştirmişler, SERVQUAL modelinde bulunan “beklentiler”in müşterilerin zaten zihninde yer aldığını, dolayısıyla bu ölçüme gerek olmadığını ileri sürmüşlerdir. Günümüzde her iki model de çeşitli sektörlerde yapılan çalışmalarda yaygın kullanım alanı bulmuştur (Yıldız, 2008). Bu modeller spor alanında bir dönem kullanılsa da (MacKay ve Crompton, 1988), sonrasında spor hizmetlerine yönelik özel ölçekler geliştirilmiş ve spor sektöründeki araştırmalarda yeni ölçekler kullanılmaya başlanmıştır (Yıldız, 2009).

Hizmet sektöründe spor ve fiziksel aktivite hizmetleri önemli bir yer tutmaktadır. 20. yüzyıldan başlayarak gelişen ve geliştikçe de çeşitlenen bu aktiviteler, günümüzde toplumların ilgilerini daha fazla çekerek kitleleri arkasından sürüklemektedir. Dolayısıyla yükselen ilgi sporu bir endüstri haline getirmiştir (Yıldız, 2009). Bu endüstri dalına ilişkin spor tesisleri ise, sportif faaliyetlerin ve organizasyonların yapıldığı, sporu yapanlar ve seyir açısından katılanlar için her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasına imkan sağlayan doğal ya da yapay olarak inşa edilebilen ve içinde spor eğitiminin de yapıldığı açık ve kapalı alanlar olarak tanımlanmaktadır (Eroğlu, 2012). Atalı (2015) tarafından belediyelerin stratejik planlarının incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada, halka yönelik sportif ifadelerin “ulusal ve uluslararası organizasyon düzenlemek”, “spor tesisi yapmak” ve “rekreasyon alanları oluşturmak” olduğu, bunun yanında amaçlarının “spor faaliyetleri kent geneline yaymak”, “kent spor şehri olmasını sağlamak” ve “sağlıklı toplum ve nesiller yetiştirmek” olduğu ifade edilmiştir.

Hizmet kalitesi, müşterilerin hizmet algıları ve beklentileri arasındaki farklılığın yönü ve derecesidir (Parasuraman vd., 1985). Bu sebeple işletmeler, müşterilerin algıları ile beklentileri arasındaki farklılığın azalması için, hizmet kalitesini geliştirmek ve devamlılığını sağlamakla yükümlüdürler.

Alan yazında, kamuya ait spor tesislerine yönelik, hizmet kalitesi ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Hizmet kalitesinin ölçümü verimli ve doğru olmasa bile, hizmet kalitesini geliştirmek için etkin ve uygun strateji geliştirmek ilk adımdır (Gürbüz, 2003). Türkiye’de spor hizmet kalitesi ile ilgili, özellikle kamusal alanda hizmet kalitesini ölçen araştırmaların azlığı sebebiyle bu araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yerel yönetimler, spor konusunda halkın memnuniyetini ön planda tutarak, spor tesislerinde, hizmet kalitesini artırmak, mevcut katılımcı sayısını artırmak ve aynı zamanda yeni katılımcı kazanmak için gerekli ve yeterli çabayı göstermelidir. Bu noktadan hareketle bu araştırmanın amacı, Ankara Keçiören Belediyesine bağlı Spor Merkezleri müşterilerinin, bu merkezlerin sunduğu spor hizmetleri ile ilgili algılanan ve beklenen hizmet kalitesi algılarını tespit ederek, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, hane gelir düzeyi, ulaşım süresi, kullanım sıklığı, üyelik süresi spor merkezlerine göre hizmet kalitesi bakımından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek ve bu bilgiler doğrultusunda, belediyenin spor merkezleri ile ilgili neler yapabileceği konusunda önerilerde bulunmaktır. Bu bakımdan, spor işletmelerinde de hizmet kalitesinin belirlenmesi ve işletmelerin hizmet kalitesini nasıl geliştirebileceği konusunda bilinçlendirilmesi önemlidir.

Literatür taraması sonucu spor tesisi müşterilerinin memnuniyeti, algı ve beklenti düzeyleri arasındaki farkı ele alan bu çalışmanın benzerine pek rastlanmadığı için önem kazandığını söyleyebiliriz. Ayrıca bu çalışma, daha sonra yapılacak benzer çalışmalara kaynak oluşturabilmesi bakımından da önemli görülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli: Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkiyel tarama modeli kapsamında tasarlanmıştır.

Araştırmanın Çalışma Evreni: Ankara Keçiören Belediyesi’ne bağlı 4 adet Spor Merkezi (Kalaba, Aktepe, Etlik, Ovacık) spor faaliyetlerine katılan üyeler oluşturmuştur.

Araştırma Örnekleme: Ankara Keçiören Belediyesi’ne bağlı 4 spor Merkezi’ne (Kalaba, Aktepe, Etlik, Ovacık) devam eden 356 kadın ve 129 erkek üyeler oluşturmuştur. Bu kişiler 4 Spor Merkezi’nin spor faaliyetlerine, (Fitness, Yüzme Havuzu, Pilates, Zumba, Sauna ve Kreş) katılan ve rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilmiş bireylerdir. Katılımcıların tamamı, araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır.

Veri Toplama Aracı: Bu çalışmada, Lam, Zhang ve Jensen (2005) tarafından sağlık ve fitness kulüplerinin hizmet kalitesini değerlendirmek amacıyla geliştirilen, Gürbüz, Koçak ve Lam (2005) tarafından da Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan SQAS (*Service Quality Assessment Scale – Hizmet Kalitesi Değerlendirme Ölçeği*) kullanılmıştır. Bu ölçek personel (9 madde), program (7 madde), soyuma odası (5 madde), fiziksel tesis (7 madde) ve

antrenman tesisi (6 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Araştırmaya katılan spor tesisi üyelerinin cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, hane gelir düzeyi, kullanım sıklığı, üyelik süresi, sportif programlara katılım amacı ve spor tesisleri ile ilgili bilgileri elde etmek için kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz: Elde edilen verilere, frekans, yüzde değeri, aritmetik ortalama ve standart sapma analizleri yapılmış, 4 ölçeğin iç tutarlılığının belirlenebilmesi için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Genel olarak hizmet kalitesini belirleyebilmek için algılama skorları beklenti skorlarından çıkarılarak arasındaki farklar tespit edilmiştir. Gruplar arası farklılıkları bulmak için “eşleştirilmiş- örneklem t testi” ve “bağımsız örneklem t testi” kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde istatistiksel analizler sonucun elde edilen bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir.

1. Demografik Özellikler

Üyelerin çoğunluğunun kadın (%73,4), evli (%53,6) ve yükseköğretime sahip olduğu (%52,2), 30-39 yaş aralığında (%31,8) bulunduğu ve ayrıca gelir düzeyinin 2001-3000 TL (%35,5) olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Demografik özelliklere göre dağılımlar

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Erkek	129	26,6
	Kadın	356	73,4
Medeni Durum	Evli	260	53,6
	Bekar	225	46,4
Eğitim Durumu	İlköğretim	29	6
	Ortaöğretim	203	41,9
	Yükseköğretim	253	52,2
Yaş	19 ve altı	40	8,2
	20-29 yaş	155	32
	30-39 yaş	154	31,8
	40-49 yaş	109	22,5
	50-59 yaş	26	5,4
	60 ve üstü	1	0,2
Gelir	2000 TL ve altı	127	26,2
	2001-3000 TL arası	172	35,5
	3001-4000 TL arası	93	19,2
	4001-5000 TL arası	52	10,7
	5000 TL ve üstü	41	8,5

2. Programla İlgili Özellikler

Üyelerin büyük çoğunluğunun fitness programlarına katıldığı (%63,7) ve sürelerinin 6 aydan daha az olduğu (%35,1), yine büyük çoğunluğunun sağlıklı ve zinde kalmak (%44,3) amacıyla spor hizmetini aldıkları Tablo 2’den anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Programla ilgili özelliklere göre dağılımlar

Değişkenler		f	%
Programa Katılma Süresi	6 aydan daha az	170	35,1
	6 ay – 1 yıl	57	11,8
	1-2 yıl	80	16,5
	2-3 yıl	49	10,1
	3 yıldan fazla	129	26,6
Program Özelliği	Fitness	309	63,7
	Havuz	108	22,3
	Pilates	35	7,2
	Zumba	33	6,8
Programa Katılma Amacı	Sağlıklı olmak/Zinde kalmak	215	44,3
	Güçlenmek	44	9,1
	Kilo kontrolü	105	21,6
	Sosyal çevre kazanmak	14	2,9
	Güzel/Narin görünmek	31	6,4
	Vücut geliştirmek	36	7,4
	Rahatlamak	24	4,9
	Boş zamanı değerlendirmek	16	3,3

3. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizine göre, katılımcıların gelirleri arttıkça beklentileri de artmaktadır ($p<0,05$). Benzer şekilde, program süresi arttıkça katılımcıların beklentileri de artmaktadır ($p<0,05$), (Tablo 3). Yani, yüksek gelirli daha yüksek kalite beklentisine sahiptirler. Tesislerden daha uzun süreli yararlanmak isteyen katılımcılar da yüksek kalite beklentisine sahiptirler.

Tablo 3. Korelasyon sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1.Cinsiyet	1						
2.Yaş	,009	1					
3.Medeni	,008	-,580**	1				
4.Eğitim	-,042	-,164**	,219**	1			
5.Gelir	-,068	,122**	-,175**	,150**	1		
6.Program süresi	-,178**	,310**	-,196**	,072	,135**	1	
7.Algı	,267**	,050	-,006	-,088	,000	-,025	1
8.Beklenti	,043	-,047	,055	,074	,111*	,091*	,242**

** $p<0,01$; * $p<0,05$

4. Hizmet Kalitesine Yönelik Algılama ve Beklenti Değerleri

Personel alt boyutunun algılama değeri 4,27 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise 4,46'dır. İki değer arasındaki fark -0,19'dur ($p<0,001$). Maddeler içerisinde sadece "yardım etme istekliliği" maddesinde pozitif fark söz konusudur (0,7). Maddeler içerisinde en fazla fark "şikayetlere karşı duyarlılık" maddesine aittir (-0,37). Dolayısıyla, personel alt boyutu içerisinde "yardım etme istekliliği" maddesi hariç, diğer tüm maddeler iyileştirilmesi gereken alanlar olarak değerlendirilebilir.

Program alt boyutunun algılama değeri 4,10 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise 4,65'tir. İki değer arasındaki fark -0,4'tür ($p<0,001$). Maddeler içerisinde sadece "program zaman çizelgesinin uygunluğu" maddesinde pozitif fark söz konusudur (0,2). Maddeler içerisinde en fazla fark "yeterli alan" maddesine aittir (-0,55). Dolayısıyla, program alt boyutu içerisinde "program zaman çizelgesinin uygunluğu" maddesi hariç, diğer tüm maddeler iyileştirilmesi gereken alanlar olarak değerlendirilebilir. Soyunma odası alt boyutunun algılama değeri 4,18 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise

4,58'tir. İki değer arasındaki fark -0,55'tir ($p<0,001$). Maddeler içerisinde sadece "dolapların bulunması ve erişim" maddesinde pozitif fark söz konusudur (0,45). Maddeler içerisinde en fazla fark "duşların temizliği" maddesine aittir (-0,67). Dolayısıyla, program alt boyutu içerisinde "dolapların bulunması ve erişim" maddesi hariç, diğer tüm maddeler iyileştirilmesi gereken alanlar olarak değerlendirilebilir.

Fiziksel tesis alt boyutunun algılama değeri 4,04 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise 4,57'tir. İki değer arasındaki fark -0,53'tür ($p<0,001$). Maddeler içerisinde sadece "yerin uygunluğu" maddesinde pozitif fark söz konusudur (0,27). Maddeler içerisinde en fazla fark "park alanının emniyeti" maddesine aittir (-0,79). Dolayısıyla, personel alt boyutu içerisinde "yerin uygunluğu" maddesi hariç, diğer tüm maddeler iyileştirilmesi gereken alanlar olarak değerlendirilebilir.

Antrenman tesis alt boyutunun algılama değeri 3,81 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise 4,60'tır. İki değer arasındaki fark -0,79'dur ($p<0,001$). Maddeler içerisinde sadece "aletlerin çeşitliliği" maddesinde pozitif fark söz konusudur (0,8). Maddeler içerisinde en fazla fark "genel bakım" maddesine aittir (-0,98). Dolayısıyla, personel alt boyutu içerisinde "aletlerin çeşitliliği" maddesi hariç, diğer tüm maddeler iyileştirilmesi gereken alanlar olarak değerlendirilebilir.

Tablo 4. Hizmet kalitesi ve altboyutlarına yönelik algılama-beklenti değerleri

Maddeler	Algılama		Beklenti		A - B	t	p
	X	SS	X	SS			
Personel	4,27	,67	4,46	,48	-0,19	-5,946	0,000*
1.Gerekli bilgi/becerilere sahip olma	4,29	,84	4,65	,53	-0,36	-8,432	0,000*
2.Temizlik ve iyi giyim	4,35	,77	4,62	,53	-0,27	-7,483	0,000*
3.Yardım etme istekliliği	4,30	,82	3,60	1,37	0,7	9,991	0,000*
4.Sabır	4,29	,80	4,63	,53	-0,34	-8,584	0,000*
5.Üyelerle iletişim	4,28	,83	4,64	,52	-0,36	-8,877	0,000*
6.Şikâyetlere karşı duyarlılık	4,25	,87	4,62	,56	-0,37	-8,439	0,000*
7.Nezaket	4,31	,77	4,58	,60	-0,27	-6,746	0,000*
8.Üyelere özel ilgi gösterilmesi	4,08	1,04	4,25	,93	-0,17	-3,446	0,001*
9.Hizmet sunumu sürekliliği	4,24	,86	4,50	,63	-0,26	-6,087	0,000*
<i>Cronbach Alpha</i>	,926		,827				
Program	4,18	,66	4,58	,46	-0,4	-12,099	0,000*
10.Program çeşitliliği	4,25	,79	4,56	,59	-0,31	-7,698	0,000*
11.Programların uygun düzeyde olması	4,30	,72	4,58	,57	-0,28	-7,299	0,000*
12.Program zaman çizelgesinin uygunluğu	4,35	,69	4,55	,57	-0,2	-5,438	0,000*
13.Programların içerik kalitesi	4,18	,86	4,60	,56	-0,42	-9,226	0,000*
14.Sınıf büyüklüğünün uygunluğu	4,09	,92	4,60	,60	-0,51	-10,729	0,000*
15.Fon müziği (varsa)	3,98	1,05	4,51	,74	-0,53	-9,681	0,000*
16.Yeterli alan	4,12	,98	4,67	,50	-0,55	-11,215	0,000*
<i>Cronbach Alpha</i>	,882		,887				
Soyunma Odası	4,10	,72	4,65	,44	-0,55	-15,409	0,000*
17.Dolapların bulunması	4,18	,90	4,63	,52	-0,45	-10,003	0,000*
18.Genel bakım	4,00	1,05	4,65	,52	-0,65	-12,628	0,000*
19.Duşların temizliği	4,01	,99	4,68	,51	-0,67	-13,219	0,000*
20.Erişim	4,20	,84	4,65	,53	-0,45	-10,431	0,000*
21.Emniyet	4,10	,93	4,66	,51	-0,56	-11,856	0,000*
<i>Cronbach Alpha</i>	,820		,906				

A=Algılama, B=Beklenti, * $p<0,001$

Genel hizmet kalitesi algılama değeri 4,08 ile iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Beklenti değeri ise 4,57'dir. İki değer arasındaki fark -0,49 birim ve negatif yönde bir farkın olduğu, istatistiksel açıdan ise $p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4 (Devamı). Hizmet kalitesi ve altboyutlarına yönelik algılama-beklenti değerleri

Maddeler	Algılama		Beklenti		A - B	t	p
	X	SS	X	SS			
Fiziksel Tesis	4,04	,75	4,57	,46	-0,53	-14,320	0,000*
22.Yerin uygunluğu	4,29	,78	4,56	,58	-0,27	-6,457	0,000*
23.Etkinlik saatleri	4,24	,88	4,58	,56	-0,34	-7,877	0,000*
24.Otopark olması	3,88	1,22	4,49	,68	-0,61	-9,871	0,000*
25.Binaya erişim	4,20	,93	4,58	,55	-0,38	-8,354	0,000*
26.Park alanının emniyeti	3,78	1,17	4,57	,58	-0,79	-13,608	0,000*
27.Sıcaklık kontrolü	4,00	1,14	4,61	,52	-0,61	-10,664	0,000*
28.Işık kontrolü	3,90	1,21	4,64	,60	-0,74	-12,498	0,000*
<i>Cronbach Alpha</i>	,832		,906				
Antrenman Tesisi	3,81	,98	4,60	,46	-0,79	-16,764	0,000*
29.Ortamin cazipliği	3,99	1,05	4,54	,60	-0,55	-11,103	0,000*
30.Modern görünümlü aletler	3,78	1,21	4,53	,59	-0,75	-12,793	0,000*
31.İşaret ve talimatların yeterliliği	3,81	1,18	4,58	,56	-0,77	-13,659	0,000*
32.Aletlerin çeşitliliği	3,83	1,14	4,63	,52	-0,8	-14,449	0,000*
33.Antrenman tesisi/ekipmanı bulunması	3,76	1,20	4,62	,56	-0,86	-14,620	0,000*
34.Genel bakım	3,69	1,28	4,67	,52	-0,98	-15,659	0,000*
<i>Cronbach Alpha</i>	,912		,911				
Genel Hizmet Kalitesi	4,08	,63	4,57	,40	-0,49	-16,250	0,000*

A=Algılama, B=Beklenti, *p<0,001

5. Algılama ve Beklenti Değerlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyete göre hizmet kalitesi algılarının karşılaştırılmasında tüm alt boyutlarda kadın katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar (p<0,01) görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 5. Cinsiyete göre hizmet kalitesi algılarının bağımsız örneklem t-testi değerleri

Boyutlar	Gruplar	Algi X	SS	t	p
Personel	Erkek	4,01	,70	-3,380	0,001*
	Kadın	4,25	,64		
Program	Erkek	3,94	,71	-6,234	0,000*
	Kadın	4,38	,62		
Soyunma Odası	Erkek	3,90	,66	-3,919	0,000*
	Kadın	4,17	,73		
Fiziksel Tesis	Erkek	3,76	,68	-5,411	0,000*
	Kadın	4,15	,75		
Antrenman Tesisi	Erkek	3,39	,99	-5,670	0,000*
	Kadın	3,96	,94		
<i>Genel Hizmet Kalitesi</i>	<i>Erkek</i>	3,80	,59	-6,180	0,000*
	<i>Kadın</i>	4,18	,61		

*p<0,001

Tablo 6 da Cinsiyete göre hizmet kalitesi beklentilerinin karşılaştırılmasında hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık tespit edilmemiştir (p>.05) (Tablo 6). Ancak kadın katılımcıların ortalamalarının erkeklere göre yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 6. Cinsiyete göre hizmet kalitesi beklentilerinin bağımsız örneklem t-testi değerleri

Boyutlar	Gruplar	Beklenti X	SS	t	p
Personel	Erkek	4,41	,45	-1,376	,170
	Kadın	4,47	,49		
Program	Erkek	4,56	,47	-,644	,521
	Kadın	4,59	,45		
Soyunma Odası	Erkek	4,65	,42	-,203	,839
	Kadın	4,66	,45		
Fiziksel Tesis	Erkek	4,52	,44	-1,502	,135
	Kadın	4,59	,47		
Antrenman Tesisi	Erkek	4,58	,43	-,524	,601
	Kadın	4,60	,48		
<i>Genel Hizmet Kalitesi</i>	<i>Erkek</i>	4,54	,37	-1,001	,318
	<i>Kadın</i>	4,58	,41		

*p<0,001; **p<0,01

6. Algılama ve Beklenti Değerlerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Eğitim durumuna göre hizmet kalitesi algılamaları karşılaştırıldığında hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$), (Tablo 7).

Tablo 7. Eğitim durumuna göre hizmet algılarının tek boyutlu varyans analizi bulguları

Boyutlar	Değişim Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Personel	Gruplar arası	1,219	2	,609	1,337	,264
	Grup içi	219,663	482	,456		
	Toplam	220,882	484			
Program	Gruplar arası	2,402	2	1,201	2,713	,067
	Grup içi	213,376	482	,443		
	Toplam	215,778	484			
Soyunma Odası	Gruplar arası	,250	2	,125	,237	,789
	Grup içi	253,953	482	,527		
	Toplam	254,203	484			
Fiziksel Tesis	Gruplar arası	1,434	2	,717	1,268	,282
	Grup içi	272,672	482	,566		
	Toplam	274,106	484			
Antrenman Tesisi	Gruplar arası	5,610	2	2,805	2,903	,056
	Grup içi	465,711	482	,966		
	Toplam	471,320	484			

Eğitim durumuna göre hizmet kalitesi beklentileri karşılaştırıldığında hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$), (Tablo 8).

Tablo 8. Eğitim durumuna göre hizmet beklentilerinin tek boyutlu varyans analizi bulguları

Boyutlar	Değişim Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Personel	Gruplar arası	,963	2	,482	2,076	,127
	Grup içi	111,808	482	,232		
	Toplam	112,771	484			
Program	Gruplar arası	,371	2	,186	,865	,422
	Grup içi	103,359	482	,214		
	Toplam	103,730	484			
Soyunma Odası	Gruplar arası	,506	2	,253	1,277	,280
	Grup içi	95,543	482	,198		
	Toplam	96,050	484			
Fiziksel Tesis	Gruplar arası	,178	2	,089	,413	,662
	Grup içi	103,712	482	,215		
	Toplam	103,890	484			
Antrenman Tesisi	Gruplar arası	,533	2	,266	1,212	,299
	Grup içi	105,973	482	,220		
	Toplam	106,505	484			

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, yerel yönetimlerin sunduğu spor hizmetlerinden faydalanan üyelerin hizmet kalitesi düzeyleri ve algı-beklenti arasındaki farklar incelenmiştir. Bu kısımda, araştırmacının amacı doğrultusunda kullandığı ölçeğin sonuçları ile elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucu elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar, ulaşılan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır. Bu bölümde çalışmaya katılan bireylerin, kişisel bilgileri ve anket sorularına vermiş oldukları cevaplara ilişkin bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmaya ilişkin kişisel bilgiler analiz sonuçları incelendiğinde, katılımcıların yarısından fazlasının (%73,4) kadın olduğu, aynı zaman da katılımcıların %52,2'sinin yükseköğretim düzeyinde eğitime sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların sahip olması %44,3'ünün sağlıklı ve zinde kalmak amacıyla spor merkezlerini kullandıkları belirlenmiştir. Spor merkezlerine yönelik yapılan alanyazın araştırmalarında da benzer sonuçlara rastlanılmaktadır (Afthinos vd., 2005; Lam vd., 2005; Rueangthanakiet, 2008). Katılımcıların cinsiyet özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, kadınlar 356 kişi erkekler ise 129 kişi olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, kadınların erkeklere oranla daha çok fiziksel etkinliklere katıldıklarını ve eğitim düzeyi yüksek olan insanların sağlık ve egzersize daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Ayrıca sonuçlar motivasyonel açıdan sağlıklı ve zinde kalmanın, katılımcıların spor merkezinden yararlanma amacının başında geldiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların medeni durumu incelendiğinde 260 kişinin evli, 225 kişinin bekar olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 29 kişinin ilköğretim mezunu, 203 kişinin ortaöğretim mezunu, 253 kişinin de yükseköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Buna göre en çok katılımın ortaöğretim ve yükseköğretim mezunu kişilerden olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş özellikleri incelendiğinde, “19 ve altı 40 kişi”, “20-29 yaş arası 155 kişi”, “30-39 yaş arası 154 kişi”, “40-49 yaş arası 109 kişi”, “50-59 yaş arası 26 kişi”, “60 ve üstü 1 kişi” dir. Buna göre en çok katılımın “30-39 yaş grubu” bireyler olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların gelir gruplarına göre dağılımlarına baktığımızda “2000 TL ve altı 127 kişinin”, “2001-3000 TL arası 172 kişinin”, “3001-4000 TL arası 93 kişinin”, “4001-5000 TL arası 52 kişinin”, “5000 TL ve üstü 41 kişinin” gelire sahip olduğu görülmektedir. Buna göre ankete katılan kişiler içerisinde geliri “2001-3000 TL olanların” daha çok olduğu görülmektedir.

Programla ilgili özelliklere göre dağılımlar incelendiğinde katılımcıların %35,1'lik yüzdelle 6 aydan daha az programa katılım süresi belirlenmiş. Katılımcıların %63,7 si' fitness programını, katılımcıların %22,3'ü yüzme havuzunu, %7,2'si ise pilates programını %6,8'i zumba program özelliğini seçmiştir.

Maddeler açısından değerlendirildiğinde, yüksek kalite düzeyinde “personel alt boyutunun” 4,27 ile en iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Tatmin edici kalite düzeyine sahip tek madde ise “yardım etme istekliliği” maddesidir. Buradan, spor merkezinde hizmet kalitesi ile ilgili en az sorunun personellerle ilgili olduğu sonucu çıkarılmaktadır. Literatürde personelin kaliteli hizmet üretmesinin, işletmenin karlılığını artıran önemli bir unsur olarak görülmektedir. Bu yüzden, işletme yönetimleri örneğin içsel pazarlama uygulamaları (Yıldız, 2011a) ve etkin liderlik ile çalışanların ekstra rol davranışlarını artırabilir (Yıldız, 2011b), bu da işletmenin sunduğu hizmet kalitesinin artmasına katkı sağlayabilir.

Hizmet kalitesi algılamaları boyutlar açısından değerlendirildiğinde, tüm boyutların negatif yönde bir farka sahip olduğu, boyutlar içerisinde en düşük kalite düzeyine sahip olan boyutun ise “antrenman tesisi” boyutu olduğu görülmüştür. Bu sonuç, spor merkezleri tarafından özellikle antrenman tesisi boyutuna yönelik hizmet unsurlarının iyi kavranamamış olduğunu göstermektedir. Hizmet kalitesi genel olarak değerlendirildiğinde, spor merkezi müşterilerinin beklentilerinin tam olarak karşılanamadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Alanyazında, küresel farklılaşmaların yaşandığı günümüz spor sektöründe işletmelerin sürdürülebilir bir yapıya sahip olmalarında hizmet kalitesinin itici bir faktör olduğu vurgulanmaktadır (Yıldız vd., 2016). Berry, Parasuraman ve Zeithaml (1994), ölçülemeyen kalitenin iyileştiremeyeceğini ileri sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında, müşteri beklentilerinin karşılanması ve ihtiyaçlarının giderilmesi bir işletmenin müşterilerini elde tutma ve rekabet avantajı elde etme çabalarında önemli unsurlar olarak görülmektedir (Parasuraman vd., 1988). Bu açıdan bakıldığında, spor merkezleri yönetimlerinin öncelikle yapması gereken faaliyet, periyodik olarak hizmet kalitesi ölçümlerini yapmak (Yıldız ve Tüfekçi, 2010), negatif boşluklar çıkması durumunda en düşük kalite düzeyine sahip olan özelliklerden başlamak suretiyle hizmet kalitesini hızla iyileştirerek müşteri memnuniyetini sağlamaktır.

Halkın istek ve gereksinimlerine hassas davranarak halkın beğenisini ve desteğini sağlamak yerel yönetimler için önemli bir yere sahiptir. Spor endüstrisi içerisinde yer alan örgütler, iletişim becerisi yüksek, takım çalışmasına uygun, planlama ve organizasyon becerisi olan bireylere ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimlerin saha ve tesis yatırımlarının özellikle kitleye ve rekreatif spor tesislerine yönelik olarak çeşitlilik kazanması önem arz etmektedir, burada görev alacak personelin spor eğitimi almış kişilerden olması ise önemli bir etken olarak görülmektedir (Yıldız, 2018). Bu sebeple spor hizmetleri de yerel yönetimler için önemli bir yere sahiptir. Bu önem sonucunda yerel yönetimler halkın istek ve talepleri doğrultusunda coğrafi, kültürel ve sosyo-ekonomik değişkenlere göre spor hizmetlerini çeşitlendirmesi, sporun etkilerinin olumlu yönde artmasına ve yerel halkın güvenini kazanmada etkili olacaktır (Yetim, 2018).

Belediyelerin hizmet yelpazesinin gelişmesi ve çeşitlenmesinde yerel halkın ihtiyaçları belirleyici rol oynamakta (Negiz, 2011) ve halkın sosyal, kültürel, sportif ihtiyaçlarını da dikkate alarak gerekli hizmetleri mali yapılarının elverdiği ölçüde sunmaktadır (Koçak, Arslan ve Eti, 2017). Yerel yönetimlerde vatandaşın beklediği hizmet kalitesinin yakalanması için vatandaşın belediyenin kararlarına katılması gerekmektedir. Çünkü hizmeti alan vatandaşdır. Vatandaşın kararlara katılmasıyla talepler tespit edilir. Böylece vatandaşın beklediği hizmet kalitesine ulaşılır (Usta ve Memiş, 2010).

Yıldız (2018) yapmış olduğu araştırmada Türkiye’de uygulanan yerel yönetim yasalarında spor hizmetleriyle ilgili olarak yerel yönetimlere önemli görevler düştüğü ancak idari yapılanma noktasında yerel yönetimlerin zayıf kaldıklarını ifade etmiştir. Aynı araştırmada, spor hizmetlerinin idari yapılanmasının olmaması dolayısı ile spor hizmetleri konusunda durum tespitinin, teknik bilgisi olmayan kişiler tarafından yapılmasına neden olduğu aktarılmıştır. Ayrıca bu durumun temel sebepleri arasında yöneticilerin kaynak kullanımı noktasında öncelik alanlarına göre yönlendirme yaptıklarını göstermektedir.

Sonuç olarak, spor merkezlerinin hizmet kalitesine yönelik daha çok ölçek geliştirmeye yönelik çalışma yapıldığından, hizmet kalitesi değerlendirmesi bakımından bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı kanaati taşımaktadır. Elde edilen bulgular, spor merkezlerini yöneten kişiler için hizmet faaliyetlerini ve tespit edilen müşteri ihtiyaçlarını yerine getirmek için performans standartları oluşturabilmelerini sağlayacak yararlı bir bilgi kaynağı olarak

Tanrıkulu, G. ve Ekici, S. (2020). Yerel yönetimlerin spor tesislerinden faydalanan yöre halkının hizmet kalitesi beklentisi ve algısına yönelik bir inceleme: Keçiören Belediyesi örneği. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 15-26.

görülmektedir. Bu çalışmada gerçekleştirilen hizmet kalitesi incelemeleri, yöneticilere hizmetlerinin iyileştirilmesi gereken yönlerini belirlemede yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yayın Etiği: Mevcut çalışmanın yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Arabacı, B. (2010). *Müşteri hizmetleri ve CRM*. 2. Baskı. İstanbul: Kum Saati Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Afthinos, Y., Theodorakis, N.D. & Nassis, P. (2005). Customers' expectations of service in Greek fitness centers'. *Managing Service Quality*, 15(3), 245-258. DOI: <https://doi.org/10.1108/09604520510597809>.
- Atalı, L. (2015). Büyükşehir belediyeleri stratejik planlarında spor ile ilgili amaç ve hedeflerin analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 10(1), 48-56.
- Berry, L., Parasuraman, A. & Zeithaml, V.A. (1994). Improving service quality in America: Lessons learned. *Academy of Management Perspectives*, 8(2), 32-52. DOI: <https://doi.org/10.5465/ame.1994.9503101072>.
- Cronin, J.J. & Taylor, S.A. (1992). Measuring service quality: A reexamination and extension. *Journal of Marketing*, 56(3), 55-68. DOI: <https://doi.org/10.2307/1252296>.
- Cronin, J.J. & Taylor, S.A. (1994). SERVPERF versus SERVQUAL: Reconciling performance-based and perceptions-minus-expectations measurement of service quality. *Journal of Marketing*, 58(1), 125-131. DOI: <https://doi.org/10.2307/1252256>.
- Eroğlu, E. (2012). Türkiye’de 1990-2010 yılları arasında spor yönetiminde meydana gelen gelişmeler. *Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi.
- Grönroos, C. (1984). A service quality model and its marketing implementations. *European Journal of Marketing*, 18(4), 36-44. DOI: <https://doi.org/10.1108/EUM000000001784>.
- Gürbüz, B. (2003). *Reliability and validity of the Turkish version of the Service Quality Assessment Scale*. Master Thesis, Middle East Technical University Social Sciences Institute.
- Gürbüz, B., Koçak, S. ve Lam, E. T. C. (2005). Hizmet Kalitesi Değerlendirme Ölçeği’nin Türkçe versiyonunun güvenilirliği ve geçerliği. *Eğitim ve Bilim*, 30(138), 70-77.
- Koçak, O., Arslan, H. ve Eti, S. (2017). Belediyelerde sosyal politika uygulamaları ve Pendik Belediyesi örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 119-144.
- Lam, E.T.C., Zhang, J.J. & Jensen, B.E. (2005). Service quality assessment scale (SQAS): an instrument for evaluating service quality of health-fitness clubs. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 9(2), 79-111. DOI: <https://doi.org/10.1207/s15327841mpee09022>.
- MacKay, K.J. & Crompton, J.L. (1988). A conceptual model of consumer evaluation of recreation service quality. *Leisure Studies*, 7, 41-49. DOI: <https://doi.org/10.18999/JPRA-2017-V35-14-7922>.
- Negiz, N. (2011). Sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, yararlanma ve değerlendirme açısından bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 323-341.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L.L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*, 49(4), 41-50.

Tanrıkulu, G. ve Ekici, S. (2020). Yerel yönetimlerin spor tesislerinden faydalanan yöre halkının hizmet kalitesi beklentisi ve algısına yönelik bir inceleme: Keçiören Belediyesi örneği. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 15-26.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L.L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L.L. (1994). Reassessment of expectations as a comparison standard on measuring service quality: Implications for further research. *Journal of Marketing*, 58(1), 111-124. DOI: <https://doi.org/10.2307/1252255>.

Rueangthanakiet, P. (2008). Members' satisfaction of fitness service quality: a case study. A Master's Project, Master of Arts Degree in Business English for International Communication at Srinakharinwirot University, California.

Usta, R. ve Memiş, L. (2010). Belediye hizmetlerinde kalite: Giresun Belediyesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 333- 355.

Yetim, A. (2018). *Yönetim ve spor*. 1.Baskı. Ankara: Berikan Ofset Matbaa.

Yıldız, S.M. (2008). Spor hizmetleri kalitesini değerlendirmede kullanılabilir hizmet kalitesi modelleri ve ölçüm araçları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(3), 35-48.

Yıldız, S.M. (2009). Service quality models in participant sports services. *Ege Academic Review*, 9(4), 1213-1224.

Yıldız, S.M. ve Tüfekçi, Ö. (2010). Fitness merkezi müşterilerinin hizmet kalitesine yönelik beklenti ve algılarının değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(24), 1-11.

Yıldız, S.M. (2011a). İçsel pazarlama, iş tatmini ve örgütsel bağlılık ilişkisi: Spor okullarında görev yapan antrenörler üzerine bir inceleme. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(2), 216-225.

Yıldız, S.M. (2011b). Spor hizmeti sunan kamu kurumlarında lider üye etkileşimi ve örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 323-329.

Yıldız, K. (2018). Yerel yönetimler ve kalkınma planları çerçevesinde spor hizmetleri. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 75-76.

Yıldız, K., Polat, E., Sözmezoğlu, U. ve Çokpartal, C. (2016). Fitness merkezi üyelerinin algıladıkları hizmet kalitesinin belirleyicileri üzerine bir analiz. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 453-464.

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

The Effects of Static and Dynamic Stretching Exercises on Ankle Muscle Strength and Balance

Aydın BALCI¹ , Mehmet Mesut ÇELEBİ² , Murat Ali ZERGEROĞLU² ,
Rüştü Süleyman GÜNER²

¹Yıldırım Beyazıt University, Yenimahalle Training and Research Hospital, Sports Medicine Department, Ankara, Turkey

²Ankara University, School of Medicine, Sports Medicine Department, Ankara, Turkey.

Original Article

Received: 11.01.2020

Accepted: 25.03.2020

DOI: 10.25307/jssr.673481

Online Publishing: 30.06.2020

Abstract

Different types of stretching exercises are utilized prior to physical exercises as a part of warming-up. The purpose of this study is to investigate the effects of the dynamic and static stretching exercises on ankle muscle strength and single-leg balance. Twenty healthy male participants, who were between 25 and 30 years old and did not have a previous ankle injury, were included in the study. This study is a cross-over designed study. Isokinetic ankle muscle strength tests and single-leg balance tests were applied to the participants after different intervention protocols (two intervention protocols and one control protocol) on 6 different days. With isokinetic testing, peak torque and average power were measured at 60°/s and 120°/s angular velocities. The tests were performed to the participants after static stretching, dynamic stretching and for a resting period without stretching. The order of stretching intervention was determined randomly. The Peak Torque results of the 120°/s angular velocity isokinetic strength test after the dynamic stretching exercises were found significantly improved than those without stretching exercises ($p<0.05$). A significant difference was not determined in Average Power and Peak Torque at 60°/s values ($p>0.05$). It was also shown that the dynamic stretching significantly enhanced the balance scores ($p<0.05$). In the current study, dynamic stretching exercises were found to have positive effects on isokinetic peak torque and balance scores.

Keywords: Muscle Strength, Postural Balance, Static Stretching, Dynamic Stretching.

INTRODUCTION

As well as various external factors; some individual factors such as strength, balance, flexibility are associated with sports performance (Cronin and Sleivert, 2005; Hrysonmallis, 2011). The relationship between these factors is a matter of curiosity. There are various types of stretching exercises that are used before physical activity. Static stretching (SS) and dynamic stretching (DS) exercises are some of them. Static stretching is the type of stretching exercise often preferred by the athletes. Currently, many studies claim that both static and dynamic stretch affect athletic performance. Some researches, about the SS before physical activity, claimed that it caused a decrease in the vertical jump height (Bradley et al., 2007), sprint (Gelen, 2010) and isokinetic muscle strength (Cramer et al., 2006). The adverse effects of the SS are thought to be caused by mechanical (Herda et al., 2008) or neuromuscular factors (Hough et al., 2009). On the other hand, some studies reported that SS had no

significant effect (Beedle et al., 2008; Handrakis et al., 2010) or an enhancement effect on performance (Costa et al., 2009). It is thought that conflicting opinions are related to different factors such as duration and intensity of stretching and study populations (Behm & Chaouachi, 2011).

Dynamic stretching has become more popular due to contradictions in the literature about the effects of SS. The effects of dynamic stretching on joint mobility range of motion (ROM) and performance parameters were examined in some studies. It is stated that the DS improves ROM (Beedle and Mann, 2007), sprint (Fletcher and Anness, 2007), power (Manoel et al., 2008), isokinetic muscle strength (Sekir et al., 2010) and jump (Hough et al., 2009; Jaggars et al., 2008).

Besides, stretching exercises may affect the balance like as well as strength and power. Behm et al., (2004) reported that SS decreased the balance ability and adverse effects could be related to the changes in the length and stiffness of muscle tendons. However, there is a lack of knowledge in the literature about the effect of DS on balance. Furthermore, it is known that ankle plantar and dorsal flexor muscles are crucial to maintain the balance (Di Giulio et al., 2009; Jeon et al., 2013; Yaggie & McGregor, 2002).

To the authors' knowledge, there is not any study investigating the application of DS to the ankle plantar and dorsal flexor muscles on balance. The purpose of this study is to investigate the effects of different stretching exercises on the ankle plantar and dorsal flexor muscle strength and single-leg balance.

METHOD

Participants: Twenty sedentary men (27.6 ± 1.2 years, 179 ± 5.6 cm, 81.8 ± 10.3 kg, 25.3 ± 2.4 BMI) were participated in this study. Stretching exercises and tests were applied to the dominant leg of the participants. Patients with acute or chronic ankle injury and ankle ROM limitation were excluded from the study. This study was designed according to the Declaration of Helsinki, which printed in the British Medical Journal (18 July 1964). Ethical approval was obtained from the Ankara University Ethical Committee (26.08.2013/11-469-13). All participants were fully informed about the study and they all signed written informed consent form.

Materials and Procedures: This study is a cross-over designed study. Before the data gathering, each participant underwent in a physical examination and they received orientation training about the isokinetic tests and balance tests. Following the orientation, the participants implemented the tests on different days in the same order. Interventions before the tests are as follows: (a) the balance test after warm-up without stretching [control protocol], (b) balance test after warm-up and static stretching, (c) balance test after warm-up and dynamic stretching, (d) isokinetic muscle test after warm-up without stretching [control protocol], (e) isokinetic muscle test after warm-up and static stretching, (f) isokinetic muscle test after warm-up and dynamic stretching. In the current study, at least 48 hours interval was given between the tests to eliminate the learning effect. The tests were carried out on six different days and completed in a total of two weeks. All study procedures were performed between

16:00 and 20:00. The average duration of each static and dynamic stretching exercise took 5 minutes. Therefore, each participant was given a rest for 5 minutes in the control intervention before tests.

Static Stretching Protocol: Before the static stretching session, each participant performed a warm-up exercise with a bicycle ergometer at 60 RPM and 50 Watt for 5 minutes. For stretching the ankle plantar and dorsal flexor muscles of the dominant leg, two static stretching exercises were applied to both muscle groups. The participants repeatedly practiced both exercises for 20 seconds in the point that accepted as their moderate discomfort level. Between each stretching repetition, it was asked to keep the ankle in the neutral position for 15 seconds. In total, the static stretching exercise lasted 5 minutes (Sekir et al., 2010).

Dynamic Stretching Protocol: Before the dynamic stretching session, each participant performed the warm-up exercise with a bicycle ergometer at 60 RPM and 50 Watt for 5 minutes. As dynamic stretching, two stretching exercises were performed in both on standing and sitting poses for plantar and dorsal flexor muscle groups. Dynamic stretching exercises were performed with the contraction of antagonist muscle groups of target muscles. Before each stretching exercise, the antagonist muscles were kept contracted for 2 seconds to stretch the target muscle. Then, the participants were asked to contract antagonist of the target muscles 5 times slowly and 10 times as strongly and quickly as possible. Between each stretching repetition, it was asked to keep the ankle in the neutral position for 15 seconds of resting period. In total, the dynamic stretching exercise lasted about 5 minutes (Sekir et al., 2010).

Data Collection:

Isokinetic Test Protocol: Biodex Isokinetic System Pro was used for isokinetic concentric peak torque (PT) and average power (AP) measurements of plantar and dorsal flexor muscles in the ankle. The participant's ankle to be tested was placed on the device's plantar flexor and dorsal flexor plate. Afterward, the participants performed five ankle flexion and extension exercises at 60°/s angular velocity and ten ankle flexion and extension exercises at 120°/s angular velocity. A 1-minute rest was given between each angular velocity. The PT and AP values of each test were used in the data analysis.

Balance Test Protocol: The balance test was carried out with the Biodex Balance Systems SD device. This device consists of a moving circular platform and a pivot shaft under the platform. The platform that measures the center of gravity changes is connected to a computer. The changes are determined as "balance score" according to their distance from the starting point. The changes are calculated as anteroposterior (A-P), mediolateral (M-L) and total (T) score. The decrease in the balance scores indicates a better balance ability. "Athletic Single-Leg Test" procedure was conducted to the participants. The participants were asked to stand on the platform three times for 20 seconds with their dominant leg on the standing platform of the device. A 1-minute rest was given between each test. Anteroposterior (A-P), mediolateral (M-L) and total (T) balance scores were used for data analysis.

Data Analysis: The sample size was determined to be 0.80 power, 0.05 alpha and 0.25 effect size (R 3.0.1 open source program). The Friedman test was used to investigate the differences between the three protocols. Post-Hoc Tests were performed for paired comparison. All statistical analysis was performed with the arrangement of importance to $p < 0.05$ by SPSS in Windows 11.5 operating system.

RESULTS

When the dynamic stretching protocol and the control protocol were compared, there was a significant increase in plantar flexion peak torque values at $120^\circ/\text{s}$ angular velocity after dynamic stretching ($p < 0.05$). There was not any significant difference in other isokinetic strength measurements (Table 1-2).

Table 1. Isokinetic test Peak Torque (PT) values of three protocols. Values are median (min-max)

	Static	Dynamic	Non-Stretch	<i>p</i> value
60°/sec PF-PT (Nm)	40.5(21.9-68.3)	47(23.5-76.5)	39.8(17-77.8)	0.157
60°/sec DF-PT (Nm)	33.9(25.4-55.5)	38.75(26.1-59.5)	32.4(28.4-54.1)	0.247
120°/sec PF-PT (Nm)	30.9(20.7-48.6)	36.5(21-68.8)	31.5(19.6-52)	0.022*
120°/sec DF-PT (Nm)	24.7(15.7-52.4)	29.85(19.5-49.8)	27.4(19.9-45.5)	0.705

* Significant difference between dynamic stretching and non-stretching protocols ($p < 0.05$) (Friedman test and post-hoc tests)
 ** PF= Plantar Flexor, DF= Dorsal Flexor, PT= Peak Torque

Table 2. Isokinetic test Average Power (AP) values of three protocols. Values are median (min-max)

	Static	Dynamic	Non-Stretch	<i>p</i> value
60°/sec PF-AP (W)	16.6(6.9-34.8)	20.45(6.8-42.9)	17.65(3-39.9)	0.387
60°/sec DF-AP (W)	20.5(11.3-29.4)	19.7(13.8-33.9)	19.6(16.1-28.2)	0.359
120°/sec PF-AP (W)	18(7.2-34)	20(3.2-43.9)	14.8(3.8-45.1)	0.074
120°/sec DF-AP (W)	19.3(11.6-34.5)	19.55(11.9-37.4)	19.1(17.1-27.3)	0.287

* PF= Plantar Flexor, DF= Dorsal Flexor, AP= Average Power

When the dynamic stretching protocol and the control protocol were compared it was seen to cause a significant change in the balance scores after dynamic stretching ($p < 0.05$). When the control protocol was compared with the static stretching protocol, no significant difference was found in the balance scores ($p > 0.05$) (Table 3).

Table 3. Balance values of three protocols. Values are median (min- max)

	Static	Dynamic	Non-Stretch	<i>p</i> value
Balance Total	1.1(0.7-1.6)	1(0.5-1.5)	1.2(0.8-1.7)	0.008*
Balance A-P	0.8(0.5-1.3)	0.75(0.2-1.3)	1(0.6-1.5)	0.003*
Balance M-L	0.5(0.4-1.2)	0.5(0.1-0.9)	0.6(0.2-0.9)	0.506

* Significant difference between dynamic stretching and non-stretching protocols ($p < 0.05$) (Friedman test and post-hoc tests). ** A-P= Anteroposterior, M-L= Mediolateral.

DISCUSSION

Some studies in the literature have investigated the effects of stretching types on balance and performance parameters. According to our literature review, this study is the first to investigate the isokinetic parameters on the plantar and dorsal flexor muscles of the dynamic stretching ankle and to focus on the single-leg balance skill scores after applying dynamic stretching exercises at the muscles. In the present study, it was detected that dynamic stretching exercises significantly increased the values of PF-PT at 120°/s, and this data is consistent with previous studies. However, in some studies, it was observed that there was no significant effect the dynamic stretching on the performance such as vertical jump height and isometric peak torque (Christiensen and Nordstrom, 2008; Herda et al., 2008). The intensity (e.g. frequency, range of motion) and duration of dynamic stretching may have affected the results of previous investigations. In the literature, there is no evidence that dynamic stretching deteriorated the performance. Our results also showed that the dynamic stretching does not have any adverse effect on muscle strength. Furthermore, Beedle and Mann reported that dynamic stretching contributed to flexibility (2007).

It was reported that static stretching caused a decrease in performance (Gelen, 2010; Herda et al., 2010; Sekir et al., 2010). Nevertheless, in some studies static stretching was shown to have no significant effect (Beedle et al., 2008; Winke et al., 2010). In our study, static stretching was found to have no significant effect on peak torque and average power and is consistent with some of the literature.

It is suggested that short-term stretching times do not affect performance. In some studies, with short-term static stretching (30-120 seconds), no significant change in power or torque was shown (Molacek et al., 2010; Torres et al., 2008). In our study, static stretching for a short-term (20 sec) was applied to each muscle group. It is reported that a 40-second static stretching caused more deterioration in muscle performance than a 20-second static stretching exercise (Franco et al., 2008). However, there are also studies which show that deteriorations in isokinetic muscle parameters occur after 20 seconds of static stretching exercise is repeated 2 times (Sekir et al., 2010). Thus, it is understood that the reasons for the conflicting literature cannot be explained only by different stretching times. The types of contractions, stretching intensity and population are also stated as considerable effects (Behm & Chaouachi, 2011).

In the present study, a significant improvement was found in the A / P and Total Balance scores after dynamic stretching exercises. Similar results were reported by Chatzopoulos et al. (2014). It is suggested that the dynamic stretching increases muscle temperature (Fletcher and Jones, 2004), increases neural conduction (Herda et al., 2008; Jagers et al., 2008) and it can be an explanation of the balance increase.

Although the balance scores improved after the static stretching exercise, this difference was not statistically significant. In some of the previous studies, it was determined that the static stretching had a negative effect on the balance (Behm et al., 2004; Nagano et al., 2006), and in some cases, it had a positive effect (Costa et al., 2009; Handrakis et al., 2010). In one of the previous studies 3 repetitive static stretching for 15 seconds (Costa et al., 2009) and in the other a total of 3 minutes of static stretching to the gastrocnemius were applied (Nagano et al., 2006). Stretching duration may be the explanation of this conflict. Moreover, to avoid the learning effect, it was thought that the duration between two balance tests should be at least 48 hours (Gribble et al., 2007). In the present study, at least 48 hours interval was given between the tests to eliminate the learning effect. The differences in the duration of static stretching exercises, the effect of muscle fatigue on balance, and the learning effect are accepted as the possible reasons for different outcomes.

CONCLUSIONS

According to these results, we concluded that dynamic stretching exercises improved balance ability and made an increase in 120°/s in ankle plantarflexion concentric muscle strength. Since there is no harmful effect on the isokinetic parameters and it improves the balance skill, dynamic stretching exercises can be recommended to improve performance before the exercises that require balance and strength.

REFERENCES

- Beedle, B., Rytter, S. J., Healy, R. C. & Ward, T. R. (2008). Pretesting static and dynamic stretching does not affect maximal strength. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(6), 1838-1843. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181821bc9>.
- Beedle, B. B. & Mann, C. L. (2007). A Comparison of two warm-ups on joint range of motion. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 21(3), 776-779.
- Behm, D. G., Bambury, A., Cahill, F. & Power, K. (2004). Effect of acute static stretching on force, balance, reaction time, and movement time. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 36(8), 1397-1402. <https://doi.org/10.1249/01.MSS.0000135788.23012.5F>.
- Behm, D. G. & Chaouachi, A. (2011). A review of the acute effects of static and dynamic stretching on performance. *European Journal of Applied Physiology*, 111(11), 2633-2651. <https://doi.org/10.1007/s00421-011-1879-2>.
- Bradley, P. S., Olsen, P. D. & Portas, M. D. (2007). The effect of static, ballistic, and proprioceptive neuromuscular facilitation stretching on vertical jump performance. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 21(1), 223-226. <https://doi.org/10.1519/R-21046.1>.
- Chatzopoulos, D., Galazoulas, C., Patikas, D. & Kotzamanidis, C. (2014). Acute effects of static and dynamic stretching on balance, agility, reaction time and movement time. *Journal of Sports Science & Medicine*, 13(2), 403-409.
- Christensen, B. K. & Nordstrom, B. J. (2008). The effects of proprioceptive neuromuscular facilitation and dynamic stretching techniques on vertical jump performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(6), 1826-1831. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31817ae316>.
- Costa, P. B., Graves, B. S., Whitehurst, M. & Jacobs, P. L. (2009). The acute effects of different durations of static stretching on dynamic balance performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23(1), 141-147. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31818eb052>.
- Cramer, J. T., Housh, T. J., Coburn, J. W., Beck, T. W. & Johnson, G. O. (2006). Acute effects of static stretching on maximal eccentric torque production in women. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 20(2), 354-358.
- Cronin, J. & Sleivert, G. (2005). Challenges in understanding the influence of maximal power training on improving athletic performance. *Sports Medicine*, 35(3), 213-234.
- Di Giulio, I., Maganaris, C. N., Baltzopoulos, V. & Loram, I. D. (2009). The proprioceptive and agonist roles of gastrocnemius, soleus and tibialis anterior muscles in maintaining human upright posture. *The Journal of Physiology*, 587(10), 2399-2416. <https://doi.org/10.1113/jphysiol.2009.168690>.

- Fletcher, I. M. & Anness, R. (2007). The acute effects of combined static and dynamic stretch protocols on fifty-meter sprint performance in track-and-field athletes. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 21(3), 784-787.
- Fletcher, I. M. & Jones, B. (2004). The effect of different warm-up stretching protocols on 20 meters sprint performance in trained rugby union players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 18(4), 885-888.
- Franco, B. L., Signorelli, G. R., Trajano, G. S. & de Oliveira, C. G. (2008). Acute effects of different stretching exercises on muscular endurance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(6), 1832-1837. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31818218e1>.
- Gelen, E. (2010). Acute effects of different warm-up methods on sprint, slalom dribbling, and penalty kick performance in soccer players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(4), 950-956. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181cb703f>.
- Gribble, P. A., Tucker, W. S. & White, P. A. (2007). Time-of-day influences on static and dynamic postural control. *Journal of Athletic Training*, 42(1), 35-41.
- Handrakis, J. P., Southard, V. N., Abreu, J. M., Aloisa, M., Doyen, M. R., Echevarria, L. M. & Douris, P. C. (2010). Static stretching does not impair performance in active middle-aged adults. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(3), 825-830. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181ad4f89>.
- Herda, T., Cramer, J. T., Ryan, E. D., McHugh, M. P. & Stout, J. R. (2008). Acute effects of static versus dynamic stretching on isometric peak torque, electromyography, and mechanomyography of the biceps femoris muscle. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(3), 809-817. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31816a82ec>.
- Herda, T., Ryan, E., Costa, P., Walter, A., Hoge, K., Uribe, B. & Cramer, J. T. (2010). 4 Acute effects of passive stretching and vibration on the electromechanical delay and musculotendinous stiffness of the plantar flexors. *Electromyography & Clinical Neurophysiology*, 50(6), 277-288.
- Hough, P. A., Ross, E. Z. & Howatson, G. (2009). Effects of dynamic and static stretching on vertical jump performance and electromyographic activity. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 23(2), 507-512. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31818cc65d>.
- Hrysomallis, C. (2011). Balance ability and athletic performance. *Sports Medicine*, 41(3), 221-232. <https://doi.org/10.2165/11538560-000000000-00000>.
- Jagers, J. R., Swank, A. M., Frost, K. L. & Lee, C. D. (2008). The acute effects of dynamic and ballistic stretching on vertical jump height, force, and power. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(6), 1844-1849. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181854a3d>.
- Jeon, H.-S., Hwang, S. & Woo, Y.-K. (2013). The effect of ankle and knee immobilization on postural control during standing. *The Knee*, 20(6), 600-604. <https://doi.org/10.1016/j.knee.2012.09.001>.
- Manoel, M. E., Harris-Love, M. O., Danoff, J. V. & Miller, T. A. (2008). Acute effects of static, dynamic, and proprioceptive neuromuscular facilitation stretching on muscle power in women. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(5), 1528-1534. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31817b0433>.
- Molacek, Z. D., Conley, D. S., Evetovich, T. K. & Hinnerichs, K. R. (2010). Effects of low-and high-volume stretching on bench press performance in collegiate football players. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(3), 711-716. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181c7c242>.
- Nagano, A., Yoshioka, S., Hay, D. C., Himeno, R. & Fukashiro, S. (2006). Influence of vision and static stretch of the calf muscles on postural sway during quiet standing. *Human Movement Science*, 25(3), 422-434.
- Sekir, U., Arabaci, R., Akova, B. & Kadagan, S. (2010). Acute effects of static and dynamic stretching on leg flexor and extensor isokinetic strength in elite women athletes. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20(2), 268-281. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2009.00923.x>

Balcı A., Çelebi M.M., Zergeroğlu M.A. & Güner R.S. (2020). The Effects of static and dynamic stretching exercises on ankle muscle strength and balance. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 27-34.

Torres, E. M., Kraemer, W. J., Vingren, J. L., Volek, J. S., Hatfield, D. L., Spiering, B. A., . . . Anderson, J. M. (2008). Effects of stretching on upper-body muscular performance. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 22(4), 1279-1285. [https://doi.org/ 10.1519/JSC.0b013e31816eb501](https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e31816eb501).

Winke, M. R., Jones, N. B., Berger, C. G. & Yates, J. W. (2010). Moderate static stretching and torque production of the knee flexors. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 24(3), 706-710. [https://doi.org/ 10.1519/JSC.0b013e3181c7c557](https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e3181c7c557).

Yaggie, J. A. & McGregor, S. J. (2002). Effects of isokinetic ankle fatigue on the maintenance of balance and postural limits. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 83(2), 224-228.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International license**.

Kadın Mülteciler Sosyal Uyumu Rekreasyonla Aşıyor*

Melike ESENTAŞ^{1†}, Rabia Gülten GÜVEN¹, Pınar GÜZEL¹

¹Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Manisa.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 02.01.2020

Kabul Tarihi: 25.03.2020

DOI: 10.25307/jssr.679285

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Suriye iç savaşı sonrası Türkiye'ye gelen kadın mültecilerin sosyal uyum süreçlerinde rekreasyonun ne yönde etki sağladığını durum çalışması ile tespit etmek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden birisi olan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu rekreatif etkinliklere katılım sağlayan 18 kadın mülteci oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile seçilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler betimsel ve sonrasında içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiş ve bu süreçte Nvivo 10 nitel analiz programı kullanılarak uygun temalar altında kodlanmıştır. Elde edilen verilerin analizine bakıldığında kadın mültecilerin görüşleri “psikolojik”, “fizyolojik” ve “sosyal” çıktılar şeklinde 3 (üç) tema altında toplandığı görülmüştür. Yapılan bu çalışmamızın sonuçlarına göre; kadın mültecilerin katılmış oldukları rekreatif etkinlikler aracılığıyla sosyal uyumda geçiş sürecinin kolaylaştırılmasında “rekreasyon”un önemli bir role sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarının kamu ve özel sektör kuruluşlarına önemli bir veri olduğu düşünülmekte olup, mülteci gruplarına yönelik rekreatif etkinliklerin hazırlanıp, uygulanması ve desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Mülteciler, Kadın mülteciler, Sosyal uyum, Rekreasyon.

Female Refugees Get through the Social Adaptation with Recreation

Abstract

Determining how the recreation affected the social adaptation processes of female refugees who came to Turkey following the civil war in Syria with a case study constitutes the purpose of this research. Interview technique being among the qualitative research techniques was used in the research. 18 female refugees participating in recreative activities are the study group of the research. Participants were selected with criterion sampling being among the purposeful sampling methods. The semi-structured interview form developed by the researchers was used as a data collection tool. Data were analyzed with descriptive and content analysis methods and in this process, they were coded under the appropriate themes by using Nvivo 10 qualitative analysis program. Concerning the analysis of data obtained, the opinions of female refugees are observed to be collected under 3 (three) themes namely “psychological”, “physiological” and “social”. The results of this study indicate that “recreation” has an important role in facilitating the social adaptation process of female refugees through the recreative activities they participate. The results of these surveys are considered to be important data for public and private sector institutions and it is recommended to prepare, implement and support recreational activities for refugee groups.

Keywords: Refugees, Female refugees, Social adaptation, Recreation.

*21-24 Mart 2019 tarihinde II. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

†**Sorumlu yazar:** Doç. Dr. Melike ESENTAŞ, **E-posta:** melike.esentas@windowslive.com

GİRİŞ

Dünyanın farklı yerlerinde yaşanmış ve yaşanmakta olan savaşlar, sorunlar ve çatışmalar nedeniyle birçok insan yaşadığı ülkesini terk etmektedir. Mülteci “ırk, din, tabiiyet, belirli bir toplumsal gruba üye olması ya da siyasi düşüncelerinden dolayı kendi ülkelerinde yaşayamayan, yaşamaktan korkan ve bunlardan dolayı ülkesini terk eden veya terke zorlanan kişi” olarak ifade edilmektedir (Özkarlı, 2014). Mülteci bir birey olmak kişinin kendi tercihi olabilmekle birlikte kendi iradesi dışında da gerçekleşebilmektedir.

Mültecilerin göçe maruz kalmalarının sonucunda psikolojik, ekonomik, barınma, iletişim vb. gibi birçok konuda güçlük yaşadığı yapılan çalışmalardan da anlaşılmaktadır (Erdem, 2017; Orhan ve Senyücel Gündoğar, 2015). Kendi vatanından, yaşamından ayrılmak zorlu bir süreç iken, özellikle dezavantajlı gruplardan birisi olan kadınlar için mülteci olmanın daha zor olduğu düşünülmektedir. Kadın mültecilerin göçle birlikte mücadele etmek zorunda oldukları sorunlardan bir tanesi de sosyal uyum sürecidir. Sosyal uyum, bireylerin alışmış oldukları çevreleri ile uyum içinde yaşıyor olmalarıdır. Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre sosyal uyum, toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak, entegrasyon anlamına gelmektedir (TDK, 2019). Diğer bir anlamı ile bireyin toplumsallaşmasıdır. Toplumsallaşma ise, bireyin kişilik kazanarak belli bir toplumsal çevreye hazırlanması, toplumla bütünleşmesi süreci, sosyalleşmesi olarak da ifade edilmektedir (TDK, 2019). İçinde yaşadığımız topluma, bireylere karşı sorumluluklarımız bulunmaktadır. Bu nedenle, farklı kültürlere, çeşitli gruplara, etnik kökenleri her ne olursa tüm bireylere insan hakları çerçevesinde saygılı olarak birlikte yaşamak ve/veya yaşamaya çalışmak o toplumun refahı açısından büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışma özelinde yer alan kadın mülteciler düşünüldüğünde; kendi iradeleri ile ya da zorunlu geldikleri Türkiye’ye uyum sağlamalarının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal uyum sürecinde bireylerin kendilerini iyi hissetmelerinde psikolojik, fiziksel ve sosyal faydaların kazanılması açısından önemli bir yere sahip rekreasyon etkinliklerinin kolaylaştırıcı bir etmen olduğu söylenebilir. Mülteciler kimlik oluşturma ve topluma uyum sağlama sürecinde zorladıklarında serbest zamanın rollerinden olan özümseme, bütünleştirme ve zorluklarla başa çıkma gibi serbest zaman kazanımları etkileyici ve çözüm sağlayıcı bir rol üstlenmektedir (Codesal, Peperkamp ve Tiesler, 2015). Simmons’a (2000) göre rekreasyon; kişinin yenilenmesinde etkili olan sosyal bir etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Brey ve Lehto, 2007). Rekreatif etkinliklere olan ihtiyaç günden güne daha da artmaktadır. Tütüncü vd., (2011) yaptıkları çalışmada rekreatif etkinliklere katılım sağlayan bireyin yaşamda olumsuzluklardan arınma, özgüven kazanma ve sosyo-kültürel uyum sürecini kolaylaştırmada olumlu katkılarının olduğunu tespit etmişlerdir. Rekreasyonel etkinlikler, bireysel açıdan; fiziksel sağlık, ruhsal iyi oluş, sosyalleşme, yenilikçilik-yaratıcılık, var olan beceri ve yeteneğin geliştirilmesi, çalışma hayatında performansın artması ve bireyin mutlu olması gibi katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda; Suriye iç savaşı sonrası Türkiye’ye gelen kadın mültecilerin sosyal uyum süreçlerinde rekreasyonel etkinliklerin rolünü durum çalışması ile tespit etmek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

METOT

Araştırma kadın mültecilerin sosyal uyum süreçlerinde rekreasyonel etkinliklerin rolünü incelemeye yönelik nitel bir çalışmadır. Çalışmada durum analizi deseninden yararlanılmıştır. Durum analizi; bir ya da birden fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun ya da diğer birbirlerine bağlı sistemlerin derinlemesine incelendiği yöntemdir (Büyüköztürk vd., 2017). Çalışma grubunu rekreatif etkinliklere katılım sağlayan ve çalışmaya gönüllü katılım sağlayan 18 kadın mülteci oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın örneklemini oluşturan çalışma grubundaki katılımcıların demografik bilgisine Tablo 1’de yer verilmiştir. Katılımcılar, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. “Ölçüt örneklemede, gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır” (Büyüköztürk vd., 2008). Bu araştırmada da ülkelerinde yaşanan olaylar durumuyla Türkiye’ye gelen Suriyeli kadın mülteci olması bir diğeri ise çalışmaya gönüllü olarak katılım sağlamasıdır.

Tablo 1. Katılımcıların kişisel bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durum	Meslek	Suriye’de rekreatif etkinliklere katılım	Sosyal çevre rekreasyonel etkinliklere katılımı
K1	30	İlkokul	Evli	Ev hanımı	Hayır	Aile bireyi
K2	29	İlkokul	Evli	Ev hanımı	Hayır	Arkadaş
K3	20	Lise	Bekar	Çalışmıyor	Hayır	Arkadaş
K4	25	İlkokul	Bekar	Kuaför	Hayır	-
K5	28	Lise	Evli	Sekreter	Hayır	-
K6	22	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı	Hayır	Aile bireyi
K7	27	İlkokul	Bekar	Tekstil	Hayır	Arkadaş
K8	35	Lise	Evli	Kuaför	Evet	-
K9	24	Üniversite	Bekar	Çalışmıyor	Evet	Aile bireyi
K10	26	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı	Hayır	Aile bireyi
K11	30	Lise	Evli	Kuaför	Hayır	Arkadaş
K12	27	Lise	Evli	Ev Hanımı	Hayır	-
K13	40	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı	Hayır	Aile bireyi
K14	29	Lise	Evli	Ev Hanımı	Hayır	-
K15	42	Ortaokul	Bekar	Ev Hanımı	Hayır	-
K16	28	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı	Hayır	Aile bireyi
K17	24	Ortaokul	Bekar	Öğrenci	Hayır	-
K18	20	Lise	Bekar	Sporcu	Evet	-

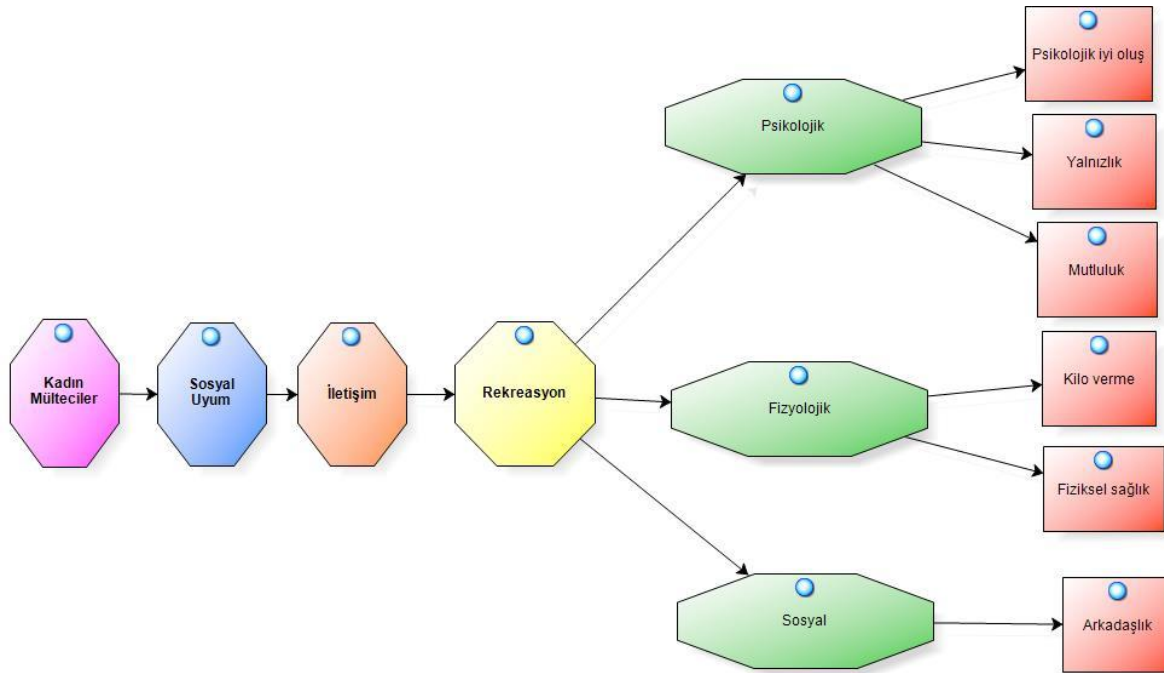
Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve bireysel görüşmeler yöntemi uygulanmıştır. Gerçekçi sonuçlara ulaşma adına araştırmacı, bireysel ya da gruba yapılabilecek olan görüşme türlerinden duruma uygun bir şekilde herhangi birisini ya da ikisini kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme sorularına ilişkin ilk olarak literatür taraması yapılmış, sonrasında da Suriyeli kadın mülteciler ile çalışmakta olan 1 eğitimci ve alanında uzman 2 öğretim üyesinin görüşleri alınarak sorular son haline getirilmiştir. Görüşme formu; 1)Sosyal çevreye uyum sağlarken zorlandınız mı? 2)Katılmış olduğunuz bu rekreatif etkinliklerin size kazanımları nelerdir? 3)Yaptığınız rekreatif etkinlikler Türkiye’ye uyum sürecinizi nasıl etkiledi? Sorularına yanıt aranmıştır. Hazırlanan görüşme formu ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş olan katılımcı grubuna uygulanmıştır. Kadın mültecilere araştırmanın amacı aktarılmış ve verilerin tamamen bilimsel amaçlı kullanılacağı hakkında açıklama yapılmıştır. Çalışmamıza katılımcılar gönüllülük

esasyla dâhil olmuş olup, her birisinden gerekli izinlerden alınmıştır. Katılımcılarla araştırmacının uygun olarak belirlemiş oldukları gün ve saatlerde rekreatif etkinlerin düzenlendiği alanda bireysel görüşmeler yapılmış olup, veriler ses kayıt cihazı ile de kaydedilmiştir.

Araştırmanın nitel bir çalışma olması ve veri toplama aracının açık uçlu sorulardan oluşması sebebiyle katılımcılardan elde edilen veriler öncelikle Office programına aktarılmıştır. Bu verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi yapılarak açık kodlama yöntemine başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma bulgularının ana hatlarını oluşturacak temalar için Nvivo 10 Nitel Analiz Programı kullanılarak temalara ilişkin içerik analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Elde edilen verilerin analizine bakıldığında kadın mültecilerin görüşleri “psikolojik”, “fizyolojik” ve “sosyal” çıktılar şeklinde 3 (üç) tema altında toplandığı görülmüştür.

Model 1. Kadın mültecilerin sosyal uyum ve rekreasyon ilişkisi

Bu alt temalara ilişkin katılımcıların görüşleri aşağıda verilmiştir.

- ✚ “Buraya ilk geldiğimde en büyük sıkıntıyı tabii ki dilde yaşadım. Çocukların okullarında sorunlar yaşadım. Hangi okula gidecekler, ne yapacağım diye düşünmüştüm. Çok zordu benim için. Çocukların derslerinde zorluklar yaşadım. İletişim sorununu dil kursuna giderek çözmeye çalışıyorum. Henüz çözebilmiş değilim ama kendim alışverişe çıkabiliyorum. Yavaş yavaş alışıyorum” (K2).

- ✚ “Türkiye’ye geldiğimde her şey zordu benim için bilmediğim bir dil ve insanlar en çok zorluğu bu yönde çektim. Türklerle olan komşuluk ilişkilerimde çok zorlandım. Kabullenmek istemediler. Sokakta yürürken insanların bana baktığını fark ediyordum. Dillerini bilmediğim için onlarla iletişime geçemiyordum. 3 senedir burada yaşıyorum zorluklar azaldı ama tamamen bitmiş değil benim için. Buraya gelirken kendimi çok mutlu hissediyorum. Burada spor yapmak benim içimde bir umut oldu geleceğe dair” (K3).
- ✚ “Önceden burada kendimi çok fazla yalnız hissediyordum. Çünkü ailem yanımda yok ben eşim ve çocuklarımla geldim buraya kendi anne babam yok. Ama spora geldim iyi oldum. Kendimi iyi hissediyorum. Burada arkadaş edindim hepimiz kardeş gibiyiz ama öyle eve falan gitmiyoruz sadece burada görüşüyoruz. Hafifliyorum kilo vermeye başladım. Önceden ağır hissediyordum kendimi çok mutluyum” (K4).
- ✚ Bir dil sorunu en büyük sorun bu oldu zaten. Dilini bilmiyorsan anlaşıyorsun. Kendini anlatamıyorsun zaten sorun buradan doğuyor. Ben kendi kendime bir şeyler öğrendim dil ile ilgili kursa da gittim. Ben 2 diploma aldım Türkçe dil kurslarında Türkçe okuma yazma biliyorum artık. Ama konuşurken hala zorlanıyorum sizin kadar rahat iletişim kuramıyorum. Burada katıldığım bu etkinlikler aracılığıyla daha iyi iletişim kurmama katkı sağlanmış oldu (K7).
- ✚ “Fiziksel olarak çok değişim oldu. Ben 100 kiloydum çok kilo verdim ve devam ediyorum kilo vermeye. Ben buraya gelmeden önce çok stresliydim stresli bir dönem geçiriyordum yavaş yavaş atmaya başladım hatta attım bile çok iyi geldi bana burası. Psikolojik sıkıntılarım vardı çok sıkıntı çektim bütün gün evde sürekli yemek yiyordum sonra burayı duydum hemen geldim. Bu kadar iyi olacağını düşünmemiştim ben burada fikir olarak bile değiştim. Eskisi gibi çok yemiyorum kilo veriyorum ve mutluyum sadece kilo verdiğim için değil buraya geldiğim içinde. Suriyeli arkadaşlarım var Türk arkadaşlarım da var” (K11).
- ✚ “Hayat her yönden daha iyi olmaya başladı. Hem artık evden çıkmaya başladım bedenim daha iyi buraya geliyorum artık daha aktif hissediyorum kendimi daha sağlıklı düşünmeye başladım dışarıdaki hayatı görmeye başladım psikolojik olarak da daha iyiyim artık. Daha önce evet yalnızlık hissettim çok mutluyum şimdi” (K12).
- ✚ “Hem fiziksel olarak hem kişisel olarak hem de arkadaş çevresi olarak bana çok iyi geldi burası. Rutinim alt üsttü buraya başlamadan önce ama daha sonra buraya başladım her şey değişti benim bir spor saatim var o saatte orda olmam gerekiyor diyorum, daha düzenli yaşamaya başladım. Benim yemek saatlerim bile artık çok düzenli. Tanımadığım kişilerle arkadaşlık kurdum hepsini çok sevdim” (K14).
- ✚ “İlk geldim çok zor her şey biz Türkiye’ye ailece gezmeye gelirdik sonra savaş çıktı Suriye’de ve temelli gelmek zorunda kaldık ben çok zor günler geçirdim ilk yerleştiğimizde. Çünkü savaşta arkadaşlarımızı ailemizi bıraktık okulumu bıraktım ben Suriye’de atlettim koşuyordum Suriye 2.liğim vardı her şeyi bırakıp gelmek zorunda kaldık. İlk geldim Türkçe fazla bilmiyorum bir de arkadaşım yok psikolojim çok bozulmuştu ben 2 yıl kendimi eve kapattım. Hiçbir yere gitmedim. Markete bile gitmek istemiyordum. Ölen arkadaşlarım oldu onların acısını çok zor attım. Sonra

ben Kickboks başladım yavaş yavaş kendimi toparlamaya başladım bana çok iyi geldi. Arkadaş edinmeye başladım. Daha sonra pilatesi duydum oraya geldim benim için umut kaynağı yaşama sevinciydi spora gelmek” (K18).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmanın sonucu olarak, Suriye iç savaşı sonrası Türkiye’ye gelen kadın mültecilerin sosyal uyum süreçlerinde rekreatif etkinliklerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal çıktılarının ortaya çıktığı görülmektedir. Savaş sonrası göç nedeniyle kadın mülteciler psikolojik deformasyonda iletişim ve kendilerini yalnız hissetmelerini rekreatif etkinlikler ve gitmiş oldukları Türkçe dil eğitim kursları aracılığıyla aşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Demirbaş ve Bekaroğlu (2013), yapmış oldukları çalışmada mülteci kadınların psikolojik olarak, erkeklerden daha çok olumsuz etkilendiklerini tespit etmişlerdir. Kadın mültecilerin göçten sonra daha kolay sosyal uyum sağladıklarına ilişkin mevcut araştırma sonucu Renner ve Salem (2009) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile de örtüştüğü ifade edilebilir. Renner ve Salem (2009) kadınların erkeklere göre daha fazla duygusal patlama ve duygusal kırılma gösterdiğini tespit etmiştir. Kadın mültecilerin hem memleketlerinden ayrılmaları hem de yeni bir ülkeye gelmiş olmaları ile birlikte sosyal uyum sağlamaları güçleşmektedir (Angel vd., 2001; Buz, 2008). Lu ve Argly (2001) çalışmalarında; serbest zaman aktivitelerinde belli bir ciddiyet, düzen ve gönüllülük sergileyen kişilerin diğerlerine göre psikolojik iyi oluşlarının, tatminlerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar bu araştırmamızı destekler niteliktedir. Aynı zamanda, Karadağ ve Altıntaş (2010) tarafından “mülteciler ve sağlık” adlı çalışmada; sığınmacıların yaşamış olduğu psikolojik sorunun stres bozukluğundan kaynaklandığı bulunmuştur. Kadın mültecilerin kendilerini psikolojik iyi oluşlarında serbest zaman etkinliklerinin önemli olduğu sonucu ile Karadağ ve Altıntaş’ın (2010) çalışmaları ile örtüşmektedir. Özbey vd., (2018) yapmış oldukları çalışmada, bir serbest zaman etkinliği olarak Türkiye’de düzenlenen uluslararası kamp etkinliklerine katılan kız öğrencilerin etkinlikler sonucunda sosyalleşme, duygusal zeka ve psikolojik iyi oluş hallerinde olumlu değişimler olduğunu açıklamışlardır. Bu sonuçlar araştırmamızı destekler niteliktedir.

Sezgin ve Yolcu (2016) göç ile gelen uluslararası öğrencilerle yapmış oldukları çalışmaları sonucunda Suriyeli gençler ile düzenlenecek sportif, sosyal ve kültürel etkinliklerin kültürlerarası etkileşimin artması ve tanıtımı açısından faydalı olacağını öneri olarak sunmuşlardır. Zerengök vd.,’nin (2018) çalışmasında uluslararası öğrencilerde serbest zaman etkinliklerinin sadece sosyal uyum üzerine değil fiziksel ve psikolojik çıktılarının da olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmamızdaki serbest zaman etkinliklerine katılan kadın mültecilerin de olumlu ifadeleri ile serbest zaman rekreasyon etkinliklerinin çoklu kazanımlar sağlamada önemli bir yere sahip olduğu sonucu desteklenmektedir.

Karademir ve Doğan (2019) yılında yapmış oldukları çalışmada Suriyeli kadın mültecilerin sosyal uyumunu zorlaştıran etmenlerden birisi olarak göç ettikleri ülkede hayatlarını idame ettirmekte olan bireylerin kız çocukları ve kadın mültecilere karşı olan bakış açılarının olumsuzluğu olarak tespit etmişlerdir. Esentaş vd., (2017) farklı bölgelerden gelen ve rekreatif içeriklere sahip gençlik kamplarına katılan kız öğrencilerin kampın ilk zamanlarında birbirlerine karşı önyargılı yaklaşımlarına rağmen, uygulanan etkinlikler aracılığı ile

önyargılarının yıkıldığı ve etkili iletişim kurdukları sonuçlarına ulaşmıştır. Bu çalışmada da bazı kadın mülteciler sosyal yaşamlarını sağlıklı ve mutlu sürdürmek adına çevresindekilerle iletişim kurarken herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını ancak bazıları ise aynı dili konuşmadıkları için iletişim sorunundan ciddi bir düzeyde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bireylerin birbirlerini ve kültürlerini anlamalarına engel olan unsurlardan birisi iletişim eksikliğidir. Ersoy ve Ala (2019) yapmış oldukları çalışmalarında yerel halk ile Suriyeli sığınmacı ve mültecilere ilişkin farkındalığın artırılması için etkinlikler planlanmasını önermektedir. Yapılan bu araştırmamızın sonuçlarına göre; kadın mültecilerin katılmış oldukları rekreatif etkinlikler aracılığıyla sosyal uyumda geçiş sürecinin kolaylaştırılmasında “*rekreasyon*”un önemli bir role sahip olduğu tespit edilmiştir. Gürsel, Güzel ve Yıldız’ın (2019) yapmış olduğu bir çalışma sonucunda kadınların spora teşvik edilmesinde rekreasyon alanlarının ve etkinliklerinin ulaşılabilir olmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca rekreatif etkinlikler gibi spor temelli aktivitelere katılımında cinsiyetin motivasyon üzerinde önemli etkisi olduğu belirtilmiştir (Yıldız ve Polat, 2018). Dolayısıyla bireylerin fiziksel aktivitelere katılımlarda motivasyon kaynaklarının dikkate alınmasının kadınların sosyal uyum sürecinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak Suriyeli kadın mültecilere sunulan hizmetlerden birisi onların sosyalleşmesine yönelik etkinlikler olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma sonuçlarında da görüldüğü üzere rekreatif etkinlikler sayesinde kadın mültecilerin sosyal uyum sorununun aşılmasında rekreatif etkinliklerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu sonuç rekreasyonel faaliyetlerin bireylerin rehabilitasyon süreçlerine de destek olduğu sonucunu desteklemektedir.

Kamu ve özel sektör tarafından rekreatif etkinlik hizmetleri sunulmaktadır. Bu etkinlikler düzenleme ve planlama aşamasında mülteci grupları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durumun dezavantajlı kadın mülteci grubuna sosyal uyum sürecinde katkı sağlayacağından özellikle yerel yönetimlere bu tip rekreatif etkinliklerin hazırlanması ve uygulanması önerilmektedir.

Yayın Etiği: Mevcut çalışmanın yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Angel, B., Hjern, A. & Ingleby, D. (2001). Effects of war and organized violence on children: A study of Bosnian refugees in Sweden. *American Journal of Orthopsychiatry*, 71(1), 4-15. <https://doi.org/10.1037/0002-9432.71.1.4>.
- Brey, E. T. & Lehto, X. Y. (2007). The relationship between daily and vacation activities. *Annals of Tourism Research*, 34(1), 160-180. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2006.08.001>.
- Yıldız, K. & Polat, E. (2018). Basic motivation sources in sports. B. Tunçsiper and F. Sayın (Ed.,) In *Critical Debates in Social Sciences*. London: Frontpage Publications Limited.
- Buz, S. (2008). Türkiye'deki sığınmacıların sosyal profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 1-14.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E. (2013). Evden uzakta olmak: Sığınmacıların/mültecilerin psikolojik sorunları ve alınacak önlemler. *Kriz dergisi*, 21(1), 11-24. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000334.
- Ersoy, A. F. ve Ala, M. (2019). Suriyeli sığınmacı ve mültecilere ilişkin görüşler: Osmaniye'de nitel bir araştırma. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(3), 1343-1356. <http://dx.doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.19.09.1181>.
- Esentaş, M., Özbey, S. & Güzel, P. (2017). Self-awareness and leadership skills of female students in outdoor Camp. *Journal of Education and Training Studies*, 5(10), 197-206. <https://doi.org/10.11114/jets.v5i10.2600>.
- Gürsel, N., Güzel, P. ve Yıldız, K. (2019). Kadınların rekreasyonel faaliyetlere katılımında motivasyon ve engelleri ile ilgili durum tespiti; Manisa İli Örneği. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 164-174. <https://doi.org/10.17155/omuspd.471821>.
- Karadağ, Ö. ve Altıntaş, K. H. (2010). Mülteciler ve sağlık. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 9(1), 55-62.
- Karademir, D. ve Doğan, M. (2019). Suriyeli mültecilerin mekânsal analizi: Şanlıurfa örneği. *Coğrafya Dergisi*, 1(1), 111-124. <https://doi.org/10.26650/JGEOG2019-0053>.
- Lu, L. & Hu, C. H. (2005). Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 6(3), 325-342.
- Özbey, S., Işıkgöz, E., Esentaş, M. & Güzel, P. (2018). Investigation of self-awareness levels of female students participating in international youth camp by different variables. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 9(3), 1-10.
- Renner, W. & Salem, I. (2009). Post-traumatic stress in asylum seekers and refugees from Chechnya, Afghanistan, and West-Africa: Gender differences in symptomatology and coping. *Int J Soc Psychiatry*, 55(2), 99-108. <https://doi.org/10.1177%2F0020764008092341>.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 4(7), 419-438. <https://doi.org/10.20304/husbd.14985>.
- Stevens, C. A., Murphy, J. F., Allen, L. R. & Sheffield, E. A. (2010). *A Career with meaning: Recreational, parks, sport management, hospitality, and tourism*. USA: Sagamore Publishing L.L.C.
- Tapmaz, Ç. (2012). *Halk oyunları çalışmalarının ilköğretim beşinci sınıf (10- 11 Yaş Gurubu) öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Tütüncü, Ö., Aydın, İ., Küçükusta, D., Avcı, N. ve Taş, İ. (2011). Üniversite öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımını etkileyen unsurların analizi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 2(22), 69-83.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç terimleri sözlüğü. Erişim tarihi: 05.02.2019 [http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf).

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2011). Göreve yeni başlayan özel dersane öğretmenlerinin kurumlarındaki çalışma koşullarına ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 635-650.

Zerengök, D., Güzel, P. & Ozbey, S. (2018). The impact of leisure participation on social adaptation of international students. *Journal of Education and Training Studies*, 6(2), 1-9. <https://doi.org/10.11114/jets.v6i2.2680>.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Dövüş Sporcularına Uygulanan Direnç, Pliometrik ve Kompleks Antrenman Yöntemlerinin Hareket Hızına Etkilerinin Karşılaştırılması*†

Serdar BAYRAKDAROĞLU¹ , Nuri TOPSAKAL² , İbrahim CAN^{3‡}

¹ Gümüşhane Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Gümüşhane.

² Düzce Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Düzce.

³İğdır Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, İğdir.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 17.02.2020

Kabul Tarihi: 25.03.2020

DOI: 10.25307/jssr.690103

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Bu çalışmanın amacı, dövüş sporcularına uygulanan direnç, pliometrik ve kompleks antrenman yöntemlerinin hareket hızına etkilerinin karşılaştırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmaya katılmak için Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve mücadele sporlarında aktif spor yaşantısını sürdüren 30 öğrenci rastgele olarak üç farklı deney grubuna (pliometrik, direnç, kompleks antrenman grubu) ayrıldı. Araştırmanın kontrol grubu Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören 10 öğrenciden oluşturuldu. Katılımcılara hem ön-test hem de son-test ölçümlerinde kendi kilolarının %40 oranına karşılık olan dış yüklerde squat sıçraması egzersizi uygulandı ve ortalama hız (OH) değeri, ortalama itme hızı (OİH) değeri ve zirve hız (ZH) değeri dinamik ölçüm sistemi (T-Force dinamik ölçüm sistemi) vasıtasıyla elde edildi. Verilerin değerlendirilmesinde; Kolmogrov-Smirnov Normallik Testi, Kruskal Wallis ve Wilcoxon analiz yöntemleri kullanıldı. Analiz sonuçlarına göre, 8 haftalık pliometrik, direnç ve kompleks antrenmanlarından sonra gruplar arasında ağırlıklı squat sıçrama egzersizinde elde edilen OH, OİH, ZH değerleri bakımından istatistiksel yönden anlamlı bir farklılığın mevcut olduğu bulundu ($p<0.05$). Sonuç olarak, üç farklı kuvvet antrenman protokolünün de hız parametresini geliştirdiği ve gruplar arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık olduğu elde edildi.

Anahtar Kelimeler: Dövüş Sporları, Antrenman, Hareket Hızı.

Comparison of Effects on the Movement Velocity of Resistance, Pliometric and Complex Training Methods Applied to Martial Art Athletes

Abstract

The aim of this study is to compare the effects of resistance, pliometric and complex training methods on the velocity of movement. For this purpose, 30 students who study at Gümüşhane University School of Physical Education and Sports and continue their active sports life in combat sports were randomly divided into three different experimental groups (plyometric, resistance, complex training group). The control group of the study consisted of 10 students studying at the Faculty of Sport Sciences of Düzce University. In both the pre-test and post-test measurements, the squat jumping exercise was performed at external loads corresponding to 40% of their own weight, and the mean velocity (MV), mean propulsive velocity (MPV), and peak velocity (PV) values were obtained by using dynamic measurement system (T-Force dynamic measurement system). In the evaluation of the data; Kolmogorov-Smirnov Normality Test, Kruskal Wallis and Wilcoxon analysis methods were used. According to the results of the analysis, it was found that there was a statistically significant difference between the groups for the 8-week pliometric, resistance and complex training applications in terms of MV, MPV and PV values obtained in the loaded-squat jump exercise ($p<0.05$). As a result, it was obtained that three different strength training protocol developed the velocity parameters and there was a statistically significant difference between the groups.

Keywords: Martial Arts, Training, Movement Velocity.

* Bu çalışma, ikinci ve üçüncü yazarın danışmanlığında yürütülen Serdar Bayrakdaroğlu'na ait doktora tezinden türetilmiştir.

† Bu çalışma, 21-24 Mart 2019 tarihleri arasında Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi tarafından düzenlenen 2. Dünya Spor Bilimleri Araştırmaları Kongre'sinde sözel sunum olarak sunulmuştur.

‡ **Sorumlu Yazar:** İbrahim CAN, Doç. Dr. **E-posta:** ibrahimcan_61@hotmail.com

GİRİŞ

Dövuş sanatları, genel olarak sporcunun beceri ve karakteristik özelliğini geliştirebilmek ve herhangi bir silah olmadan karşı koyabilmesini öğretebilmek gibi gelenekleri kapsayan bir spor branşdır (Ritschel, 2008) ve bu spor branşlarında çoğunlukla başarılı bir performans için tek bir kondisyon özellik yeterli olmamaktadır. Birçok dövuş sporunda başarılı olabilmek için güç, hız, kuvvet, kondisyon, teknik gibi özelliklerin sporcularda mevcut olması gerekir (Franchini, Vecchio, Matsushigue ve Artioli, 2011). Tüm spor branşlarında olduğu gibi dövuş sporlarında da bilimsel yöntemlerden yararlanarak sporcuların performansını artırma oldukça önemli yer tutmaktadır. Sporcunun kuvvet, hız, güç, dayanıklılık, çeviklik gibi temel motorik özelliklerinin geliştirilmesi için spor branşına özgü yapılan özel çalışmalar ve antrenmanlar ile gerekmektedir (Kızılet, Atılan ve Erdemir, 2010).

Pliometrik terimi bileşik bir kelimedir ve “artma” ya da “çoğalma” anlamına gelen Yunanca “Pleythyein” kelimesinden türemiştir. Yunancada plio “daha”, metric ise “ölçmek” ya da “uzunluk” anlamına gelir (Radclife ve Farentinos, 1999) ve pliometrik kelimesini daha fazla ölçmek ya da daha fazla gelişmek anlamında olduğu kabul edilir (Bompa, 2013). Chu (1998), “bir kasın mümkün olan en kısa zamanda maksimal kuvvete ulaşmasını sağlayan egzersizler” olarak ifade etmiştir. Pliometrik antrenmanlar; gerilme - kısıalma döngüsü olarak adlandırılan süreç ile oluşan yüksek şiddette bir direnç antrenman yöntemidir (Newberry ve Bishop, 2006) ve doğru uygulandığında sporcuların patlayıcı güçlerini geliştirerek sportif performanslarını artırır. Bu nedenle, kuvvet ve sürat özelliği arasında köprü oluşturan pliometrik alıştırmaların sporcuların antrenman programlarına eklenmesi sportif performansın artırılması için oldukça önemlidir (Chu, 1998; Brumitt, 2010).

Güç ya da ağırlık antrenmanları olarak da bilinen direnç antrenmanları, fiziksel kondisyonu arttırma için günümüzde kondisyonerler tarafından uygulanan en popüler egzersiz türlerinden biri haline gelmiştir. Direnç antrenmanı, vücut kas sisteminin genellikle birtakım ekipmanlar tarafından gerçekleştirilen karşıt bir kuvvete karşı hareket etmesinin gerektiği bir egzersizi tanımlamak için kullanılır (Fleck ve Kraemer, 2014). Direnç antrenmanları; kas kuvveti, güç, hipertrofi, bölgesel kas dayanıklılığı, hız, denge ve koordinasyon gibi özelliklerin artırılması için oynadığı rol nedeniyle genel sağlık ve fitness programlarının önemli bir unsuru haline gelmiştir (Swank ve Gagerman, 2009).

Kompleks antrenmanlar ise pliometrik ve direnç antrenmanlarının kombinasyonundan oluşan bir kuvvet antrenman yöntemidir ve kısa süreli güç verimini (daha yükseğe sıçramak ya da bir topu daha uzağa atmak gibi) geliştirmek için yararlı olduğu düşünülmektedir. Squat gibi bir kuvvet egzersiz setindeki performansın çok kısa dinlenme döneminden sonra dikey sıçrama gibi patlayıcı tipte yapılan bir egzersiz performansı ile takip edilmesi örnek olarak verilebilir (Fleck ve Kraemer, 2014). Daha spesifik olarak belirtmek gerekirse, bir kombine antrenman olan kompleks antrenman; “tek bir antrenman döneminde, setten sete değişiklik gösteren pliometrik egzersiz ile biyomekanik olarak benzer yüksek yükte uygulanan ağırlık antrenmanının değişimli olarak yapılmasıdır” (Ebber, 2002).

Vektoral bir nicelik olarak ifade edilen hareket hızı, hareketin uygulanış pozisyonları esnasında meydana gelen değişimlerin zaman ile ilgili oranı diye tanımlanır (Zatsiorsky,

1998) ve direnç antrenmanlarında egzersizlerin şiddetini sayısallaştırmada kullanılan bir parametredir (Cormie vd., 2011; Gonzales-Badillo ve Sanchez-Medina, 2010; Kawamori ve Newton, 2006; Pereira ve Gomes, 2003). Aslında bir hareketin uygulanma hızı, sporcunun hareket esnasında uyguladığı aktüel bir bedensel efor için antrenörlere veya kondisyonerlere önemli bir referans olabilir. Bu olgu, daha doğru ve gerçekçi bir antrenman modeli olan ve hız-temelli direnç antrenmanları olarak isimlendirilen daha güvenilir bir efor seviyesi ortaya çıkarabilir (Gonzales -Badillo ve Sanchez-Medina, 2010).

Antrenör veya kondisyonerlerin yaptırdığı antrenmanların temel amacı; sporcuların spesifik özelliklerini geliştirip spor branşlarında daha büyük başarıların elde edilmesidir. Bu başarının elde edilmesi ve spor müsabakalarında başarılı performans için yeni yaklaşım ve antrenman programları tasarlanır. Bugüne kadar, direnç antrenmanlarında çok fazla göz ardı edilen ama oldukça önemli bir parametre olduğu kabul edilen hareket hızının gelişimi üzerine yapılan bu araştırmada elde edilecek sonuçlar, spor bilimleri literatüründeki mevcut açığı doldurmasının yanında antrenörler, kondisyonerler ve kuvvet antrenmanı yapanlara katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, dövüş sporlarında mücadele eden sporculara 8 haftalık uygulanan farklı antrenman prosedürlerinin hareket hızı üzerindeki etkilerinin karşılaştırılarak hangi yöntemin daha iyi geliştirdiğinin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturur.

METOT

Araştırma Grubu

Bu çalışmaya, Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) ve Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde (SBF) eğitim gören 40 öğrenci gönüllü olarak katıldı. Gümüşhane Üniversitesi BESYO'da öğrenim gören 30 aktif mücadele sporları (kickboks, taekwondo, güreş, boks, muaythai, wushu) öğrencisi rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak direnç antrenman grubu (DAG) pliometrik antrenman grubu (PAG) ve kompleks antrenman grubu (KAG) olmak üzere üç (3) farklı deney grubuna dağıtıldı. Araştırmanın kontrol grubunu (KG), Düzce Üniversitesi SBF'sinde öğrenim gören ve mücadele sporlarında daha önceden milli olan fakat düzenli olarak egzersiz yapmayan 10 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmadan önce deneklere araştırmanın amaçları ve planlamaları, uygulanacak antrenman prosedürleri, yapılacak ölçümler ile araştırmada yaşanabilecek problemler ve sorumluluklara yönelik kapsamlı açıklama yapıldı ve araştırmaya katılacak olan bireylerden Bilgilendirilmiş Onam Formu doldurmaları istendi. Araştırma, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Sağlık Araştırmaları Etik Kurulu* tarafından 2016/108 karar numarası ile onaylandı. Araştırma grubunun fiziksel özelliklerine yönelik tanımlayıcı değerleri tablo 1'de verildi.

Veri Toplama Araçları

Deneklerin boy ölçümleri 0.001 m, vücut ağırlıkları ise 0.01 kg doğruluk ile elektronik ölçüm aleti (Seca Corporation, Hamburg, Almanya) ile elde edildi. Tam squat hareketindeki bir tekrarlı maksimal (1TM) kuvvet testi ve 8 hafta yapılan kuvvet antrenmanları Smith makine (Esjım, IT7001, Eskişehir, Türkiye) kullanılarak yapıldı. Katılımcıların hız parametrelerini

belirlemek için dinamik bir sistem (T-Force Dinamik Ölçüm Sistemi, Ergotech Consulting SL Murcia, İspanya) kullanıldı. Bu sistem, direnç egzersizlerinde kinetik ve kinematikleri değerlendirmek için spor bilimciler ve kondisyonerler tarafından yaygın bir şekilde kullanılır (Sanchez- Medina ve Gonzales-Badillo, 2011). Katılımcıların ağırlıklı squat sıçrama egzersizi sırasındaki hız parametreleri ve tam squat hareketindeki 1TM değerlerini belirleyebilmek ve kuvvet antrenmanlarını uygulayabilmek için ağırlıkları 1-20 kg arasında değişen serbest ağırlıklar ve bu ağırlıkların takılabilmesi için 20 kg ağırlığındaki ve 220 cm uzunluğundaki bir olimpik bar kullanıldı (Esjim, Eskişehir, Türkiye).

Tablo 1. Katılımcıların fiziksel özellikleri

Antrenman Grubu	Değişkenler	n	Ortalama (\pm SS)
Pliometrik Antrenman Grubu	Yaş (yıl)	10	21,1 (\pm 2,02)
	Boy (cm)	10	175,7 (\pm 4,76)
	Vücut Ağırlığı (kg)	10	67,6 (\pm 5,05)
Direnç Antrenman Grubu	Yaş (yıl)	10	20,5 (\pm 1,64)
	Boy (cm)	10	178,7 (\pm 4,54)
	Vücut Ağırlığı (kg)	10	74,3 (\pm 6,18)
Kompleks Antrenman Grubu	Yaş (yıl)	10	21,3 (\pm 2,35)
	Boy (cm)	10	180,8 (\pm 3,45)
	Vücut Ağırlığı (kg)	10	74,7 (\pm 10,5)
Kontrol Grubu	Yaş (yıl)	10	20,6 (\pm 2,50)
	Boy (cm)	10	171 (\pm 6,23)
	Vücut Ağırlığı (kg)	10	73,3 (\pm 14,35)

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, ön test ve son test ölçüm yöntemi uygulandı. İki test arasında 8 haftalık bir zaman dilimi vardır. Deney gruplarının ön test ölçümleri katılımcılara yeterli dinlenme süresi verilerek ardışık olmayan iki (2) farklı günde tamamlandı. İlk gün, katılımcıların boy ve vücut ağırlığı ölçümleri alındı ve dış yük eklenerek (kendi vücut ağırlıklarının %40'ı) squat sıçraması uygulandı (Loturco, D'Angelo, Fernandes, Gil, Kobal, Cal-Abad, Kitamura, Nakamura, 2015). Katılımcılara ağırlıklı squat sıçrama egzersizi yaptırılmadan önce, alt ve üst vücut ekstremitelerini ısındırmaları için 15 dakikalık ısınma süresi verildi. Genel ısınma çalışmasından sonra, katılımcıların vücut ağırlığının %40'ına karşılık gelen serbest ağırlıklar olimpik bara takıldı ve katılımcıların omuz bölgesine yerleştirilip yarım squat şeklinde üç (3) defa squat sıçrama hareketi yaptırıldı ve analiz için en iyi değer kaydedildi.

Katılımcıların squat sıçraması hareketi esnasındaki ortalama hız (OH), ortalama itme hızı (OİH) ve zirve hız (ZH) değerleri dinamik ölçüm sistemi ile elde edilerek otomatik olarak bilgisayara kaydedildi. İkinci gün, direnç ve kompleks antrenman gruplarında 8 haftalık antrenman programlarının uygulanmasında kullanılacak yüklenme şiddetini belirlemek için Beachle, Earle ve Wathen (2008) tarafından tasarlanan bir tekrarlı maksimal (1TM) kuvvet test prosedürü kullanılarak katılımcıların tam squat egzersizindeki 1TM değerleri alındı. PAG antrenman programında ağırlık çalışması olmadığı için 1TM ölçümleri yapılmadı. 8 haftalık antrenmanlardan sonra yapılan son test ölçümleri bir (1) gün sürdü ve sadece ağırlıklı squat sıçrama egzersizi yaptırıldı. Ölçümlere katılan tüm katılımcılardan testlerden önceki 24 saat

süresince şiddetli egzersiz yapmamaları ve testlerden 3 saat önce herhangi bir şey yememeleri istendi. Antrenman gruplarının ölçümleri, Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Fitness salonunda, kontrol grubunun ölçümleri ise Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi fitness salonunda araştırmacılar tarafından gerçekleştirildi.

Bütün gruplara antrenmanlar haftada 3 gün uygulandı ve antrenmanlardan önce 15-20 dakika ısınma ile stretching hareketleri yaptırıldı. Ayrıca, antrenman sonunda 10 dakikalık soğuma egzersizleri uygulandı. Gruplara 8 hafta boyunca uygulanan antrenman programları aşağıdaki tablolarda verilmiştir (Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4). Tüm deney gruplarına uygulanan antrenman protokolleri, Gümüşhane Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu bünyesindeki fitness ve spor salonlarında gerçekleştirildi.

Tablo 2. Direnç antrenman grubunun 8 haftalık antrenman protokolü

Egzersiz Hareketleri	Egzersiz şiddeti	Tekrar Sayısı	Dinlenme Süresi	Set Süresi
1. 2. ve 3. Hafta				
Back Squat (Yarım - 90°)	%70	5	4 dakika	3
Dumbbell Lunge (Ön-Arka)	Vücut ağırlığının %40'ı	5 Sağ - 5 sol	4 dakika	3
Dead Lift	%70	5	4 dakika	3
4. 5. ve 6. Hafta				
Front Squat (Yarım - 90°)	%70	5	4 dakika	3
Dumbbell Lunge (Ön-Lateral)	Vücut ağırlığının %40'ı	6 Sağ - 6 sol	4 dakika	3
Dead Lift	%70	6	4 dakika	3
7. ve 8. Hafta				
Back Squat (Full Squat)	%70	7	4 dakika	3
Dumbbell Lunge (Ön-Arka)	Vücut ağırlığının %40'ı	7 Sağ - 7 Sol	4 dakika	3
Dead Lift	%70	7	4 dakika	3

Tablo 3. Kompleks antrenman grubunun 8 haftalık antrenman protokolü

Egzersiz Hareketleri	Egzersiz Süresi	Tekrar Sayısı	Dinlenme Süresi	Set Süresi
1. 2. ve 3. Hafta				
Back Squat (Yarım - 90°)	% 70	5	4 dakika	3
Dumbbell Lunge (Ön-Arka)	Vücut ağırlığının % 40'ı	5 Sağ- 5 Sol	4 dakika	3
Rim Jumps	20 saniye	-	1.30 dakika	3
Side to Side Single Leg Jump	20 saniye	-	1.30 dakika	3
4. 5. ve 6. Hafta				
Front Squat (Yarım - 90°)	% 70	5	4 dakika	3
Dumbbell Lunge (Ön-Lateral)	Vücut ağırlığının % 40'ı	6 Sağ - 6 Sol	4 dakika	3
Stadium Hops (Merdiven)	25 saniye	-	2 dakika	3
Hexagon Drill	25 saniye	-	2 dakika	3
7. ve 8. Hafta				
Back Squat (Full Squat)	% 70	7	4 dakika	3
Dead Lift	% 70	5	4 dakika	3
5-5-5 Squat Jump (Sağlık Topu İle)	-	2	4 dakika	3
Barrier Cone Hops (Hurdle)	25 saniye	-	4 dakika	3

Tablo 4. Pliometrik antrenman grubunun 8 haftalık antrenman protokolü

Egzersiz Hareketleri	Egzersiz Süresi	Tekrar Sayısı	Dinlenme Süresi	Set Süresi
1. 2. ve 3. Hafta				
Front Cone Hops	20 saniye	-	1.30 dakika	3
Rim Jumps	20 saniye	-	1.30 dakika	3
Alternating Push-Off	20 saniye	-	1.30 dakika	3
5-5-5 Squat jumps	-	2	2 dakika	3
Side To Side Single Leg Jump	20 saniye	-	1.30 dakika	3
4. 5. ve 6. Hafta				
Lateral Cone Hops	25 saniye	-	2 dakika	3
Stadium Hops (Merdiven)	25 saniye	-	2 dakika	3
Single Hurdle Leg Hops	25 saniye	-	2 dakika	3
Split Squat Jumps	25 saniye	-	2 dakika	3
Hexagon Drill	25 saniye	-	2 dakika	3
7. ve 8. Hafta				
Wave Squat	25 saniye	-	2 dakika	3
Rim Jumps	25 saniye	-	2 dakika	3
Side To Side Single Leg Jump	25 saniye	-	2 dakika	3
Lateral Cone Hops	25 saniye	-	2 dakika	3
5-5-5 Squat Jumps (Sağlık Topu İle)	-	2	2.5 dakika	3

Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogrov-Smirnov testiyle incelendi. Gruplar arası farklılıkların incelenmesinde, bağımsız ve ikiden fazla grupların karşılaştırılmasında normal dağılım göstermeyen ve $n < 30$ olduğu değişkenler için Kruskal Wallis testi kullanıldı. Gruplar arası farklılıklar parametrik olmayan testlerde ikişerli olarak Mann Whitney U testi uygulanıp Bonferroni düzeltmesi ile değerlendirildi. Bağımlı iki grup karşılaştırmalarında normal dağılım göstermeyen ve $n < 30$ olduğu durumlarda Wilcoxon testi kullanıldı. Gruplar arasında farklılıklar Bonferroni testi ile incelendi. Sürekli değişkenler arasındaki korelasyonlar normal dağılım göstermeyen ve $n < 30$ değişkenler için Spearman korelasyon katsayısı kullanıldı.

BULGULAR

Araştırma gruplarının, gruplara göre ön ve son test hız parametrelerine yönelik sonuçlarının karşılaştırılması tablo 5'te, gruplar arası karşılaştırma tablo 6'da, gruplara göre son test - ön test farkının karşılaştırılması tablo 7'de ve grupların tamamından alınan hız parametrelerinin ön ve son test sonuçları tablo 8'de verildi. Analiz sonuçlarına göre, ön test ölçümlerinde hız parametreleri bakımından gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ama 8 haftalık antrenmanlardan sonra ortalama hız, ortalama itme hızı ve zirve hız ölçümleri ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu elde edildi ($p < .05$; Tablo 5). Bu farklılığın, tüm hız parametreleri için pliometrik, direnç ve kompleks antrenman grubu ortalamalarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu elde edildi (Tablo 6).

Tablo 5. Katılımcıların ön test ve son test hız değerlerinin gruplara göre karşılaştırılması

		Gruplar								p
		Pliometrik		Direnç		Kompleks		Kontrol		
		Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	
Ön Test	Ortalama Hız	1.24±0.07	1.21 (1.2-1.26)	1.27±0.11	1.26 (1.22-1.38)	1.2±0.12	1.2 (1.12-1.26)	1.17±0.13	1.17 (1.09-1.23)	0.256
	Ortalama İtme Hızı	1.34±0.09	1.31 (1.29-1.36)	1.38±0.15	1.35 (1.31-1.5)	1.28±0.14	1.28 (1.16-1.34)	1.29±0.18	1.28 (1.18-1.38)	0.329
	Zirve Hız	2.34±0.1	2.33 (2.28-2.37)	2.34±0.26	2.3 (2.25-2.58)	2.34±0.2	2.35(2.16-2.46)	2.22±0.24	2.26 (2.07-2.35)	0.493
Son Test	Ortalama Hız	1.37±0.05	1.4 (1.35-1.4)	1.4±0.09	1.37 (1.35-1.47)	1.4±0.08	1.41 (1.34-1.45)	1.2±0.14	1.21 (1.05-1.24)	0.003*
	Ortalama İtme Hızı	1.53±0.07	1.55 (1.5-1.58)	1.57±0.13	1.53 (1.47-1.68)	1.56±0.11	1.59 (1.5-1.65)	1.32±0.2	1.34 (1.11-1.42)	0.007*
	Zirve Hız	2.58±0.08	2.58 (2.54-2.64)	2.61±0.21	2.6 (2.43-2.82)	2.58±0.21	2.59 (2.49-2.78)	2.28±0.29	2.25 (2.03-2.54)	0.026*

* p<.05; M: Medyan, Q1: Birinci Persentil, Q3: Üçüncü Persentil

Tablo 6. Hız parametrelerine göre son test değerleri bakımından gruplar arası karşılaştırma

	Ortalama Hız	Ortalama İtme Hızı	Zirve Hızı
	<i>P Değeri</i>		
Pliometrik - Direnç	0,703	0,623	0,850
Pliometrik - Kompleks	0,383	0,307	0,733
Pliometrik - Kontrol	0,005	0,009	0,010
Direnç - Kompleks	0,880	0,970	0,762
Direnç - Kontrol	0,003	0,004	0,010
Kompleks - Kontrol	0,002	0,006	0,028

Katılımcıların çalışma gruplarına göre son - ön test ölçümlerinin farkları ile ulaşılan değişken ortalamaları arası farklılıklara bakıldığında OH, OİH ve ZH ölçümleri arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu elde edildi (p<.05). Bu farklılık OH için kontrol-pliometrik ile direnç-kompleks, OİH için kontrol ile direnç ve kompleks, ZH parametresinde kontrol ve direnç ikili gruplarından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Gruplara göre son test - ön test farkının karşılaştırılması

	Grup								P
	Pliometrik		Direnç		Kompleks		Kontrol		
	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	
Ortalama Hız	0.13±0.07	0.12(0.07-0.2)	0.13±0.05	0.13(0.09-0.15)	0.2±0.08	0.21(0.17-0.22)	0.02±0.06	0.02(-0.02-0.06)	0.001*
Ortalama İtme Hızı	0.18±0.08	0.18(0.13-0.26)	0.19±0.07	0.19(0.16-0.24)	0.28±0.08	0.3(0.22-0.34)	0.03±0.08	0.04(-0.01-0.05)	0.001*
Zirve Hız Test	0.23±0.13	0.23(0.2-0.32)	0.27±0.11	0.28(0.17-0.36)	0.24±0.16	0.31(0.09-0.33)	0.05±0.12	0.06(-0.07-0.17)	0.010*

* p<.05; M: Medyan, Q1: Birinci Persentil, Q3: Üçüncü Persentil

Çalışmaya katılan grupların tamamından alınan hız parametrelerin ön test - son test ölçümleri arasındaki farklılığa bakıldığında OH, OİH ve ZH ölçümleri arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu (p<.05) ve son test ölçümlerinde ulaşılan değerlerin ön test ölçümleri esnasında ulaşılan değerlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu elde edilmiştir (tablo 8).

Tablo 8. Tüm katılımcıların ön test ve son test hız değerlerinin karşılaştırılması

	Ortalama (ss)	M (Q1-Q3)	p
Ortalama Hız Testi Ön Test	1.22±0.11	1.22(1.16-1.27)	0.001*
Ortalama Hız Testi Son Test	1.34±0.13	1.35(1.29-1.43)	
Ortalama İtme Hızı Ön Test	1.32±0.14	1.33(1.24-1.38)	0.001*
Ortalama İtme Hızı Son Test	1.49±0.17	1.51(1.42-1.61)	
Zirve Hız Ön Test	2.31±0.21	2.32(2.24-2.4)	0.001*
Zirve Hız Son Test	2.51±0.25	2.56(2.41-2.67)	

* p<.05; M: Medyan, Q1: Birinci Persentil, Q3: Üçüncü Persentil

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada, dövüş sporcularına uygulanan 8 haftalık kuvvet antrenman yöntemlerinin (pliometrik, kompleks ve direnç antrenmanları) dış yük kullanılarak (vücut ağırlığının %40'ı) uygulanan squat sıçraması egzersizindeki hız parametrelerine etkileri ve hangi antrenman yönteminin hareket hızını daha iyi geliştirildiği araştırıldı. Analiz sonuçlarına göre, 8 haftalık antrenman döneminden sonra squat sıçraması egzersizindeki ortalama hız (OH), ortalama itme hızı (OİH) ve zirve hız (ZH) parametrelerinin gruplar arası anlamlı farklılık gösterdiği elde edildi (p<0.05). Buna göre, OH bakımından pliometrik, direnç ve kompleks antrenman grubu ölçümü ortalamalarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu elde edilirken; OİH bakımından direnç ve kompleks antrenman grupları ölçüm ortalamalarının kontrol grubundan daha yüksek olduğu elde edildi. ZH değerleri bakımından ise pliometrik ve direnç antrenman grubundaki katılımcıların ölçüm ortalamalarının kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu elde edildi. Diğer gruplar arasındaki farklılık ise istatistiksel olarak anlamlı değildir (p>.05).

Can, Özmen ve Bayrakdaroğlu (2017) tarafından farklı bireysel ve takım sporlarındaki ve en az 3 yıllık bir kuvvet antrenman geçmişine sahip olan 62 antrenmanlı sporcuda yapılan bir çalışmada, katılımcılara dış yük (vücut ağırlığının %40'ı) kullanarak uyguladıkları ağırlıklı squat sıçrama egzersizindeki OH, OİH ve ZH değerleri sıraya göre 1.38 (±,51 m/sn), 1.55 (±,11 m/sn), 2.58 (±,17 m/sn) olarak elde edildi. Can (2017) tarafından Avrupa ve Dünya bilek güreşi şampiyonalarına katılan ve derece yapan milli bilek güreşçiler ile hentbol 1. liginde mücadele eden hentbolculara dış yük (vücut ağırlığının %40'ı) kullanarak uyguladığı ağırlıklı squat sıçrama egzersizi esnasındaki hız parametrelerinin karşılaştırıldığı çalışmada, milli bilek güreşçiler ve hentbolcuların OH değerleri sıraya göre 1.21 (±,09 m/sn), 1.10 (±,07 m/sn), OİH değerleri sıraya göre 1.29 (±,12 m/sn), 1.17 (±,09 m/sn) ve ZH değerleri sıraya göre 2.38 (±,15 m/sn), 2.12 (±,09 m/sn) olarak elde edildi. Bahsi geçen çalışmada, ağırlıklı squat egzersizi esnasındaki OH ve ZH değerleri bakımından branşlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve milli bilek güreşi sporcularının ağırlıklı squat sıçrama egzersizinde daha iyi kaldırış hızına sahip olduğu ama OİH bakımından ise branşlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı elde edildi. Hentbol branşında sıçrama özelliğinin önemli bir performans kriteri olarak kabul edilmesi ve bu nedenle antrenman programlarında sıçrama egzersizleri olduğu için hentbolcuların daha iyi bir sıçrama hızına sahip olması beklenirken, bilek güreşçilerin daha iyi değere sahip olmaları şaşırtıcı bir sonuç olarak ifade edilmiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında fiziksel özellikler ve mücadele seviyesinin önemli bir faktör olduğu ileri sürüldü. Yani, bilek güreşçilerin milli sporcu olmaları ve vücut ağırlıkları daha az olduğu için daha az kilolarda kaldırış yaptıklarından daha iyi sıçrama hızına sahip oldukları ifade edildi.

Can, Cihan, Arı ve Bayrakdaroğlu (2018) tarafından farklı branşlardaki (bilek güreşi, güreş, kickboks) milli sporculara dış bir yük (vücut ağırlığının %40'ı) kullanarak uyguladıkları squat sıçrama egzersizindeki hız değerlerini karşılaştırdıkları bir çalışmada, güreşçiler için OH, OİH, ZH değerleri sıraya göre 1.23 (\pm ,12 m/sn), 1.15 (\pm ,10 m/sn), 1.20 (\pm ,14 m/sn), bilek güreşçiler için 1.35 (\pm ,14 m/sn), 1.22 (\pm ,12 m/sn), 1.31 (\pm 1.81 m/sn) ve kickboksçular için 2.31 (\pm ,25 m/sn), 2.12 (\pm ,17 m/sn), 2.25 (\pm ,24 m/sn) olduğu ve diğer branşlara göre güreşçilerin daha yüksek hız değerlerine sahip olmasına rağmen, branşlar arasında farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlendi. Farklı branşlarda mücadele eden sporcuların sıçrama egzersizlerinde elde edilen hız parametreleri farklı çalışmalarda da karşılaştırılmıştır. Dal Pupo, Detanico ve Dos-Santos (2012), sprinterlerin hem squat hem de countermovement sıçrama egzersizlerinde ZH değerlerinin voleybolculardan daha iyi olduğunu ve farklılığın sprinterlerin antrenman protokolünden kaynaklanabileceğini ileri sürdüler. Kollias, Hatzitaki, Papaiakovou ve Giatri (2001), sprint koşucularının dikey sıçrama egzersizi hız değerlerinin voleybol, futbol ve basketbolculardan yüksek olduğunu rapor etmişlerdir. Loturco, Artioli, Kobal, Gil ve Franchini (2014) tarafından yapılan çalışmada, Brezilyalı milli karateçilere dış yük kullanılarak uyguladıkları ağırlıklı squat sıçrama egzersizindeki sıçrama hızlarını 1.23 (\pm ,15 m/sn) olarak elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre, sporcuların mücadele seviyeleri, vücut ağırlıkları ve spor branşına özel uygulanan antrenman protokollerinin kaldırış hızlarını etkilediği ve kaldırış hızı performansında önemli faktörler olduğu söylenebilir.

Newton, Rogers ve Volek (2006) tarafından bayan voleybolcularda yapılan bir çalışmada, 4 haftalık ağırlıksız yapılan bir squat sıçrama hareketi antrenmanından sonra zirve hız değerinde önemli artışların (% 8.8) meydana geldiği elde edildi. Loturco, Nakamura, Kobal, Cal-Abad, Cuniyochi ve Roschel (2015b) tarafından yapılan çalışmada, katılımcılar bar hızı artan ve azalan grup olarak 2 gruba ayrıldı ve 6 haftalık antrenman protokolünden sonra, her iki grubun da boş ve hafif ağırlıklardaki (vücut ağırlığı ve %40'ında) ağırlıklı squat sıçrama egzersizi esnasındaki OİH değerlerini artırdıklarını elde edildi.

Bu çalışmada, her üç antrenman yönteminin de ağırlıklı squat sıçrama hareketi esnasındaki hız parametrelerinin gelişimine katkı sağladığı ve hız parametresinin geliştirilmesinde her üç protokolün uygulanabileceği söylenebilir. Sonuç olarak, bugüne kadar direnç antrenmanında çok fazla göz ardı edilen ama oldukça önemli bir parametre olduğu kabul edilen hareket hızı gelişimi üzerine yapılan bu çalışmadaki sonuçların, spor bilimleri literatüründe mevcut açığı doldurmanın yanında antrenörlere, kondisyonerlere ve kuvvet antrenmanları yapan bireylere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Beachle, T.R., Earle, R.W. & Wathen, D. (2008). Resistance training. Beachle, T.R., & Earle, R.W. (Ed). *Essentials of strength training and conditioning* (381-412). United States: Human Kinetics
- Brumitt, J. (2010). *Core assessment and training*. United States: Human Kinetics.
- Bompa, T.O. (2013). *Plyometrik: Sporda çabuk kuvvet antrenmanı* (Çeviri: Bağırgan, T.) Ankara: Spor Yayınevi ve Kitapevi.
- Can, I. (2017). Comparison of power, velocity and force parameters during loaded squat jump exercise in the handball and arm wrestling players. *Journal of Education and Training Studies*, 5(12), 92-98. <https://doi.org/10.11114/jets.v5i12.2057>.
- Can, I., Özmen, M. & Bayrakdaroğlu, S. (2017). Antrenmanlı sporcularda çeviklik ve ağırlıklı squat sıçrama egzersizi esnasındaki hız ve güç değerleri arasındaki ilişki. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 136-144.
- Can, I., Cihan, H., Arı, E. & Bayrakdaroğlu, S. (2018). Comparison of the velocity and power parameters during loaded squat jump exercise of national athletes in different branches. *Journal of Education and Training Studies*, 5(5), 16-20. <https://doi.org/10.11114/jets.v6i5.3132>.
- Chu, D.A. (1998). *Jumping into plyometrics: 100 Exercises for power & strength*. United States: Human Kinetics.
- Cormie, P., McGuigan, M.R. & Newton, R.U. (2011). Developing maximal neuromuscular power: Part 2- training considerations for improving maximal power production. *Sports Medicine*, 41(2), 125-146. <https://doi.org/10.2165/11538500-000000000-00000>.
- Dal-Pupo, J., Detanico, D., & Dos-Santos, S.G. (2012). Kinetic parameters as determinants of vertical jump performance. *Brazilian Journal of Kinanthropometry and Human Performance*, 14(1), 41-51. <https://dx.doi.org/10.5007/1980-0037.2012v14n1p41>.
- Ebben, W.P. (2002). Complex training: A brief review. *Journal of Sports Science and Medicine*, 1(2), 42-46.
- Fleck, S.J. & Kraemer, W.J. (2014). *Designing resistance training programs*. United States: Human Kinetics.
- Franchini, E., Vecchio, F.B., Matsushigue, K.A. & Artioli, G.G. (2011). Physiological profiles of elite judo athletes. *Sport Medicine*, 41(2), 147-66. <https://doi.org/10.2165/11538580-000000000-00000>.
- Gonzales-Badillo, J.J. & Sanchez-Medina, L. (2010). Movement velocity as a measure of loading intensity in resistance training. *International Journal of Sports Medicine*, 31(5), 347-352. <https://doi.org/10.1055/s-0030-1248333>.
- Kawamori, N. & Newton, R.U. (2006). Velocity specificity of resistance training: Actual movement velocity versus intention to move explosively. *Strength and Conditioning Journal*, 28(2), 86-91.
- Kızılet, A., Atılan, O. & Erdemir, İ. (2010). 12-14 yaş grubu basketbol oyuncularının çabukluk ve sıçrama yetilerine farklı kuvvet antrenmanlarının etkisi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*; 12(2), 44-57.
- Kollias, I., Hatzitaki, V., Papaikovou, G. & Giatsis, G. (2001). Using principal components analysis to identify individual differences in vertical jump performance. *Research Quarterly for Exercise and Sports*, 72(1), 63-67. <https://doi.org/10.1080/02701367.2001.10608933>.
- Loturco, I., Artioli, G., Kobal, R., Gil, S. & Franchini, E. (2014). Predicting punching acceleration from selected strength and power variables in elite karate athletes: A multiple regression analysis. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 28(7), 1826-1832. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000000329>.
- Loturco, I., D'Angelo, R.A., Fernandes, V., Gil, S., Kobal, R., Cal-Abad, C.C., Kitamura, K. & Nakamura, F. (2015). Relationship between sprint ability and loaded / unloaded jump tests in elite sprinters. *Journal*

Bayrakdaroğlu, S. Topsakal, N. ve Can, İ. (2020). Dövuş sporcularına uygulanan direnç, pliometrik ve kompleks antrenman yöntemlerinin hareket hızına etkilerinin karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 44-54.

of Strength and Conditioning Research, 29(3), 758-764.
<https://doi.org/10.1519/JSC.000000000000660>.

Loturco, I., Nakamura, F., Kobal, R., Gil, S., Abad, C.C., Cuniyochi, R. & Roschel, H. (2015). Training for power and speed: Effects of increasing or decreasing jump squat velocity in elite young soccer players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 29(10), 2771-2779.
<https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000000951>.

Newberry, L. Bishop, M.D. (2006). Plyometric and agility training into the regimen of a patient with post-surgical anterior knee pain. *Physical Therapy in Sport*, 7(3), 161-167.
<https://doi.org/10.1016/j.ptsp.2006.05.001>.

Newton, R.U., Rogers, R.A., Volek, J.S., Hakkinen, K. & Kraemer, W.J. (2006). Four weeks of optimal load ballistic resistance training at the end of season attenuates declining jump performance of women volleyball players. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 20(4), 955-961. <https://doi.org/10.1519/R-5050502x.1>

Pereira, M.I.R. & Gomes, P.S.C. (2003). Movement velocity in resistance training. *Sports Medicine*, 33(6), 427-438. <https://doi.org/10.2165/00007256-200333060-00004>.

Radcliffe, J.C. & Farentinos, R.C. (1999). *High-powered plyometrics: 77 Advanced exercises for explosive sports training*. United States: Human Kinetics.

Ritschel, J. (2008). *The kickboxing handball*. New York: The Rosen Publication Group.

Sanchez-Medina, L. & González-Badillo, J.J. (2011). Velocity loss as an indicator of neuromuscular fatigue during resistance training. *Medicine Science in Sports and Exercise*, 43(9), 1725-1734.
<https://doi.org/10.1249/MSS.0b013e318213f880>.

Swank, A.M. & Hagerman, P. (2009). *Resistance training for special populations*. USA: Delmar, Cengage Learning.

Zatsiorsky, V.M. (1998). *Kinematics of human motion*. United States: Human Kinetics.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Investigation of the Effect of the 5-Month Special Multi-Component Training Program on the Performances of a Blind Powerlifter*

Khaled EBADA^{1†} , Mohamed EISSA²

¹Faculty of Physical Education in Port Said University, Egypt.

²Faculty of Physical Education, Helwan University, Egypt.

Original Article

Received: 09.01.2020

Accepted: 26.03.2020

DOI:10.25307/jssr.672472

Online Publishing: 30.06.2020

Abstract

This study aims to Investigation of the effect of the 5-month special multi-component training program on the performances of blind powerlifters and knowledge their impact on Strength and performance to lifts; squat, bench press and deadlift for Blind Powerlifter Beginners. Applied study on a sample of (10) Egyptian Powerlifting Team for Blind Participated in 13th Annual IBSA World Open Bench Press & Powerlifting Championships For Blind and Visually Impaired Athletes 2018 in Luxor, Egypt. The researcher used an experimental method to design one group of pre-posttest. The team included (6) men lifters and (4) women lifters. Where the average age of (25.46 ± 7.63 years), height (185.00 ± 10.57 cm) and weight (83.41 ± 18.84 kg) for the men lifters, while the average age (29.75 ± 8.01 years), height (180.00 ± 15.69 cm) and weight (70.74 ± 21.51 kg) for the women lifters. It was the first time for all blind powerlifters to practice this sport. Egyptian Powerlifting Team for Blind underwent to Powerlifting undulating Periodization training plan for Strength and performance development of the muscles involved in the squat, bench press and deadlift. Strength and performance training program Continued for 4 months, 18 Weeks 5 times per week and the training workout lasted 2 hours. The pre- posttest for physical strength and performance were performed on lifters in three lifts competition. The results showed statistically significant differences between Pre- Posttest in physical strength and performance of the lifts squat, bench press and deadlift, where the value of $p < 0.05$. Egypt's women's powerlifting team won third place in the competition, While the Egyptian men's team won fifth place; With 16 medals including 7 gold, 1 silver, and 4 bronze. Training should focus on three lifts as program core in the competition phase. These results must be taken into account by the coaches and Blind powerlifters to use the powerlifting training plan for the development physical strength to improve the performance and the level of achievement lifting squat, Bench press, and deadlift for blind lifter women and men.

Keywords: Blind, Powerlifting, strength, squat, bench press, deadlift.

INTRODUCTION

Blind Powerlifting is a sport in which competitors test their strength across three different lifts: Squat, Bench Press and Deadlift. Lifter aims to lift the maximum amount of weight in the respective lifts, With adhering to good performance. Also, there are different weight categories and age groups for men and women (Aleksandrović, 2018; Haykowsky & Warburton, 1999, Kiely, 2011; Butcher & Piletic, 2003).

Powerlifting is a sport for all Blind and Visually Impaired Athletes. Powerlifting will increase and develop an individual's physical strength and skills. In competition, lifters have three attempts to achieve a result on each lift. To achieve this result, the lifter must complete the lift with good performance. If the lifter fails to post a score on a special lift, they are unfit

* This paper presented as invited paper in II. World Congress of Sport Sciences Congress (March, 21-24, 2019)

†Corresponding Author: Khaled EBDA, Prof. Dr. E-mail: kebada@phyd.psu.edu.eg, +201223227745

from the competition (Aleksandrović, 2018; Ebada, 2011a; Fonseca, et al., 2014; Haykowsky & Warburton, 1999).

Periodization is the only model training planning way, the method of training planning based on experiential and scientific knowledge. Periodization organizes training in terms of number, duration and the basic structure of the training units (Painter, 2009; Rhea, Ball, Phillips & Burkett, 2002; Simao, 2012).

Periodization has many forms, however, it refers to the intelligent manipulation of intensity, volume, and frequency to raise the rate of strength and muscle development. Moreover, it is the key that separates a training and powerlifting program. There are three forms of training periods: - The Linear Periodization is the gradual of training from high and low intensity to low volume training and high intensity. Undulating Periodization depends on the continuous change in volume and intensity of training based on the weekly training module or daily training module. Conjugate Periodization: It depends on the change in supporting exercises from a weekly training unit to another weekly training unit. Otherwise, change the training variables for a defined and planned period (Rhea, Ball, Phillips & Burkett, 2002; Simao, 2012).

The training method works to balance intensity and volume smartly so that lifters can keep progressing through an extensive period without needing to make dramatic changes or follow an advanced Plan. To, achieve this balancing, the training method includes of three days of lifting per week: a high-intensity day, a high volume day, and an active recovery day (Chaouachi et al., 2011; Ebada & Abdel Hadi, 2018; Painter, 2009; Physiqz, 2018).

Powerlifting exercises improve performance in the three competitive lifts squat, bench press and deadlift. The weight training method used in powerlifting is very different. Some methods call for the use of many differences in competition lifts, while others call for a more limited selection of exercises and a confirmation on control the competition lifts through repetition (Kiely, 2011; Matt, 2010). While much powerlifting plans depend on principles of sports science, such as adaptation to strength training (Butcher & Piletic, 2003).

Powerlifting training plans focus on the three main lifts. These lifts stimulate most of the muscles and put the most overwork on the central nervous system, which in turn method they free the most hormones. Before start this. To put develop a good Powerlifting training plan; we should test a maximum one-rep max (1RM) in the squat, bench press, and deadlift (Spencer & Croiss, 2015).

The three competition lifts (Squat, Bench Press, and Deadlift) for powerlifting blind are difficult skills in the motor performance of the blind and visually impaired in learning and mastery. It requires high mental and consensual abilities for blind lifters; to achievement, these lifts especially if he/ she is beginner powerlifting, which requires a blind lifter mental imagine of performance. It also requires a lot of training to reach the optimal technical performance by building the strength of the muscles working in lifting; to achieve the maximum weight can be lifted by the lifter. Through the researcher's experience as a Head coach of the Powerlifting team for the blind and his knowledge of studies, scientific researches, and specialized references, he noted that there is a scarcity of scientific studies

related to Powerlifting training for the blind. Where there is a lack of sports training plans based on scientific foundations, which meet the requirements of visual disability, which prompted the researcher to conduct this study; to develop a Powerlifting training plan for the blind to compete in World Championship. Also, to know the impact of the training plan for the development of strength and performance of powerlifting for the blind.

METHOD

This study aims to Blind Powerlifter training plan for a world championship and knowledge their impact on Strength and performance to lifts; squat, bench press and deadlift for Blind Powerlifter Beginners. Applied study on a sample of (10) Egyptian Powerlifting Team for Blind Participated in 13th Annual IBSA World Open Bench Press & Powerlifting Championships For Blind and Visually Impaired Athletes 2018 in Luxor, Egypt. The researcher used an experimental method to design one group of pre-posttest. The team included (6) men lifters and (4) women lifters. Where the average age of (25.46 ± 7.63 years), height (185.00 ± 10.57 cm) and weight (83.41 ± 18.84 kg) for the men lifters, while the average age (29.75 ± 8.01 years), height (180.00 ± 15.69 cm) and weight (70.74 ± 21.51 kg) for the women lifters. It was the first time for all blind powerlifters to practice this sport.

Egyptian Powerlifting Team for Blind underwent to Powerlifting undulating Periodization training plan for Strength and performance development of the muscles involved in the squat, bench press and deadlift. Strength and performance training program Continued for 4 months, 18 Weeks 5 times per week and the training workout lasted 2 hours. The pre- posttest for physical strength and performance were performed on lifters in three lifts (Squat, Bench press, Deadlift) Competition. The training plan included three phases: preparation phase 12 weeks divided into (general preparation) aimed at building strength, muscles and learning the performance of the three lifts competition. Also, (special preparation) aimed to increase the special strength and performance of the lifts. Competition phase divided into pre-competition 4-week and peaking phase lasted 2 weeks aimed to improve the increases performance and strength of competition. The two-week transitional period (Physiqz, 2018; Plisk & Stone, 2003; Spencer & Croiss, 2015).

Pretest: These measurements were made for the lifters before the start of the training program in the measurement of the limit (1RM) in the three lifts (Squat- Bench press – Deadlift) and construction of the calculation of strength/weight Ratio (Squat Raito- Bench press Ratio – Deadlift Ratio - Level strength - Wilks Score) (Spencer & Croiss, 2015; Stone, Stone & Sands, 2007; Vanderburgh & Batterham, 1999).

Blind powerlifting Training plan: The training plan was implemented in the period from 7/7/2018 until 18/11/2018, where the trainers were subjected to the training program for strength development, building muscles and performance for lifting (Squat – Bench press - Deadlift) competition. According to the following: - The program was implemented for (18) weeks by (3-5) training units per week, training was in the morning and the evening from Saturday to Wednesday. On Thursday, the lifters were given a sauna, Jacuzzi, massage or swimming and on Friday a negative rest. The daily training unit time ranged from 2 hours. The training load components were formed in the program using 60-100% of the maximum

weight of 1RM and repetitions between 1-5 repetitions, the number of groups ranged between 2-5 work Sets and rest periods between exercise was 1-2 minutes. The formation of the training load for the daily training units was characterized by moderate (medium-light - high - medium - light) training and a uniform warming period of 15 minutes were given. The relaxation period will calm (5 minutes) lengthen the muscles at the end of the training module. The lifters had a negative rest week from 19/8/2018 to 24/8/2018 (Chaouachi et al., 2011; Ebada & Abdel Hadi, 2018; Painter, 2009; Plisk & Stone, 2003; Spencer & Croiss, 2015).

The daily training unit included exercises (Squat, bench press, deadlift, back exercises, Chin-up, 2-4 Board Press, Shrugs, Dumbbell Side Bend, Barbell Rows, Shoulder Press, Hanging Leg Raise, Triceps, Planks) (Butcher & Piletic, 2003; Ebada & Abdel Hadi, 2018; Physiqz, 2018). Trainers were trained in the period of general physical preparation to build and strengthen the muscles. Also, learning the performance of competitive lifts. In the period of physical preparation to increase the strength and ability of the muscles working in the lifting of competition, while the period of competition was training to increase the strength and performance of the competition (Physiqz, 2018; Painter, 2009; Spencer & Croiss, 2015).

The training load in powerlifting training plan was formed according to the model of the training periodization and the manipulation of volume and intensity and performance according to the following model Figure 1: The best Blind powerlifting training plan is used periodization to cause the largest amount of muscle and strength adaptations in the shortest period.

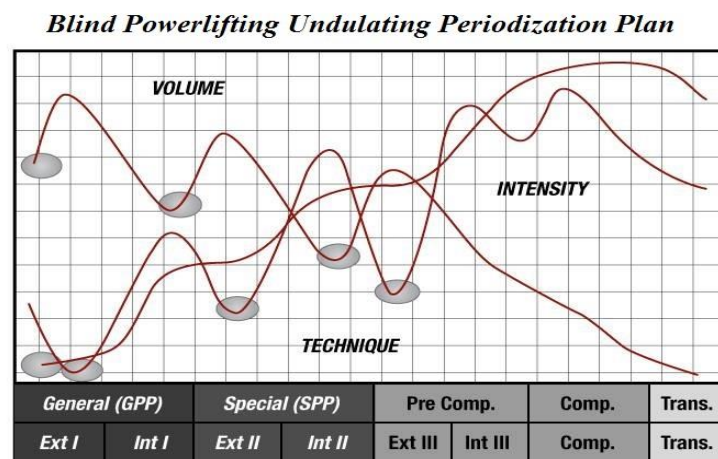

Figure 1: The best Blind powerlifting training plan model

In this form, variation is used throughout the training block to continually power the body to adapt to the stressors being placed on it. In a workout, when using varying levels of reps, sets, and weights, a body is the force to continually adaption. Moreover, these adaptations occur in the form of increased muscle and strength (Chaouachi et al., 2011; Colquhoun et al., 2017; Physiqz, 2018; Plisk & Stone, 2003; Painter, 2009; Spencer & Croiss, 2015).

Posttest was carried out on the lifters according to the results in the 13th Annual IBSA World Open Bench Press & Powerlifting Championships for Blind and Visually Impaired Athletes 2018 in Luxor, Egypt.

Data Analyses

Statistical analysis was performed with SPSS for Windows software, version 22.0, Data are expressed as means (M) and standard deviations (SD). The data were analyzed using the Wilcoxon Test.

RESULTS

Table 1. Statistics-test for the Physical strength and Performance of Wilcoxon Test pre-and post-test to Blind Powerlifter results.

Variables	Pre-test		Post-test		t	p		
	Mean	SD.	Mean	SD.				
Physical strength (1RM)	Squat Ratio	Kg.	1.13	0.42	1.48	0.46	-2.803	0.005*
	Bench Press Ratio	Kg.	0.75	0.41	0.89	0.39	-2.668	0.008*
	Deadlift ratio	Kg.	1.50	0.50	1.98	0.50	-2.701	0.007*
	Level strength	Kg.	453.50	107.28	581.50	107.40	-2.803	0.005*
	Wilks Score	Kg.	200.10	72.61	260.89	47.71	-2.295	0.022*
Performance (1RM)	Squat	Kg.	93.20	40.40	115.75	39.98	-2.666	0.008*
	Bench Press	Kg.	60.95	33.30	69.50	31.92	-2.613	0.009*
	Deadlift	Kg.	118.50	42.89	154.25	44.21	-2.805	0.005*
	PL. total	Kg.	272.65	114.25	339.50	114.00	-2.805	0.005*

*p<0.05

Table 1. Shows the results of significant statistical differences to Wilcoxon Test the experimental group between pre and posttest in tests of Physical strength and Powerlifting Performance for lifts. Where the value of $p < 0.05$ to all variables search which shows statistically significant differences between pre and posttest for posttest.

DISCUSSION

Table1. Shows the results of significant statistical differences to Wilcoxon test the blind powerlifting between pre and post measurements in tests of physical strength (Squat Raito-Bench press Ratio – Deadlift Ratio - Level strength - Wilks Score) and (Squat- Bench press-Deadlift) performance. Where the value of $p < 0.05$ to all variables search which shows statistically significant differences between pre and post-measurement for posttest. This development is due to the impact of the training plan applied to the lifters and is consistent with what (Andrew, 2001; Ebada, 2008; Ebada, 2011b; Ebada & Abdel Hadi, 2018; Escamilla et al., 2000) that high-intensity weight training programs improve the strength of muscle groups working in the three lifts. In addition to following the training principles such as adjustment, increase load and resistance near the maximum and maximum and the gradual resistance that affects the increase in strength and performance for powerlifters.

The results also showed the effectiveness of powerlifting training plan Strength and Performance to increase and develop an individual's physical strength and skills for Egypt's women's powerlifting team won third place in the competition, While the Egyptian men's team won fifth place; the Ukrainian team came out first followed by Iran, Russia, and Turkey. With 16 medals including 7 gold, 1 silver, and 4 bronze, this was the first time for the Egyptian team to compete in a world championship.

The use of the method of training the daily spindle in volume and intensity control using repetition and load increases the strength of Powerlifting while using the training method repetition, intensity and the focus of training on three lifts (Squat – Bench press - Deadlift). Also, various exercises to build muscles for the upper and lower body through Variation in volume, intensity, density factors and selection of appropriate exercises, especially blind blinders, are important training variables associated with adaptability to training for powerlifters (Chaouachi et al., 2011; Plisk & Stone, 2003; Stone, Stone & Sands, 2007). Daily Undulating Periodization, also known as Using this periodization form, volume and intensity are inversely altered within the same microcycle squat, bench press and deadlift workout on a day will be fundamentally different than another day. This maximizes results.

CONCLUSION

Training should focus on competition lifts (squat - Bench press- deadlift) as program core in the competition phase. As well as, Training must be very light through the last week before the championship. This is even better than total rest. These results must be taken into account by the coaches and Blind powerlifters to use the powerlifting training plan for the development physical strength to improve the performance and the level of achievement lifting squat, Bench press, and deadlift for blind powerlifter women and men.

REFERENCES

- Aleksandrović, M. (2018). Characteristics of physical training of persons with visual impairment-from instruction and workout to training and competition. *Physical Education and Sport Through the Centuries*, 5(1), 67-83. <https://doi.org/10.2478/spes-2018-0006>.
- Andrew, J. (2001). The Relative value of the back squat in the training of weightlifters sportivny press. www.dynamic-eleiko.com.
- Butcher, G. M. & Piletic, C. K. (2003). Weight training for individuals with visual impairments. *International Journal of Athletic Therapy and Training*, 8(6), 53-55. <https://doi.org/10.1123/att.8.6.53>.
- Chaouachi, A., Poulos, N., Abed, F., Turki, O., Brughelli, M., Chamari, K. & Behm, D. G. (2011). Volume, intensity, and timing of muscle power potentiation are variable. *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 36(5), 736-747. <https://doi.org/10.1139/h11-079>.
- Colquhoun, R. J., Gai, C. M., Walters, J., Brannon, A. R., Kilpatrick, M. W., D'agostino, D. P. & Campbell, W. I. (2017). Comparison of powerlifting performance in trained men using traditional and flexible daily undulating periodization. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 31(2), 283-291. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000001500>.
- Ebada, K. H. (2008). *Effect a training program for the development of the explosive power of muscle legs on the level of achievement for skill snatch in weightlifting*. The 4th ICHPER.SD Regional Middle East Congress, at the Faculty of Physical Education Abu Qir, Alexandria University, (5), 184 – 194, 2008.
- Ebada, K. H. (2011a). Relative strength, body mass, and height as predictors of Olympic weightlifting players performance. *Selçuk University Journal of Physical Education and Sports Science*, 13(2), 166-171.
- Ebada, K. H. (2011b). The Effect of a training program on the development of the maximal strength for weightlifting beginner's performance. *Selçuk University Journal of Physical Education and Sports Science*, 13(3), 281–290.

Ebada, K. & Eissa, M. (2020). Investigation of the effect of the 5-month special multi-component training program on the performances of a blind powerlifter. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 55-61.

Ebada, K. H. & Abdel Hadi, I. (2018). Impact of block periodized explosive power training program on dynamic variables and performance to snatch for weightlifters. *International Journal of Management and Applied Science (IJMAS)*, 4(2), 98-103.

Escamilla, R. F., Francisco, A. C., Fleisig, G. S., Barrentine, S. W., Welch, C. M., Kayes, A. V. & Andrews, J. R. (2000). A Three-dimensional biomechanical analysis of sumo and conventional style deadlifts. *Medicine and science in sports and exercise*, 32(7), 1265-1275.

Fonseca, R. M., Roschel, H., Tricoli, V., de Souza, E. O., Wilson, J. M., Laurentino, G. C., ... & Ugrinowitsch, C. (2014). Changes in exercises are more effective than in loading schemes to improve muscle strength. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 28(11), 3085-3092. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000000539>.

Haykowsky, M. J. & Warburton, D. E. (1999). Pain and injury associated with powerlifting training in visually impaired athletes. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 93(4), 236-41.

Kiely, J. (2011). Planning for physical performance: The Individual perspective. In D. Collins, A. Button and H. Richards (Eds), *Performance psychology: A practitioner's guide (139-160)*. Oxford: Elsevier.

Matt, G. (2010). *Training Specificity for Powerlifters*. Retrieved: <https://marylandpowerlifting.com/2010/01/03/training-specificity-for-powerlifters>.

Painter, K. B. (2009). *A Practical comparison between traditional periodization and daily-undulated weight training among collegiate track and field athletes*. Electronic Theses and Dissertations. <https://dc.etsu.edu/etd/1867>.

Physiqz. (2018). 8 Week Powerlifting Program. Acces: <https://physiqz.com/training-plans/8-week-powerlifting-program>.

Plisk, S. S. & Stone, M. H. (2003). Periodization strategies. *Strength & Conditioning Journal*, 25(6), 19-37.

Rhea, M. R., Ball, S. D., Phillips, W. T. & Burkett, L. N. (2002). A comparison of linear and daily undulating periodized programs with equated volume and intensity for strength. *The Journal of strength & conditioning research*, 16(2), 250-255.

Simao, R. S.O. (2012). Comparison between Linear and Non-Linear Periodized Resistance Training: Hypertrophic and Strength Effects. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 26(5), 1389-1395. <https://doi.org/10.1519/JSC.0b013e318231a659>.

Spencer, K. & Croiss, M. (2015). The effect of increased loading on the powerlifting movement form during the squat and deadlift. *Journal of Human Sport and Exercise*, 10(3), 764-774. <https://doi.org/10.14198/jhse.2015.103.02>.

Stone, M. H., Stone, M. & Sands, W. A. (2007). Principles and practice of resistance training. Champaign, USA: Human Kinetics.

Vanderburgh, P. M. & Batterham, A. M. (1999). Validation of the Wilks powerlifting formula. *Medicine and science in sports and exercise*, 31(12), 1869-1875.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International license**.

Özel Spor İşletmelerinde Çalışan Personelin Örgütsel Sinizm ile Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*

Nedim MALKOÇ¹ , Hakan SUNAY^{2†}

¹Sađlık Bilimleri Üniversitesi, Yaşam Bilimleri Fakóltesi, İstanbul.

²Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakóltesi, Ankara.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 03.03.2020

Kabul Tarihi: 03.05.2020

DOI: 10.25307/jssr.698341

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Çalışmanın amacı, özel spor işletmelerinde çalışan personelin örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık düzeylerini inceleyebilmektir. 3 alt boyuttan oluşan örgütsel sinizm ölçeği ve 3 alt boyuttan oluşan örgütsel bağlılık ölçeği olmak üzere üç bölümden oluşan soru formu Marmara bölgesinde faaliyet göstermekte olan özel spor merkezlerinde çalışan 400 kişiye uygulanmıştır. Verilerin güvenirliliği; Örgütsel sinizm ölçeği için $\alpha=0,802$, örgütsel bağlılık ölçeği için $\alpha=0,851$ olarak bulunmuştur. İki kategori içeren demografik değişkenlerde Mann-Whitney U testi, ikiden çok kategori içeren demografik değişkenlerde Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Örgütsel sinizm ve alt boyutları ile örgütsel bağlılık ve alt boyutlarının arasındaki ilişkinin incelenmesi için ise Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. Çalışmada cinsiyet, yaş, eğitim durumu, hizmet süresi ve unvan durumlarının örgütsel bağlılık, örgütsel sinizm ya da alt boyutlarında yer alan faktörler üzerinde etkili oldukları gözlemlenmiştir. Örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık arasında ters yönlü bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Örgütsel sinizm alt boyutları ile örgütsel bağlılık alt boyutlarında da ilişki benzerlik göstermektedir. Araştırma sonucunda; özel işletmelerde çalışan personelin örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sinizm, Örgütsel Bağlılık, Özel Spor İşletmesi, Spor Yöneticisi.

The Relationship Between Organizational Cynicism and Organizational Commitment Levels of Workers Employed in Private Sports Businesses

Abstract

The aim of the study is to examine the levels of organizational cynicism and organizational commitment of the staff working in private sports businesses. In order to examine the organizational cynicism and organizational commitment levels of the staff, the questionnaire form consisting of three sections, consisting of 3 sub-dimensions, organizational cynicism scale and 3 sub-dimensions, was applied to 400 people working in private sports centers operating in the Marmara region. The reliability of the data was found to be $\alpha = 0,802$ for the organizational cynicism scale and $\alpha = 0,851$ for the organizational commitment scale. Mann-Whitney U test was used in demographic variables containing two categories, and Kruskal-Wallis H test was used in demographic variables containing more than two categories. Spearman correlation analysis was used to examine the relationship between organizational cynicism and its sub-dimensions and organizational commitment and its sub-dimensions. In the study, it was observed that gender, age, education level, duration of service and title status were effective on the factors included in organizational commitment, organizational cynicism or its sub-dimensions. An inverse correlation was found between organizational cynicism and organizational commitment. The relationship between organizational cynicism sub-dimensions and organizational commitment sub-dimensions is also similar. As a result of the research, it has been determined that there is a negative relationship between organizational cynicism and organizational commitment levels of staff working in private enterprises.

Keywords: Cynicism, Organization Commitment, Private Sports Business, Sports Manager.

*Bu çalışma, 11-14 Nisan 2019 tarihleri arasında La Blanche Island Otel/Bodrum'da gerçeğleştirilen 2. Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

† Sorumlu yazar: Doç. Dr. Hakan SUNAY, hsunay@ankara.edu.tr

GİRİŞ

Kişinin, örgütün bir bütün olmaktan yoksun olduğu yönünde düşünceleri sinizm, örgüte karşı duyulan negatif düşünceler ve bu düşüncelerle örgüte yönelik eleştirel ve aşağılayıcı tavırlarından oluşan olumsuz tutumu ise örgütsel sinizm olarak adlandırılır (Arslan, 2012). Örgütsel sinizm; bilişsel sinizm, duyuşsal sinizm ve davranışsal sinizm olmak üzere üç alt boyutta incelenmektedir (Şirin, 2011). Bilişsel sinizm; çalışanların örgütte dürüstlük, adillik gibi kavramların olmayışına inanması şeklinde tanımlanmaktadır. Duyuşsal sinizm; çalışanların bilişsel sinizmi algılaması sonucunda; öfkelenme, sinirlenme, gerilme, endişelenme gibi duygusal tepkileridir. Davranışsal sinizm; çalışanların örgütü çevresine olumsuz bir şekilde aktarması, şikayet etmesi, eleştirmesi olarak açıklanmaktadır (Dean vd., 1998). Örgütsel bağlılık; çalışanın örgütte devam etme isteği, örgüt için uğraş gösterme isteği ve örgütün amaç ve değerlerini benimsemesi olarak tanımlanabilir (Morrow, 1983). Meyer ve Allen (1991), örgütsel bağlılığı üç alt boyutta incelemişlerdir. Bu alt boyutlar; duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık şeklindedir. Duygusal bağlılık; bireyin örgütle özdeşleşmesi, örgüte katılması ile örgütle arasında duygusal bir bağ oluşması ve örgütün hedeflerine yönelik olduğunu hissetmesidir (Allen ve Meyer, 1990). Devam bağlılığı, örgütten ayrıldıktan sonra meydana gelebilecek yüksek maliyetler sebebiyle ortaya çıkan bir durum olarak tanımlanır. Normatif bağlılık ise iyi bir düzeyde duygusal bağlılıktan da ötede, ahlâki bir vazife anlamını taşımaktadır (Wieselsberger, 2004). Literatürde çalışanların örgütsel sinizm, örgütsel bağlılık düzeyleri ve bu düzeyler arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda; örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Okçu vd., 2015). Scott ve Zweig (2016) tarafından yapılan çalışmada ise örgütsel sinizmin çalışanların örgüte olan duygusal ve normatif bağlılıklarını olumsuz yönde etkilediği söylenmektedir. Yücel ve Çetinkaya (2015) ise yaptıkları çalışmada; örgütsel sinizm düzeylerinin daha yaşlı çalışanlar için artış eğilimi gösterdiğini belirtmişlerdir.

Çalışanların örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık düzeyleri, sonuçları işletmeleri doğrudan etkileyen, işletmelerin gelişimine olumlu ya da olumsuz etkilerini doğrudan yansıtan birer faktördür. Bu çalışmada; özel spor merkezlerinde çalışan bireylerin örgütsel sinizm ve alt boyutları ile örgütsel bağlılık ve alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir.

METOD

Bu bölümde; araştırma modeli evren ve örneklem, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler verilmektedir.

Araştırma Modeli: Bu araştırma, Marmara Bölgesinde bulunan özel spor işletmelerinde çalışmakta olan personelin örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine yönelik betimsel ve ilişkisel tarama modelinde bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem: Araştırma Marmara Bölgesindeki özel spor işletmelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu bölgede Balıkesir’de 54, Bursa’da 129, Bilecik’de 7, Çanakkale’de 35, Edirne’de 18, İstanbul’da 1295, Kırklareli’nde 19, Kocaeli’de 170, Sakarya’da 17, Tekirdağ’da 65 ve Yalova’da 10 adet olmak üzere toplam faaliyet gösteren özel spor işletmesi sayısı 1765’tir. Ancak bu bölgedeki özel spor işletmeleri işgörenlerinin sayısı ile

İlgili net bir istatistik bulunmamaktadır. Bu sebeple Ural ve Kılıç (2006) tarafından önerilen örneklem alma tablosu kullanılmıştır ve bu tabloya göre 100.000 kişilik evrenden alınacak örneklem sayısı 384 kişidir. Bu nedenle en az 384 kişiye ulaşılması çalışma için yeterli görülmüştür. Sonuç olarak çalışmada 394 kişinin verileri değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmaya katılım sağlayan, özel spor işletmelerinde çalışan personelin demografik bilgilerinin dağılımı Tablo 1’de belirtilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Alt Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	175	44.4
	Kadın	219	55.6
	Toplam	394	100
Yaş	25 Yaş ve altı	36	9.1
	26-35 yaş arası	219	55.6
	36-45 yaş arası	119	30.2
	46-55 yaş arası	13	3.3
	56 Yaş ve üzeri	7	1.8
	Toplam	394	100
Eğitim Durumu	Lise ve daha düşük	62	15.7
	Ön lisans	11	2.8
	Lisans ve daha yüksek	321	81.5
	Toplam	394	100
Hizmet Süresi	4 Yılda az	123	31.2
	4-6 Yıl arası	137	34.8
	6 Yılda çok	134	34
	Toplam	394	100
Unvan	Yönetici	24	6.1
	Antrenör	167	42.4
	Kişisel Eğitmen	95	24.1
	Muhasebe-Finansman Birimi	43	10.9
	Satış ve Pazarlama Birimi	33	8.4
	Temizlik Birimi	32	8.1
Toplam	394	100	

Veri Toplama Araçları: Araştırmada 3 bölümden oluşan bir form kullanılmıştır. İlk bölümde; demografik sorular yer almaktadır.

Örgütsel Sinizm Ölçeği: Örgütsel sinizm ölçeğinin özgün formu Brandes, Dharwadkar ve Dean (1999) tarafından geliştirilmiştir. 13 maddeden oluşan ölçeğin açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, Kalağan (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmış üç boyutlu bir ölçektir. Örgütsel sinizm ölçeğinde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç boyut yer almaktadır. Bilişsel boyutta 5 madde (1, 2, 3, 4, 5), duyuşsal boyutta 4 madde (6, 7, 8, 9) ve davranışsal boyutta 4 madde (10, 11,12, 13) bulunmaktadır. Ölçekte; “Tamamen Katılıyorum” (5), “Kısmen Katılıyorum” (4), “Kararsızım (3), “Kısmen Katılmıyorum” (2), “Hiç Katılmıyorum” (1) şeklinde sıralanan beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

Örgütsel Bağlılık Ölçeği: Özgün formu Meyer ve Allen (1984) geliştirilen ölçek, Meyer ve Allen (1991) tarafından tekrar gözden geçirilerek düzenlenmiştir. Ölçek 18 madde 3 alt boyuttan oluşmaktadır. 18 maddeden oluşan ölçeğin açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış, Boylu, Pelit ve Güçer (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Çalışmadaki örgütsel bağlılık ölçeğinde toplam 18 soruya

yer verilecektir. Ölçeğin 1,2,3,15,16,17. soruları duygusal bağlılığı, 4,5,6,7,8,9. soruları devam bağlılığını, 10,11,12,13,14,18. soruları normatif bağlılığı ölçmek üzere hazırlanmıştır. Ölçekteki 15,16,17,18. sorular ters yönlü sorulardır, bu soruların analizi de çevrilerek yapılmıştır. Ölçekte; “Tamamen Katılıyorum” (5), “Kısmen Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Kısmen Katılmıyorum” (2), “Hiç Katılmıyorum” (1) şeklinde sıralanan beşli Likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

Bu çalışmanın Etik onamı, Ankara Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'nın 27/02/2017 tarih ve 04/57 sayılı kararı ile alınmıştır.

Verilerin Analizi: Öncelikle verilerin güvenilirliği Cronbach Alpha testi ile test edilmiştir. Örgütsel sinizm ölçeği için $\alpha_{\text{ösö}}=0,802$ ve Örgütsel bağlılık ölçeği için $\alpha_{\text{ösö}}=0,851$ olarak bulunmuştur. Örgütsel sinizm ölçeği alt boyutları için alpha değerleri $\alpha_{\text{bilişsel}}=0,784$; $\alpha_{\text{duyuşsal}}=0,823$; $\alpha_{\text{davranışsal}}=0,808$ olarak bulunmuştur. Örgütsel bağlılık ölçeği alt boyutları için alpha değerleri $\alpha_{\text{duygusal}}=0,881$; $\alpha_{\text{devam}}=0,823$; $\alpha_{\text{normatif}}=0,819$ olarak bulunmuştur. Bulunan α değerlerinin tümünün 0,7'nin üzerinde olması verilerin güvenilir olduğunu göstermektedir (Alpar, 2017). Verilerin analizinde kullanılacak test ya da testleri belirleyebilmek için öncelikle değişkenlerin normal dağılıma uygun olup olmadığı Shapiro-Wilk testi ile test edilmiş sonrasında Levene testi ile varyansların homojenliği incelenmiştir. Örgütsel sinizm ve alt boyutları ile örgütsel bağlılık ve alt boyutlarına ait değişkenlerin normal dağılıma uygunluk göstermediği ve varyanslarının homojen olmadığı tespit edilmiş ve bu sebeple bu değişkenlerle yapılacak karşılaştırmalarda parametrik olmayan istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Örgütsel sinizm ve alt boyutları ile örgütsel bağlılık ve alt boyutlarının; ikili kategorik değişkenlerle karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, ikiden çok kategori içeren değişkenlerle karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Örgütsel sinizm ve alt boyutları ile örgütsel bağlılık ve alt boyutlarının arasındaki ilişkinin incelenmesi için ise değişkenler normal dağılıma uygunluk göstermediği için Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Tablo 2'de Katılımcıların cinsiyetlerine göre örgütsel sinizm ölçeği puanlarının karşılaştırılması görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre örgütsel sinizm ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort. (min-maks)	U	p
Bilişsel Sinizm	Kadın	175	2.20(1.00-4.80)	18503.00	0.556
	Erkek	219	2.60(1.00-5.00)		
Duyuşsal Sinizm	Kadın	175	2.50(1.00-5.00)	15858.00	0.003*
	Erkek	219	1.75(1.00-5.00)		
Davranışsal Sinizm	Kadın	175	2.75(1.00-5.00)	16969.50	0.050
	Erkek	219	2.25(1.00-5.00)		
Örgütsel Sinizm Toplam	Kadın	175	2.46(1.08-4.77)	18251.00	0.417
	Erkek	219	2.15(1.00-4.77)		

* p < 0,05

Örgütsel sinizm ve alt boyutları katılımcıların cinsiyetlerine göre incelendiğinde; Duyuşsal sinizm puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ($p=0.003$) tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Katılımcıların cinsiyetlerine göre örgütsel bağlılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort. (min-maks)	U	p
Duygusal Bağlılık	Kadın	175	3.00(1.17-5.00)	16888.50	0.043*
	Erkek	219	2.83(1.00-5.00)		
Devam Bağlılığı	Kadın	175	3.33(1.17-4.83)	15747.50	0.002*
	Erkek	219	2.50(1.33-5.00)		
Normatif Bağlılık	Kadın	175	3.17(1.50-4.83)	17930.50	0.272
	Erkek	219	3.50(1.00-4.83)		
Örgütsel Bağlılık Toplam	Kadın	175	3.22(1.50-4.56)	18768.50	0.726
	Erkek	219	3.11(1.28-4.50)		

* $p < 0,05$

Örgütsel bağlılık ve alt boyutları katılımcıların cinsiyetlerine göre incelendiğinde; Duygusal bağlılık puanları arasında ($p=0.043$) kadınların duygusal bağlılık puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, Devam bağlılığı puanları arasında ise ($p=0.002$) yine kadınların devam bağlılığı puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

“Yaş grupları” örgütsel sinizm ve alt boyutları bakımından ikiye ayrılarak karşılaştırılmıştır. Bilişsel sinizm puanlarında; en yüksek grubun 36-45 yaş aralığı, en düşük grubun ise 56 yaş ve üzerindeki grup olduğu saptanmıştır.

Duyuşsal sinizm puanlarında ise; en yüksek grubun 36-45 yaş aralığı olduğu, Davranışsal sinizm puanlarında; en yüksek grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır. Örgütsel sinizm toplam puanlarında ise; en yüksek grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların yaş gruplarına göre Duygusal bağlılık puanları bakımından, 46-55 ile 56 ve üzeri yaş gruplarının en yüksek gruplar olduğu saptanmıştır. Devam bağlılığı puanları arasında; diğer yaş gruplarının en yüksek devam bağlılığı puanlarına sahip olduğu saptanmıştır. Normatif bağlılık puanları arasında; en düşük grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır. Örgütsel bağlılık toplam puanları arasında; en düşük grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların “eğitim durumlarına göre” Bilişsel sinizm puanlarında; en düşük grubun lisans ve lisansüstü grubunun olduğu, Duygusal bağlılık puanlarında; en yüksek grubun lisans ve lisansüstü grubu olduğu, Devam bağlılığı puanlarında; en yüksek grubun lisans ve lisansüstü grubu olduğu saptanmıştır. Normatif bağlılık puanlarında; en yüksek grubun lisans ve lisansüstü grubu olduğu, Örgütsel bağlılık toplam puanlarında; en yüksek grubun lisans ve lisansüstü grubu olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Katılımcıların hizmet sürelerine göre örgütsel sinizm ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Boyutlar	Hizmet Süresi	n	Ort. (min-maks)	Ki-Kare	p
Bilişsel Sinizm	4 Yıldan az	123	3.20(1.00-5.00)	13.690	0.001*
	4-6 Yıl arası	137	3.20(1.00-5.00)		
	6 Yıldan çok	134	2.20(1.00-4.80)		
	Toplam	394	2.40(1.00-5.00)		
Duyuşsal Sinizm	4 Yıldan az	123	2.00(1.00-4.75)	1.437	0.487
	4-6 Yıl arası	137	2.00(1.00-4.75)		
	6 Yıldan çok	134	1.75(1.00-5.00)		
	Toplam	394	2.00(1.00-5.00)		
Davranışsal Sinizm	4 Yıldan az	123	3.50(1.00-5.00)	19.497	0.001*
	4-6 Yıl arası	137	3.50(1.00-5.00)		
	6 Yıldan çok	134	2.50(1.00-5.00)		
	Toplam	394	2.50(1.00-5.00)		
Örgütsel Sinizm	4 Yıldan az	123	2.23(1.00-4.69)	7.969	0.019*
	4-6 Yıl arası	137	2.08(1.00-4.69)		
	6 Yıldan çok	134	1.81(1.08-4.77)		
	Toplam	394	2.23(1.00-4.77)		
Toplam	Toplam	394	2.23(1.00-4.77)		

* p < 0,05

Farklılıkların hangi hizmet süresi grubu ya da hizmet süresi gruplarından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla gruplar Mann-Whitney U testi ile ikişerli olarak karşılaştırılmıştır. Bilişsel, Davranışsal ve Örgütsel sinizm puanlarında; 6 yıldan çok hizmet süresine sahip katılımcıların “en düşük” sinizm puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 5. Katılımcıların hizmet sürelerine göre örgütsel bağlılık ölçeği puanlarının karşılaştırılması

Boyutlar	Hizmet Süresi	n	Ort. (min-maks)	Ki-Kare	p
Duygusal Bağlılık	4 Yıldan az	123	3.00(1.00-5.00)	6.287	0.043*
	4-6 Yıl arası	137	3.00(1.00-5.00)		
	6 Yıldan çok	134	3.33(1.17-5.00)		
	Toplam	394	3.00(1.00-5.00)		
Devam Bağlılığı	4 Yıldan az	123	3.00(1.17-5.00)	10.144	0.006*
	4-6 Yıl arası	137	2.33(1.33-5.00)		
	6 Yıldan çok	134	3.33(1.33-4.67)		
	Toplam	394	2.67(1.17-5.00)		
Normatif Bağlılık	4 Yıldan az	123	3.50(1.00-4.83)	11.392	0.003*
	4-6 Yıl arası	137	3.50(1.00-4.83)		
	6 Yıldan çok	134	2.50(1.50-4.83)		
	Toplam	394	3.33(1.00-4.83)		
Örgütsel Bağlılık	4 Yıldan az	123	3.44(1.28-4.50)	7.283	0.026*
	4-6 Yıl arası	137	3.44(1.28-4.50)		
	6 Yıldan çok	134	2.61(1.50-4.56)		
	Toplam	394	3.17(1.28-4.56)		
Toplam	Toplam	394	3.17(1.28-4.56)		

* p < 0,05

Farklılıkların hangi hizmet süresi grubu ya da hizmet süresi gruplarından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla gruplar Mann-Whitney U testi ile ikişerli olarak karşılaştırılmıştır. Duygusal ve devam bağlılığı puanlarında; 6 yıldan çok hizmet süresine sahip katılımcıların “en yüksek”, normatif ve örgütsel bağlılık puanlarında ise, 6 yıldan az hizmet süresine sahip katılımcıların “en yüksek” puan ortalamalarına sahip oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların “ünvanlarına göre” Bilişsel sinizm puanları bakımından; muhasebe-finance biriminde çalışanlar ile kişisel eğitmen olarak çalışanların, en yüksek puanlara sahip oldukları saptanmıştır. Duyuşsal sinizm puanları bakımından; yönetici olarak çalışanların, en düşük duyuşsal sinizm puanlarına sahip oldukları, antrenör olarak çalışanların duyuşsal sinizm

puanlarının yönetici olarak çalışanlara göre daha yüksek ve diğer gruplara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Davranışsal sinizm puanlarında; Muhasebe- finansman biriminde çalışanlar ile kişisel eğitmen olarak çalışanların, en yüksek davranışsal sinizm puanlarına sahip oldukları saptanmıştır. Örgütsel sinizm toplam puanlarında; yönetici olarak çalışanların en düşük örgütsel sinizm toplam puanlarına sahip oldukları, antrenör olarak çalışanlar ile satış ve pazarlama biriminde çalışanların, antrenörlerden yüksek ve diğer gruplardan daha düşük örgütsel sinizm toplam puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Katılımcıların “ünvanlarına göre” örgütsel bağlılık ölçeği Duygusal bağlılık puanlarında; yönetici olarak çalışanların en yüksek duygusal bağlılık puanlarına sahip oldukları, Devam bağlılığı puanlarında; temizlik personelleri ile satış ve pazarlama biriminde çalışanların en yüksek duygusal bağlılık puanlarına sahip oldukları, Normatif bağlılık puanlarında; yönetici olarak çalışanların en yüksek duygusal bağlılık puanlarına sahip oldukları, Örgütsel bağlılık toplam puanlarında ise; kişisel eğitmen olarak çalışanlar ve muhasebe-finance biriminde çalışanların en düşük örgütsel bağlılık puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 6. Katılımcıların örgütsel bağlılık ve alt boyutları ile örgütsel sinizm ve alt boyutları arasındaki ilişkinin incelenmesi

		Örgütsel Sinizm				Örgütsel Bağlılık				
		Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	Toplam	Duygusal	Devam	Normatif	Toplam	
Örgütsel Sinizm	Bilişsel	r	1.000	0.724	0.724	0.908	-0.778	-0.614	-0.791	-0.804
		p	.	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*
	Duyuşsal	r		1.000	0.749	0.862	-0.750	-0.344	-0.585	-0.603
		p		.	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*
	Davranışsal	r			1.000	0.897	-0.726	-0.440	-0.654	-0.669
		p			.	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*
Toplam	r				1.000	-0.798	-0.493	-0.713	-0.742	
	p				.	<0.001*	<0.001*	<0.001*	<0.001*	
Örgütsel Bağlılık	Duygusal	r				1.000	0.511	0.791	0.858	
		p				.	<0.001*	<0.001*	<0.001*	
	Devam	r					1.000	0.737	0.843	
		p					.	<0.001*	<0.001*	
	Normatif	r						1.000	0.939	
		p						.	<0.001*	
Toplam	r							1.000		
	p							.		

*p<0,05

Örgütsel bağlılık ve alt boyutları ile örgütsel sinizm ve alt boyutları arasındaki ilişki; Spearman korelasyon analizi ile incelenmiş ve bilişsel sinizm puanı ile; Duyuşsal sinizm puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.724$), Davranışsal sinizm puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.724$), Örgütsel sinizm toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.908$), Duygusal bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.778$), Devam bağlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.614$), Normatif bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.791$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.804$), Duyuşsal sinizm puanı ile; Davranışsal sinizm puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.749$), Örgütsel sinizm toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.862$), Duygusal bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.750$), Devam bağlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.344$), Normatif bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.585$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.603$), Davranışsal sinizm puanı ile; Örgütsel sinizm toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.897$), Duygusal bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir

ilişki ($p<0.001$; $r=-0.726$), Devam bağlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.440$), Normatif bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.654$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.669$), Örgütsel sinizm toplam puanı ile; Duygusal bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.798$), Devam bağlılığı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.493$), Normatif bağlılık puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.713$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında negatif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=-0.742$), Duygusal bağlılık puanı ile; Devam bağlılığı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.511$), Normatif bağlılık puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.791$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.858$), Devam bağlılığı puanı ile; Normatif bağlılık puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.737$), Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.843$), Normatif bağlılık ile; Örgütsel bağlılık toplam puanı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($p<0.001$; $r=0.939$) olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Örnekleme dahil edilen 394 katılımcının örgütsel sinizm ölçeğine ilişkin görüşlerinin analizi sonucu duyuşsal sinizm boyutunda kadınların lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu durum kadın işgörenlerin örgüte dair yaklaşımlarının erkek işgörenlere daha fazla duygusal olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonuç; Balay, Kaya ve Cülha (2013), Güllü ve Şahin (2017), Yücel ve Çetinkaya'nın (2015) bulguları ile benzeşim göstermektedir.

“Cinsiyet değişkenine” göre, duygusal bağlılık ve devam bağlılığı boyutlarında kadın katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu durum kadın işgörenlerin örgüte duygusal yakınlığının ve örgütü sahiplenme düzeylerinin erkek işgörenlere göre daha fazla olduğu şeklinde yorumlanabilir. Kadın işgörenlerin örgütsel bağlılık düzeylerinin devamının sağlanması (Madenoğlu, Uysal, Sarier ve Banoğlu, 2014; Yücel ve Çetinkaya, 2015) örgütsel etkililik açısından son derece önemlidir (Kılıç, 2015; Gade, 2017; Karim ve Noor, 2017; Parlak ve Sazkaya, 2018). Cinsiyet değişkenine göre örgütsel bağlılık ölçeği normatif bağlılık alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı farklılığın olduğuna dair kanıt bulunamaması dikkat çeken bir durumdur. Araştırmanın bu sonucu ile literatürde cinsiyet bakımından örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma sonuçlarının birbirinden farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılıkların temel sebebi, çalışmaların farklı meslek grupları, organizasyonlar veya kültürler üzerinde gerçekleştirilmiş olmalarıdır. Köse (2014) tarafından yapılan çalışmada, erkeklerin kadınlara göre örgütlerine duygusal bağlılık alt boyutu bakımından daha bağlı oldukları, buna karşılık kadınların ise devam bağlılığı konusunda erkeklere göre örgütlerine daha bağlı oldukları görülmüştür. Bu durum kadın işgörenlerin örgüte duygusal yakınlığının ve örgütü sahiplenme düzeylerinin erkek işgörenlere göre daha fazla olduğu şeklinden yorumlanabilir.

“Yaş değişkenine” göre katılımcıların bilişsel sinizm boyutuna dair görüşlerinin analizi sonucu sadece 25 yaş ve altı aralığında olan işgörenlerin görüşleriyle ile 26-35 yaş aralığında olan işgörenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu iki yaş aralığı dışında kalan diğer yaş aralığında olan katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Alan yazında mevcut araştırma bulgularını destekler nitelikte araştırma sonuçlarına ulaşılabilmektedir (Driskell, 2017; Ergen ve İnce, 2017; Hofer, Busch, Raihala, Poláčková Šolcová ve Tavel, 2017; Strom ve Strom, 2015)

Literatür incelendiğinde sinizm kavramının ortaya çıkmasında kişisel özellikler ile örgütsel yapının önemli birer belirleyici unsur olduğu bilinmesine karşın, araştırmancının bu sonucu, sinizm konusunda yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Katılımcı görüşleri duyuşsal sinizm boyutunda olduğu gibi bilişsel sinizm boyutunda da yaş değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılığın olması dikkat çekicidir. Benzeri durum davranışsal sinizm puanları ile sinizm toplam puanları arasında olduğu görülmektedir. Bu bulgular ışığında, işgörenlerin yaşlarının artmasına bağlı olarak sinizm puanlarının arttığı söylenebilir. Bu durum işgörenlerin örgüt içerisinde görev ve sorumluluklarından, örgüt iklimi ve kültüründen memnun olmamalarından kaynaklanıyor olabilir. Çalışma kapsamında söz edilen bu değişkenler ölçülmediğinden, toplanan verilere dayalı olarak her ne kadar doğru olmasa da bu konuya ilişkin yoruma benzer sonuçların olduğu (Casey vd., 2017; Köybaşı vd., 2016) çalışmalar literatürde görülmektedir. Örgütsel amaçların gerçekleştirme düzeyinin artırılması örgütsel etkililik açısından hayati öneme sahip olduğundan, işgörenlerin örgüt içerisinde var olmalarından mutlu olmaları, işgörenlerin sinik birey davranışları göstermelerinden uzaklaştırılacaktır (Demerouti vd., 2015; Uğur, 2017). Benzeri bir durum katılımcıların örgütsel bağlılık ölçeği alt boyutları ve toplam puanlarının analiz sonuçlarında da görülmektedir. Yaş değişkeni üzerinde yapılan analizler şu sonucu göstermektedir. İşgörenlerin yaşları arttıkça ilerleyen yaş grupları lehine sinizm puanları artarken, aynı grup aleyhine örgütsel bağlılık puanları azalmaktadır. Bu durum olumlu örgütsel davranış karakteristikleri ile olumsuz örgütsel davranış karakteristikleri arasında genellikle olan, var olduğu düşünülen bir ilişkidir. Erdoğan (2013) tarafından yapılan çalışmada, yaş değişkenin örgütsel bağlılık üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı ortaya çıkmıştır. 30 yaş ve altı çalışanların örgütsel bağlılığı, 31-35 yaş çalışanların örgütsel bağlılığı, 36-40 yaş çalışanların örgütsel bağlılığı ve 41 yaş ve üstü çalışanların örgütsel bağlılığı arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar araştırma sonuçları ile farklılık göstermektedir. Köse (2014) tarafından yapılan çalışmada, örgütsel bağlılığın, çalışanların yaşlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için gerçekleştirilen testler sonucunda, 36 yaş üzerindeki, 36 yaş altındakilere göre devam bağlılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, çalışanların örgütte geçirdikleri süre ile birlikte sinizm puanlarında öncelikle bir artış olduğu ve bu sürenin ilerlemesiyle birlikte kişinin olayları kabullenmesi ya da görüşlerinde meydana gelen olumlu değişikliklerle birlikte sinizm puanlarında bir düşüşün meydana getirmesiyle açıklanabilir. 36-45 yaş aralığındaki çalışanların örgütsel sinizmde en yüksek ve örgütsel bağlılıkta en düşük puanlara sahip olması; 36-45 yaş aralığının çalışanlar açısından bir dönüm noktası olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların “eğitim durumlarına” göre bilişsel sinizm puanlarında gruplar arasında eğitimdeki artışla birlikte meydana gelen bir düşüş saptanmıştır. Katılımcıların eğitim seviyesinin artmasıyla, sinik birey davranışlarını daha az göstermektedirler. Bu durum, örgütsel etkililik açısından işgörenlerin eğitim seviyesinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Arslan ve Polat, 2016; Pelit, Güçer ve Demirdağ, 2016). İşgörenlerin eğitim seviyesinin artmasıyla sinizm puanları düşmektedir. Katılımcıların eğitim seviyesi arttıkça örgütsel bağlılık ölçeği alt boyutları ve toplam puanlarında artış olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların “hizmet sürelerine” göre bilişsel sinizm boyutunda yer alan maddelere ilişkin puanlarının hizmet süresinin artmasıyla azaldığı belirlenmiştir. Bu durum işgörenlerin hizmet sürelerinin artmasına bağlı olarak örgüt içerisinde görev ve sorumluluk alanlarını daha iyi kavradıkları, bilgi ve deneyimlerinin artmasına bağlı olarak sinik birey davranışları gösterme

eğiliminden uzaklaştıkları şeklinde yorumlanabilir. Benzeri durum davranışsal sinizm boyutu içinde geçerlidir. Örgüt içerisinde çalışma süresinin artması işgörenlerin davranışsal sinizm puanlarını düşürmüştür. Bu durum örgütsel bağlılık açısından son derece önemlidir (Avcı, 2017; Jaques, 2017; Winwood, Stevens ve Bowden, 2015). İşgörenlerin örgüt içerisinde çalışma sürelerinin artmasına bağlı olarak duygusal bağlılık, devam bağlılığı, normatif bağlılık ve örgütsel bağlılık toplam puanlarının arttığı görülmektedir. Yukarıda söz edildiği üzere; işgörenlerin hizmet süreleri arttıkça sinik birey davranışları gösterme eğilimleri azalmakta, buna karşılık örgütsel bağlılık puanları artmaktadır. Örgütsel sinizm kavramı negative, örgütsel davranışlar arasında iken, örgütsel bağlılık kavramı pozitif örgütsel davranış karakteristikleri arasında yer almaktadır (Andersson ve Bateman, 1997). Bir başka ifadeyle örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu bilinmektedir. Yalçın (2014) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin buldukları okuldaki görev süresi değişkenine göre, görev süresi 1-3 yıl olan öğretmenlerin içselleştirme bağlılığı en düşük düzeyde iken, 10 yıl üzeri olanların içselleştirme bağlılıkları ise en yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmenlikteki toplam süre değişkeni açısından, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin içselleştirme bağlılıkları en düşük düzeyde iken, görev süresi 21 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin içselleştirme bağlılıkları en yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Yirci (2014) tarafından yapılan çalışmada, mesleki kıdem değişkeni vakıf üniversitelerindeki öğretim elamanlarının bağlılık düzeyinde anlamlı farklılığa yol açmazken devlet üniversitelerindeki öğretim elamanlarının bağlılık puanlarında mesleki kıdem değişkeni açısından anlamlı farklılık görülmüştür. Her iki kurum türünde de kıdem arttıkça örgütsel bağlılık düzeyi puanlarının bir miktar arttığı gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “ünvanlarına göre” Bilişsel ve Davranışsal sinizm puanlarında; Muhasebe-finansman biriminde çalışanlar ile kişisel eğitimci olarak çalışanların, en yüksek bilişsel sinizm puanlarına sahip oldukları, Örgütsel sinizm toplam puanlarında ise; yönetici olarak çalışanların en düşük örgütsel sinizm toplam puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Örgütsel sinizm ya da alt boyutlarında meydana gelen artışlar, örgütsel bağlılık ve alt boyutlarında azalışa sebebiyet vermektedir. Bu sonuç, işgörenlerin örgütsel sinizm ölçeği toplam puanları ve alt boyutlarına ilişkin puanların artmasıyla, örgütsel bağlılık toplam maddeler ve alt boyutlarına ilişkin puanları azaldığını göstermektedir. Negatif örgütsel davranış karakteristiklerinden biri olan örgütsel sinizm ile pozitif örgütsel davranış karakteristiklerinin olan örgütsel bağlılık ve alt boyutları arasında negatif yönlü bir ilişkinin olması örgütsel davranışın doğasında vardır. Dikkat edilmesi gereken nokta örgütsel sinizm ve alt boyutları ile devam bağlılığı arasındaki ilişkinin negatif yönlü olmasına karşın “r” değerinin, duygusal, normatif ve örgütsel bağlılık toplam puanları “r” değerinden daha az olmasıdır. Bu durum işgörenlerin sinik birey davranışı göstermelerine karşın örgütten ayrılma seçeneklerinin olmadığı veya çok az olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Özel spor merkezlerinde çalışan bireylerin örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık düzeylerini belirlemek, örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan çalışma sonucunda aşağıda sonuçlar elde edilmiştir:

Cinsiyetler arasında örgütsel sinizm ve alt boyutları bakımından kadınların duygusal sinizm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örgütsel bağlılık ve alt

boyutları bakımından ise kadınların duygusal bağlılık ve devam bağlılığı puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yaş grupları arasında örgütsel sinizm ve tüm alt boyutlarında 36-45 yaş aralığının en yüksek puanlara sahip olduğu saptanmıştır. 46-55 ile 56 ve üzeri yaş gruplarının duygusal bağlılık puanlarının en yüksek gruplar olduğu ve diğer grupların orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Devam bağlılığı puanları bakımından; en düşük grubun 36-45 yaş aralığı, 26-35 yaş grubunun orta düzeyde olduğu ve diğer yaş gruplarının en yüksek devam bağlılığı puanlarına sahip olduğu saptanmıştır. Normatif bağlılık puanları bakımından; en düşük grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır. Örgütsel bağlılık toplam puanları bakımından; en düşük grubun 36-45 yaş aralığı olduğu saptanmıştır. İşgörenlerin yaşları arttıkça ilerleyen yaş grupları lehine sinizm puanları artarken, aynı grup aleyhine örgütsel bağlılık puanları azalmaktadır.

Eğitim durumları arasında örgütsel sinizm ve alt boyutları; Bilişsel sinizm puanları bakımından; en düşük grubun lisans ve lisansüstü grubunun olduğu saptanmıştır. İşgörenlerin eğitim seviyesindeki artışla birlikte bilişsel sinizm puanlarında gözle görülür bir azalma meydana gelmektedir. Ayrıca, eğitim seviyesindeki artışla birlikte işgörenlerin örgütsel bağlılık puanlarında artış meydana gelmektedir.

Hizmet süreleri arasında örgütsel sinizm ve alt boyutları bakımından bilişsel davranışsal ve örgütsel sinizm toplam puanları bakımından 6 yıldan çok hizmet süresine sahip katılımcıların en düşük puanlara sahip olduğu, hizmet süreleri örgütsel bağlılık ve alt boyutları bakımından karşılaştırıldığında ise duygusal devam, normatif ve örgütsel bağlılık toplam puanları bakımından 6 yıldan çok hizmet süresine sahip katılımcıların en yüksek puanlara sahip olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak, İşgörenlerin örgüt içerisinde çalışma sürelerinin artmasına bağlı olarak duygusal bağlılık, devam bağlılığı, normatif bağlılık ve örgütsel bağlılık toplam puanlarının artmaktadır.

Unvan durumları örgütsel sinizm ve alt boyutları bakımından muhasebe- finansman biriminde çalışanlar ile kişisel eğitmen olarak çalışanların, en yüksek bilişsel ve davranışsal sinizm puanlarına, yönetici olarak çalışanların, en düşük duygusal ve örgütsel sinizm puanlarına sahip oldukları, saptanmıştır. Ünvan durumları örgütsel bağlılık ve alt boyutları bakımından yönetici olarak çalışanların en yüksek duygusal bağlılık puanlarına sahip oldukları, antrenör olarak çalışanların yönetici olarak çalışanlardan daha düşük ve diğer gruplardaki çalışanlardan daha yüksek duygusal bağlılık puanlarına sahip oldukları saptanmıştır. Kişisel eğitmen olarak çalışanlar ve muhasebe-finance biriminde çalışanların en düşük örgütsel bağlılık puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Sonuç olarak, örgütsel sinizm puanları açısından ideal kişiyi tanımlamak gerekirse; cinsiyet olarak erkek, yaş grubu olarak 46-55 ve 56 yaş ve üzeri yaş aralığında herhangi bir yaş grubunda olan, eğitim seviyesi ön lisans ya da daha yüksek dereceye sahip, 6 yıldan daha çok hizmet süresine sahip, sporla hakem ya da antrenör olarak ya da çalışmadaki diğer seçenekleri kapsamayacak şekilde ilgilenmiş, yönetici ünvanına sahip çalışanların en düşük örgütsel sinizm puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Örgütsel bağlılık puanları bakımından ideal kişi ise cinsiyet olarak kadın, yaş grubu olarak 36-45 yaş aralığı dışında herhangi bir yaş grubunda olan, eğitim seviyesi ön lisans ya da daha yüksek dereceye sahip, 21-25 yıl arasında hizmeti olan, sporla yöneticilik dışında bir başka

işle ilgilenmiş, kişisel eğitmen ve muhasebe finansman birimi çalışanı ünvanı dışında bir ünvana sahip çalışanların, en yüksek örgütsel bağlılık puanlarına sahip oldukları saptanmıştır.

Örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık toplam puanları ile alt boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki, örgütsel sinizm puanları ile örgütsel bağlılık puanları arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Örgütsel sinizm ve örgütsel bağlılık toplam puanları ile alt boyutları arasında pozitif yönlü bir ilişki, örgütsel sinizm puanları ile örgütsel bağlılık puanları arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarının geneli itibarıyla değerlendirildiğinde; özel spor işletmelerde çalışan personelin örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki negatif yönlü bir ilişki olduğu saptanmıştır.

ÖNERİLER

Spor merkezlerinde çalışan erkek bireylerin örgüte bağlılıklarının artırılması için erkeklerin örgütü aile gibi görmesine yönelik eğitim ya da seminerler verilmesi faydalı olacaktır. Örgütsel bağlılığın artması ve örgütsel sinizimin düşük seviyelerde göstermesi için çalışanların mesleki alanlardan gelmesi ve liyakatine göre statü kazandırılması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Örgüte yeni başlayan çalışanların örgütün hedef ve amaçları ile kendi amaçları arasında amaç birliği hizmet içi eğitim ile sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Allen, N.J. & Meyer, J.P. (1990). The Measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, 63(6), 1-18. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1990.tb00506.x>.
- Alpar, R. (2017). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Beşinci baskı. Ankara: Detay Yayınevi, s. 784.
- Andersson, L.M. & Bateman, T.S. (1997). Cynicism in the workplace: Some causes and effects. *Journal of Organizational Behavior*, 18(5), 449-469. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(199709\)18:5%3C449::AID-JOB808%3E3.0.CO;2-O](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199709)18:5%3C449::AID-JOB808%3E3.0.CO;2-O).
- Arslan, Y. ve Polat, S. (2016). Eğitim örgütlerinde kuşaklar arası çatışma: Nedenleri ve başa çıkma yaklaşımları. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 263-282.
- Arslan, E.T. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi akademik personelinin genel ve örgütsel sinizm düzeyi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1), 12-27. <https://doi.org/10.31671/dogus.2018.112>.
- Avcı, A. (2017). Örgütsel bağlılık: Kavramsal çerçevesi ve eğitim örgütleri açısından etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 12(6), 55-76. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.11535>.
- Balay, R., Kaya, A. & Cülha, A. (2013). Örgüt kültürü ve örgütsel sinizm ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 123-144. <https://doi.org/10.18657/yecbu.80040>
- Boylu, Y., Pelit, E. & Güçer, E. (2007). Akademisyenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri üzerine bir araştırma. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 44 (511), 55-74.
- Brandes, P., Dharwadkar, R. & Dean, J.W., (1999). Does organizational cynicism matter? Employee and supervisor perspectives on work outcomes. *Eastern Academy of Management Proceedings*, 150-153. Outstanding Empirical Paper Award.

- Malkoç, N. ve Sunay, H. (2020). Özel spor işletmelerinde çalışan personelin örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 62-75.
- Casey, T., Griffin, M.A., Flatau Harrison, H. & Neal, A. (2017). Safety climate and culture: Integrating psychological and systems perspectives. *Journal of occupational health psychology*, 22(3), 341-347 <https://doi.org/10.1037/ocp0000072>.
- Dean, J.W., Brandes, P. & Dharwadkar, R. (1998). Organizational Cynicism. *The Academy of Management Review*, 23(2), 341-352. <https://doi.org/10.5465/amr.1998.533230>
- Demerouti, E., Bakker, A.B. & Gevers, J.M. (2015). Job crafting and extra-role behavior: The role of work engagement and flourishing. *Journal of Vocational Behavior*, 91, 87-96. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.09.001>
- Driskell, D. (2017). *Creating better cities with children and youth: A manual for participation*. London: Taylor & Francis Group, Routledge.
- Erdoğan, A. (2013). *Kurum karnesi, iş doyum ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiler: Maliye Bakanlığı merkez teşkilatı örneği*. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Ergen, H. & İnce, Ş. (2017). İlköğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin örgütsel sinizm düzeyleri: Mersin örneği. *Hacettepe Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 37-57.
- Gade, P.A. (2017). *Organizational commitment in the military: A Special Issue of military Psychology*. New York: Taylor& Francis Group, Psychology Press. p.38.
- Güllü, S. & Şahin, S. (2017). The relationship between organizational justice and organizational revenge of physical education and sports teachers. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3729-3741. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i4.4776>.
- Hofer, J., Busch, H., Raihala, C., Poláčková Šolcová, I. & Tavel, P. (2017). The Higher your implicit affiliation intimacy motive, the more loneliness can turn you into a social cynic: A Cross cultural study. *Journal of personality*, 85(2), 179-191. <https://doi.org/10.1111/jopy.12232>.
- Jaques, E. (2017). *Requisite organization: A total system for effective managerial organization and managerial leadership for the 21st century*. London: Routledge.
- Kalağan, G. (2009). *Araştırma görevlilerinin örgütsel destek alguları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişki*. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Antalya. s. 49
- Karim, N. H. A. & Noor, N. H. N. M. (2017). Evaluating the psychometric properties of Allen and Meyer's organizational commitment scale: A cross cultural application among Malaysian academic librarians. *Malaysian Journal of Library Information Science*, 11(1), 89-101.
- Kılıç, R. (2015). İş görenlerin duygusal zekaları ile örgütsel sinizm alguları arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 59-73. <https://doi.org/10.11611/jmer670>.
- Köse, O. (2014). *Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir kamu kurumunda alan araştırması*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Köybaşı, F., Uğurlu, C.T. ve Usta, H.G. (2016). Öğretmenlerin örgütsel güven düzeylerine ilişkin lojistik yordayıcılık. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 301-321. <https://doi.org/10.17152/gefad.00239>.
- Madenoğlu, C., Uysal, Ş., Sarier, Y. ve Banoğlu, K. (2014). Okul müdürlerinin etik liderlik davranışları ile öğretmenlerin iş doyumlarının örgütsel bağlılıkla ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(1), 47-69. <https://doi.org/10.14527/kuey.2014.003>.
- Meyer, J.P. & Allen, N.J. (1984). Testing the "Side-bet theory" of organizational commitment: Some methodological considerations. *Journal of Applied Psychology*, 69, 372-378. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.69.3.372>
- Meyer, J. P. & Allen, N. J. (1991). A Three-component conceptualization of organizational commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61-89. [https://doi.org/10.1016/1053-4822\(91\)90011-Z](https://doi.org/10.1016/1053-4822(91)90011-Z).

Malkoç, N. ve Sunay, H. (2020). Özel spor işletmelerinde çalışan personelin örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 62-75.

Morrow, P.C. (1983). Concept redundancy in organizational research: The Case of work commitment. *Academy of Management Review*, 8(3), 486-500. <https://doi.org/10.5465/amr.1983.4284606>.

Okçu, V., Şahin, H.M. & Şahin, E. (2015). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin örgütsel sinizme ilişkin algılarının örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkisi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(4), 298-313. <https://doi.org/10.14486/ijscs391>.

Parlak, Ö. ve Sazkaya, M.K. (2018). Beş faktör kişilik özelliklerinin iş yaşamında yalnızlık üzerine etkisinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 149-165.

Pelit, E., Güçer, E. ve Demirdağ, Ş.A. (2016). Kadın işgörenlerin karşılaştığı sorunların iş bırakma eğilimlerine etkisi: otel işletmelerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 43-65. <https://doi.org/10.20875/sb.16565>.

Scott, K.A. & Zweig, D. (2016). Understanding and mitigating cynicism in the workplace. *Journal of Managerial Psychology*, 31(2), 552-569. <https://doi.org/10.1108/jmp-01-2015-0023>.

Strom, R.D. & Strom, P.S. (2015). Assessment of intergenerational communication and relationships. *Educational Gerontology*, 41(1), 41-52. <https://doi.org/10.1080/03601277.2014.912454>.

Şirin, E. (2011). *İlköğretim okullarındaki öğretmenlerin okul kültürü alguları ile örgütsel sinizm tutumları arasındaki ilişki (İstanbul İli, Esenyurt İlçesi Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı, İstanbul, s.28.

Uğur, E.D. (2017). *Örgütsel sessizlik iklimi ve çalışan sessizlik davranışlarına ilişkin bir araştırma*. Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İşletme Bilim Dalı.

Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile Veri analizi: SPSS 10,0-12,0 for Windows*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Winwood, P.C., Stevens, F. & Bowden, R. (2015). The role of psychosocial safety climate in job stress and work-related injury: observations of the Australian aged care industry. (Ed., C.R. Hopkins). *Job stress: Risk factors, health effects and coping strategies*. Hauppauge, NY: Nova Science Publishers, s.107-136.

Wieselsberger, K. (2004). *The Psychological contract is dead, long live the psychological contract: Issues of talent management and retention in the context of the new employment relationship*. London School of Economics, August.

Yalçın, S. (2014). *Öğretmenlerin algılarına göre okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin iş yaşam kalitesi ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Yirci, R. (2014). *Devlet ve vakıf üniversitelerindeki öğretim elemanlarının algılanan örgütsel destek, örgütsel bağlılık düzeyleri ile yükseköğretimde özelleştirmeye ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması*. Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Yücel, İ. ve Çetinkaya, B. (2015). Örgütsel sinizm ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki ve çalışanların yaşının bu ilişki üzerindeki etkisi "Bazen hoşlanmasak da kalmak zorunda olabiliriz". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 247-271. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.555471>.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

The Relationship between Passive Lower Limb Flexibility and Kinematic Determinants of Split Leap Performance in Rhythmic Gymnastics

Berfin Serdil ÖRS^{1*}, Canan TURŐAK¹

¹Aydin Adnan Menderes University, Faculty of Sport Sciences, Aydin, Turkey.

²Aydin Adnan Menderes University, Graduate School of Health Sciences, Aydin, Turkey.

Original Article

Received: 10.04.2020

Accepted: 21.05.2020

DOI:10.25307/jssr.718164

Online Publishing: 30.06.2020

Abstract

Rhythmic gymnastics requires use of a considerable degree of flexibility and strength. These two abilities allow gymnasts to perform better jumps and leaps. According to recent rules all jumps/leaps must have a defined and fixed shape and height of the jumps /leaps should be sufficient to show corresponding shape. Split leap (SpL) is one of the most preferred elements in rhythmic gymnastics. Purpose of current study was to identify the relationships among kinematic components of SpL and passive flexibility applied during forward split (FSF) and backward split (BSF). 11 rhythmic gymnasts participated in current study. Split balance without help of the hands were performed to evaluate FSF and to evaluate BSF gymnasts hold their penché position. Gymnasts performed SpL with their preferred leg. All tests recorded with a camera (120 frames per second). Spearman Correlation Analysis were performed to explain the relationships between variables. FSF was found to be significantly correlated to BSF ($r=0.629$; $p=0.038$), BSF and flight angle showed significant correlation ($r=0.692$; $p=0.018$). As a result, it can be reported that to have a better SpL performance trainers should include flexibility and plyometric exercises in the trainings.

Keywords: Rhythmic gymnastics, Flight duration, Split leap performance.

Ritmik Cimnastikte Pasif Alt Ekstremitte Esnekliği ve Split Sıçramanın Kinematik Belirleyicileri Arasındaki İlişki

Öz

Ritmik cimnastik önemli derecede esneklik ve kuvvet gerektirir. Bu iki beceri cimnastikçilerin sıçrama ve atlamaları daha iyi yapmalarını sağlar. Son kurallara göre, sıçramalar/atlamalar iyi tanımlanmış şekle ve ilgili şekli gösterecek yüksekliğe sahip olmalıdır. Split sıçrama (SpL), ritmik cimnastikte sıklıkla kullanılan elementlerden biridir. Çalışmanın amacı, Split sıçramanın kinematik komponentleri ile öne (FSF) ve arkaya (BSF) uygulanan pasif esneklik arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Çalışmaya 11 ritmik cimnastikçi katılmıştır. FSF için el yardımı olmadan öne split denge uygulanmış ve BSF penché pozisyonunun gerçekleştirilmesi ile belirlenmiştir. Cimnastikçiler tercih ettikleri bacakları ile SpL elementini uygulamışlardır. Tüm testler saniyede 120 kare çeken kamera ile kaydedilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamak için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. FSF ve BSF istatistiksel olarak anlamlı ilişki göstermiştir ($r=0.629$; $p=0.038$), BSF ve uçuş açısı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=0.692$; $p=0.018$). Sonuç olarak, daha başarılı SpL tekniği/performansı için antrenörlerin antrenmanlarda esneklik ve pliometrik antrenmanlara yer vermesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Ritmik cimnastik, Uçuş süresi, Split sıçrama performansı.

* Corresponding Author: Berfin SERDİL ÖRS, E-mail: bsutcu@adu.edu.tr.

INTRODUCTION

There are eight major gymnastics disciplines defined by International Gymnastics Federation (FIG): (1) gymnastics for all, (2) men's artistic gymnastics, (3) women's artistic gymnastics, (4) rhythmic gymnastics (RG), (5) trampoline gymnastics, (6) acrobatic gymnastics, (7) aerobic gymnastics, and (8) parkour. Artistic, rhythmic, and trampoline are recognized for involving highly specialized strength, endurance, speed, agility, balance, power, and flexibility (Silva et al., 2019). Among these disciplines RG is as an artistic and aesthetic Olympic sport with a particular training process (Bobo-Arce and Mendez-Rial, 2013) including complex and difficult handlings with rope, hoop, ball, clubs, and ribbon while performing dance steps (from modern dance, ballet, etc.) to music (Thomas and Thomas, 2019). Furthermore, in RG, performance is influenced by several technical, tactical, physical and psychological factors (Batista, Garganta and Avila-Carvalho, 2019). Generally, RG requires use of a considerable degree of flexibility and strength. RG trainings require many specific assumptions and have high demand from the volume and intensity (Batista et al., 2019). Moreover, for high level performance gymnasts should have a good connection between flexibility and strength (Santos, Lebre and Avila Carvalho, 2016). Gymnasts with preferable flexibility and strength might perform better jumps and leaps by having more height and length during jumps/leaps (Douda, Toubekis, Ayloniti and Tokmakidis, 2008).

Sport events may be classified into three categories as follows: (1) high leap demanding, (2) medium leap demanding or (3) low leap demanding sports. Among these categories high leap demanding sports are in need of that leaping and jumping ability take part in the sport. RG can be defined as a high leap/jump demanding sport depending on the elements performed during choreographies (Abd-el Hamid, 2010). Gymnastics is not a static sport; rules change rapidly and systematically (Sands et al., 2016). As all other sport events, RG has performance evaluation rules, updated and changed every four years, set by FIG RG Technical Committee (Agopyan and Ors, 2019).

The elements of the jumps/leaps group are numerous. The changes of the body attitude in flight, the addition of criteria modify the jump to which is assigned a value based on the level of difficulty. Beyond what the gymnast can perform during the jump, after the take-off phase, it is essential to perform with the best technical perfection the pre-jump that strongly affects the subsequent phases of the jump itself (D'Anna, Tafuri, Forte and Paloma, 2019). Split leap (SpL) is one of the most preferred elements in the leap skills that are explained in the RG rules. SpL has a value of 0.30 (jumps/leaps have values starting from 0.10) and this value can be increased by adding some additional criteria (back bend of the trunk, bending the back leg) to the element. It is also one of the essential basic jumps for younger gymnasts to gather correct technique for more difficult jumps. According to CoP (2017-2020) all jumps/leaps must have a fixed and well-defined shape during the flight phase. Moreover, all gymnasts should have a sufficient height during jumps/leaps to be able to show corresponding shape of the difficulty so that judges can evaluate and count the elements (FIG, CoP 2017-2020). To perform SpL with a correct technique and to get the scores given by judges, it is expected that front split flexibility (FSF) and back split flexibility (BSF) should be at a certain level (Ors, Bayraktar, Şimşek and Ertan, 2018). Moreover, last stride length (LSL), flight time (FT), flight angle (FA),

horizontal distance covered during the jump (HD), height of the flight (HF), the angle between front leg and shoulder (FLSA), and the angle between back leg and shoulder (BLSA) are considered to play an important role for performing the SpL with the correct technique.

When the literature is examined, in contrast with increased popularity of RG, there are very few studies analysed body difficulties for RG (Dyhre-Poulsen 1987; Sousa and Lebre 1996; Sousa and Lebre 1998; Cichella 2009). Because of this limitation, the aim of the current study was to identify the relationships among kinematic components of SpL (LSL, FT, FA, HD, HF, FLSA, and BLSA) and the static flexibility applied during FSF and BSF.

METHODS

Participants

Eleven rhythmic gymnasts (age: 10.6 ± 1.6 years; body height: 1.37 ± 0.12 m body weight: 28.45 ± 6.30 kg; body mass index: 14.89 ± 1.21 kg/m²; training experience: 4.82 ± 1.60 years; training days per week: 5.5 ± 0.5 days; training time per day: 3.36 ± 0.50 hours; were included in the current study voluntarily. Before tests started study was explained in detail to gymnasts. Written consent was obtained prior to the start of the study. For gymnasts under 18, families signed a written consent before data collection. The local Ethical Committee approved the study (No: 2019/191). The study was conducted in accordance with the principles of Helsinki Declaration.

Data Collection

Flexibility tests carried out in this study consisted of the evaluation of two specific RG movements, executed with preferred lower limb. The limb which effectively performs the task was considered as the preferred lower limb as suggested by Santos et al., (2015). To evaluate FSF, split balance without help of the hands were performed and to evaluate BSF gymnasts hold their penché position (Santos et al., 2015). Moreover, gymnasts performed SpL with their preferred leg. SpL, FSF and BSF specific to RG were recorded with a camera (120 frames per second). During all tests, the camera was placed perpendicular to the centre point. Before the tests started, reflective markers were placed on the gymnasts' specified anatomical places: (1) heel, (2) lateral malleolus, (3) fifth metatarsal, (4) anterior superior iliac, (5) femoral epicondyle, (6) hip, (7) elbow, (8) shoulder, and (9) wrist. All gymnasts performed FSF, BSF and SpL by their preferred leg. FSF and BSF tests were performed once while SpL tests were performed twice. For SpL the average results were considered for analysis. Two-dimensional analysis was performed using Tracker software.

Statistical Analysis of Data

Trial version of the SPSS 22.0 (SPSS Inc., Chicago, IL) package program was conducted for statistical analyses of the study. Descriptive data were calculated as mean \pm standard deviation. Spearman Correlation Analysis were performed to explain the relationships between variables, after testing the normality of all data and significant level was set at $p < 0.05$.

FINDINGS

Table 1. Descriptive statistics of somatic variables and training characteristics

Variables (n=11)	\bar{X} (Mean)	SD
Age (year)	10.64	1.57
Body Height (cm)	1.37	0.12
Body Weight (kg)	28.45	6.30
Body Mass Index (kg/m ²)	14.89	1.21
Training Experience (year)	4.82	1.60
Training Time per Week (day)	5.55	0.52
Training Time per Day (hour)	3.36	0.50

SD: Standard Deviation

The average age for gymnasts was found to be 10.64 years. Gymnasts average training experience was 4.82 years and they trained approximately 5 days a week (Table 1). Descriptive data are presented in Table 1.

Table 2. Correlation results of the variables

		BSF	LSL	BLSA	FA	HD	HF	FLSA	FT
FSF	r	0.629*	-0.045	-0.682*	0.791**	0.278	-0.164	-0.045	-0.097
	p	0.038	0.894	0.021	0.004	0.408	0.629	0.894	0.778
BSF	r		0.100	-0.610*	0.692*	0.564	0.002	-0.196	0.092
	p		0.769	0.046	0.018	0.071	0.995	0.564	0.788
LSL	r			0.345	0.273	0.483	0.443	-0.218	-0.028
	p			0.298	0.417	0.132	0.172	0.519	0.936
BLSA	r				-0.945**	-0.615*	-0.151	-0.245	-0.285
	p				<0.001	0.044	0.658	0.467	0.395
FA	r					0.542	0.046	0.145	0.120
	p					0.085	0.894	0.670	0.726
HD	r						0.595	-0.287	0.502
	p						0.054	0.392	0.115
HF	r							0.018	0.764**
	p							0.957	0.006
FLSA	r								0.354
	p								0.285

*: p<0.05

** : p<0.01

Forward split flexibility was found to be significantly correlated to BSF ($r=0.629$; $p=0.038$), BLSA ($r=-0.682$; $p=0.021$), and FA ($r=0.791$; $p=0.004$). There was a statistically significant relationship between BSF and FA ($r=0.692$; $p=0.018$). Moreover, BSF was found to have a negative relationship with BSLA ($r=-0.610$; $p=0.046$). BSLA and FA showed statistically negative and strong correlation ($r=-0.945$; $p<0.001$). FH and FT were found to have a significant moderate relationship ($r=0.764$; $p=0.006$) (Table 2).

DISCUSSION

The purpose of this study was to determine the relationship between kinematic components of SpL element, performed in RG choreographies, and static flexibility applied to front and back. Successful performance on RG depends on the score gymnasts get during the competitions while performing their routines. The evaluation of the routines is based on precision, originality, artistry, and must contain technical difficulties. In the light of such information, it can be said that several physiological factors and technical skills may influence the performance of gymnasts (Di Cagno et al., 2008). Bobo-Arce and Mendez-Rial (2013) in their study, in which they review determinants of competitive performance in RG, reported that not many studies explain a proposal of the determinants of a competitive performance in RG and

%41 of success in RG is explained by explosive strength, floor reaction time, anthropometric characteristics and flexibility (Miletic et al., 2004). RG is a high leap demanding sport as leaping ability is one of the essential components of routines (Di Cagno et al., 2008). According to recent RG rules all jumps/leaps must have a defined and fixed shape during the flight and height (elevation) of the jumps or leaps should be sufficient to show corresponding shape (FIG, CoP 2017-2020). As mentioned in the literature, high values of stature and lower limbs length seemed to be required to reach high performance in RG jumping ability (Di Cagno et al., 2008). To perform SpL in accordance with the necessary criteria defined in the rules book gymnasts should have a certain level of flexibility. Moreover, the technique they perform for the SpL may also have an impact on the performance. According to results of the current study; FSF and BSF were found to have a significant relationship with FA. This result explains that, if gymnasts have a certain and enough level of front and back split flexibilities, they may perform better FA during SpL which will lead them to get the related score for the jump.

On the other hand, during flight phase of jumps/leaps technical figures are performed by the gymnasts and despite the growing popularity of RG there is a lack of biomechanical analysis in the literature (Cichella, 2009). Cichella (2009) analysed kinematics of four different jumps specific to RG and reported that LSL was identified as the less stable variable and FT as the most stable. In our study, LSL did not show significant relationships with any of the other variables while FT was significantly correlated to HF. These results seem to support the findings in the literature. On the other hand, SpL flexibility was found to be negatively related to the HD (Ors et al., 2018). In contrast with this finding, in the current study, FA and HD showed no significant correlation. This difference from the literature can be due to the age of the gymnasts. In our study, gymnasts had an average of 10 years of age while the gymnasts from Ors et al. (2018) had an average of 14 years. According to these ages; gymnasts seem to have different training experiences and they compete in different competition categories this may result to the difference that was found in the current study and literature.

Flexibility is concerned as a fundamental motor capacity for RG (Moraru, 2016). Batista et al. (2019) examined the flexibility and strength in Brazilian and Portuguese gymnasts. They reported that younger gymnasts showed higher results in flexibility assessment in spine joints and scapulohumeral joint and in the hip joints, all gymnasts showed excellent results with preferred lower limb, due to the high requirement of this motor capacity in RG. In our study, gymnasts performed all forward/backward flexibility and SpL tests only with preferred leg. FSF and BSF were found to have significant positive relationships with FA and significant negative relationships with BSLA. In accordance with these findings, it can be said that to have a successful SpL performance gymnasts should have a certain level of forward and backward flexibility levels. This will help them to have greater FA and by doing so they may also keep their body (legs and shoulders) in a better shape. However, only the flexibility does not guarantee the execution of the elements with the necessary range and intensity (Batista et al., 2019). Gymnasts should also have a certain level of training experience to fulfil the execution of increasingly complex elements with high technical demand of the sport.

Another significant outcome of the study is that HF and FT have a positive relationship which means as gymnasts jump higher, they will have a longer FT. This will help them to have more time to perform better flexibilities applied to forward and backward. Moreover, BLSA was found to have a negative significant correlation with both FA and HD. While performing SpL

if gymnasts have greater angle between their back leg and shoulder this will result by having a lower FA and shorter HD. As a result, SpL performance will be affected negatively.

RECOMMENDATIONS

To have a better shape with enough flexibility during SpL; forward and backward flexibilities should be at a certain level. But, as BLSA have a negative correlation with FA we can say that trainers and gymnasts should also focus on position of the trunk/shoulders during the element. As seen in the current study, to have a longer FT, trainers should concentrate on HF during SpL. As a result, it can be suggested that to include more flexibility and plyometric exercises into trainings may be helpful to have a better SpL performance.

REFERENCES

- Abd El-Hamid, R. A. (2010). Directing some biomechanical indicators using some qualitative exercises to improve leap skill. *World Journal of Sport Sciences* 3(S), 381-386.
- Agopyan, A. & Örs, B. S. (2019). An analysis of variations in body movement difficulty of 2016 Olympic Games rhythmic gymnast candidates. *International Journal of Performance Analysis in Sport*, 19(3), 417-434. <https://doi.org/10.1080/24748668.2019.1617017>.
- Batista Santos, A., Lemos, M. E., Lebre, E. & Ávila Carvalho, L. (2015). Active and passive lower limb flexibility in high level rhythmic gymnastics. *Science of Gymnastics Journal*, 7(2), 55-66.
- Batista, A., Garganta, R. & Ávila-Carvalho, L. (2019). Flexibility and strength in Brazilian and Portuguese gymnasts. *European Journal of Human Movement*, 42, 138-154.
- Bobo-Arce, M. & Méndez Rial, B. (2013). Determinants of competitive performance in rhythmic gymnastics: a review. *Journal of Human Sport & Exercise*, 8(3), 711-727. <https://doi.org/10.4100/jhse.2013.8.Proc3.18>.
- Cicchella, A. (2009). Kinematics analysis of selected rhythmic gymnastic leaps. *An International Electronic Journal*, 4(1), 40-47. <https://doi.org/10.4100/jhse.2009.41.05>.
- D'Anna, C., Tafuri, D., Forte, P. & Paloma, F. G. (2019). Comparison of two pre-jump techniques for equal feet take off jump in aerobic gymnastics: a pilot study. *Journal of Physical Education and Sport*, 19(2), 1268-1275. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.02184>.
- Di Cagno, A., Baldari, C., Battaglia, C., Brasili, P., Merni, F., Piazza, M., Toselli, S., Ventrella, A.R. & Guidetti, L. (2008). Leaping ability and body composition in rhythmic gymnasts for talent identification. *J Sports Med Phys Fitness*, 48(3), 341-346.
- Douda, H. T., Toubekis, A. G., Avloniti, A. A. & Tokmakidis, S. P. (2008). Physiological and anthropometric determinants of rhythmic gymnastics performance. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, 3(1), 41-54.
- Dyhre-Poulsen, P. (1987). An analysis of splits leaps and gymnastic skill by physiological recordings. *European Journal of Applied Physiology and Occupational Physiology*, 56(4), 390-397. Doi: 10.1007/bf00417765.
- Fédération International De Gymnastique-FIG, (2017). Code de Pointage Gymnastique Rythmique: 2013- 2016. Eds., FIG, comité technique gymnastique rythmique, Lausanne: Retrieved from https://www.gymnastics.sport/publicdir/rules/files/en_RG%20CoP%202017-2020%20with%20Errata%20Dec.%202017.pdf.
- Miletić, Đ., Katić, R. & Maleš, B. (2004). Some anthropologic factors of performance in rhythmic gymnastics novices. *Collegium Antropologicum*, 28(2), 727-737.

Örs, B.S. & Turşak, C. (2020). The Relationship between passive lower limb flexibility and kinematic determinants of split leap performance in rhythmic gymnastics. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 76-82.

Örs, B.S., Bayraktar, I., Şimsek, D. & Ertan, H. (2018). Examination of split jump and three-way split flexibility in rhythmic gymnastics in terms of kinematic components. *9th International Biomechanics Congress in Proceedings Book* (pp. 576-579). Eskişehir: Anadolu University.

Sands, W. A., McNeal, J. R., Penitente, G., Murray, S. R., Nassar, L., Jemni, M., Mizuguchi, S. & Stone, M. H. (2016). Stretching the spines of gymnasts: a review. *Sports Medicine*, 46(3), 315-327. Doi: 10.1007/s40279-015-0424-6.

Santos, A. B., Lebre, E. & Carvalho, L. Á. (2016). Explosive power of lower limbs in rhythmic gymnastics athletes in different competitive levels. *Revista Brasileira de Educação Física e Esporte*, 30(1), 41-50. <http://dx.doi.org/10.1590/1807-55092016000100041>.

Silva, C. C., Silva, L. F., Santos, C. R., Goldberg, T. B., Ramos, S. P. & Venancio, E. J. (2019). Genetic polymorphism on the flexibility of elite rhythmic gymnasts: State of art. *Apunts. Medicina de l'Esport*, 54(201), 27-35.

Sousa, F. & Lebre, E. (1996). Biomechanical analysis of two different jumps in rhythmic sports gymnastic (rsg). *In ISBS-Conference Proceedings Archive* (pp. 416-419). Faculty of Sports Sciences: University of Porto, Portugal. <https://ojs.ub.uni-konstanz.de/cpa/article/view/2754>.

Sousa, F. & Lebre, E. (1998). Biomechanics of jumps in rhythmic sport gymnastics (RSG) kinematic analysis of the principal jumps in RSG. *In ISBS-Conference Proceedings Archive*, 98(2), 255-258.

Thomas, R. E. & Thomas, B. C. (2019). A systematic review of injuries in gymnastics. *The Physician and Sports medicine*, 47(1), 96-121. <https://doi.org/10.1080/00913847.2018.1527646>.

Except where otherwise noted, this paper is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International license**.

Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği'nin Türk Sporculara Yönelik Sınanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Utku IŞIK^{1*}, Osman GÜMÜŞGÜL²

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.

²Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 13.05.2020

Kabul Tarihi: 07.06.2020

DOI: 10.25307/jssr.737128

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modelin işlevi, ekip üyelerinin takım arkadaşlarınıninkilerle tutarlı ve koordineli eylemleri seçmek için bir kaynak olarak kendi iyi yapılandırılmış bilgilerini kullanmalarına izin vermektir. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı bireysel başarıların ekip başarısına dönüşmesi adına Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği'nin (TSPZMÖ) Türk sporcularına yönelik sınanmasıdır. Çalışmanın örneklem grubunu uygun örnekleme metoduyla belirlenen ve Türkiye'de farklı amatör liglerde futbol, voleybol, hentbol ve basketbol oynayan yaşları 15 ila 39 arasında değişen ($X_{yaş}=2.60\pm 3.64$) 330 sporcu oluşturmuştur. Bu araştırma, Gershgoren (2012) tarafından geliştirilen "Shared Mental Models in Team Sports Questionnaire" ölçeğinin faktör yapısı test edilmiş, ölçeğin hem 13 hem de 3 alt boyutlu yapılarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin uyarlanması belirli aşamalardan geçmiştir. Öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Ölçek daha sonra sırasıyla kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği, yakınsak geçerlilik ve ayırışma geçerliliği analizlerine tabii tutularak son şeklini almıştır. Ayrıca ölçeğin güvenilirliğine ise Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda geçerlik ve güvenirlilik testlerinden elde edilen puanlar Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği'nin 49 maddeli ve 13 alt boyutlu yapısını desteklemektedir. 3 alt boyutlu yapı için ayrıca yapılan geçerlilik ve güvenirlilik çalışması sonucunda da ölçeğin Türk sporcular için uygun olduğuna karar verilmiştir. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği, paylaşılan zihinsel modellerin genel özelliklerini değerlendirmek ve takım üyelerinin özel ve genel bilişsel yapıları ile etkinlik inançları hakkındaki değerlendirmeleri için kullanılabilir.

Anahtar kelimeler: Takım Sporları, Paylaşılan Zihinsel Modeller, Geçerlilik, Güvenirlilik.

Turkish Adaptation of the Shared Mental Models in Team Sports Scale: Validity and Reliability Study

Abstract

The Shared Mental Model in Team Sports is to allow team members to use their own well-structured knowledge as a resource to select actions consistent and coordinated with their teammates. In this context, the aim of the study was to test Shared Mental Models Scale to Turkish athletes with the aim of turning individual achievements into team success. The sample of the study, which was determined by convenience sampling method, was 330 athletes including amateur football, volleyball, handball and basketball players from different categories in Turkey, ranging from ages 15 to 39 ($X_{age}=2.60\pm 3.64$). In this study, the factor structure of the Shared Mental Models in Team Sports Scale, developed by Gershgoren (2012) was tested, and the validity and reliability study of both 13 and 3 sub-scales structures of the scale were performed. The adaptation of the scale went through certain stages. Firstly, linguistic equivalence study was carried out. The scale was then subjected to content validity, construct validity, convergent validity and decomposition validity, respectively. In addition, Cronbach's Alpha internal consistency coefficient was used for the reliability of the scale. As result of the analyses, the scores obtained from the validity and reliability tests support the 49-item and 13 sub-scales structures of the Mental Model Shared in Team Sports. Besides; as a result of the validity and reliability study for 3 sub-dimensional structures, it was decided that the scale was applicable for Turkish athletes. The Shared Mental Models in Team Sports Scale can be used to evaluate the general characteristics of shared mental models and to evaluate team members' specific and general cognitive structures and efficacy beliefs.

Keywords: Team sports, Shared mental models, Validity, Reliability.

* Sorumlu Yazar: Utku IŞIK, E-posta: utku.isik@erdogan.edu.tr

GİRİŞ

Zihinsel model terimi literatürde ilk kez Craik (1943) tarafından insan davranışı ve bilişsellik konusundaki çalışmaları ile kullanılmaya başlanmıştır. Zihinsel model, nesnelere, koşulları, olguları ve insanları tanımlamayı ve tahmin etmeyi sağlayan içsel bir betimleme olarak tanımlanmaktadır (Goldshmidt & Surasky, 2011). Goldschmidt (2017), insanların davranış ve düşünceleri yönlendiren zihinsel modellere göre hareket ettiğini savunmaktadır. Zihinsel modeller, insanların sıklıkla kültür olarak adlandırdıkları kavramsal çerçevenin ürünüdür. Burada kültür, bireysel karar vermeyi etkilemektedir, çünkü insanların hareket ve tercihlerinde kullandıkları birbiri ile ilgili anlamlandırma şemalarının bir kümesi olarak görev yapmaktadır. Bu anlamlandırma şemaları, karar verme aşamasında uygulanacak hareketin etkinleştirilmesi ve yönlendirilmesi için bir araç niteliğindedir (Yazıcı ve Düzkaya, 2016).

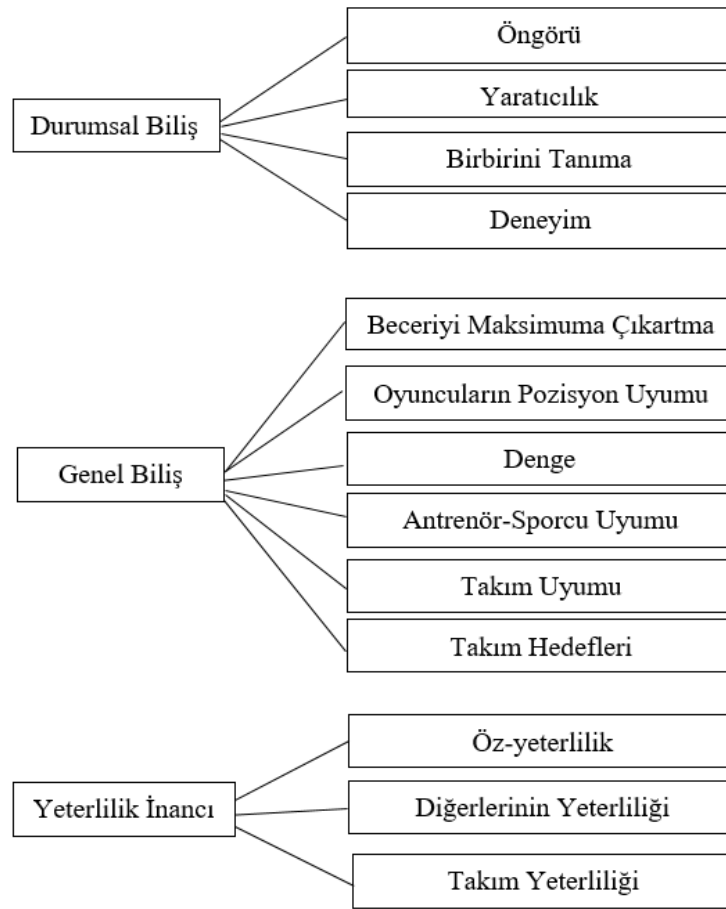
Filozof Sartre'a (2002) göre, bireysel eylem, amacını ortak amaçta bulur. Sartre, takımın kolektif kuralları hakkında bilgi sahibi olmadan bireysel olarak takım oyuncularının eylemlerini anlamının imkânsız olduğunu belirtmektedir. Elit bir takımdaki ortak düşünceler, paylaşılan bir zihinsel model (PZM) olarak kavramsallaştırılabilir. Cannon-Bowers vd. (1993), Paylaşılan Zihinsel Modeli ekip üyeleri tarafından görev için doğru açıklamalar ve beklentiler oluşturmalarını sağlayan bilgi yapıları olarak eylemleri koordine etmek; davranışlarını görevin ve diğer ekip üyelerinin taleplerine uyarlamak olarak tanımaktadır.

Takım sporlarında her takım üyesinin kendi zihinsel modeli vardır. Ancak, takım başarısından söz edebilmek için takımın zihinsel modelleri paylaşması gerekmektedir. Bu nedenle takım üyeleri, görüşlerini tartışmak ve görüş alışverişinde bulunmak için zihinsel modellerini dışsallaştırmaktadır (Goldshmidt & Surasky, 2011). Takım çalışmasında ortak zihinsel model, paylaşılan zihinsel modellerle elde edilir (Langan-Fox vd., 2004). Arnesen (2019), takım sporlarında paylaşılan zihinsel modellerinin, bir ekibin üyeleri arasında görevin doğru açıklamalarını ve beklentilerin oluşturmalarını ve ardından eylemlerini koordine etmelerini ve davranışlarını görevin gereksinimlerine ve diğer ekip üyelerine uyarlamalarını sağlayan ortak bir bilgi yapısı olduğunu vurgulamıştır.

Takım sporlarında paylaşılan zihinsel model oluşumunda takım üyelerinin zihinsel model aktarımları için dil en önemli etken olarak görülmektedir. Bununla birlikte; görsel imgeleme takım sporlarında paylaşılan zihinsel modelde önemli bir anahtardır (Goldschmidt, 2017). Bu nedenle, takım sporlarında paylaşılan zihinsel modeller üzerinde yapılan bir araştırmada, sözlü iletişim kadar antrenör ve sporcular arasındaki görsel iletişim de dikkate alınmalıdır. Takım sporlarında bireyler arasında etkileşim ve paylaşılan zihinsel modeller yeni bilgi ve yaratıcı sonuçlar getirmektedir (Rouse ve Morris, 1986). Örneğin bir takımda, her takım üyesi kendi zihinsel modelini birkaç müsabakayla diğer takım üyelerine aktarabilir. Paylaşılan zihinsel model, diğer ekip üyesinin zihinsel modeli için bir uyarıcıdır. Bu uyarıcı her takım üyesinin zihninde farklı bilgiler uyandırabilmektedir. Zihinsel model aktarımı sürecinde, tüm zihinsel modeller ve dışsal zihinsel modeller (temsiller) yeni bir ortak zihinsel model oluşturmak için birbirleriyle etkileşime girmektedir. Bu süreçte, akıl yürütmek ve bilginin dönüşümü yaratıcı sonuçlara yol açabilmektedir. Ayrıca, bu süreçte dışsallaştırılan zihinsel modellerin her zaman görsel olması da gerekmemektedir. Bir kelime, bir ses de

dışsal bir temsildir. Böylece, bu temsiller zihinsel modellerle etkileşime girebilmektedir ve yeni bir sonuç yaratmaktadır (Yazıcı, 2018).

Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modelin işlevi, ekip üyelerinin takım arkadaşlarıyla tutarlı ve koordineli eylemleri seçmek için bir kaynak olarak kendi iyi yapılandırılmış bilgilerini kullanmalarına izin vermektir. Uyarlanmış bu model, durumsal biliş: öngörü, yaratıcılık, birbirini tanıma, deneyim; genel biliş: beceriyi maksimuma çıkartma, oyuncuların pozisyon uyumu, denge, antrenör-sporcu uyumu, takım uyumu, takım hedefleri; yeterlilik inancı: öz yeterlilik, diğerlerinin yeterliliği, takım yeterliliği olarak 3 üst alt boyut ve 13 alt boyut şeklinde oluşturulmuştur.

Şekil 1. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Uyarlanmış Formu

Spor bilimleri araştırmalarının çok azı (Apitzsch, 2009; Becker vd., 2003; Burk vd., 2006; Bourbousson vd., 2010; Canon Bowers ve Bowers, 2006; Eccles ve Tenenbaum, 2004; Gershoren vd., 2013; Ward ve Eccles, 2006), takım sporlarında paylaşılan zihinsel modeller konusunu, takım sporlarında eğitiminin nasıl tasarlandığını ve verildiğini, özellikle de bireysel oyuncuları koordineli bir ekibe dönüştüren bilişsel faktörleri incelemiştir. Bu kapsamda bireysel başarıların ekip başarısına dönüşmesi adına Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği' nin Türkçe uyarlaması oldukça önemli görülmektedir.

METOT

Araştırma Modeli: Bu araştırma, Gershgoren (2012) tarafından geliştirilen “Shared Mental Models in Team Sports Questionnaire” ölçeğinin faktör yapısının test edildiği metodolojik bir araştırmadır. Araştırma nicel araştırma paradigması temel alınarak tarama modeline göre tasarlanmıştır.

Evren ve Örneklem: Çalışmanın evrenini Türkiye’de farklı amatör liglerde futbol, voleybol, hentbol ve basketbol oynayan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu ise uygun örnekleme (convenience sampling) metoduyla belirlenen ve Türkiye’de farklı amatör liglerde futbol, voleybol, hentbol ve basketbol oynayan yaşları 15 ila 39 arasında değişen ($X_{yaş}=2.60+/-3,64$) 330 sporcu oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı: Çalışmanın temelini oluşturan “Shared Mental Models in Team Sports Questionnaire” ölçeği 3 üst boyut (ölçek) ve 13 alt boyuttan oluşmakta ve takım sporu yapan sporcuların takım arkadaşları, antrenörleri ve kendileri ile ilgili görüşlerini ortaya koyan 50 maddelik bir ölçektir. Shared Mental Models’i odak noktasında alan bu ölçek Gershgoren (2012) tarafından ortaya konmuştur.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için çalışmanın yazarı olan Dr. Lael Gershgoren ile elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Ölçeğin 50 maddelik formunda 13 alt boyut yer almaktadır ve bu 13 alt boyut SMM modeline uygun olarak 3 üst alt boyutta birleştirilmiştir. Gershgoren (2012) yaptığı çalışmada hem 13 alt boyutlu yapıda hem de 3 alt boyutlu yapıda geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmiştir. 50 maddelik yapıda son soru olan “Genel olarak, takımınızdaki oyuncular sahada birbirleriyle uyum içindedirler” sorusu ölçek geliştirme aşamalarında kullanılmamıştır. Bu soru sadece genel bir değerlendirme için sporculara sorulduğundan ölçek geliştirme aşamalarında bu soru hem orijinal çalışmada hem de bu çalışmada yapılar dahil edilmemiştir. 13 alt boyut ve 3 üst boyut ise şu şekilde isimlendirilmiştir ve gruplandırılmıştır; öngörü (4 madde), birbirini tanıma (4 madde), yaratıcılık (4 madde) , deneyim (2 madde) alt boyutları Durumsal Bilişsellik üst boyutunda; beceriyi maksimuma çıkartma (4 madde), oyuncuların pozisyon uyumu (4 madde), denge (4 madde), antrenör sporcu uyumu (3 madde), takım uyumu (3 madde) ve takım hedefleri (5 madde) Genel Bilişsellik üst boyutunda; özyeterlilik (4 madde), diğerlerinin yeterliliği (4 madde), takım yeterliliği (4 madde) alt boyutları ise Yeterlilik İnançları üst boyutunda incelenmektedir.

Dr. Lael Gershgoren ile gerçekleştirilen malleşme ve Gershgoren’in (2012) doğrultusunda ölçeğin hem 13 alt boyutlu bir yapıda hem de 3 üst boyutlu bir yapıda geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılmasının uygun olacağına karar verilmiştir.

Verilerin Toplanması: Veriler Google formlar aracılığı ile araştırmacıların kişisel çabaları ile Türkiye’de farklı amatör liglerde futbol, voleybol, hentbol ve basketbol oynayan katılımcıların gönüllü katılımı ile toplanmıştır.

Verilerin Analizi: “Shared Mental Models in Team Sports Questionnaire” ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması belirli aşamalardan geçmiştir. Öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Ölçek daha sonra sırasıyla kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği, yakınsak geçerlilik ve ayırma geçerliliği analizlerine tabii tutularak son şeklini almıştır. Ayrıca ölçeğin güvenilirliğine ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile ulaşılmıştır. Verilerin analizinde Microsoft Excel, IBM SPSS 24.0 ve IBM SPSS Amos 22.0 programları kullanılmıştır.

Çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurul başkanlığı tarafından 21.04.2020 tarih ve 2020/55 karar numarası ile bilimsel ve etik yönden uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Dilsel Eşdeğerlik Çalışması: Dilsel Eşdeğerlik çalışması için öncelikle ana dili İngilizce olan ve Türkçe’yi çok iyi konuşan öğretim elemanından yardım istenerek ölçek Türkçe’ye çevrilmiştir. Daha sonra Türkçe’ye çevrilen taslak üzerinden 6 egzersiz psikolojisi alanında çalışan uzman uygun ifade seçimine karar vermiştir. Bir sonraki aşamada ise ana dili Türkçe olan 2 öğretim elemanı ölçeği orijinal dile tekrar çeviride bulunmuştur. Aslı ile karşılaştırılan ölçeğin uygunluğuna araştırmacılar tarafından karar verilmiştir.

Kapsam Geçerliliği: Kapsam geçerliliği için Lawshe’nin (1975) önerdiği yaklaşım dikkate alınmıştır. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında da yer alan uzmanların vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda her bir maddenin Kapsam Geçerliliği Oranı (KGO) ve ölçeklerdeki her bir faktörün Kapsam Geçerliliği İndeksi (KGI) hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda her bir alt maddenin KGO’ları .80’den her bir faktörün KGI’leri ise .67’den büyük olduğu gözlenmiştir (Wilson vd., 2012; Yurdagül, 2005).

13 Alt Boyutlu Yapıya İlişkin Bulgular

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin yapı geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizinden faydalanılmıştır. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği için yapılan DFA sonucunda; modifikasyon endeksi, modelin uyumunun teorik olarak ilgili maddeleri kapsayacak şekilde geliştirilebileceğini ve modelin yeniden belirlendiğini göstermiştir. Analiz sonucunda uyum indeksleri; $\chi^2/df= 1.779$ mükemmel uyum (Kline, 2011), NFI=0.854 kabul edilebilir uyum (Forza ve Filippini, 1998), RMSEA=0.049 mükemmel uyum (Browne ve Cudeck, 1993), CFI=0.929 kabul edilebilir uyum (Baumgartner ve Homburg, 1996), GFI=0.817 kabul edilebilir uyum (Greenspoon ve Saklofske, 1998) düzeyindedir. Bu sonuçlar modelin verilere iyi uyduğunu düşündürmektedir.

Tablo 1. 13 Alt boyutlu yapının DFA değerleri

Madde	Alt Boyut	Standardize Faktör Yükleri	Faktör Yükleri	SE (Standart Hata)	t-değeri
Madde 1	Beceriye maksimuma çıkartma	0,825			
Madde 4	Beceriye maksimuma çıkartma	0,776	0,059	16,416	***
Madde 7	Beceriye maksimuma çıkartma	0,650	0,062	12,941	***
Madde 10	Beceriye maksimuma çıkartma	0,817	0,056	17,722	***
Madde 28	Takım yeterliliği	0,749			
Madde 24	Takım yeterliliği	0,643	0,068	12,032	***
Madde 20	Takım yeterliliği	0,792	0,072	15,225	***
Madde 16	Takım yeterliliği	0,787	0,068	15,099	***
Madde 49	Birbirini tanıma	0,747			
Madde 46	Birbirini tanıma	0,797	0,068	15,536	***
Madde 42	Birbirini tanıma	0,696	0,078	12,484	***
Madde 38	Birbirini tanıma	0,709	0,069	13,606	***
Madde 48	Yaratıcılık	0,790			
Madde 45	Yaratıcılık	0,770	0,056	15,942	***
Madde 41	Yaratıcılık	0,741	0,06	15,168	***
Madde 37	Yaratıcılık	0,689	0,059	13,836	***
Madde 47	Öngörü	0,742			
Madde 44	Öngörü	0,733	0,068	13,811	***
Madde 40	Öngörü	0,735	0,065	13,847	***
Madde 36	Öngörü	0,723	0,069	13,584	***
Madde 30	Antrenör-Sporcu Uyumu	0,871			
Madde 31	Antrenör-Sporcu Uyumu	0,893	0,046	21,295	***
Madde 32	Antrenör-Sporcu Uyumu	0,782	0,049	17,356	***
Madde 13	Takım hedefleri	0,695			
Madde 17	Takım hedefleri	0,754	0,083	13,185	***
Madde 21	Takım hedefleri	0,732	0,087	12,805	***
Madde 25	Takım hedefleri	0,733	0,08	12,83	***
Madde 29	Takım hedefleri	0,652	0,088	11,447	***
Madde 14	Öz-yeterlilik	0,759			
Madde 18	Öz-yeterlilik	0,759	0,069	14,17	***
Madde 22	Öz-yeterlilik	0,745	0,074	13,867	***
Madde 26	Öz-yeterlilik	0,738	0,071	13,73	***
Madde 3	Denge	0,724			
Madde 6	Denge	0,685	0,08	12,473	***
Madde 9	Denge	0,769	0,071	14,08	***
Madde 12	Denge	0,688	0,078	12,536	***
Madde 2	Oyunuların pozisyon uyumu	0,719			
Madde 5	Oyunuların pozisyon uyumu	0,716	0,073	13,109	***
Madde 8	Oyunuların pozisyon uyumu	0,733	0,084	13,431	***
Madde 11	Oyunuların pozisyon uyumu	0,713	0,081	13,049	***
Madde 33	Oyuncular arası uyum	0,887			
Madde 34	Oyuncular arası uyum	0,831	0,047	19,455	***
Madde 35	Oyuncular arası uyum	0,769	0,05	17,223	***
Madde 27	Diğerlerinin Yeterliliği	0,762			
Madde 23	Diğerlerinin Yeterliliği	0,729	0,071	13,947	***
Madde 19	Diğerlerinin Yeterliliği	0,745	0,072	14,306	***
Madde 15	Diğerlerinin Yeterliliği	0,741	0,072	14,218	***
Madde 39	Deneyim	0,711			
Madde 43	Deneyim	0,767	0,094	12,915	***

Hair vd., (2014) göre faktör yük değeri 0.50 ve üzeri olan maddeler yapının açıklanmasında anlamlı derecede önemlidir. Standardize faktör yüklerine bakarak, geçerliliğin (convergent validity) sağladığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca maddelerin t değerleri kontrol edilmiş ve her birinin $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 1.)

Yakınsak Geçerlik: DFA sonucu ortaya çıkan modelin yakınsak geçerliği değerlendirilmiştir. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeğinin ölçüm modellerinin yakınsak geçerliği için faktör yük değerlerinden yola çıkarak ortalama varyans (AVE) ve yapı güvenirliliği (CR) hesaplanmıştır. AVE değeri hesaplamalarında tüm alt boyutların .50'den yüksek olduğu görülmüştür (Kline, 2011). Ayrıca genel CR değerinin .70'den büyük değerlere sahip olduğu görülmüştür (Fornell ve Larcker, 1981).

İraksak Geçerlilik: Ölçülmek istenen yapının faktörleri arasında yüksek korelasyon olmaması iraksak geçerliği için istenen bir özelliktir. Farklı bir ifade ile ölçek alt boyutlarının aynı özelliği ölçmesi istenmemekte ancak birbirileri ile de uyum içerisinde olması beklenmektedir. Alt boyutlar arasındaki korelasyon düzeylerinin 0.85'i geçmediği gözlemlenmiştir (Kline, 2011). Tablo 2'de ölçeklerin yapılar arası korelasyon, AVE ve CR değerleri gösterilmektedir.

Tablo 2. 13 Alt boyutlu yapının korelasyon, AVE ve CR değerleri ile güvenilirlik katsayıları

Alt Boyut	Alfa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	AVE	CR
1. Beceriyi Maksimuma Çıkartma	.848	1	.78	.63	.61	.63	.61	.79	.73	.81	.82	.62	.74	.56	.59	.83
2. Takım Yeterliliği	.830		1	.69	.67	.69	.62	.84	.80	.74	.76	.66	.84	.58	.56	.83
3. Birbirini Tanıma	.820			1	.85	.83	.64	.71	.67	.67	.60	.69	.67	.70	.55	.83
4. Yaratıcılık	.835				1	.85	.64	.69	.67	.64	.63	.73	.67	.71	.56	.84
5. Öngörü	.822					1	.61	.68	.65	.64	.61	.70	.68	.73	.54	.82
6. Antrenör Sporcu Uyumu	.880						1	.64	.57	.58	.65	.75	.57	.55	.72	.85
7. Takım Hedefleri	.837							1	.79	.73	.75	.64	.83	.61	.51	.84
8. Öz Yeterlilik	.835								1	.72	.70	.62	.80	.60	.56	.84
9. Denge	.805									1	.84	.61	.74	.59	.51	.81
10. Oyunuların pozisyon uyumu	.810										1	.62	.75	.60	.52	.81
11. Takım Uyumu	.873											1	.62	.62	.69	.84
12. Diğerlerinin Yeterliliği	.831												1	.60	.55	.83
13. Deneyim	.802													1	.71	.77

Güvenirlilik: Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği güvenirliliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayılarından faydalanılmıştır. Alt boyutlar için hesaplanan iç tutarlık katsayılarının yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları Tablo 2'de gösterilmiştir (Nunnally ve Bernstein, 1994).

3 Alt Boyutlu Yapıya İlişkin Bulgular

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin yapı geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizinden faydalanılmıştır. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği için yapılan DFA sonucunda; modifikasyon endeksi, modelin uyumunun teorik olarak ilgili maddeleri kapsayacak şekilde geliştirilebileceğini ve modelin yeniden belirlendiğini göstermiştir. Analiz sonucunda uyum indeksleri; $\chi^2/df= 2.973$ kabul edilebilir uyum (Kline, 2011), NFI=0.950 mükemmel uyum (Forza ve Filippini, 1998), RMSEA=0.072 kabul edilebilir uyum (Browne ve Cudeck, 1993), CFI=0.962 mükemmel uyum (Baumgartner ve Homburg, 1996), GFI=0.905 kabul edilebilir uyum (Greenspoon ve Saklofske, 1998) düzeyindedir. Bu sonuçlar modelin verilere iyi uyduğunu düşündürmektedir.

Tablo 3. 3 Alt boyutlu yapının DFA değerleri

Madde	Alt Boyut	Standardize Faktör Yükleri	Faktör Yükleri	SE (Standart Hata)	t-değeri
Öngörü	Durumsal Bilişsellik	0,911			
Birbirini Tanıma	Durumsal Bilişsellik	0,922	0,035	27,968	***
Yaratıcılık	Durumsal Bilişsellik	0,931	0,034	28,791	***
Deneyim	Durumsal Bilişsellik	0,779	0,050	19,013	***
Özyeterlilik	Yeterlilik İnançları	0,872			
Diğerlerinin Yeterliliği	Yeterlilik İnançları	0,906	0,044	23,969	***
Takım Yeterliliği	Yeterlilik İnançları	0,922	0,042	24,950	***
Beceriye Maksimuma Çıkartma	Genel Bilişsellik	0,874			
Oyuncuların pozisyon uyumu	Genel Bilişsellik	0,853	0,045	21,258	***
Denge	Genel Bilişsellik	0,843	0,045	20,762	***
Antrenör Sporcu Uyumu	Genel Bilişsellik	0,706	0,059	15,400	***
Takım Uyumu	Genel Bilişsellik	0,735	0,052	16,382	***
Takım Hedefleri	Genel Bilişsellik	0,909	0,039	24,341	***

Modelin uyum indeks değerleri analiz programının önerdiği modifikasyon sonucunda iyileştirilmiştir. Model uyum indeksleri “Genel Bilişsellik” boyutu altında bulunan takım uyumu ve antrenör-sporcu uyumu ($r=0.20$) arasında yapılan modifikasyon sonucu elde edilmiştir. Hair vd. (2014) göre faktör yük değeri 0.50 ve üzeri olan maddeler yapının açıklanmasında anlamlı derecede önemlidir. Standardize faktör yüklerine bakarak, geçerliliğin (convergent validity) sağladığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca maddelerin t değerleri kontrol edilmiş ve her birinin $p<0.05$ anlamlılık düzeyinde olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 3.)

Yakınsak Geçerlik: DFA sonucu ortaya çıkan modelin yakınsak geçerliği değerlendirilmiştir. Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeğinin 3 boyutlu ölçüm modellerinin yakınsak geçerliği için faktör yük değerlerinden yola çıkarak ortalama varyans (AVE) ve yapı güvenirliliği (CR) hesaplanmıştır. AVE değeri hesaplamalarında tüm alt boyutların 0,50’den yüksek olduğu görülmüştür (Kline, 2011). Ayrıca genel CR değerinin 0.70’den büyük değerlere sahip olduğu görülmüştür (Fornell ve Larcker, 1981).

İraksak Geçerlilik: Ölçülmek istenen yapının faktörleri arasında yüksek korelasyon olmaması iraksak geçerliği için istenen bir özelliktir. Farklı bir ifade ile ölçek alt boyutlarının aynı özelliği ölçmesi istenmemekte ancak birbirileri ile de uyum içerisinde olması beklenmektedir. Alt boyutlar arasındaki korelasyon düzeylerinin 0.85’i geçmediği gözlemlenmiştir (Kline, 2011). Tablo 4’de ölçeklerin yapılar arası korelasyon, AVE ve CR değerleri gösterilmektedir.

Tablo 4. 3 Alt boyutlu yapının korelasyon, AVE ve CR değerleri ile güvenirlilik katsayıları

Alt Boyut	Alfa	DB	Yİ	GB	AVE	CR
Durumsal Bilişsellik	0,930	1	0,761	0,803	0,788	0,937
Yeterlilik İnançları	0,928		1	0,832	0,81	0,928
Genel Bilişsellik	0,931			1	0,678	0,926

Güvenirlilik: Takım Sporlarında Planlanmış Mental Modeller Ölçeği güvenirliliğini test etmek amacıyla Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayılarından faydalanılmıştır. Alt boyutlar için hesaplanan iç tutarlık katsayılarının yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Alt boyutların iç tutarlık katsayıları Tablo 4’te gösterilmiştir (Nunnally ve Bernstein, 1994).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Paylaşılan Zihinsel Modeller (PZM), iletişim sınırlı olduğu hatta olmadığı zamanlarda ekip koordinasyonunu sağlayan, takımla ilgili bilişsel süreci yöneten bir dinamiktir. Açık iletişimin sınırlı olduğu ve birçok eylemin kontrol edilemez olduğu takım sporlarında, PZM'nin rolü oldukça önemlidir (Reimer, Park ve Hinsz, 2006). Bu durum baskı altında daha da belirginleşir (Entin ve Serfaty, 1999). Spor alanındaki bu çeşitliliğe rağmen, PZM kavramı şimdiye kadar çoğunlukla askeri, eğitimsel ve endüstriyel / organizasyonel ortamlarda incelenmiştir.

Bu araştırma kapsamında Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği (TSPZMÖ) Türkçe formu oluşturulmuş ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda geçerlik ve güvenilirlik testlerinden elde edilen puanlar TSPZMÖ 49 maddeli 13 alt faktörlü ve 3 üst faktörlü (ölçekli) yapısını desteklemektedir. Ölçeğin geçerliği için kapsam geçerliliği, yapı geçerliği, yakınsak ve ıraksak geçerliği incelenmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda her bir alt maddenin KGO'ları 0,80'den her bir faktörün KGİ'leri ise 0,67'den büyük olduğu gözlenmiştir Ortaya çıkan bu sonucun kapsam geçerliliği için yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Wilson vd., 2012; Yurdagül, 2005). 13 alt boyutlu yapının yapı geçerliği için yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri, $\chi^2/sd=1.779$, GFI=0,817, CFI=0,929, NFI=0,854 ve RMSEA=0.049; 3 alt boyutlu yapının yapı geçerliliği için yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri ise $\chi^2/sd=2.973$, GFI=0,905, CFI=0,962, NFI=0,950 ve RMSEA=0.072 olarak bulunmuştur. DFA'nın RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması iyi uyum gösterdiğine, .05'den küçük olmasının ise mükemmel uyuma işaret ettiğini işaret etmektedir (Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 1998; Hu ve Bentler, 1999; Mc Donald ve Moon-Ho, 2002; Kelloway, 1998; Schmelleh-Engel vd., 2003). Ölçeğimizde bu değer 13 alt boyutlu yapıda 0,049; 3 alt boyutlu yapıda ise 0.072 olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca Baumgartner ve Homburg (1996), Marsh vd. (2006), Hu ve Bentler (1999) ve Schmelleh-Engel vd.'nin (2003) belirtmiş olduğuna göre GFI, IFI, CFI, ve NFI değerleri .90 ile .95 arasında iyi değerleri .95'ten büyük olması ise mükemmel uyuma işaret etmektedir. Ayrıca Greenspooa ve Saklofske (1998) ve Forza ve Filippini (1998) özellikle χ^2/sd değerlerinin iyi uyum göstermesi durumunda GFI ve NFI değerlerinde .80'den büyük olmasının; kabul edilebilir uyum içerisinde incelenebileceğinden bahsetmiştir. Bu araştırma kapsamında hem 13 alt boyutlu yapının hem de 3 alt boyutlu yapının uyum indeksleri incelendiğinde ölçeklere ait uyum değerlerinin kimisinin mükemmel kimisinin ise kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir. Bu sonucun ölçeğin orijinal versiyonundaki değerlerle de benzerlik içinde olduğu anlaşılmaktadır (Gershgoren, 2012).

Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği yakınsak geçerliliği hakkında bilgi edinmek için AVE ve CR değerleri hesaplanmıştır. AVE değerleri incelendiğinde tüm alt boyutların değerlerinin referans değer olan 0.50'den düşük olduğu görülmektedir. AVE değerinin 0.50'den büyük olması gerektiğini belirten kaynakların (Hair vd., 2010) yanında 0.40 ile 0.50 değerleri arasında da kabul edileceğini belirten kaynaklara rastlamak mümkündür (Huang vd., 2013). Tüm alt boyutların yapı güvenirliliği (CR) incelendiğinde ise 0,70 değerinin üzerinde değerlere sahip oldukları anlaşılmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Ölçülmek istenen yapının faktörleri arasında yüksek korelasyon olmaması ıraksak geçerliğin

ön koşuldur. Ölçeğin kendi alt boyutları arasında korelasyon düzeylerinin Kline’ın (2011) önermiş olduğu 0,85’i geçmediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle elde edilen bu bulgular ışığında ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliğinin de desteklendiği düşünülmektedir.

Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Kline’a (2011) göre korelasyon katsayısının 0.90 düzeyinde mükemmel, 0.80 düzeyinde çok iyi ve 0.70 düzeyinde ise yeterli olduğu ifade edilmektedir. Buna göre alt boyutlara ait güvenilirlik katsayılarının çok iyi ve mükemmel düzeyde değiştiği söylenebilir.

Tüm bu bilgiler ışığında Takım Sporlarında Paylaşılan Zihinsel Modeller Ölçeği’nin Türk sporcu grubu için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. TSPZMÖ, sporda ayrıntılı bir paylaşılan zihinsel modellere dayanarak geliştirildiğinden, 13 alt boyut büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, TSPZMÖ, bize (a) oyunculardan beklenen becerilerin yetersizliği, (b) yetersiz yaratıcılık, (c) oyuncular arasındaki uyumsuzluk, (d) spordaki deneyim eksikliği, (e) uygunsuz oyun planı, (f) oyuncuların mevkileri konusundaki anlaşmazlıkları, (g) dengesiz oyuncuların özellikleri, (h) antrenör ve takım felsefesinde yer alan oyuncular arasındaki anlaşmazlıklar, (i) oyuncular arasındaki gerekli olan tutumlar konusunda anlaşmazlık ve stratejiler, (j) eksik veya tutarsız takım hedefleri, (k) oyuncuların yeterli veya yetersiz öz-yeterlikleri, (l) takım arkadaşlarının yeteneklerine inanmaması veya (m) takım arkadaşları hakkındaki şüpheler hakkında takımın eksikleri açısından bize önemli bilgiler vermektedir. TSPZMÖ bir takım olabilmek için gerekli unsurlar hakkında bize bilgiler verir. Bu çerçevede, antrenörler ve spor psikologları, takımlarını ileriye taşımak için bu unsurları anlama adına TSPZMÖ’yi kullanabilir. Ayrıca TSPZMÖ’yi takımlarının performanslarını geliştirmek adına kullanacakları bir müdahale programı üretmek veya uyarlamak için kullanabilirler.

KAYNAKLAR

- Apitzsch, E. (2009). Coaches’ and elite team players’ perception and experiencing of collective collapse. *Athletic Insight*, 1 (2), 57–74.
- Arnesen, M. (2019). *Felles mentale modeller blant håndballspillere*. Master Thesis. University of Stavanger, Norway.
- Backer, J., Cote, J. & Abernethy, B. (2003). Sport-specific practice and the development of expert decision-making in team ball sports. *Journal of Applied Sport Psychology*, 15(1), 12–25. <https://doi.org/10.1080/10413200305400>.
- Baumgartner, H. & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161. [https://doi.org/10.1016/0167-8116\(95\)00038-0](https://doi.org/10.1016/0167-8116(95)00038-0).
- Bourbousson, J. Poizat, G., Saury, J., & Seve, C. (2010). Team coordination in basketball: Description of the cognitive connections among teammates. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(2), 150–166. <https://doi.org/10.1080/10413201003664657>.
- Browne, M.W. & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In: Bollen, K.A., & Long, J.S. (Eds.), *Testing structural equation models* (pp. 136-162). Beverly Hills, CA: Sage. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>.
- Burke, C. S., Stagl, K. C., Salas, E., Pierce, L. & Kendall, D. (2006). Understanding team adaptation: A conceptual analysis and model. *Journal of Applied Psychology*, 91(6), 1189-1207. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.91.6.1189>.

- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: basic concepts, applications, and programming (multivariate applications series)*. New York: Taylor & Francis Group, 396, 7384.
- Cannon-Bowers, J. A. & Bowers, C. (2006). Applying work team results to sports teams: Opportunities and cautions. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 4(4), 447-462. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2006.9671807>.
- Converse, S., Cannon-Bowers, J. A. & Salas, E. (1993). Shared mental models in expert team decision making. *Individual and group decision making: Current issues*, 221, 221-46.
- Craik, K. J. W. (1943). *The Nature of explanation*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/S0031819100004733>.
- Eccles, D. W. & Tenenbaum, G. (2004). Why an expert team is more than a team of experts: A socialcognitive conceptualization of team coordination and communication in sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 26(4), 542-560. <https://doi.org/10.1123/jsep.26.4.542>.
- Entin, E. E. & Serfaty, D. (1999). Adaptive team coordination. *Human factors*, 41(2), 312-325. <https://doi.org/10.1518/001872099779591196>.
- Fornell, C. & Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.2307/3151312>.
- Forza, C. & Filippini, R. (1998). TQM impact on quality conformance and customer satisfaction: A causal model. *International Journal of Production Economics*, 55(1), 1-20. [https://doi.org/10.1016/S0925-5273\(98\)00007-3](https://doi.org/10.1016/S0925-5273(98)00007-3).
- Gershgoren, L. (2012). *The development and validation of the shared mental models in team sports questionnaire*. Electronic Theses, Treatises and Dissertations. Florida State University, Tallahassee, FL.
- Gershgoren, L., Filho, E. M., Tenenbaum, G. & Schinke, R. J. (2013). Coaching shared mental models in soccer: A longitudinal case study. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 7(4), 293-312. <https://doi.org/10.1123/jcsp.7.4.293>.
- Giske, R., Rodahl, S. E. & Høigaard, R. (2015). Shared mental task models in elite ice hockey and handball teams: Does it exist and how does the coach intervene to make an impact?. *Journal of Applied Sport Psychology*, 27(1), 20-34. <https://doi.org/10.1080/10413200.2014.940431>.
- Goldschmidt, G. (2017). Manual sketching: Why is it still relevant?. In *The Active Image* (pp. 77-97). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-56466-1_4.
- Goldschmidt, G. & Surasky, T. (2011). The Use of Graphic Representations in Semiconductor Engineering Team Problem Solving. In *ICORD 11: Proceedings of the 3rd International Conference on Research into Design Engineering, Bangalore, India, 10.-12.01. 2011*.
- Greenspoon, P.J. & Saklofske, D.H. (1998). Confirmatory factor analysis of the multidimensional students' life satisfaction scale. *Personality and Individual Differences*, 25(5), 965-971.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (1998). *Multivariate data analysis* (Vol. 5, No. 3, pp. 207-219). Upper Saddle River, NJ: Prentice hall.
- Hu, L. T. & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>.
- Huang, C. C., Wang, Y. M., Wu, T. W. & Wang, P. A. (2013). An empirical analysis of the antecedents and performance consequences of using the moodle platform. *International Journal of Information & Education Technology*, 3(2), 217-221. <https://doi.org/10.7763/IJiet.2013.V3.267>.
- Kelloway, E. K. (1998). Using LISREL for structural equation modeling: *A researcher's guide*. Thousand Oaks, California: Sage.

- Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling (Third Edition)*. New York: Guilford Press.
- Langan-Fox, J., Anglim, J. & Wilson, J. R. (2004). Mental models, team mental models, and performance: Process, development, and future directions. *Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries*, 14(4), 331-352. <https://doi.org/10.1002/hfm.20004>.
- Lawshe, C.H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Marsh, H.W., Hau, K.T., Artelt, C., Baumert, J. & Peschar, J.L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: Cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360. https://doi.org/10.1207/s15327574ijt0604_1.
- McDonald, R. P. & Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological methods*, 7(1), 64-82. <https://doi.org/10.1037//1082-989X.7.1.64>.
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I.H. (1994). *Psychometric theory*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Education
- Reimer, T., Park, E. S. & Hinsz, V. B. (2006). Shared and coordinated cognition in competitive and dynamic task environments: An information-processing perspective for team sports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 4(4), 376-400. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2006.9671804>.
- Rouse, W. B. & Morris, N. M. (1986). On looking into the black box: Prospects and limits in the search for mental models. *Psychological bulletin*, 100(3), 349-363. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.100.3.349>
- Sartre, J.P. (2002). Fotboldholdet som gruppe den gode malvakt. In P. Christensen & F. Stjernefelt (Ed.), *Fodbold: forfattere om fenomenet fodbold [Soccer: Authors on football as a phenomena]* København. Denmark: Gyldendal.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Ward, P. & Eccles, D.W. (2006). A commentary on team cognition and expert teams: Emerging insights into performance for exceptional teams. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 4(4), 463-483. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2006.9671808>.
- Wilson, F.R., Pan, W. & Schumsky, D.A. (2012). Recalculation of the critical values for Lawshe's content validity ratio. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45(3), 197-210. <https://doi.org/10.1177/0748175612440286>.
- Yazıcı, E. ve Düzkaya, H. (2016). Dünya kalkınma raporu 2015 perspektifinden yoksulluk, çocuk gelişimi, ev idaresi ve verimliliğe yeniden bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 611-631.
- Yazıcı, G. (2018). *Tasarım ortamında etkileşimli inceleme ve paylaşılan zihinsel modeller arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir.
- Yurdagül, H. (2005). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması*. 14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Antrenör Eğitim Sistemi Açısından 30978 Sayılı Antrenör Eğitimi Yönetmeliği'nin Değerlendirilmesi

Ömer ÖZBEY¹ , Halil Erdem AKOĞLU^{2*} , Bilge DONUK³

¹Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.

²Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Ankara.

³İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Orijinal Makale

Gönderi Tarihi: 19.05.2020

Kabul Tarihi: 25.06.2020

DOI:10.25307/jssr.740064

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Bu araştırma, 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Antrenör Eğitimi Yönetmeliği'ni karşılaştırarak yönetmeliklerin farklı yönlerini ve bunların gerekçelerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada kamu ya da özel sektör fark etmeksizin kurumsal imajı ve sürdürülebilir başarıyı sağlamak amacıyla önemli bir rol üstlenen antrenörlerin yetiştirilmesi için Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yaklaşık 18 yıl arayla çıkarılan iki yönetmeliğin karşılaştırılması ve yeni çıkarılan Yönetmelik ile ortaya çıkan değişiklikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada yatay yöntem yaklaşımı kullanılmıştır. Yatay yaklaşım tüm boyutları o döneme ait değişkenlerle yan yana getirerek farklılıkları saptamaya çalışan bir yöntemdir. Araştırmanın bulgularında her iki yönetmeliğin maddeleri karşılaştırılmalı olarak yatay tablolar şeklinde verilmiştir. Sonuç olarak mülga (eski, yürürlükten kaldırılan) Yönetmeliğe kıyasla yürürlükte olan (yeni çıkarılan, mevcutta olan) Yönetmeliğin birçok açıdan ülke sporunun ve halk sağlığının geliştirilmesinde en önemli unsur olan antrenörlerin eğitim süreçlerinde ve mesleki gelişimlerinde daha etkili olacağına ve geçmiş uygulamadaki birçok aksaklığın giderilmesine yardımcı olacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Antrenör, Antrenör Eğitim Yönetmeliği, Spor Eğitimi.

Evaluation of the Coach Training Regulation No. 30978 in terms of Coach Training System

Abstract

This research was carried out in order to reveal different aspects of the regulations and justifications of these aspects, by comparing the Coach Training Regulation No. 24848 dated 6/8/2002 and the Coach Training Regulation No. 30978 dated 14/12/2019. In this study, it has been tried to compare two regulations issued by the Ministry of Youth and Sports which have 18 years between them, and reveal amendments after the new Regulations, with the aim of raising the coaches, which play an important role in order to ensure their corporate image and sustainable success without making discrimination of public or private sector. Horizontal method approach was used in this research. Horizontal approach is a method that tries to detect differences by bringing all the dimensions side by side with the variables of that period. In the findings of the study, the articles of both regulations are comparatively presented in the form of horizontal tables. As a result, current Regulation, (which has been issued recently) in comparison with the abrogated (old, repealed) Regulation, will be more effective in the education processes and professional development of coaches, which is the most important factor in the development of the country's sports and public health, and current Regulation will help eliminate many problems in the past Regulation.

Keywords: Coach, Coach Education Regulation, Sport Education.

* Sorumlu yazar: Arş. Gör. Halil Erdem AKOĞLU, E-posta: heakoglu@ankara.edu.tr

GİRİŞ

Günümüzde spor, kişisel ve toplumsal sağlığı koruyucu ve geliştirici özellikleriyle önemli bir hizmet sektörü olarak kabul edilmektedir. Bu sektör küreselleşen dünyada teknolojinin gelişmesi ile kitlelere daha rahat ulaşabilmekte ve her geçen gün daha büyük bir endüstri haline gelmektedir. Aynı zamanda spor, ülke tanıtımı ve imajı açısından da büyük önem taşımaktadır. Uluslararası sportif başarılar bir ülkenin yabancı kamuoyunda tanıtılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle bir ülkenin sportif açıdan gelişimi, toplumun spor yapmayı yaşam tarzı olarak benimsemesi, fiziksel okuryazlık kazanımlarını hayat boyu sürdürmesi ile uluslararası alanda üst düzey başarı sağlanmasının yanı sıra ülkenin tanıtımı ve bilinirliği, imajı, kamu ve spor diplomasisi üzerinde de büyük önem taşımaktadır.

Literatür incelendiğinde, gençliğin gelişimi için sporun önemini vurgulayan birçok araştırmanın yer aldığı görülmektedir. Bireyler sportif faaliyetlerle, disiplin, özveri, azim, kimlik gelişimi, liderlik ve benzeri deneyimler edinmektedir (Conroy ve Coatsworth, 2006). Kişiler üzerindeki birçok faydasının yanında, sporun ayrıca ülke için politik, siyasal, iktisadi, sosyal ve kültürel açıdan da birçok faydası bulunmaktadır. Sporun doğrudan ve dolaylı etkileri düşünüldüğünde devlet yöneticileri, ülkedeki sporun gelişimini ve sürdürülebilir başarıyı sağlamak için politikalar üreterek uygulamaktadır (Özbey, Akoğlu ve Polat, 2019).

Sporcuların bilgi, beceri ve performanslarını arttırmada yardımcı olan ve sporda eğitim kavramı denilince ilk akla gelen kişiler antrenörlerdir (Johnson vd., 2011). Antrenör, sporcularının fiziksel ve psikolojik gelişimi üzerinde büyük etkiye sahip olan ve sporcular için rol model olarak görülen bir liderdir.

Sporcuların istenilen düzeye ulaşmasının temel şartı, farklı seviyelerde uygulama yaptırabilecek bilgili, becerikli, yetenekli ve iyi yetişmiş antrenörlere sahip olmaktır. Farklı spor dallarında yetişecek antrenörlerin ilgili spor dalının özelliği de dikkate alınarak bir model içerisinde eğitim alması ve mesleki olarak geliştirilmesi bir zorunluluktur. Bu nedenle temel ilkeleriyle bilimsel olanaklardan yararlanılarak yetişmiş bir antrenör, sporcularını da en iyi şekilde yetiştirmektedir (Sevim, Tuncel, Erol ve Sunay, 2001). Bu kapsamda sporcuların gelişiminde en büyük etki ve role sahip antrenörlerin eğitimi sporcu gelişimiyle paralellik göstermektedir.

Antrenörlerin eğitimsel gelişimi, kişisel ve özel bir amacı gerçekleştirmek için öğrenme yolları gerektiren karmaşık bir süreçtir (Knowles, Gilbourne, Borrie ve Nevill, 2001; Nelson ve Cushion, 2006). Bu süreci doğru bir şekilde uygulayan ülkeler sportif başarıyı yakalarken yanlış eğitim sistemi uygulayan ülkeler ise sportif başarı yakalamakta zorluk çekmektedir. Özellikle sporda gelişmiş ülkeler sporcuların yetişmesi ve başarısında büyük rolü olan antrenörleri yetiştiren eğitim programlarını bilimsel çalışmalara dayandırmışlardır (Sunay ve İmamoğlu, 1996).

Ülkemizde gençlik ve spor ile ilgili karar alan, uygulayan ve politikalar üreterek merkez ve taşra teşkilatlanması ile kurumun görev ve sorumluluklarını sevk ve idare eden kuruluş Gençlik ve Spor Bakanlığı'dır. Gençlik ve Spor Bakanlığı, antrenör eğitimi görev ve sorumluluğunu 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununun Ek 9 uncu maddesinin on yedinci fıkrası ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 189 uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine dayanarak yürütmektedir.

Bu araştırmada 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış ve yaklaşık 18 yıl yürürlükte kalmış Yönetmelik ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Antrenör Eğitimi Yönetmeliği'nin karşılaştırılması ve revize edilen maddeler ile sistemsel olarak yeni eklenen maddeler ortaya konularak tartışılması amaçlanmıştır.

METOT

Bu araştırma, 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin karşılaştırarak farklı yönlerini ve bunların gerekçelerini ortaya koymak amacıyla yapılmış betimsel bir çalışmadır. Diğer bilimlerin aksine sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda doğrudan deney ya da ölçüm yapmak daha zordur. Sosyal bilimlerdeki bu eksikliğin giderilebilmesi için başvurulan yöntemlerden biri de karşılaştırmalı yöntemdir (Sunay, 2017). Alan yazın incelendiğinde karşılaştırmalı yöntemde benimsenen farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar; yatay, dikey, problem çözme, örnek olay, tanımlayıcı, açıklayıcı ve değerlendirici yaklaşımlardır. Bu araştırmada yatay yöntem yaklaşımı kullanılmıştır (Çubukçu, Yılmaz ve İnci, 2016). Yatay yaklaşım tüm boyutları o döneme ait değişkenlerle yan yana getirerek farklılıkları saptamaya çalışan bir yöntemdir (Ültanır, 2000).

BULGULAR

Araştırmada her iki yönetmelik tablolar halinde bölümlere ayrılarak karşılaştırılmıştır. Mülga Yönetmelikte bulunmayan ancak yürürlükte olan Yönetmeliğe eklenen kısımlar tabloda boş bırakılmıştır.

Tablo 1. Amaç, kapsam, dayanak ve tanımlar

BİRİNCİ BÖLÜM		
Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar		
6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
Madde 1 — Bu Yönetmeliğin amacı; sporcuların yetiştirilmelerinde spor dalları itibarıyla görev alacak antrenörlerin eğitimleri ve sınıflandırılmaları ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir.	Madde 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, ilgili spor dalına performans ve/veya rekreatif amaçlı katılan her yaştaki bireylerin eğitiminde görev alacak antrenörlerin eğitimi ve görev alanları ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.	Mülga (eski, yürürlükten kaldırılan) Yönetmelikten farklı olarak yürürlükte olan (yeni çıkarılan, mevcutta olan) Yönetmeliğe performans ve rekreatif katılım eklenmiş ve yalnızca sporcular değil her yaştaki bireylerin eğitimine de atıfta bulunulmuştur.
Madde 2 — Bu Yönetmelik; sualtı sporları, dağcılık, otomobil sporları ve izcilik dışındaki spor dallarında; Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü antrenör eğitimi programları ile bu programların uygulama, esas ve usullerini kapsar.	Madde 2 – (1) Bu Yönetmelik, spor federasyonlarının antrenör eğitim programları ile bu programların uygulanmasına ilişkin usul ve esasları kapsar.	Usulde ve uygulamada birliğin sağlanması amacıyla tüm federasyonlar tek çatı altına alınmış ve kapsam dışı olan Türkiye Sualtı Sporları, Dağcılık, Otomobil Sporları ve İzcilik Federasyonları da Yönetmelik kapsamına dahil edilmiştir.
Madde 3 — Bu Yönetmelik, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2 ve 10 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.	Madde 3 – (1) Bu Yönetmelik, 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanununun Ek 9 uncu maddesinin on yedinci fıkrası ile 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 189 uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.	3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu'nun dayanak olan mülga maddeleri çıkarılmış ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin ilgili maddeleri dayanak olarak eklenmiştir.

Tablo 1'de 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin Birinci bölümü olan "Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar" bölümünün karşılaştırılması yapılmış ve yapılan değişikliklerin gerekçeleri gösterilmiştir.

Tablo 2. Antrenör eğitim programı ve sınavla ilişkin esaslar

İKİNCİ BÖLÜM		
Antrenör Eğitim Programı ve Sınavla İlişkin Esaslar		
6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
<p>Madde 5 — Antrenör eğitim kursları, federasyonların, gençlik ve spor il müdürlükleri ile sporla ilgili kurum ve kuruluşların ihtiyaçları esas alınarak ilgili spor dalı federasyonunun iş birliği ve teknik desteği ile Daire Başkanlığınca düzenlenir.</p>	<p>Madde 5 – (1) Antrenör eğitim programına katılacak aday sayısı, adayların talepleri de dikkate alınarak ilgili federasyonun görüşü doğrultusunda Bakanlık tarafından belirlenir.</p> <p>(2) Antrenör eğitim programına katılacak aday sayısı ile şartları, başvuru yeri, süresi ve diğer hususlar, Bakanlık ve ilgili federasyonun internet sitesinde duyurulur.</p>	<p>Mülga Yönetmelikte, Federasyonların kurs ilanları için herhangi bir ilan edilme süresi yer almamaktadır. Yürürlükte olan Yönetmelik ile açılacak eğitim programları hakkında tüm detayların ilgili federasyonun Antrenör Eğitimi Talimatlarında, başvuru ve ilan gibi hususların ise hem Bakanlığın hem de ilgili federasyonun internet sitesinde ilan edilmesi hükmü getirilmiştir. Bu madde ile var olan müphemlik ortadan kaldırılmış, adayların yaşadığı mağduriyet engellenmiş ve yapı kurumsal hale getirilmiştir.</p>
<p>Madde 6--Kademeler itibariyle Antrenör eğitim kurslarına katılacaklarda aşağıdaki şartlar aranır:</p> <p>a) En az lise veya dengi okul mezunu olmak, (Bütün kademeler için geçerli olup, Milli sporcularda tahsil şartı aranmaz.)</p> <p>c) Taksirli suçlar hariç olmak üzere ağır hapis veya 6 aydan fazla hapis veyahut affa uğramış olsalar bile devletin şahsiyetine karşı işlenen suçlarla; zimmet, ihtilas, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, hileli iflas gibi yüz kıztartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya istimal ve istihlak kaçakçılığı hariç kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırmak, devlet sırlarını açığa vurmak suçlarından dolayı tecil edilmiş olsa dahi ceza almamış olmak, Ancak, başvurunun fazla olması halinde yukarıdaki şartların yanında sırasıyla; ilgili branşta milli sporcu olmak, üniversitelerin beden eğitimi ve spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumları ile diğer üniversite ve yüksekokullardan mezun olmak, yabancı dil bildiğini belgelemek ve en az 5 yıl lisanslı sporcu olmak tercih sebebidir.</p>	<p>MADDE 7 – (1) Antrenör eğitim programına katılacak adaylarda aşağıdaki şartlar aranır:</p> <p>a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.</p> <p>b) En az lise veya dengi okul mezunu olmak.</p> <p>c) Spor dallarının özelliğine göre ilgili federasyon tarafından hazırlanan antrenör eğitim talimatında belirlenen sağlık şartlarını taşımak.</p> <p>) Taksirli suçlar ile kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlara çevrilmiş veya aşağıda sayılan suçlar dışında tecil edilmiş hükümler hariç olmak üzere, kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama, kaçakçılık veya cinsel dokunulmazlığı karşı suçlar, fuhuş, uyuşturucu ve uyarıcı madde imal ve ticareti, kullanımı, kullanımını kolaylaştırma, kullanmak için satın alma, kabul etme veya bulundurma, haksız mal edinme, şike ve teşvik primi suçlarından mahkûm olmamak.</p> <p>(3) Başvurunun ilan edilen kontenjandan fazla olması halinde, antrenör eğitim programı uygulama eğitimine katılacak olanlar, ilgili federasyonun antrenör eğitim talimatında belirleyeceği şartlar doğrultusunda sıralanır.</p>	<ul style="list-style-type: none">• 7 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi ile mülga Yönetmelikte milli sporculardan tahsil şartı aranmaz ibaresi kaldırılmış ve adayların belli bir eğitim seviyesinde olma şartı getirilmiştir.• (c) bendinde ise her federasyon için farklı sağlık koşulları gerekmesi sebebiyle spor dallarının özelliğine göre federasyonların Antrenör Eğitim Talimatlarında sağlık şartlarını belirlemesine imkan sağlamıştır.• Mülga Yönetmelikte belirtilen suçlara ek olarak () bendinde, değişen ceza kanunları ve süreleri ile diğer değişen mevzuat hükümleri yürürlükte olan Yönetmeliğe teselsül ettirildiği görölmektedir.• Üçüncü fıkrada kapsamında ise kontenjan ile ilgili şartlar Yönetmelik hükmüne bağlanmayarak ilgili federasyon tarafından istenilen şartların kendilerince belirlemeleri hükmü getirilmiştir.
	<p>MADDE 8 – (1) Antrenör eğitim programı, federasyonların, gençlik ve spor il müdürlükleri ile sporla ilgili diğer kurum ve kuruluşların ihtiyaçları esas alınarak temel eğitim ve uygulama eğitimi olarak düzenlenir.</p>	<p>Bu madde ile antrenör eğitim sisteminde köklü değişiklik yapılarak, eğitim programı ikiye ayrılıp temel ve uygulama eğitimi olarak düzenlenmiştir. Teorik derslerin yer aldığı temel eğitim bölümü Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından ya da Bakanlığça yetkilendirilecek eğitim kurumu tarafından uzaktan eğitim yöntemiyle düzenlenecektir.</p>

Tablo 2 (Devamı). Antrenör eğitim programı ve sınava ilişkin esaslar

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
	Uygulama eğitimi MADDE 10 – (1) Uygulama eğitimi, antrenörlük kademeleri arasındaki geçiş süreleri ve başvurular da dikkate alınarak her kademe için yılda en az bir kez resen veya Bakanlık talimatı üzerine ilgili federasyon, gerekli hallerde ise Bakanlık tarafından düzenlenir.	Uygulama eğitimine ilişkin düzenlemeler ise 3289 sayılı Kanun kapsamında kurulan spor federasyonları ile Bakanlığın iş birliği içinde hazırlayacakları ilgili spor dalı federasyonlarının Antrenör Eğitim Talimatlarında belirtilecektir. Birinci fıkra ile federasyonlarca eğitimin açılması için aranan belirli sayı sağlanmasa dahi adayların sistem üzerinden başvurmaları halinde uygulama eğitimlerinin mecburi açılması hükmü getirilmiştir. Bu sayede 1. ve 2. kademedeki yığılma önlenerek üst kademe antrenör olabileme imkanı getirilmiştir. Bu sayede birçok federasyonda olan üst kademedeki antrenör sayısındaki eksiklik sona erdirilmeye çalışılmıştır.
Öğretim Elemanlarının Görevlendirilmeleri Madde 11 — Antrenör eğitim programında yer alan derslerde öğretim elemanlarının görevlendirilmeleri aşağıdaki şekilde olur; b) Özel eğitim programına ait derslerin öğreticileri ilgili spor dalında; ihtisas sahibi öğretim elemanı unvanına sahip olanlar ile IV. Kademe (Başantrenör) veya V. Kademe (Teknik Direktör) antrenör belgesine sahip olan kişiler arasından ilgili federasyonca seçilir. Ancak, ilgili spor dalında IV. Kademe (Başantrenör) ve V. Kademe (Teknik Direktör) antrenör belgesine sahip ve ihtisas sahibi öğretim elemanı bulunmaması halinde, konusunda federasyonca bilgisi ve tecrübesi onaylanan eğitimcilere eğitim programında görev verilebilir.	Uygulama eğitimi eğitimcilerinin niteliği MADDE 11 – (1) İlgili spor dalı uygulama eğitiminde görev alan eğitimcilerin aynı spor dalında en az bir üst kademe antrenörlük belgesine sahip olması gerekir. Üst kademe antrenörlük belgesine sahip eğitimci bulunmaması halinde aynı kademe belgeye sahip eğitici görevlendirilebilir. (2) Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde antrenör uygulama eğitiminde spor uzmanı, yabancı spor uzmanı veya yabancı antrenör görevlendirilebilir.	Özellikle yeni kurulan federasyonlar tarafından uygulanması mümkün olmayan mülga Yönetmelikteki bu madde, işlevsel hale getirilerek 4. ve 5. kademe şartı kaldırılmış, kademe belirtilmeden açılacak uygulama eğitimi kademesine göre üst ya da denk kademe antrenörlerin uygulama eğitimlerini vermeleri hükmü getirilmiştir. Yine işlevsellik açısından ilgili spor dalında antrenör bulunmaması halinde; spor uzmanı, yabancı spor uzmanı veya yabancı antrenör görevlendirilebileceği hükmü eklenerek oluşabilecek yönetsel tıkanıklık çözüme kavuşturulmuştur.
Devam Zorunluluğu Madde 19 — Kursu en fazla bir tam gün veya 2 yarım gün mazeretsiz katılmayan kursiyerlerin kursla ilişkileri kesilir. Kurs süresince 3 günü geçen raporlar devamsızlıktan sayılır ve kursiyerlerin kursla ilişkileri kesilir.	Devam zorunluluğu MADDE 12 – (1) Uygulama eğitiminde devamsızlık süresi, her ne sebeple olursa olsun toplam ders saatinin yüzde onunu geçemez. (2) Birinci fıkrada belirlenen sürenin üzerinde devamsızlık yapan antrenör adaylarının uygulama eğitimiyle ilişkileri kesilir.	Düzenlenecek eğitimlerin süresi değişkenlik göstereceği için devamsızlık süresinin yüzde olarak oranlanmasının hem eğitimciler hem de eğitime katılan adaylar için daha faydalı olacağı düşünülmüştür.
	Uygulama eğitimi sınav kurulu ve komisyonları MADDE 13 – (1) Sınav Kurulu; Bakan tarafından, Bakanlık personeli arasından görevlendirilecek bir başkan, dört asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Sınav Kurulu, başkan ve üyelerinin tamamının katılımı ile toplanır ve kararlar oy çokluğu ile alınır. Asıl üyelerin herhangi bir nedenle katılmamaları halinde yedek üyeler tespit sırasına göre Sınav Kuruluna katılır. Sınav Kurulunun sekretarya hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür. (2) Kurul, sınavlara ilişkin hususların tespit edilmesi, sınavların yapılması, yaptırılması, sonuçlarının değerlendirilmesi, ilan edilmesi, itirazların sonuçlandırılması ve sınavla ilgili diğer işlemlerin komisyon/komisyonlar marifetiyle yürütülmesinden sorumludur. (3) Sınav komisyonu/komisyonları; Sınav Kurulu tarafından federasyonun teklifi üzerine görevlendirilecek bir başkan, en az iki asıl ve aynı sayıda yedek üyeden oluşur. Sınav Kurulu tarafından gerek görülmesi halinde ayrıca Bakanlık personeli arasından bir veya birden fazla üye görevlendirilebilir. (4) Sınav komisyonu/komisyonları başkan ve üyeleri; boşanmış olsalar dahi eşlerinin, üçüncü dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve kayın hısımlarının ve evlatlık ilişkisi içinde bulunanların katıldıkları sınavlarda görev alamazlar. Bu durumda olanların yerlerine sırasıyla yedek üyeler katılır. (5) Sınav komisyonunun sekretarya hizmetleri, ilgili federasyon tarafından yürütülür.	Bu madde ile uygulama eğitim ve sınavları federasyonlar tarafından oluşturulacak komisyon tarafından yürütülecektir. Bu şekilde eğitim ve sınavda belirli bir kalite yakalanacak ve olası itirazlar sınav komisyonu ve kurul tarafından değerlendirilecektir.

Tablo 2 (Devamı). Antrenör eğitim programı ve sınava ilişkin esaslar

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekeğisi
Sınav Sonuçlarına İtiraz Hakkı Madde 18 — Antrenör eğitim kurslarının yazılı ve sözlü sınavlarının değerlendirme sonuçlarına kursiyerler kurs bitim tarihinden itibaren 30 gün içinde itiraz edebilir. Puan toplama hatalarına yapılacak itirazlar 7 gün içerisinde (postada geçen süre hariç) Daire Başkanlığına yapılır. İtirazlar 30 gün içerisinde Daire Başkanlığınca sonuçlandırılır.	Sınav sonuçlarına itiraz MADDE 15 – (1) Adaylar, sınav sonuçlarının ilan edilmesinden itibaren beş iş günü içerisinde, duyuruda belirtilen usulde itiraz edebilir. İtirazlar, on beş iş günü içerisinde incelenerek karara bağlanır.	İtirazlara ilişkin bu madde ile komisyon marifetiyle gerçekleştirilerek iş ve işlemler kurumsallık kazanmıştır. Bu sayede itirazları, sadece adaylara eğitim veren ve sınavı yapan kişiler değil o kişiler ile birlikte komisyon ve kurulda inceleyerek hakkaniyetli neticeye ulaşılmasının hedeflendiği görülmektedir.
	Müsabakası yapılmayan spor dalları MADDE 17 – (1) Müsabakası yapılmayan ve antrenörlük kapsamı dışında kalan her türlü rekreatif amaçlı fiziksel ve zihinsel egzersizleri içeren eğitim programlarının uygulanmasında görev alan kişilerin eğitimleri ve görev alanları ile ilgili usul ve esaslar, ilgili federasyon teklifi ve Bakanlığın uygun görüşü doğrultusunda eğitim talimatı ile düzenlenir.	Mülga Yönetmelikteki kavram karmaşalarından bir diğeride de hangi spor dalları için antrenör ya da eğitmen ifadelerinin kullanılmasıydı. Bu madde ile antrenör ve eğitmenin görev alanları ayrılmış ve kişilerin hangi hallerde eğitmen olabileceği netleştirilmiştir. Ayrıca Yönetmelikte belirlenen şartların sağlanması halinde kişilere hem antrenör hem de eğitmen olabilme imkanı getirilmiştir.

Tablo 2’de 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan mülga Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin ikinci bölümü olan “Antrenör Eğitim Programı ve Sınava İlişkin Esaslar” bölümünün karşılaştırılması yapılmış ve yapılan değişikliklerin gerekeeleri gösterilmiştir.

Tablo 3. Antrenörlük kademeleri, kademelerin görev tanımları, geçiş işlemleri, hak ve muafiyetler, belge verilmesi ve iptali

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		
Antrenörlük Kademeleri, Kademelerin Görev Tanımları, Geçiş İşlemleri, Hak ve Muafiyetler, Belge Verilmesi ve İptali		
6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekeğisi
Antrenör Sınıflandırılması Madde 7 — Antrenörler her spor dalında (V) kademe olmak üzere aşağıdaki şekilde sınıflandırılır; a) I. Kademe, (Yardımcı Antrenör) b) II. Kademe, (Antrenör) c) III. Kademe, (Kıdemli Antrenör) d) IV. Kademe, (Başantrenör) e) V. Kademe. (Teknik Direktör)	Antrenörlük kademeleri ve görev tanımları MADDE 18 – (1) İlgili spor dalında antrenörlük belgesine sahip olanların kademe ve görev tanımları aşağıda belirtilmiştir: a) Yardımcı antrenör (birinci kademe): Üst kademe antrenör nezaretinde spor faaliyetine katılanlara yardımcı olmak. b) Temel antrenör (ikinci kademe): Minikler ve yıldızlar kategorisinde antrenmanı planlamak, uygulamak ve değerlendirmek. c) Kıdemli antrenör (üçüncü kademe): Tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda antrenmanı planlamak, uygulamak, değerlendirmek ve sporcunun kariyer planlamasına yardımcı olmak. ) Başantrenör (dördüncü kademe): Tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda orta vadeli antrenman programlarını planlamak, uygulamak, değerlendirmek, analiz etmek, güncellemek ve sporcuların kariyer planlanmasında yardımcı olmak. d) Teknik direktör (beşinci kademe): Tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda koordinatörlük yapmak, orta ve uzun vadeli antrenman programları planlamak, uygulanmasını sağlamak, denetlemek, değerlendirmek, analiz etmek ve stratejiler geliştirmek, istenildiğinde Bakanlığa ve ilgili federasyona rapor hazırlamak ve sporcuların kariyer planlamasına yardımcı olmak.	Bu madde kapsamında mülga Yönetmelikten farklı olarak antrenörlere nitelikli görevler yüklenmiştir. • Kıdemli antrenörlüğe; tüm yaş kategorilerinde antrenörlük yapmayı, • Başantrenörlüğe; tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda antrenörlük yapmayı, • Teknik direktörlüğe; tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda antrenörlük ve koordinatörlük yapmayı, görev tanımlarına eklenmiştir. Mülga Yönetmelikte milli takımlarda görev alabilme yalnızca 4. ve 5. kademedeki antrenörlere tanınırken yürürlükteki Yönetmelik ile 3. kademe kıdemli antrenörlere de milli takımlarda görev alma imkanı verilerek özellikle antrenör havuzu eksik olan federasyonlar için bu mağduriyet giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca 3. 4. ve 5. kademelerdeki antrenörlere sporcuların kariyer planları için yardımcı olma görevi bu madde ile verilmiştir.
Görev Alanları Madde 8 — Her kademedeki antrenör lisansına sahip olanlar aşağıdaki alanlarda görev yaparlar; a) I. Kademe (Yardımcı Antrenör): Üst düzey antrenörün yanında ve spora yeni başlayanlarda, b) II. Kademe (Antrenör): Minikler ve yıldızlar kategorisinde, c) III. Kademe (Kıdemli Antrenör): Gençler ve büyükler kategorisinde, d) IV. Kademe (Başantrenör): Büyükler ve milli takımlarda, e) V. Kademe (Teknik Direktör): Büyükler ve milli takımlarda Üst kademedeki antrenör lisansına sahip olanlar alt kademelerde de görev alabilirler. İlgili spor dalında üst kademe antrenör bulunmaması halinde bir alt kademedeki antrenör görevlendirilebilir.		

Tablo 3(Devamı). Antrenörlük kademeleri, kademelerin görev tanımları, geçiş işlemleri, hak ve muafiyetler, belge verilmesi ve iptali

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
<p>Eğitim Kademeleri</p> <p>Madde 9 — Antrenör eğitim kursları bütün spor dalları için (V) kademede yapılır.</p> <p>a) I.Kademe (Yardımcı Antrenör): Bu kademe için düzenlenen eğitim programını kapsar.</p> <p>b) II. Kademe (Antrenör): I. kademe temel çalıştırıcı (monitör) lisansına sahip ve en az 1 yıl üst kademe antrenörün yanında çalışmış olduğunu belgeleyen antrenörlerin katılabildiği eğitim programını kapsar.</p> <p>c) III. Kademe (Kıdemli Antrenör) : II. kademe antrenör lisansına sahip ve II. kademede en az 2 yıl çalışmış olduğunu belgeleyen ve bu süre içerisinde sporla ilgili en az 2 seminer görmüş antrenörlerin katılabildiği eğitim programını kapsar.</p> <p>d) IV. Kademe (Başantrenör): III. kademede antrenör lisansına sahip ve III. kademede en az 3 yıl çalışmış olduğunu belgeleyen ve bu süre içerisinde sporla ilgili en az 3 seminer görmüş antrenörlerin katılabildiği eğitim programını kapsar.</p> <p>e) V. Kademe (Teknik Direktör): IV. kademe antrenör lisansına sahip ve IV. kademede en az 3 yıl çalışmış olduğunu belgeleyen ve bu süre içerisinde sporla ilgili en az 4 seminer görmüş antrenörlerin katılabildiği eğitim programını kapsar.</p>	<p>Antrenör eğitim programı kademeleri arasında geçiş işlemleri</p> <p>MADDE 19 (1) Temel eğitim sınavına katılıp başarılı olan adaylar için temel eğitim sınav sonuçlarının geçerlilik süresi dört yıldır. Adaylar, temel eğitim sınav sonuçları geçerlilik süresi boyunca aynı kademedeki uygulama eğitimine ve daha alt kademedeki uygulama eğitimine katılabilir.</p> <p>(2) Adayların herhangi bir kademedeki uygulama eğitimine katılabilmeleri için ilgili kademe veya daha üst kademedeki temel eğitimi tamamlayarak yapılacak sınavda başarılı olmaları gerekir.</p> <p>(3) Uygulama eğitimi;</p> <p>a) Yardımcı antrenör (birinci kademe) uygulama eğitimi; birinci kademe temel eğitimi tamamlayarak yapılacak sınavda başarılı olup antrenörlüğe başlayacaklara,</p> <p>b) Temel antrenör (ikinci kademe) uygulama eğitimi; yardımcı antrenörlük belgesine sahip, belge tarihi üzerinden en az bir yıl geçen antrenörlere,</p> <p>c) Kıdemli antrenör (üçüncü kademe) uygulama eğitimi; temel antrenörlük belgesine sahip, belge tarihi üzerinden en az iki yıl geçen ve temel antrenörlük belgesine sahip olduktan sonra en az iki gelişim seminerine katıldığını belgeleyen antrenörlere,</p> <p>ç) Başantrenör (dördüncü kademe) uygulama eğitimi; kıdemli antrenörlük belgesine sahip, belge tarihi üzerinden en az iki yıl geçen ve kıdemli antrenörlük belgesine sahip olduktan sonra en az iki gelişim seminerine katıldığını belgeleyen antrenörlere,</p> <p>d) Teknik direktör (beşinci kademe) uygulama eğitimi; başantrenörlük belgesine sahip, belge tarihi üzerinden en az iki yıl geçen ve başantrenörlük belgesine sahip olduktan sonra en az iki gelişim seminerine katıldığını belgeleyen antrenörlere, yönelik düzenlenen eğitimdir.</p>	<p>Bu madde ile sınavların geçerlilik süreleri sabitlenmiş olup adayların hangi kademedeki eğitimlere başvuracakları açıkça belirtilmiştir.</p> <p>Ayrıca mülga Yönetmelikte belirtilmiş; "...çalışmış olduğunu belgeleyen" ve "...sporla ilgili en az ... seminer görmüş" gibi müphem konulara yürürlükteki Yönetmelik ile açıklik getirilerek net ifadelerle yer verilmiştir.</p>
<p>Üniversitelerin Beden Eğitimi veya Spor Eğitimi Veren Yüksek Öğrenim Kurumlarından Mezun Olanlar</p> <p>Madde 20 — Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarından mezun olup herhangi bir spor dalında ihtisas eğitimi almayan ancak bir spor dalında seçmeli olarak eğitim alanlara, o dalda, I. Kademe (Yardımcı Antrenör) antrenörlük belgesi verilir.</p> <p>Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarından mezun olanlardan eğitim gördükleri spor dalındaki ihtisasları ile ilgili olarak durumlarını belgelemeleri şartıyla seçmeli (uzmanlık) spor dalında II. Kademe (Antrenör) antrenör belgesi verilir.</p> <p>Üniversitelerin beden eğitimi veya spor eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarının antrenör eğitimi bölümü mezunlarına III. Kademe (Kıdemli Antrenör) antrenör belgesi verilir. III. Kademe (Kıdemli Antrenör) antrenör belgesini aldıktan sonra 3 yıl boyunca antrenörlük yaptığını ve ilgili spor dalında en az 2 seminere katıldığını belgeleyenlere, başvurusu halinde IV. Kademe (Başantrenör) antrenör belgesi doğrudan verilir.</p>	<p>Üniversitelerin spor bilimleri alanı lisans eğitimi mezunları hak ve muafiyetleri</p> <p>MADDE 20 –(1) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarının antrenörlük eğitimi bölümü/programı mezunlarının hak ve muafiyetleri aşağıdaki gibidir:</p> <p>a) İlgili spor dalını ihtisas/uzmanlık olarak aldığını belgeleyenler, temel eğitim ve sınavından muaf olup, uygulama eğitimi ve sınavına katılarak başarılı olmaları halinde kıdemli antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p> <p>b) İhtisas/uzmanlık spor dalı haricinde en az bir dönem eğitim alanlar, tercih edeceği yalnızca bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p> <p>c) Bu fıkra kapsamındakiler, mezuniyet tarihinden itibaren dört yıl boyunca kıdemli antrenörlük ve temel antrenörlük kademelerindeki temel eğitim ve sınavlarından muaftır.</p>	<p>Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara, mülga Yönetmelik ile herhangi bir kriter aranmadan kişilerin mezun olduğu bölümlere göre çeşitli kademelerde antrenör belgesi verildiği görülmektedir. Bu durumun bir çok dezavantajı olmakla birlikte en belirgin olanları; ülkemizde bu eğitimleri veren okulların tümünde standart spor dalı alanı/salonu olmaması, akademisyenler arasındaki bilgi ve tecrübe farklılığı ve tüm öğrencilerin bütün dersleri takip edememesinden kaynaklı eksik bilgi edinmeleri gibi nedenlerden dolayı mezun olan kişiler, ilgili federasyona başvurmaları halinde federasyon tarafından açılacak uygulama eğitim ve sınavlara girip başarılı olmaları halinde mezuniyet durumlarına göre antrenör belgesi almaya hak kazanmalarını hüküm getirilmiştir.</p>

Tablo 3(Devamı). Antrenörlük kademeleri, kademelerin görev tanımları, geçiş işlemleri, hak ve muafiyetler, belge verilmesi ve iptali

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
	<p>(2) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarının antrenörlük eğitimi bölümü dışında kalan mezunlardan;</p> <p>a) İlgili spor dalında en az iki dönem eğitim aldığını belgeleyenler, temel eğitim ve sınavından muaf olup, tercih edeceği yalnızca bir spor dalında ilgili federasyon tarafından açılan uygulama eğitimi ve sınavına katılarak başarılı olmaları halinde temel antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p> <p>b) İlgili spor dalında en az bir dönem eğitim alanlar, tercih edeceği yalnızca bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p> <p>c) Bu fıkra kapsamındaki, mezuniyet tarihinden itibaren dört yıl boyunca temel antrenörlük temel eğitimi ve sınavından muafır.</p> <p>(3) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından lisans mezunu olanlar, tüm spor dallarında yardımcı antrenörlük temel eğitim ve sınavından muafır.</p> <p>(4) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından çift ana dal mezunu olanlar, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları hükümlerine istinaden, her bir ana dal için ayrı ayrı olmak üzere ilgili spor dalında durumlarına uygun antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p>	<p>Ayrıca üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara mülga Yönetmelikte olmayıp yürürlükte olan Yönetmelik ile herhangi bir eğitime ve sınava katılmadan ikinci bir belge alma imkanı sağlanmıştır.</p> <p>Yine lehte bir uygulama ile bu okullardan mezun olanlara mezuniyet tarihlerinden itibaren dört yıl boyunca hak ettikleri seviyedeki antrenörlük kademelerindeki diğer branşların temel eğitim ve sınavlarından muafiyet hakkı tanınmıştır.</p>
	<p>Başarılı sporcu ve antrenörlerinin hak ve muafiyetleri MADDE 22 – (1) Sporculardan; Olimpiyat, paralimpik, deaflimpik ve dünya şampiyonlarında başarılı oldukları spor dalında başarılarına göre ilgili kademelerde antrenör eğitim programına katılmaya hak kazanır. (Maddenin devamı için ilgili yönetmeliğe bakınız)</p>	<p>Bu maddenin bir ile dördüncü fıkralarında geçen ibarelerle sporculara başarılı oldukları derecelere göre haklar verilmiştir. Ayrıca sporculara bu fıkralar ile başarılı olup çeşitli nedenlerle aktif sporculuğu bırakmaları neticesinde kişilere spordan ayrılmadan kariyer planlarını yapabileme imkanı sağlanmıştır. Bu sayede başarılı sporcular gerekli antrenörlük eğitimlerini alarak sporculuk yaşamlarında sahip oldukları bilgi ve tecrübelerinden antrenör olarak yararlanılması amaçlanmıştır.</p>
	<p>Ortaöğretim mezunlarının hak ve muafiyetleri MADDE 23 – (1) Spor liselerinden mezun olanlara eğitim gördüğü yalnızca bir spor dalında, diğer ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara ise ders müfredatlarının temel eğitim derslerine uygunluğu halinde yalnızca eğitim gördüğü bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.</p>	<p>Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Spor Lisesi müfredatı değiştirilerek antrenör temel eğitim derslerine entegrasyon sağlanmıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılından başlamak üzere belirtilen eğitim dönemi ve sonrasında mezun olanlara eğitim gördüğü yalnızca bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi verilmesi hükmü getirilmiştir.</p> <p>Bu okullardan mezun olanlar hem antrenörlük mesleği ile genç yaşta tanışarak bu alanda hedefler oluşturacak hem de üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarına herhangi bir lise mezunundan çok daha donanımlı bir şekilde girerek spor sektörüne katma değer sağlayacağı düşünülmektedir.</p>

Tablo 3 (Devamı). Antrenörlük kademeleri, kademelerin görev tanımları, geçiş işlemleri, hak ve muafiyetler, belge verilmesi ve iptali

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekeğesi
Belge Verilmesi Madde 14 — Her kademede açılan antrenör eğitim kurslarını başarı ile bitirenlere ilgili federasyon başkanı, Daire Başkanı ve Genel Müdürün imzasını taşıyan Antrenör Belgesi verilir.	Antrenörlük belgesi MADDE 24 – (1) Antrenörlük belgesi; a) Antrenörlük eğitim programını tamamlayarak yapılacak sınavlarda başarılı olanlara, b) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara, c) Üniversitelerin Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü ve Modern Dans Bölümü lisans mezunu olanlara, ) 23 üncü maddedeki şartları sağlayanlara, ilgili federasyona başvurmaları ve 7 nci maddede yer alan şartları taşımaları kaydıyla Bakanlık onayı ile verilir.	Antrenör belgeleri 14/12/2019 tarihine kadar; 1) Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı ile iş birliği içinde antrenör yetiştirme kursu aan federasyonlar, belge düzenlenme sürecini de Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı ile birlikte yürütmekteydi. 2) Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı ile iş birliği içinde antrenör yetiştirme kursu amayan federasyonlar ise tüm işlemleri kendi bünyelerinde yürütmekteydi. 3) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara; Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığınca <i>BESYO Mezunları Denklik İşlemleri</i> ile kademeleri itibariyle mezunlara belge düzenlenmekteydi. Yeni Yönetmelik ile bu farklılıklar ortadan kaldırılmış olup usulde ve uygulamada birlik sağlanmıştır.
Yurt Dışından Alınan Antrenörlük Belgelerinin Denkliği Madde 23 — Yurt dışından alınan belgelerin bu Yönetmelikte belirtilen kademelere göre denkliği; bu Yönetmeliğin 10 uncu maddesindeki eğitim programı esas alınarak yurt dışında katıldığı kursları başarı ile tamamladıklarını belgelemeleri halinde ilgili federasyon yönetim kurulunun görüşü ile birlikte Daire Başkanlığının teklifi ve Genel Müdürlük Makamının onayı ile ilgili spor dalına ait, durumuna uygun antrenör belgesi verilir.	Antrenörlük belgesi denklik işlemleri MADDE 25 – (1) Yurtdışından alınan antrenörlük belgelerinin denklik işlemleri; ilgili federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyon veya federasyonlar birliği tarafından tanınan uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınan antrenörlük belgelerinin denklik işlemleri; federasyon eğitim kurulunun gerekeği teklifi, yönetim kurulunun kararı ve Bakanlığın uygun görüşü üzerine, uygun kademedeki uygulama eğitimi ve sınavında başarılı olunması şartıyla takdiren gerçekleştirilir.	Bu maddenin birinci fıkrasında yurtdışından alınan belge geçerliliğinin doğrulanabilmesi için ilgili federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyon veya federasyonlar birliği tarafından tanınan uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınması şartı getirilmiştir. Haricinde ilgili federasyon tarafından yapılacak sınavla bu kişilerin antrenörlük nitelikleri yeniden gözden geçirilmesi hedeflenmektedir.

Tablo 3'te 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin üçüncü bölümü olan “Antrenörlük Kademeleri, Kademelerin Görev Tanımları, Geçiş İşlemleri, Hak ve Muafiyetler, Belge Verilmesi ve İptali” bölümünün karşılaştırılması yapılmış ve yapılan değişikliklerin gerekeğeleri gösterilmiştir.

Tablo 4. Çeşitli ve son hükümler

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		
Çeşitli ve Son Hükümler		
6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekeğesi
	Halk oyunları eğitici belgesi GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün 18/7/2018 tarihli ve 13453533 sayılı olurundan önce verilen halk oyunları eğitici belgelerinin bu Yönetmelik kapsamında antrenörlük belgesi olarak kabulüne ilişkin işlemler, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde Türkiye Halk Oyunları Federasyonu tarafından bahsedilen olur çerçevesinde gerçekleştirilir.	Bu madde ile halk oyunları eğitici belgelerinin antrenörlük kapsamına alınma usulü işlenmiştir. Bu işlemlerin belli süre içerisinde yürütülmesi gerektiği için Geçici Madde olarak Yönetmeliğe eklenmiştir.
	Öğretim üyeleri ile öğretmenlerin hak ve muafiyetleri GEÇİCİ MADDE 2 – (1) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından lisans mezunu olup herhangi bir spor dalında antrenörlük belgesine sahip olmayan ve bu alanda öğretim üyesi kadrosunda görev alarak uygulamalı spor dalı eğitimi dersini verdiğini belgeleyenler, yalnızca bir spor dalında kademli antrenör temel eğitim programından muaf tutularak uygulama eğitimi ve sınavına girip başarılı olmaları halinde bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl süreyle kademli antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.	Bu maddenin birinci ve ikinci fıkrası ile üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olup, üniversitede öğretim üyesi kadrosunda ya da Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak görev alanlar için hak ve muafiyet sağlanmıştır. Bu işlemlerin belli süre içerisinde yürütülmesi gerektiği için Geçici Madde olarak Yönetmeliğe eklenmiştir.

Tablo 4 (Devamı). Çeşitli ve son hükümler

6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitim Yönetmeliği	14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliği	Değişikliklerin Gerekçesi
	(2) Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olup Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak istihdam edilenler, eğitim gördükleri uzmanlık/ihstias dersi ile ilgili olarak durumlarını belgelemeleri şartıyla temel eğitim programından muaf tutularak uygulama eğitimi ve sınavına girip başarılı olmaları halinde bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl süreyle bir uzmanlık/ihstias spor dalında temel antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.	
	Diğer geçiş hükümleri GEÇİCİ MADDE 3 – (1) Federasyonlar, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içerisinde antrenör eğitim talimatlarını bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirir. (2) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce başlamış olan işlemler, yürürlükten kaldırılan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.	Federasyonlar tarafından mülga Yönetmelik hükümlerine göre dayanılarak hazırlanan antrenör eğitim talimatlarının belirtilen süre içerisinde revize edilmesi istenmiş ve Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 14/12/2019 tarihinden önce başlamış olan işlemler, yürürlükten kaldırılan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılması ile federasyonların ve kişilerin herhangi bir mağduriyet yaşamaması engellenmiştir. Bu işlemlerin belli süre içerisinde yürütülmesi gerektiği için Geçici Madde olarak Yönetmeliğe eklenmiştir.

Tablo 4’de 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan mülga Antrenör Eğitim Yönetmeliği ile 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin dördüncü bölümü olan “Çeşitli ve Son Hükümler” bölümünün karşılaştırılması yapılmış ve yapılan değişikliklerin gerekçeleri gösterilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada kamu ya da özel sektör fark etmeksizin kurumsal imajı ve sürdürülebilir başarıyı sağlamak için önemli bir rol üstlenen antrenörlerin yetiştirilmesi için Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yaklaşık 18 yıl arayla çıkarılan iki yönetmeliğin karşılaştırılması ve yeni çıkarılan Yönetmelik ile yürütülmek istenen antrenör eğitim sistemi incelenmiştir.

Ülkemizde resmi kayıtlara göre yaklaşık 278 bin antrenör bulunmakta ve Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde farklı statülerde istihdam edilen yaklaşık 5 bin antrenör görev yapmaktadır (shgm.gsb.gov.tr/). Kurum politikaları incelendiğinde merkez ve taşra teşkilatlanmasının revize edilerek daha kurumsal bir yapıya dönüştüğü (gsb.gov.tr/) ve taşra teşkilatında istihdam edilmek üzere antrenör alımlarının belirli aralıklarla yapıldığı görülmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı mevcutta görev alan ve gelecek yıllarda istihdam edilmesi düşünülen antrenörler için güncel, sistemli ve kapsamlı bir eğitim programının gerekliliğinden dolayı revize edilen Antrenör Eğitimi Yönetmeliği 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Resmi Gazete, 2019). Yeni yayımlanan Yönetmelik; birçok üniversite, spor federasyonları, kamu kurum ve kuruluşu ile ilgili paydaşların görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Yürürlükteki Yönetmelikte yapılan başlıca değişiklikler şu şekilde ortaya konmuştur:

- Anayasada yer alan 59 uncu madde hükmü “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.” şeklindedir (Anayasa, 1981). Son çıkarılan Antrenör Eğitimi Yönetmeliğinin amacına da mülga Yönetmelikten farklı olarak performans ve rekreatif katılım eklenmiş ve yalnızca sporcular değil her yaştaki bireylerin eğitimine de atıfta bulunulmuştur.

- İlk resmi antrenörlük kursu Türk Spor Kurumu tarafından 1938 yılında düzenlenmiş olup, bu kurslar çeşitli şekillerde uygulanmaya devam etmiştir. Yürürlükte olan Yönetmelik ile usulde ve uygulamada birlik sağlanarak antrenör yetiştirilmesi ile ilgili tüm iş ve işlemler tek çatı altına alınmış ve Yönetmelik kapsamına dahil edilmiştir.
- Adaylarda aranılan şartlar incelendiğinde mülga Yönetmelikte milli sporculardan tahsil şartı aranmaz ibaresi kaldırılmış ve adayların belli bir eğitim seviyesinde olma şartı getirilmiştir. Ayrıca yürürlükteki Yönetmelik ile federasyonlara, antrenör eğitimi talimatlarında ilgili spor dalının özelliklerine göre sağlık şartları ve yaş sınırları gibi özel şartlarını belirleme imkanı verilmiştir.
- Yeni antrenör eğitim programı, teorik derslerin yer aldığı temel eğitim ile spor dallarının özelliğine göre uygulama eğitimi olarak iki aşamalı gerçekleştirilecektir. Temel eğitim, uzaktan eğitim yöntemiyle Bakanlık tarafından yetkilendirilecek eğitim kurumu aracılığıyla beş kademe olarak düzenlenecektir. Bu değişiklik ile ülkemizde gelişen teknoloji ve altyapı sayesinde antrenör adaylarına temel eğitime erişilebilirliği yaygınlaştırılacak, eğitimde fırsat eşitliği sunulacak, eğitimlerin kalite standardizasyonunu ülke genelinde tüm adaylar için eşit ve adil bir şekilde sağlanabilecektir. Uygulama eğitimine ilişkin düzenlemeler ile bu eğitiminin sevk ve idaresi ise 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu kapsamında kurulan spor federasyonları ve Bakanlık ile iş birliği içerisinde hazırlanacak olan ilgili spor dalı federasyonlarının antrenör eğitim talimatlarında belirtilecektir. Yücel ve Devocioğlu (2012) yaptıkları araştırmada beden eğitimi alanında teknoloji kullanımı hem teorik bilgilerin hem de psikomotor becerilerin öğretilmesinde, öğretmen-öğrenci etkileşimini ve motivasyonu artırıcı bir unsur olduğunu ifade etmişleridir. Spor sektörü inovasyon, yaratıcı fikirler ve teknolojinin yeni trendlerinin gelişimine açık bir alan olduğundan (Donuk, 2019) ve antrenörlük eğitimi yalnızca üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitiminde değil uzaktan eğitim aracılığıyla üniversitelerin dışında da antrenör adaylarının eğitim alabilmelerinin gerekmesinden bahsedilmektedir (Ziyagil ve Sevimli, 2013). Sunay'ın (1997) yılında yapmış olduğu bir araştırmada, antrenör kurslarına katılan adaylar eğitim programında yer alan uygulama derslerinin fayda sağladığını ancak temel eğitim programında yer alan derslerin daha az fayda sağladığını belirtmiştir. Bu nedenle yeni uygulama sayesinde ülke genelinde usulde ve uygulamada birliğin sistemsel olarak yürütülmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Öğretim elemanlarının görevlendirilmelerinde özellikle yeni kurulan federasyonlar tarafından uygulanması mümkün olmayan mülga Yönetmelikteki "*Özel eğitim programına ait derslerin öğreticileri ilgili spor dalında; ihtisas sahibi öğretim elemanı unvanına sahip olanlar ile IV. Kademe (Başantrenör) veya V. Kademe (Teknik Direktör) antrenör belgesine sahip olan kişiler arasından ilgili federasyonca seçilir.*" maddesi işlevsel hale getirilerek 4. ve 5. kademe şartı kaldırılmış, kademe belirtilmeden açılacak eğitim kademesine göre üst ya da denk kademe antrenörlerin uygulama eğitimlerini vermeleri hükmü getirilmiştir. Yine işlevsellik açısından ilgili spor dalında antrenör olmaması halinde spor uzmanı, yabancı spor uzmanı veya yabancı antrenör görevlendirilebileceği hükmü eklenmiştir.
- Uygulama eğitimi sınav kurulu ve komisyonları ile ilgili madde ile eğitimler ve sınavlar federasyonlar tarafından oluşturulacak komisyon tarafından yürütülecektir. Bu şekilde eğitim ve sınavda belirli bir kalite yakalanacak, olası itirazlar sınav komisyonu ve kurul tarafından değerlendirilecektir. Mülga Yönetmelikte adaylar sınavlara kurs bitiminden sonra 30 gün

içerisinde itiraz edebilmekte ve 30 gün içerisinde de ilgili Daire Başkanlığından yanıt verilmekteyken, yürürlükte olan Yönetmelik ile sınav sonuçlarının açıklanmasından sonra 5 gün içerisinde itiraz edilebilmekte ve 15 gün içerisinde itirazların incelenerek karara bağlanması kararlaştırılmıştır. Bu şekilde eğitim ve sınavda belirli bir kalite yakalanacak, olası itirazlar sınav komisyonu ve kurul tarafından değerlendirilecektir.

- Müsabakası yapılmayan ve antrenörlük kapsamı dışında kalan her türlü rekreatif amaçlı fiziksel ve zihinsel egzersizleri içeren eğitim programlarının uygulanmasında görev alan kişilerin eğitimleri ve görev alanları ile ilgili usul ve esasların düzenlenmesi maddesi ile antrenör ve eğitmenin görev alanları ayrılmış ve kişilerin hangi hallerde eğitmen olabileceği netleştirilmiştir. Temel ayrım müsabakası yapılmayan ve antrenörlük kapsamı dışında kalan her türlü rekreatif amaçlı fiziksel ve zihinsel egzersizleri yaptıracak kişilerin eğitimleri ve görev alanları olarak düzenlenmiştir.

- Antrenörlük kademeleri ve görev tanımları güncel ihtiyaçlar ve gereksinimler doğrultusunda revize edilerek mülga Yönetmelikten farklı olarak antrenörlere nitelikli görevler yüklenmiştir. Kıdemli antrenörlüğe; tüm yaş kategorilerinde antrenörlük yapma, başantrenörlüğe; tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda antrenörlük yapma, teknik direktörlüğe; tüm yaş kategorilerinde ve milli takımlarda antrenörlük ve koordinatörlük yapma görevini vermiştir. Bir diğer farklı görev ise mülga Yönetmelikte milli takımlarda görev alabilme yalnızca 4. ve 5. kademedeki antrenörlere tanınırken yürürlükteki Yönetmelik ile 3. kademe kıdemli antrenörlere de milli takımlarda görev alma imkanı verilerek özellikle antrenör havuzu eksik olan federasyonlar için bu mağduriyet giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca 3., 4. ve 5. kademelerdeki antrenörlere sporcuların kariyer planları için yardımcı olma görevini de bu madde ile verilmiştir.

- Üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara mülga Yönetmelik ile herhangi bir kriter aranmadan kişilerin mezun olduğu bölümlere göre çeşitli kademelerde antrenör belgesi verilmekteydi. Bu durumun bir çok dezavantajı olmakla birlikte en belirgin olanları; ülkemizde bu eğitimleri veren okulların tümünde standart spor dalı alanı/salonu olmaması, akademisyenler arasındaki bilgi ve tecrübe farklılığı ile tüm öğrencilerin bütün dersleri takip edememesinden (öğrencilerin ortalama 4 ders devamsızlık hakkı ve sağlık raporu alarak derse katılamama, resmi tatiller gibi nedenler) kaynaklı eksik bilgi edinmeleri gibi nedenlerden dolayı mezun olan kişiler, ilgili federasyona başvurmaları halinde federasyon tarafından açılacak eğitim ve sınavlara girip başarılı olmaları şartıyla mezuniyet durumlarına göre antrenör belgesi almaya hak kazanmaları hükmü getirilmiştir. Ayrıca üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olanlara mülga Yönetmelikte olmayıp, yürürlükte olan Yönetmelik ile herhangi bir eğitime ve sınava katılmadan ikinci bir belge (birinci kademe) alma imkanı sağlanmıştır. Yine lehte bir uygulama ile bahsedilen okullardan mezun olanlara, mezuniyet tarihlerinden itibaren dört yıl boyunca hak ettikleri seviyedeki antrenörlük kademelerindeki temel eğitim ve sınavlarından muafiyet hakkı tanınmıştır. Ziyagil (2020)'in çalışmasında üniversitelerin antrenörlük bölümü mezunlarının mezun olduktan sonra merkezi bir sınav ile tekrar sınava girmelerini ve yeterli düzeyde olanların antrenör olması gerektiğini belirtmiştir.

- Başarılı sporcu ve antrenörlerinin hak ve muafiyetlerinin yer aldığı 22 nci maddenin bir ile dördüncü fıkralarında geçen ibarelerle sporculara başarılı oldukları derecelere göre haklar

verilmiştir. Ayrıca sporculara bu fıkralar ile başarılı olup çeşitli nedenlerle aktif sporculuğu bırakmaları sonrasında kişilere spordan ayırmadan kariyer planlarını yapabilme imkanı sağlanmıştır. Bu sayede başarılı sporcular gerekli antrenörlük eğitimlerini alarak sporculuk yaşamlarında edindikleri bilgi ve tecrübelerinden antrenör olarak yararlanılması amaçlanmıştır. Ayrıca altıncı fıkrada sporcularının başarısından dolayı antrenörlere de hak ve muafiyetler tanınmış olup, Paralimpik ve Deaflympik oyunlarında madalya alan sporculara ve antrenörlerine yalnızca kendi spor dallarında açılacak antrenör eğitim programlarında muafiyet sağlanması ile mülga Yönetmelikteki anlam karmaşası ortadan kaldırılmıştır.

- Ortaöğretim mezunlarının hak ve muafiyetleri ile ilgili olarak “*Spor liselerinden mezun olanlara eğitim gördüğü yalnızca bir spor dalında, diğer ortaöğretim kurumlarından mezun olanlara ise ders müfredatlarının temel eğitim derslerine uygunluğu halinde yalnızca eğitim gördüğü bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi almaya hak kazanır.*” şeklinde yeni Yönetmelikte yer almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Spor Lisesi müfredatı değiştirilerek antrenör temel eğitim derslerine entegrasyonu sağlanmıştır. 2019-2020 eğitim öğretim yılından başlamak üzere belirtilen eğitim dönemi ve sonrasında mezun olanlara eğitim gördüğü yalnızca bir spor dalında yardımcı antrenörlük belgesi verilmesi hükmü getirilmiştir. Bu okullardan mezun olanlar hem antrenörlük mesleği ile genç yaşta tanışarak bu alanda hedefler oluşturacak hem de üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarına herhangi bir lise mezunundan çok daha donanımlı bir şekilde girerek spor sektörüne katma değer sağlayacakları düşünülmektedir.

- Yurtdışından alınan antrenörlük belgelerinin denkliği ile ilgili maddede, önceki Yönetmelikte ilgili federasyon yönetim kurulunun görüşü ile birlikte Daire Başkanlığının teklifi ve Genel Müdürlük Makamının onayı ile ilgili spor dalına ait, durumuna uygun antrenör belgesi verilirken, yürürlükteki Yönetmelikle federasyon eğitim kurulunun gerekçeli teklifi, yönetim kurulunun kararı ve Bakanlığın uygun görüşü üzerine, uygun kademedeki uygulama eğitimi ve sınavında başarılı olunması şartıyla verileceği belirtilmiştir. Ayrıca yurtdışından alınan belge niteliğinin doğrulanabilmesi maksadı ile ilgili federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyon veya federasyonlar birliği tarafından tanınan uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınan belgelerin geçerlilik şartı getirilmiştir.

- Antrenör kursları 14/12/2019 tarihine kadar federasyonlar tarafından ya da Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı ile işbirliği içinde yürütülmekteydi. Ayrıca tüm spor dallarında BESYO mezunları denklik işlemleri yine Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmekteydi. Yeni Yönetmelik ile bu farklılıklar ortadan kaldırılmış olup usulde ve uygulamada birlik sağlanmıştır.

- Halk oyunları eğitici belgesi “*Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün 18/7/2018 tarihli ve 13453533 sayılı olurundan önce verilen halk oyunları eğitici belgelerinin bu Yönetmelik kapsamında antrenörlük belgesi olarak kabulüne ilişkin işlemler, bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde Türkiye Halk Oyunları Federasyonu tarafından bahsedilen olur çerçevesinde gerçekleştirilir*”. Bu madde ile halk oyunları eğitici belgelerinin antrenörlük kapsamına alınma usulü işlenmiştir.

- Yürürlükte olan Yönetmeliğe yeni eklenen Geçici Madde 2 kapsamında, öğretim üyelerine ve öğretmenlere hak ve muafiyetler sağlanarak, üniversitelerin spor bilimleri alanında lisans

eğitimi veren fakülte veya yüksekokullarından mezun olup üniversitede öğretim üyesi kadrosunda ya da Milli Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak görev alanlar için bu madde düzenlenmiştir.

- Uluslararası federasyonlarında eğitim kriterleri göz önünde bulundurularak Bakanlık ve ilgili spor federasyonlarıyla iş birliği içerisinde düzenlenecek kurs, seminer ve benzeri eğitim faaliyetleri de antrenörlerin bilgilerinin artırılmasına ve güncellenmesine olanak sağlamıştır.
- Yönetmeliğin sistemselsel olarak en köklü değişikliklerinden birisi de temel eğitim derslerinin uzaktan eğitim metoduyla uygulanmasıdır. Özellikle tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgını döneminde bu değişikliğin bir kez daha yerinde bir karar olduğunu görülmektedir. UNESCO, 27 Mart 2020 tarihi itibarıyla 188 ülkede 1,5 milyardan fazla öğrencinin ve 63 milyon öğretiminin Covid-19 salgını nedeniyle etkilendiğini açıklamıştır (UNESCO, 2020). 2020 Mart ayı içerisinde, pandeminin yol açtığı yüz yüze eğitimin sakıncaları sebebi ile örgün eğitim gören tüm öğrenciler için eğitime ara verilmiş ve eğitimlerin uzaktan eğitim yoluyla devam edilmesi yönünde Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu tarafından karar alınmıştır (Telli Yamamoto ve Altun, 2020). Bu durum yalnızca ülkemizde değil birçok ülkede uygulamaya konulmuştur. Ülkeler, mevcut Covid-19 kitlesel sağlık problemi konusunda tedbirler alarak tüm sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de öğrenenlerin zaman kaybetmemesi ve bilgi kaybı yaşamaması maksadıyla uzaktan eğitim sistemlerinin aktif hale getirilmesi kararını almıştır (OECD, 2020). Yeni düzenleme ile antrenörlere; zaman ve mekân sınırları ortadan kaldırarak elektronik ortamda bilgiye kolay erişilebilirliğin vermiş olduğu esneklik sayesinde kendilerinin belirleyecekleri saatte ve günde, 7/24 eşit bilgiye ulaşabilme imkanı sağlamaktadır. Bu faydalar göz önüne alındığında uzaktan eğitim metodu ile öğrenme bir zorunluluk değil aksine Devlet desteği ve gözetiminde; modern, etkili ve katma değeri yüksek, antrenörlerin çağa ayak uydurabilmeleri ve mesleki kariyerleri için en güncel bilgileri edinmeleri için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, teorik derslerin senkron (eşzamanlı) ya da asenkron (eşzamanlı olmayan) olarak planlanması (Telli Yamamoto ve Altun, 2020), ders notlarının sunucu ağ platformu üzerinden sınırsız paylaşılması, açılacak eğitim ve sınavların belirli dönemlerde eğitim ve sınav takvimi olarak sabitlenmesi antrenör eğitim sistemine ve Bakanlığın kurumsal imajına pozitif değer kattığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak mülga (eski, yürürlükten kaldırılan) Yönetmeliğe kıyasla yürürlükte olan (yeni çıkarılan, mevcutta olan) Yönetmeliğin birçok açıdan ülke sporunun ve toplum sağlığının geliştirilmesinde en önemli unsur olan antrenörlerin, beşeri sermaye açısından eğitim süreçleri ve mesleki gelişimleri için daha etkili olacağına, geçmiş uygulamadaki birçok müphemliğin ve aksaklığın giderilmesine yardımcı olacağı sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Yürürlükte olan Yönetmelik ile;

- Antrenör adaylarının 1. kademe yardımcı antrenörlük süresi boyunca üst kademe antrenörlerin nezaretinde staj uygulaması görmeleri antrenörlerin tecrübe kazanmalarını açısından yeni Yönetmelikte yer alabilirdi.
- 4. kademe ve 5. kademe antrenörler için belirli federasyonlar için, ilgili spor dalı içerisinde uzmanlaştığı alt branşları belgelerinde yer alması. Örnek vermek gerekirse; atletizm spor dalı için 4. kademe baş antrenör (atmalar) ya da 5. kademe teknik direktör (atlamalar) gibi kişilerin belgelerinde bu ayırım olabilirdi.
- Yönetmeliğin 7 nci maddesinde antrenör eğitim programına katılacak adaylarda aranılacak şartlara, 5. kademe teknik direktörlük için öğrenim şartının yüksek öğrenim şartı olarak istenebilirdi. Bu sayede antrenör eğitim sistemi içerisindeki en üst basamak ile ilk basamak arasında eğitim ve sınavların, gelişim seminerleri şartının, tecrübenin yanı sıra eğitim düzeylerinde de belirli fark sağlanabilirdi.
- Bu bilgiler ışığında, yukarıda bahsedilen önerilere ek olarak;

Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde istihdam edilen her kademedeki antrenör için belirli süreyle teorik ve uygulamalı eğitimlerle mesleki güncel bilgiler edinebilecekleri ve var olan antrenörlük becerilerini geliştirebilecekleri "Antrenör Eğitim Merkezi" nin açılmasının antrenör gelişimi açısından faydalı olacağı düşünölmektedir.

Kurumsal olarak "Antrenörlük Mesleği Etik İlkeleri" nin belirlenmesinin gerektiği düşünölmektedir. Bu sayede çalışanlar, yazılı normlar haricinde etik olarak antrenörlüğün gerekliliklerini yerine getirirken negatif yöndeki kişisel eğilimlerini sınırlandıracağı, meslek içi rekabeti adil bir şekilde gerçekleştirileceği, kişisel ve dolayısıyla kurumsal itibarın korunacağı düşünölmektedir.

Yayın Etiği: Mevcut çalışmanın yazım sürecinde "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Antrenör Eğitim Yönetmeliği. (2002). T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 6/8/2002 tarihli ve 24848 sayılı. [<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/08/20020816.htm#2>], Erişim Tarihi: 10 Nisan 2020.
- Antrenör Eğitimi Yönetmeliği (2019). T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 14/12/2019 tarihli ve 30978 sayılı, [<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191214-2.htm>], Erişim Tarihi: 10 Nisan 2020.
- Conroy, D.E. & Coatsworth, J.D. (2006). Coach training as a strategy for promoting youth social development. *The Sport Psychologist*, 20(2), 128-144.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018). T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı. [<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>], Erişim Tarihi: 29 Nisan 2020.

Özbey, Ö., Akoğlu, H.E. ve Donuk, B. (2020). Antrenör eğitim sistemi açısından 30978 sayılı Antrenör Eğitimi Yönetmeliği'nin değerlendirilmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 95-110.

Çubukçu, Z., Yılmaz, B.Y. & İnci, T. (2016). Karşılaştırmalı eğitim programları araştırma eğilimlerinin belirlenmesi-bir içerik analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(1), 446-468.

Donuk, B. (2019). *Tam yol yönetim çağdaş spor yönetim ilkeleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu (1986). T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 28/5/1986 tarihli ve 19120 sayılı. [<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3289.pdf>], Erişim Tarihi: 14 Mart 2020.

Johnson, S.R., Wojnar, P.J., Price, W.J., Foley, T.J., Moon, J.R., Esposito, E.N. & Cromartie, F.J. (2011). A coach's responsibility: Learning how to prepare athletes for peak performance. *Sport Journal*, 14(1), 1-3.

Knowles, Z., Gilbourne, D., Borrie, A., & Nevill, A. (2001). Developing the reflective sports coach: A study exploring the processes of reflective practice within a higher education coaching programme. *Reflective practice*, 2(2), 185-207.

Nelson, L.J. & Cushion, C.J. (2006). Reflection in coach education: The case of the national governing body coaching certificate. *The Sport Psychologist*, 20(2), 174-183.

OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020*. Paris: OECD Publishing.

Özbey, Ö., Akoğlu, H. E. & Polat, E. (2019). Investigation of the activities of the ministry of youth and sports for sustainable success in sports. *International Journal of Social Science Research*, 8(2), 42-59.

Sevim, Y., Tuncel, F., Erol, E. & Sunay, H. (2001). *Antrenör eğitimi ve ilkeleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2020). İstatistikler. [<https://shgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>], Erişim Tarihi: 20 Nisan 2020.

Sunay, H. (2017). *Spor Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Sunay, H. ve İmamoğlu, A. F. (1996). Türkiye'de Antrenör Eğitim Programlarının Etkinliği. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 66-84.

Telli Yamamoto, G., ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete, 9/11/1982 tarihli ve 17863 sayılı. [<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>], Erişim Tarihi: 10 Nisan 2020.

UNESCO. (2020). Teacher Task Force calls to support 63 million teachers touched by the COVID-19 crisis. UNESCO. [<https://en.unesco.org/news/teacher-task-force-calls-support-63-million-teachers-touched-covid-19-crisis>], Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2020.

Ültanır, G. (2000). *Karşılaştırmalı eğitim bilimi: Kuram ve teknikler*. Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi.

Yücel, A. S. ve Devecioğlu, S. (2012). The usage of information and communication technologies in sport education. *Sport Sciences*, 7, 1-17.

Ziyagil, M. A. ve Sevimli, D. (2013). Avrupa Birliği ile uyum sürecinde yükseköğretimde antrenörlük eğitiminin yeniden yapılanması. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, 1(15), 9-28.

Ziyagil, M. A. (2020) Antrenörlük mesleki etkililiğinin 30978 sayılı antrenör eğitimi yönetmeliği kapsamında değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 123-136.

Bu eser **Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.

Spor Seyircileri için Dışsal ve İçsel GÜDÜ Ölçekleri Kısa Versiyon Uyarlaması ve Çok Değişkenli İlişkisel Bir Uygulama*

Ercan POLAT^{1†}, Hasan Birol YALÇIN²

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı.

²Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Öz

Gönderi Tarihi: 29.05.2020

Kabul Tarihi: 27.06.2020

DOI: 10.25307/jssr.744732

Online Yayın Tarihi: 30.06.2020

Öz

Bu çalışmada, daha kısa ve kullanışlı olması için Spor Seyircileri İçin Dışsal GÜDÜ Ölçeği (SSİDGÖ) ile Spor Seyircileri İçin İçsel GÜDÜ Ölçeği'ne (SSİİGÖ) Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanması ve bunun yanısıra ilişkilerin kanonik korelasyon analizi yöntemiyle incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modeli uygulanarak gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu, spor müsabakalarını seyreden ve bir üniversitenin farklı bölümlerde okuyan 310 gönüllü öğrenciler oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Polat ve Yalçın (2014) tarafından geliştirilmiş olan, Spor Seyircileri İçin Dışsal GÜDÜ Ölçeği (SSİDGÖ) ve Spor Seyircileri İçin İçsel GÜDÜ Ölçeği (SSİİGÖ) kullanılmıştır. Geliştirilen ölçeklerin model yapısını test etmek amacıyla birinci düzey DFA ve sonrasında ise güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu analizler için LISREL ve SPSS paket programı kullanılmıştır. Ayrıca NCSS istatistik programı kullanılarak ölçekler arası çoklu ilişkileri belirlemek amacıyla Kanonik Korelasyon analizi yapılmıştır. İki ölçek için de ilk yapılan DFA analizlerine göre; SSİDGÖ için 9 alt boyutlu yapı korunmuş, 34 olan madde sayısı ise 25'e düşürülmüştür. SSİİGÖ için ise yine 7 alt boyut değişmezken 40 maddeli ölçek 21'e düşürülmüştür. Kanonik korelasyon sonuçları incelendiğinde ilk dört değişken çiftinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Anlamlı ilk iki değişken çiftine göre dışsal seyretme güdülerinden oluşan bağımsız değişkenlerin içsel seyretme güdülerinden oluşan bağımlı değişkenleri %71 oranında açıkladığı belirlenmiştir. İlk değişken çiftinde ise dışsal güdülerden Oyun Bilgisi boyutu, içsel güdülerden ise Beceri Düzeyi boyutu en çok ilişkisel katkıyı yapmıştır. Bu sonuca göre, seyircilerin spora ilişkin bilgi düzeyinin ve sporcuların yansıttığı sportif becerilerin diğer güdülerin gelişim ve etkileşiminde daha önemli etkilerinin olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Spor seyircisi, İçsel güdü, Dışsal güdü, Geçerlik, Güvenirlik, Kanonik korelasyon.

Short Version Adaptation of External and Internal Motivation Scales for Sport Spectators and A Multi Variable Relationship Implementation

Abstract

In this study, in order to be shorter and more useful, it is aimed to apply confirmatory factor analysis to the External Motivations Scale for Sport Spectators (EMSSS) and the Internal Motivations Scale For Sport Spectators (IMSSS) as well as to analyze the relations with canonical correlation analysis method. The study group of the research carried out by applying the relational screening model consisted of 310 volunteer students watching sports competitions and studying in different departments of a university. In the study, the External Motivations Scale For Sport Spectators (EMSSS) and the Internal Motivations Scale For Sport Spectators (IMSSS) developed by Polat and Yalçın (2014) were used as data collection tools. In order to test the model structure of the developed scales, first level Confirmatory Factor Analysis (CFA) and then reliability analyzes were performed. LISREL and SPSS software were used for these analyzes. In addition, Canonical Correlation analysis was performed to determine multiple relationships between scales using NCSS statistics program. According to the initial DFA analysis for both scales; 9 sub-dimensional structures were preserved for EMSSS, and the number of items from 34 was reduced to 25. For IMSSS, while 7 sub-dimensions did not change, the 40-item scale was reduced to 21. When the canonical correlation results are examined, it is found that the first four variable pairs are significant. According to the meaningful first two pairs of variables, independent variables consisting of external watching motives explained 71% of the dependent variables consisting of internal watching motives. In the first pair of variables, the Game Knowledge dimension from the external motives and the Skill Level dimension from the internal motives made the most relational contribution. According to this result, it can be said that the knowledge level of the spectators and the sports skills reflected by the athletes have more important effects on the development and interaction of other motives.

Key Words: Sports spectator, Internal motive, External motive, Validity, Reliability, Canonical correlation.

* Bu çalışmanın bir bölümü Uluslararası Balkan Spor Bilimleri Kongresinde (Mayıs, 2017) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

†Sorumlu yazar: Doç.Dr. Ercan POLAT, E-posta: ercihanpolat@hotmail.com.

GİRİŞ

Toplumsal ilerleme, ulaşım, teknoloji ve iletişim sektöründeki gelişmelerin yanı sıra globalleşme spor olgusunu dünyanın en önemli endüstrilerinden biri olmasını sağlamıştır. Bu endüstrinin en lokomotifini ise spor seyircileridir. Seyirci ve taraftar olarak ayrı ayrı tanımlanan bu grup tüketiciler performans sporuna karşı pozitif ilgi sahibidirler ve dolayısıyla sporu ya televizyondan, internetten ve diğer medya iletişim araçlarından takip ederler ya da canlı olarak yerinde seyretme eğilimindedirler (Schwarz ve Hunter, 2008: 106; Smith, 2008: 34). Spor seyircilerinin tüketim alışkanlıklarının nasıl şekillendiğini ve satın alma kararlarında etkili faktörlerin ne olduğunu tespit etmek ise bu endüstrinin daha iyi anlaşılmasına ve gelişmesine olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

Bireyi tüketim kararına yönelten faktörlerden bir tanesine güdülenmedir. Tüketicinin davranışlarını açıklamada önemli bir kavram olan güdülenme, bireyi ihtiyaç ve istekler doğrultusunda bir şeyi yapmak için oluşan isteklilik ve bu istekliliği tatmin etmek için ortaya konan çabaların tümü olarak ifade edilmektedir (Eren, 2015: 498; Robbins, 1992: 45; Schwarz ve Hunter, 2008: 94-108). Güdülemenin çeşitli sınıflandırmaları olmakla beraber, içten ya da dıştan gelen şiddetli veya yoğun bir uyarıcının etkisiyle ve istekle oluşturulan bir davranış durumuna da işaret ettiği belirtilmektedir (Kast ve Rosenzweig, 1985; Silah, 2000). İçten gelen uyarıcılar dediğimiz içsel güdüler kişinin kendi iç dünyasından gelen ilgi, araştırma ve keşfetme eğilimidir (Gray ve Starke, 1988:105-106; Ryan, 1995). Dışsal güdüler ise kişinin doğrudan kendi iç dünyasından kaynaklanmayan ancak çevresel şartlardan etkilenip şekillenen ve o kişi için itici bir güce sahip olan uyarıcılardır (Gray ve Starke, 1988:105-106; Ryan ve Deci, 2000). Spor tüketicisi açısından değerlendirildiğinde güdülenme, insanların spor tüketicisi olarak davranmalarına sebep olan süreçler olarak ifade edilmektedir (Funk, 2008: 16).

Sporda tüketici güdüleri karmaşık olmasına karşın spor pazarına ilişkin bu güncel konunun araştırılması önemlidir. Spor pazarlama alanındaki araştırmacıların tüketicilerin sporla ilgili ürünleri ve hizmetleri satın alırken nasıl ve ne düzeyde güdülendiklerini anlamaya ihtiyaçları vardır (Smith, 2008: 35). Özellikle uluslararası boyutta yapılan çalışmalarda; aile, bağlılık, başarı, beceri, bilgi, drama, eğlence, kaçış, estetik, heyecan, kültür ve sosyal ilişki gibi birçok boyuttan oluşan tüketim güdülerine yer verilmiştir. Ortaya çıkan bu boyutların ise sporu “neden seyrediyoruz?” sorusuna ilişkin problemi açıklamaya çalıştığı görülmektedir (Funk, 2008; Mullin, Hardy ve Sutton, 2007; Shank, 2005; Smith, 2008; Schwarz ve Hunter, 2008: 94).

Sporu seyretme güdülerinin doğru anlaşılması halinde, gerçekleştirilen spor organizasyonlarına yönelik spor pazarlamacılarının ortaya koyduğu tutundurma çabalarının, etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi kolaylaşacaktır. Böyle bir durumda oluşacak ilgiden dolayı sporun seyredilme oranları da artacaktır (James ve Ross, 2004). Özellikle Türkiye’de genel anlamda sporun seyredilme oranlarının oldukça düşük olduğu ve pek çok spor branşına toplumsal ilginin çok yetersiz olduğu söylenebilir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2007 yılında yapılan ve ülke geneline uyarlanan bir çalışmada, 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun sadece %4,5’in seyirci olarak spor faaliyetlerine katıldığı belirtilmiştir (TUİK, 2008: 62). Bu seyretme oranlarının arttırılabilmesi için tüketim davranışlarını anlamamıza yardım edebilecek uygun ölçüm araçlarının geliştirilmesi ve konuyla ilgili araştırmalar yapılması gereklidir.

Araştırmalar incelendiğinde, uluslararası nitelikte spor seyircisi güdülerinin neler olduğunu ortaya koyan özellikle çeşitli ölçüm araçlarının bulunduğu görülmektedir (Al-Thibiti, 2004; Funk, Ridinger ve Moorman, 2003; James ve Ross, 2004; Mahony vd., 2002; McDonald, Milne ve Hong, 2002; Pons, Mourali ve Nyeck, 2006; Trail ve James, 2001; Trail, Robinson, Dick ve Gillintine, 2003; Wann, 1995; Zhang, Lam, Bennett ve Connaughton, 2003). Durum Türkiye açısından değerlendirildiğinde konun üzerinde nitelikli çalışma sayısının yeterli olmadığı söylenbilir. Bu çalışmalara örnek olarak ise Gencer, Kiremitçi ve Boyacıoğlu (2011) tarafından yapılan basketbol seyircilerinin seyretme güdüleri ve bağlılık noktaları araştırması; Gencer vd., (2012) tarafından yapılan futbol takımı seyircilerinin tüketim güdüleri ve bağlılık noktaları arasındaki ilişki, Polat ve Yalçın (2014) tarafından gerçekleştirilen spor seyircileri için içsel ve dışsal güdü leği geliştirme çalışması ve Gencer (2015) tarafından yapılan futbol seyircilerinin seyretme güdüleri ve bağlılık noktalarının cinsiyetler açısından değerlendirilmesi araştırması gösterilebilir.

Literatürde hlihazırda bulunan seyirci spor tüketim güdülerine ilişkin ölçüm araçları bir bütün olarak incelendiğinde, çok sayıda seyretme güdüsünün tespit edildiği görülmüştür. Bu araçların genel olarak bulunduğu toplumun spor yönetim yapısını, kültürel özelliklerini ve pazarlama stratejilerini yansıtan biçimde hazırlandığı da söylenbilir. Toplumsal ve kültürel yapı göz önünde bulundurulduğunda ölçüm araçları farklı toplumların spor olgusu yapısına tam anlamıyla uygun bir ölçüm aracı niteliğini taşıyamayacağı görülebilir. Ayrıca lçm araçlarının önemli bir kısmının ifade yapıları incelendiğinde güdü m, tutum mu ya da tatmin mi ölçtükleri konusunda bir karmaşanın oluştuğu da açıktır. Araştırmacılarından Al-Thibiti (2004) de benzer duruma işaret ederek bu konudaki karmaşaya işaret etmiştir. Bununla birlikte bu kadar güdü arasından ne tür güdülerin ise Türkiye’deki spor seyircileri için önemli olduğu da net olarak bilinmemektedir.

Bu sebeple Türkiye’deki spor seyircisi örneklemeden yola çıkarak spor seyircilerinin spor tüketiminde hangi güdülerin etkili olduğu ortaya koymak için Polat ve Yalçın (2014) tarafından SSİDGÖ ve SSİİGÖ geliştirilmiştir. Bununla birlikte bu çalışma kapsamında bahsi geçen ölçüm araçlarının alt boyut özelliklerini bozmadan daha kısa ve kullanışlı bir yapıya kavuşturulmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Ayrıca leklerin kısa ve kullanışlı özelliklere sahip olması da tutarlı ölçümler açısından önemlidir. Bu lek hem gerçekleştirilecek olan spor organizasyonlarının planlanmasında hem de bu organizasyonlardaki tüketim yoğunluğunun arttırılmasında gerekli olabilecek yapısal düzenlemelere bilgi sağlamada yardımcı olabilecektir. Dolayısıyla SSİDGÖ ve SSİİGÖ’nn boyut yapıları korunarak madde sayısının düşürülmesi ve ölçeklerin boyutları arasındaki çoklu etkileşimsel ilişkilerin analiz edilmesi bu çalışmanın hedefleri olarak ele alınmıştır.

YÖNTEM

Araştırma evreni ve örneklem: Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli uygulanarak gerçekleştirilen araştırmanın çalışma evrenini spor müsabakalarını seyreden ve bir üniversitenin farklı bölümlerde okuyan öğrencileri oluşturmuştur. Örneklem grubu seçiminde ise amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve uygun (kazara) örnekleme yöntemleri kullanılarak gönüllü katılımcılar seçilmiştir (Büyüköztürk vd., 2017: 95). Gönüllü katılım için oluşturulan katılımcı bilgilendirme formu ve gönüllü katılımcı formu anket başlangıç bölümüne eklenmiştir. İlgili formda araştırmanın amacı, nasıl bir içeriğe sahip olduğu, tahmini yanıtlama süresi, ulaşılması beklenen katılımcı sayısı, araştırmanın potansiyel faydaları, elde edilen kişisel bilgilerin araştırma amaçları dışında kesinlikle gizli tutulacağı gibi bilgiler yer almıştır. Katılımcıların tüm bilgileri okuyarak ve gönüllü katılımcı olmayı kabul ederek imzalamaları istenmiştir.

Veri toplama aracı: Çalışmada veri toplama aracı olarak Polat ve Yalçın (2014) tarafından geliştirilmiş olan, 7 basamaklı likert tipinde spor seyircileri için dışsal güdü ölçeği (SSİDGÖ) ve Spor Seyircileri İçin İçsel Güdü Ölçeği (SSİİGÖ) kullanılmıştır. Polat ve Yalçın (2014) ölçüm araçlarını geliştirirken; yeni bir ölçek geliştirme sürecinde yapılması gerekenlere ilişkin literatür bilgilerine ulaşmış (DeVellis, 1991; Rowan ve Wulff, 2007) ve bunun yanı sıra ölçme değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurmuştur. Edinilen bilgiler doğrultusunda çeşitli aşamalarda ölçüm araçları hazırlanmıştır. Bu aşamalar; literatür taraması, nitel görüşme, madde havuzunun oluşturulması, uzman görüşlerinin alınması, yapı geçerliliğinin test edilmesi ve güvenilirlik analizlerinin yapılması aşamalarıdır (Polat ve Yalçın, 2014).

Spor Seyircileri İçin Dışsal Güdü Ölçeği: Toplam 34 madde ve 9 alt boyuttan oluşmuştur. SSİDGÖ için açıklanan toplam varyans 69,77'dir. Alt boyutlar; *sosyal paylaşım, popülerite ve güncellik, aile bağları, tanıtım ve medya etkisi, etik değerler, bahis imkanları, oyun bilgisi, kültürel gelişim ve estetik değerler* olarak adlandırılmıştır.

Spor Seyircileri İçin İçsel Güdü Ölçeği: Toplam 40 maddeden ve 7 alt boyuttan oluşmuştur. SSİİGÖ için açıklanan toplam varyans 68,48'dir. Alt boyutlar; *milli duygular, spor tutkusunu, kalite ve rekabet duygusu, taraftarlık, yerel bağlılık, başarı ve beceri düzeyi ile rahatlama ve stresten uzaklaşma* olarak tanımlanmıştır.

Verilerin toplanması: Araştırma verilerinin toplanmasında eğitilmiş yardımcıları kullanılmıştır. Örneklem grubuna yüz yüze görüşme yöntemiyle ulaşan bu yardımcıları, anket dağıtılırken dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında detaylı bir şekilde bilgi verilmiştir. Dağıtılan ve geri toplanan 350 ankette 310'u geçerli doldurulmuş olarak kabul edilmiş ve değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin analizi: Geliştirilen SSİDGÖ ve SSİİGÖ'nün model yapısını test etmek amacıyla birinci düzey Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Bu analiz için LISREL paket programı kullanılmıştır (Jöreskog ve Sörbom, 2001). DFA ile uygun görülen gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra ortaya çıkan son yapının alt boyutlarının ve toplam maddelerin alfa iç tutarlılık katsayıları, Spearman-Brown iki yarı test korelasyonları, madde toplam korelasyonları, alt %27 ve üst %27'lik grupların farkları ve alt boyutlar arası korelasyon ilişkileri hesaplanmıştır. Son olarak ölçekler arası NCSS istatistik programı kullanılarak Kanonik

Korelasyon analizi yapılmıştır. Kanonik korelasyon analizi iki değişken seti arasındaki ilişkileri belirlemede kullanılan çok değişkenli istatistiksel analiz tekniğidir. Analizin amacı iki değişken kümesi arasındaki ilişkileri, bahsedilen değişken kümesinin doğrusal fonksiyonları arasındaki maksimum korelasyonları bularak analiz etmektir.

BULGULAR

Spor Seyircileri İçin Dışsal Güdü Ölçeği (SSİDGÖ) analizleri

SSİDGÖ birinci DFA analizi

Tablo 1’de 34 maddeli ve dokuz boyuttan oluşan SSİDGÖ için yapılan DFA bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 1. SSİDGÖ için uyumluluk indeksi değerleri

Uyumluluk İndeksi	Model için elde edilen değerler	İyi uyum	Kabul edilir uyum
Ki-Kare (X^2)	1075,79		
Serbestlik Derecesi	491		
Ki-Kare/sd	2,19	$0 \leq X^2/sd \leq 2$	$2 \leq X^2/sd \leq 5$
RMSEA	0,062	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
SRMR	0,064	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
GFI	0,83	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,79	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$
CFI	0,94	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$
NNFI	0,94	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$
NFI	0,91	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$

Critical N = 159,14

Tablo 1 incelendiğinde, test edilen model için DFA uyum indekslerinden GFI, AGFI, CFI ve NNFI’de ortaya çıkan uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırların altında olduğu görülmüştür. DFA ile test edilen modelin analizi sonucunda elde edilen uyumluluk indeksi değerlerinin tümünün kabul edilebilir değerleri sağlayamaması sebebiyle modifikasyon önerilerinde en çok tekrar edilen maddeler analizden çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacılar ölçeğin daha kullanılabilir olmasını düşünerek kavramsal bütünlüğü bozmadan alt boyutlardaki en güçsüz maddelerin analizden çıkarılarak ikinci bir analizin yapılmasına karar verilmiştir.

SSİDGÖ için İkinci DFA analizi

İkinci DFA analizi öncesinde modifikasyon önerilerinde çok tekrar eden maddeler ve faktördeki yük değeri bakımından daha güçsüz görülen maddeler analizden tek tek çıkarılarak modelin uyum indeksindeki değişimler gözlenmiş ve en iyi sonuç elde edilene kadar kontroller yapılmıştır. Bunun yanı sıra alt boyutlarda geriye kalan maddeler tek tek değerlendirilerek faktör isimleri yeniden gözden geçirilmiştir. Tablo 2’de son analizde elde edilen 25 madde ve 9 boyuttan oluşan SSİDGÖ’nün uyumluluk indeksi değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. Yeniden düzenleme sonrası SSİDGÖ için uyumluluk indeksi değerleri

Uyumluluk İndeksi	Model için elde edilen değerler	İyi uyum	Kabul edilir uyum
Ki-Kare (χ^2)	433,59		
Serbestlik Derecesi	239		
Ki-Kare/sd	1,81	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$
RMSEA	0,051	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
SRMR	0,050	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
GFI	0,90	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,86	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$
CFI	0,97	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$
NNFI	0,96	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$
NFI	0,93	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$

Critical N = 201,39

Tablo 2 incelendiğinde model için elde edilen uyumluluk indeksi değerlerinin tümünün, iyi uyum veya kabul edilebilir uyum sınırları içinde olduğu görülmektedir. Tablo 3’de alt boyutlara göre 25 maddenin standart yükleri, R² değerleri, t-değerlerine, düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarına ve alt-üst %27’lik gruplar arası fark estisi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Yeniden düzenleme SSİDGÖ standart yükler, R² ve t değerleri ile düzeltilmiş madde toplam korelasyonu ve alt-üst %27’lik farklar

Boyutlar	Standart Yükler	R ²	t Değeri	Düzeltilmiş	
				Ş Madde toplam korelasyon	Alt-Üst %27’lik farklar*
Sosyal Paylaşım					
M17. Etrafındaki insanlarla konuşmamı sağlamasıdır.	0,81	0,66	16,13	0,72	34,61
M18. Arkadaşlarımla bir araya gelmemi sağlamasıdır.	0,86	0,73	17,44	0,77	30,39
M25. İnsanlarla tanışma fırsatı sağlamasıdır.	0,75	0,57	14,61	0,68	44,55
Popülerite					
M11. Sporun, yaşadığım toplum içerisinde yaygın olarak seyredilmesidir.	0,70	0,49	12,93	0,63	46,29
M20. Sporun, yaşadığım toplum içerisinde yaygın olarak yapılmasıdır.	0,79	0,44	11,84	0,69	36,16
M21. Gündemde olmasıdır.	0,75	0,56	14,12	0,57	31,58
Aile Bağları					
M7. Ailemle birlikte hoş vakit geçirmemi sağlamasıdır.	0,76	0,58	14,81	0,70	77,40
M19. Aile üyelerimin bir araya gelmesini sağlamasıdır.	0,87	0,75	17,61	0,75	89,01
M22. Oluşan atmosferi ailemle paylaşmaktan hoşlanmamdır.	0,81	0,66	16,20	0,73	67,75
Medya Etkisi					
M24. Medyadaki spor haberlerinden etkilenmemdir.	0,69	0,57	14,61	0,58	44,66
M27. Medyada geniş yer bulduğu içindir.	0,81	0,66	15,32	0,62	46,01
M33. Müsabaka öncesinde medyanın yarattığı atmosferdir.	0,63	0,40	11,19	0,55	68,81
Etik Değerler					
M12. Dış etkilere (şike, doping, vb.) uzak olmasıdır.	0,69	0,47	12,98	0,62	53,24
M14. Spor branşlarının şiddetten uzak olmasıdır.	0,79	0,62	15,42	0,69	69,29
M32. Spor branşlarının olumsuz davranışlardan (kavgalar, küfürler, vb.) uzak olmasıdır.	0,91	0,83	18,68	0,77	71,96
Bahis İmkânları					
Madde 2. Bahis oynamamdır.	0,87	0,76	18,77	0,81	19,07
Madde 10. Daha iyi bahis oynayabilmektir.	0,91	0,83	19,94	0,84	15,69
Madde 34. Üzerine bahis oynadığım müsabakaların sonuçlarını merak etmemdir.	0,84	0,70	17,55	0,79	28,73
Oyun Bilgisi					
Madde 26. Kurallar hakkında daha fazla bilgi edinmemi sağlamasıdır.	0,67	0,45	12,01	0,55	28,19
Madde 29. Oyun kurallarını bilmemdir.	0,68	0,46	12,32	0,59	42,68
Madde 30. Spor branşlarını tüm yönleriyle anlamamı sağlamasıdır.	0,84	0,70	15,78	0,68	36,22
Kültürel Gelişim					
Madde 1. Genel kültür seviyemi arttırmasıdır.	0,68	0,47	11,06	0,55	32,31
Madde 6. Kişisel gelişimimi olumlu yönde etkilemesidir.	0,81	0,66	12,72	0,55	22,43
Estetik Değerler					
Madde 13. Estetik değeri olan hareketleri barındırmasıdır.	0,92	0,84	15,44	0,73	25,42
Madde 15. Estetik hareketlerin ön planda olduğu mücadelelerden hoşlanmamdır.	0,79	0,63	13,53	0,73	25,24

*p<0,001, sd: 166, n¹-n²=84

Tablo 3 incelendiğinde standart yük değeri, R^2 değeri ve t değeri açısından en güçlü maddenin Etik değerler alt boyutunda yer alan madde 32 ve bahis imkanları alt boyutundaki madde 10 olduğu, en zayıf maddenin ise kültürel gelişim alt boyutundaki madde 1 ve popülerite alt boyutundaki madde 20'in olduğu görülmektedir. Tüm maddeler için madde-toplam korelasyon değerlerinin 0,55 ve 0,84 arasında değiştiği belirlenmiştir. Alt %27 ve üst %27'lik gruplar arası bağımsız örneklem t-testi karşılaştırmasında tüm maddelerde ($p < 0,001$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir.

Tablo 4. SSİİGÖ Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu ve Cronbach's alfa katsayıları

	Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu	Alt boyut Cronbach's alfa	Toplam Cronbach's alfa
1. Sosyal Paylaşım	0,81	0,85	
2. Popülerite	0,73	0,79	
3. Aile Bağları	0,85	0,86	
4. Medya Etkisi	0,71	0,76	
5. Etik Değerler	0,87	0,83	0,86
6. Bahis İmkânları	0,91	0,90	
7. Oyun bilgisi	0,81	0,77	
8. Kültürel Gelişim	0,71	0,71	
9. Estetik Değerler	0,84	0,84	

Tablo 4'te toplam ölçeğin ve alt boyutların Cronbach's Alpha iç tutarlılık değerleri incelendiğinde en yüksek değer Bahis İmkânları ($\alpha=0,90$) alt boyutunda olduğu, en düşük değer ise Kültürel Gelişim ($\alpha=0,71$) alt boyutunda olduğu belirlenmiştir. Toplam ölçeğin iç tutarlılık değerleri ise $\alpha=0,86$ olarak bulunmuştur. Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu katsayıları incelendiğinde elde edilen değerlerin 0,71 ile 0,91 arasında olduğu görülmektedir.

Spor Seyircileri İçin İçsel Güdü Ölçeği (SSİİGÖ) analizleri

SSİİGÖ için Birinci DFA analizi

Tablo 5'te 40 madde ve 7 boyuttan oluşan SSİİGÖ'nün DFA uyumluluk indeksi bulgularına ilişkin değerler bulunmaktadır.

Tablo 5. SSİİGÖ için uyumluluk indeksi değerleri

Uyumluluk İndeksi	Model için elde edilen değerler	İyi uyum	Kabul edilir uyum
Ki-Kare (χ^2)	1970,29		
Serbestlik Derecesi	719		
Ki-Kare/sd	2,74	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 5$
RMSEA	0,075	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
SRMR	0,064	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
GFI	0,76	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,72	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$
CFI	0,95	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$
NNFI	0,95	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$
NFI	0,93	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$

Critical N = 129,74

Tablo 5 incelendiğinde test edilen model için DFA uyum indekslerinden GFI ve AGFI'de elde edilen puanların kabul edilebilir sınırların altında olduğu tespit edilmiştir. DFA ile test edilen

modelin analizi sonucunda elde edilen uyumluluk indeksi değerlerinden GFI ve AGFI'nin kabul edilebilir değerleri sağlayamaması sebebiyle modifikasyon önerileri incelenmiş ve en çok tekrar edilen maddeler analizden çıkarılmıştır. Ayrıca ölçeğin daha kullanılabilir olması düşünülerek kavramsal bütünlüğü bozmadan alt boyutlardaki en güçsüz maddelerin analizden çıkarılmasına karar verilmiştir.

SSİİGÖ ikinci DFA analizi

Bu aşamada, son DFA analizi öncesinde modifikasyon önerilerinde en çok tekrar eden maddeler ve faktördeki yük değeri bakımından daha güçsüz görülen maddeler analizden tek tek çıkarılarak modelin uyum indeksindeki değişimler gözlenmiş ve en iyi sonuç elde edilene kadar kontroller yapılmıştır. Bunun yanı sıra alt boyutlarda geriye kalan maddeler tek tek değerlendirilerek faktör isimleri yeniden gözden geçirilmiştir. Tablo 6'da son analizde elde edilen 21 madde ve 7 boyuttan oluşan SSİİGÖ'nün uyumluluk indeksi değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 6. Yeniden düzenleme sonrası SSİİGÖ için uyumluluk indeksi değerleri

Uyumluluk İndeksi	Model için elde edilen değerler	İyi uyum	Kabul edilir uyum
Ki-Kare (X^2)	348,57		
Serbestlik Derecesi	168		
Ki-Kare/sd	2,07	$0 \leq X^2/sd \leq 2$	$2 \leq X^2/sd \leq 5$
RMSEA	0,059	$0,00 \leq RMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$
SRMR	0,048	$0,00 \leq SRMR \leq 0,05$	$0,05 \leq SRMR \leq 0,10$
GFI	0,90	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$
AGFI	0,87	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$
CFI	0,98	$0,97 \leq CFI \leq 1,00$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$
NNFI	0,97	$0,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$
NFI	0,95	$0,95 \leq NFI \leq 1,00$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$

Critical N = 188,45

Tablo 6 incelendiğinde model için elde edilen uyumluluk indeksi değerlerinin tümünün, iyi uyum veya kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir. Tablo 7'de alt boyutlara göre 21 maddenin standart yükleri, R^2 değerleri, t-değerlerine, düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarına ve alt-üst %27'lik gruplar arası fark estisi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 7.Yeniden düzenleme SSİİGÖ standart yükler, R^2 ve t değerleri ile düzeltilmiş madde toplam korelasyonu ve alt-üst %27'lik farklar

Boyutlar	Standart Yükler	R^2	t Değeri	Düzeltilmiş Madde toplam korelasyon	Alt-Üst %27'lik farklar*
Milli Duygular					
M27. Milli duygularımdır.	0,83	0,69	17,12	0,77	17,15
M29. Milli takımın/sporunun taraftarı olmamdır.	0,89	0,80	19,11	0,80	20,59
M33. Milli takımı/sporcuyla desteklemek istememdir.	0,82	0,67	16,80	0,76	16,48
Spor Tutkusu					
M8. Sporun hayatımın vazgeçilmez bir parçası olmasıdır.	0,81	0,65	16,19	0,71	33,54
M22. Kendimi sporun tutkunu olarak görmemdir.	0,82	0,68	16,69	0,71	34,25
M30. Sporu sevmemdir.	0,74	0,54	14,25	0,65	18,24
Rekabet Duygusu					
M14. Heyecan duymamı sağlamasıdır.	0,75	0,56	14,01	0,64	15,53
M26. Rekabet düzeyi yüksek mücadelelerden hoşlanmamdır.	0,76	0,58	14,38	0,64	16,36
M34. Rekorları zorlayan sporcuların (bireysel/takım) verdikleri mücadeleden hoşlanmamdır.	0,71	0,50	13,02	0,59	16,20

Tablo 7 (Devamı). Yeniden düzenleme SSİİGÖ standart yükler, R² ve t değerleri ile düzeltilmiş madde toplam korelasyonu ve alt-üst %27'lik farklar

Boyutlar	Standart Yükler	R ²	t Değeri	Düzeltilmiş Madde toplam korelasyon	Alt-Üst %27'lik farklar*
Taraftarlık					
M15. Favori takımımın hayatımda önemli bir yere sahip olmasıdır.	0,81	0,65	16,42	0,76	24,16
M23. Kendimi favori takımımın gerçek bir taraftarı olarak görmemdir.	0,86	0,75	18,21	0,79	31,81
M38. Favori takımımı ayrılmaz bir parçam olarak görmemdir.	0,84	0,71	17,62	0,78	36,41
Yerel Bağlılık					
M2. Doğduğum şehrin takımını/sporcusunu desteklemek istememdir.	0,90	0,81	19,63	0,85	68,79
M9. Kendimi doğduğum şehrin takımının/sporcusunun gerçek bir taraftarı olarak görmemdir.	0,89	0,80	19,45	0,83	94,94
M17. Yaşadığım şehrin takımını/sporcusunu desteklemek istememdir.	0,83	0,69	17,44	0,79	74,65
Beceri Düzeyi					
M6. Oyun zekasını ön planda tutan sporcuların ilgimi çekmesidir.	0,63	0,39	11,50	0,66	20,76
M10. Farklı taktikleri görmek istememdir.	0,87	0,76	17,95	0,71	31,65
M20. Takımların uyguladıkları taktiklere dikkat etmemdir.	0,79	0,62	15,51	0,70	31,01
Rahatlama					
M1. Stres atmama yardımcı olmasıdır.	0,76	0,58	12,93	0,61	17,66
M3. Can sıkıntımı gidermeme yardımcı olmasıdır.	0,54	0,29	8,81	0,46	25,77
M28. Beni rahatlatmasıdır.	0,67	0,45	11,31	0,44	21,11

*p<0,001 sd:166 n¹-n²=84

Tablo 7 incelendiğinde standart yük değeri, R² değeri ve t değeri açısından en güçlü maddenin yerel bağlılık alt boyutunda yer alan madde 9 olduğu, en zayıf maddenin ise Rahatlama alt boyutunda yer alan madde 1 olduğu belirlenmiştir. Tablo 7'ye göre tüm maddeler için madde-toplam korelasyon değerlerinin 0,44 ve 0,85 arasında değiştiği görülmektedir. Alt-üst %27'lik gruplar arası bağımsız örneklem t testi karşılaştırmasında tüm maddelerde (p<0,001) anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 8. SSİİGÖ Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu ve Cronbach's alfa katsayıları

	Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu	Alt boyut Cronbach's alfa	Toplam Cronbach's alfa
1.Milli Duygular	0,86	0,88	
2.Spor Tutkusu	0,79	0,82	
3. Rekabet Duygusu	0,74	0,78	
4. Taraftarlık	0,87	0,88	0,90
5. Yerel Bağlılık	0,88	0,91	
6. Beceri Düzeyi	0,82	0,80	
7. Rahatlama	0,62	0,69	

Tablo 8'e göre toplam ölçeğin ve alt boyutların Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri incelendiğinde en yüksek değer Yerel Bağlılık ($\alpha=0,91$) alt boyutunda olduğu, en düşük değer ise Rahatlama ($\alpha=0,69$) alt boyutunda olduğu belirlenmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri ise $\alpha=0,90$ olarak tespit edilmiştir. Spearman-Brown iki yarı test korelasyonu katsayıları incelendiğinde elde edilen değerlerin 0,62 ile 0,88 arasında olduğu görülmektedir. Ölçüm araçlarının ortalama ve standart sapma değerleri ve iki ölçüm aracına ait toplamda 16 değişkenin birbirleri arasındaki korelasyon katsayıları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. SSİDGÖ ve SSİİGÖ alt boyutları ortalama ve standart sapma korelasyon sonuçları (Pearson r)

	\bar{X}	S	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7
Bağımsız Değişkenler																		
Sosyal Paylaşım (x1)	4,90	1,58	1															
Popülerite (x2)	4,84	1,52	0,37**	1														
Aile Bağları (x3)	4,04	1,59	0,34**	0,21**	1													
Medya Etkisi (x4)	4,20	1,61	0,43**	0,53**	0,20**	1												
Etik Değerler (x5)	3,65	1,77	0,31**	0,22**	0,18**	0,28**	1											
Bahis İmkânları (x6)	2,06	1,56	0,14*	0,18**	-0,04	0,15**	-0,09	1										
Oyun Bilgisi (x7)	5,00	2,53	0,35**	0,34**	0,13*	0,38**	0,33**	0,10	1									
Kültürel Gelişim (x8)	5,68	1,37	0,35**	0,16**	0,21**	0,21**	0,34**	-0,12*	0,35**	1								
Estetik Değerler (x9)	5,58	1,58	0,24**	0,22**	0,07	0,22**	0,31**	0,11*	0,39**	0,18**	1							
Bağımlı Değişkenler																		
Milli Duygular(y1)	5,99	1,37	0,18**	0,22**	0,09	0,24**	0,17**	-0,01	0,26**	0,14**	0,13*	1						
Spor Tutkusu (y2)	5,69	1,43	0,24**	0,27**	0,01	0,20**	0,31**	0,19**	0,53**	0,23**	0,33**	0,30**	1					
Rekabet (y3)	6,27	0,96	0,17**	0,15**	0,14*	0,25**	0,19**	0,06	0,39**	0,24**	0,36**	0,41**	0,43**	1				
Tarafarlık (y4)	5,44	1,64	0,17**	0,34**	0,07	0,24**	0,06	0,27**	0,27**	0,02	0,17**	0,47**	0,52**	0,39**	1			
Yerel Bağlılık (y5)	4,60	2,08	0,25**	0,28**	0,15**	0,31**	0,20**	0,14*	0,34**	0,03	0,16**	0,30**	0,32**	0,20**	0,47**	1		
Beceri Düzeyi (y6)	5,53	1,46	0,25**	0,23**	0,11*	0,23**	0,38**	0,11*	0,59**	0,30**	0,48**	0,23**	0,63**	0,52**	0,34**	0,28**	1	
Rahatlama (y7)	5,76	1,25	0,29**	0,26**	0,23**	0,23**	0,12**	0,20**	0,29**	0,27**	0,24**	0,17**	0,37**	0,44**	0,27**	0,17*	0,38**	1

*p < 0,05 **p < 0,01

Tablo 9 incelendiğinde SSİDGÖ açısından en yüksek aritmetik ortalama değerinin estetik değerler boyutunda olduğu tespit edilmiştir. SSİİGÖ için ise en yüksek aritmetik ortalama değerinin rekabet duygusu alt boyutunda olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde bağımlı ve bağımsız değişkenlere ait alt boyutların çoğunda anlamlı ilişkilerin olduğu gözlenmiştir. SSİDGÖ alt boyutları arasında en yüksek korelasyon değerinin x2 (popülarite) ile x4 (medya etkisi) değişkenleri arasında ($r=0,53$, $p<0,01$) orta düzey anlamlı pozitif ilişkinin olduğu belirlenmiştir. SSİİGÖ alt boyutları arasında en yüksek korelasyon değerinin y2 (spor tutkusu) ile y6 (beceri düzeyi) değişkenleri arasında ($r=0,63$, $p<0,01$) orta düzey pozitif anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. SSİDGÖ ve SSİİGÖ alt boyutlarına dair setler arası karşılaştırmada ise genel olarak anlamlı pozitif ilişkilerin bulunduğu ve en güçlü korelasyon değerinin de x7 (oyun bilgisi) ve y6 (beceri düzeyi) değişkenleri arasında ($r=0,59$, $p<0,01$) orta düzey anlamlı pozitif ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

İki Ölçek İçin Kanonik Korelasyon Analizi (KKA)

Kanonik korelasyon analizi, rastgele iki değişken seti arasındaki ilişkinin tanımlanmasını ve hesaplanmasını araştıran çok değişkenli istatistiğin başlıca yöntemlerinden biridir (Eubank ve Hsing, 2008). KKA, nın temel amacı iki değişken setinin her biri için maksimum korelasyonlu ve birim varyanslı doğrusal bileşenler oluşturarak değişken setleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan en uygun boyutluluğu belirlemektir (Harris, 2001). KKA, çoklu bağımsız değişkenler ile çoklu bağımlı değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkiyi inceleyen istatistiki bir model olarak kullanılır. Böylece değişken setleri arasında doğrusal bir ilişkili olup olmadığı analiz edilebilir (Pugh ve Hu, 1991). Kanonik korelasyon analizi için öncelikle bağımlı ve bağımsız değişken setleri oluşturulmuştur. SSİDGÖ içerisinde yer alan 9 alt boyut bağımsız değişkenleri oluştururken SSİİGÖ içerisinde yer alan 7 alt boyut ise bağımlı değişkenleri oluşturmuştur.

Tablo 10'da SSİDGÖ ve SSİİGÖ'ye ait alt boyutlar arasında oluşan kanonik değişken çiftlerinin karşılaştırmalı analizlerine yer verilmiştir. Kanonik fonksiyon, bağımlı kanonik değişkenler ile bağımsız kanonik değişkenler arasındaki ilişkinin ifadesidir. Kanonik fonksiyonun gücü, kanonik korelasyon katsayısı ile ölçülür. Analizde, en az sayıda değişkene sahip olan alt boyuttaki değişken sayısı kadar kanonik fonksiyon elde edilir ve kanonik korelasyon hesaplanır. Bu çalışmada 9 bağımsız ve 7 bağımlı değişken olması sebebiyle hesaplanabilecek kanonik fonksiyon sayısı ve kanonik korelasyon katsayısı 7'dir. Kanonik değişken çiftleri arasındaki korelasyon (kanonik korelasyon değeri) iki veri seti arasındaki ilişkinin yapısını gösterir.

Tablo 10. Kanonik değişkenlere ait analiz sonuçları

Kanonik Değişkenler	Kanonik Korelasyon	R-Kare Değeri	F değeri	Serbestlik Derecesi Sayısı	Serbestlik Derecesi Yoğunluğu	Anlamlılık Seviyesi	Lambda Değeri
U ₁ -V ₁	0,72	0,52	6,39	63	1662	0,00	0,29
U ₂ -V ₂	0,44	0,19	3,18	48	1456	0,00	0,61
U ₃ -V ₃	0,33	0,11	2,39	35	1248	0,00	0,76
U ₄ -V ₄	0,28	0,08	1,96	24	1037	0,00	0,86
U ₅ -V ₅	0,22	0,05	1,41	15	823	0,13	0,93
U ₆ -V ₆	0,11	0,01	0,73	8	598	0,67	0,98
U ₇ -V ₇	0,08	0,01	0,65	3	300	0,58	0,99

Tablo 10 incelendiğinde birinci kanonik değişken çifti yani U_1 ve V_1 arasında hesaplanan kanonik korelasyonun 0,72; U_2 ve V_2 değişken çifti arasında 0,44; U_3 ve V_3 değişken çifti arasında 0,33 ve U_4 ve V_4 değişken çifti arasında 0,28 olduğu, istatistiksel açıdan dört değişken çiftinin de anlamlı bulunduğu ($p<0,05$) görülmektedir. Diğer değişken çiftlerinin ise önemsiz olduğu belirlenmiştir. KKA da anlamlı olan kanonik korelasyon katsayıları yorumlanabilmektedir. Bu yüzden dört değişken çifti üzerinden analizler devam ettirilecektir. U_1 ve V_1 'i ifade eden birinci değişken çifti ele alındığında dışsal seyretme güdülerinden oluşan bağımsız değişkenler içsel seyretme güdülerinden oluşan bağımlı değişkenleri %52 oranında açıklamaktadır. İkinci değişken çifti %19, üçüncü değişken çifti %11 ve dördüncü değişken çifti %8 oranında bağımlı değişkeni açıklamaktadır. Anlamlı olan dört kanonik değişken çifti için hesaplanan standartlaştırılmış kanonik katsayılar tablo 11 de verilmiştir.

Tablo 11. Dört kanonik değişken çifti için standartlaştırılmış kanonik katsayılar

	1.Fonksiyon** Standardize edilmiş Kanonik katsayılar	2. Fonksiyon** Standardize edilmiş Kanonik katsayılar	3.Fonksiyon** Standardize edilmiş Kanonik katsayılar	4. Fonksiyon** Standardize edilmiş Kanonik katsayılar
X Değişken seti				
Sosyal Paylaşım (x1)	0,00	0,20	-0,09	0,26
Popülarite (x2)	-0,02	0,60	-0,35	-0,16
Aile Bağları (x3)	-0,02	0,22	0,60	0,11
Medya Etkisi (x4)	0,01	0,09	0,51	0,64
Etik Değerler (x5)	-0,24	-0,32	-0,47	0,32
Bahis İmkânları (x6)	-0,11	0,49	-0,21	-0,50
Oyun Bilgisi (x7)	-0,66	-0,16	-0,40	0,16
Kültürel Gelişim (x8)	-0,09	-0,08	0,46	-0,56
Estetik Değerler (x9)	-0,30	-0,20	0,47	-0,49
Y Değişken seti				
Milli Duygular(y1)	-0,11	-0,09	0,08	0,56
Spor Tutkusu (y2)	-0,31	-0,17	-0,85	-0,11
Rekabet Duygusu (y3)	-0,11	-0,34	0,65	0,01
Taraftarlık (y4)	0,20	0,81	-0,24	-0,58
Yerel Bağlılık (y5)	-0,22	0,22	0,00	0,90
Beceri Düzeyi (y6)	-0,63	-0,37	0,08	-0,23
Rahatlama (y7)	-0,07	0,64	0,53	-0,23

** $p<0,01$

Tablo 11'e göre birinci kanonik değişken çifti yani U_1 ve V_1 arasında orijinal değişkenlerin kanonik değişkene ne ölçüde katkı yaptığı görülmektedir. Buna göre X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden birinci kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişkenler sırasıyla; oyun bilgisi (x7), estetik değerler (x9), etik değerler (x5) ve bahis imkanları (x6) değişkenleridir. Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden birinci kanonik değişkeni en çok açıklayan değişkenler ise sırasıyla; beceri düzeyi (y6), Spor tutkusu (y2), yerel bağlılık (y5), taraftarlık (y4), rekabet duygusu (y3) ve milli duygular (y1) boyutlarıdır.

U_2 ve V_2 değişken çifti için X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişkenler sırasıyla; popülarite (x2), bahis imkanları (x6) ve etik değerler (x5) boyutlarıdır. Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan değişkenler ise sırasıyla; taraftarlık (y4), rahatlama (y7) ve beceri düzeyi (y6) değişkenleridir.

U₃ ve V₃ değişken çifti için X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişkenler sırasıyla; aile bağları (x3), medya etkisi (x4), etik değerler (x5) ve estetik değerler (x9) boyutlarıdır. Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan değişkenler ise sırasıyla; spor tutkusu (y2), rekabet duygusu (y3) ve rahatlama (y7) boyutlarıdır.

U₄ ve V₄ değişken çifti için X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişkenler sırasıyla; medya etkisi (x4), kültürel gelişim (x8) ve bahis imkanları boyutlarıdır. Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan değişkenler ise sırasıyla; yerel bağlılık (y5), taraftarlık (y4) ve milli duygular (y1) değişkenleridir.

Orijinal değişkenin, kendi kanonik değişkeniyle arasındaki basit doğrusal korelasyona ise “kanonik yük” adı verilmektedir. İlgili değişkenin kendi kanonik değişkenine dolayısıyla kanonik korelasyon katsayısına yaptığı katkının ne kadar güçlü olduğunun belirlenmesini sağlamaktadır. Kanonik çapraz yük ise orijinal bağımlı değişkenler ile bağımsız kanonik değişkenler arasındaki basit doğrusal korelasyon veya orijinal bağımsız değişkenler ile bağımlı kanonik değişkenler arasındaki basit doğrusal korelasyonu belirtmektedir. Böylece yüksek korelasyona sahip değişkenin, çapraz setteki kanonik değişkene yaptığı katkının gücü ölçülebilmektedir (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1998). Tablo 12’de anlamlı olan dört kanonik değişken çiftine ait bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenler için kanonik yükler ve çapraz yükler gösterilmektedir.

Tablo 12. Bağımlı ve bağımsız değişkenler için kanonik yükler ve çapraz yükler

	1. Fonksiyon**		2. Fonksiyon**		3. Fonksiyon**		4. Fonksiyon**	
	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler	Kanonik Yükler	Çapraz Yükler
X Değişken seti								
Sosyal Paylaşım (x1)	-0,43	-0,31	0,38	0,17	0,16	0,05	0,28	0,08
Popülerite (x2)	-0,39	-0,28	0,68	0,30	-0,09	-0,03	0,14	0,04
Aile Bağları (x3)	-0,19	-0,14	0,30	0,13	0,60	0,20	0,24	0,07
Medya Etkisi (x4)	-0,42	-0,30	0,41	0,18	0,29	0,10	0,54	0,15
Etik Değerler (x5)	-0,57	-0,41	-0,24	-0,11	-0,14	-0,04	0,32	0,09
Bahis İmkânları (x6)	-0,18	-0,13	0,63	0,28	-0,23	-0,08	-0,40	-0,11
Oyun Bilgisi (x7)	-0,90	-0,65	0,02	0,01	-0,11	-0,04	0,12	0,03
Kültürel Gelişim (x8)	-0,45	-0,32	-0,10	-0,04	0,40	0,14	-0,20	-0,06
Estetik Değerler (x9)	-0,66	-0,48	-0,10	-0,04	0,29	0,10	-0,31	-0,09
Y Değişken seti								
Milli Duygular(y1)	-0,38	-0,27	0,19	0,08	0,09	0,03	0,43	0,12
Spor Tutkusu (y2)	-0,78	-0,57	0,14	0,06	-0,42	-0,14	-0,18	-0,05
Rekabet Duygusu (y3)	-0,61	-0,44	-0,01	0,00	0,50	0,17	-0,08	-0,02
Taraftarlık (y4)	-0,39	-0,28	0,69	0,31	-0,21	-0,07	-0,08	-0,02
Yerel Bağlılık (y5)	-0,47	-0,34	0,46	0,21	-0,11	-0,04	0,65	0,19
Beceri Düzeyi (y6)	-0,93	-0,67	-0,10	-0,05	0,02	0,01	-0,19	-0,05
Rahatlama (y7)	-0,48	-0,34	0,53	0,23	0,49	0,16	-0,26	-0,07

**p<0,01

Tablo 12 incelendiğinde 1. Fonksiyon (U₁ ve V₁) için bağımsız oyun bilgisi (x7) değişkeninin bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenle en yüksek basit doğrusal korelasyona sahip olduğu

görülmektedir. Yani bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenlere en yüksek katkıyı bu değişken yapmaktadır. Yine 1. Fonksiyon için bağımlı beceri düzeyi (y6) değişkeninin bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenle en yüksek basit doğrusal korelasyon katsayısına sahip olduğu belirlenmiştir.

2. Fonksiyon (U_2 ve V_2) için bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenlere en yüksek katkıyı bağımsız popülerite (x_2) ve bağımlı taraftarlık (y_4) değişkenleri yapmaktadır. 3. Fonksiyon (U_3 ve V_3) için bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenlere en yüksek katkıyı; bağımsız aile bağları (x_3) değişkeni ve bağımlı rekabet duygusu (y_3) değişkeni yapmıştır. 4. Fonksiyon (U_4 ve V_4) için ise bağımlı ve bağımsız kanonik değişkenlere en yüksek katkıyı bağımsız medya etkisi (x_4) değişkeni ve bağımlı yerel bağlılık (y_5) değişkeni yapmıştır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada Polat ve Yalçın (2014) tarafından geliştirilen SSİDGÖ ve SSİİGÖ için DFA kullanılarak geçerli güvenilir ve özellikle daha kısa ve kullanışlı ölçüm araçlarının elde edilmesi amaçlanmıştır. İki ölçek için de ilk yapılan DFA analizlerinde özellikle GFI ve AGFI değerlerinin beklenen uyumu göstermediği görülmüştür. Sonraki yapılan DFA sonuçlarına göre, SSİDGÖ için 9 alt boyutlu yapı korunmuş, 34 olan madde sayısı ise 25'e düşürülmüştür. SSİİGÖ için ise yine 7 alt boyut değişmezken 40 maddeli ölçek 21'e düşürülmüştür. Bu iki ölçeğin de DFA uyum indekslerine göre (SSİDGÖ sonuçları: Ki kare/sd= 1,81 RMSEA= 0,051 SRMR= 0,050 GFI= 0,90 AGFI= 0,86 CFI= 0,97 NFI= 0,93 NNFI= 0,96; SSİİGÖ sonuçları: Ki kare/sd= 2,07 RMSEA= 0,059 SRMR= 0,048 GFI= 0,90 AGFI= 0,87 CFI= 0,98 NFI= 0,95 NNFI= 0,97) iyi uyum veya kabul edilebilir uyum sınırları içinde olduğu tespit edilmiştir.

DFA bağlantılı literatür incelendiğinde, elde edilen modelin uyumunda Ki -kare değerinin "0" a ne kadar yakın olursa o denli iyi olacağı belirtilmektedir. Bununla beraber "p" (anlamlılık) değerinin de manidar çıkması modelin uygunluğu için gerekli görülürken, bu değer örneklem sayısı arttıkça etkilendiği de ayrıca belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Schumacker ve Lomax, 2004; Yılmaz ve Çelik, 2009). Örneklem sayısının etkilerini ortadan kaldırmak için Ki -karenin serbestlik derecesine oranı temel alınması önerilmektedir. X^2/sd oranı için 3 ve daha düşük değerler iyi, 5'e kadar olan değerler ise yeterli olarak kabul edilmektedir (Kline, 1994; Sümer, 2000). İki ölçüm aracı için yapılan analizler sonucunda elde edilen değerler ($x^2/sd=1,81$ ve 2.07) oldukça makul sınırlar içinde yer almıştır.

DFA'da diğer uyum iyiliği ölçütleri bağlamında RMSEA ve SRMR için; 0,05'in altında kalan değerlerin iyi uyum, 0,05 ile 0,10 arasının kabul edilir uyum, NFI ve GFI için; 0,90 ve 0,95 arası değerlerin kabul edilebilir uyum, 0,95 ve 1 arasının iyi uyum, NNFI ve CFI için; 0,95 ve 0,97 arası değerlerin kabul edilebilir uyum 0,97 ve 1 arası değerlerin de iyi uyum, AGFI için ise; 0,85 ve 0,90 arası değerlerin kabul edilir uyum, 0,90 ve 1 arası değerlerin de iyi uyum göstergesi olduğu belirtilmektedir (Schermele, Moosbrugger ve Müller, 2003; Yılmaz ve Çelik, 2009). İki ölçüm aracına ilişkin sonuçlara göre tüm uyum iyiliği ölçütlerinin uygun sınırlar içinde kaldığı görülmüştür (SSİDGÖ sonuçları: RMSEA= 0,051 SRMR= 0,050 GFI=

0,90 AGFI= 0,86 CFI= 0,97 NFI= 0,93 NNFI= 0,96; *SSİİGÖ sonuçları*: Ki kare/sd= 2,07 RMSEA= 0,059 SRMR= 0,048 GFI= 0,90 AGFI= 0,87 CFI= 0,98 NFI= 0,95 NNFI= 0,97).

Uyum iyiliği ölçütlerinin incelenmesi sonrasında 25 maddelik ve 20 maddelik iki ayrı ölçüm aracına ilişkin standart yük değerlerine, t-değerlerine ve R² değerine bakılmıştır. Gözlenen değişkenin bağlı olduğu gizli değişkenle olan ilişkisinde ortaya çıkan t-değerinin 1,96'lık değeri aştığı takdirde 0,05 düzeyinde anlamlı olacağına, 2,56'lık değeri aştığı takdirde ise 0,01 düzeyinde anlamlı olacağı alan yazın tarafından ifade edilmektedir (Çokluk vd., 2010). Bu araştırmada, *SSİDGÖ* için en küçük t-değerinin 11,06; *SSİİGÖ* için ise en küçük t-değerinin 8,81 bulunduğu ve bu sonuçların 2,56'lık değer üzerinde olduğu gözlenmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan standart yük değerleri, her bir gözlenen değişken ile bağlı olduğu gizli değişken arasındaki korelasyona işaret etmektedir. R² ise gözlenen değişken ile gizli değişken arasındaki ilişkinin gücünü göstermektedir. *SSİDGÖ* için standart yük değerlerinin 0,92 – 0,63; R² değerinin 0,84 – 0,40 arasında olduğu; *SSİİGÖ* için ise standart yük değerlerinin 0,90 – 0,54; R² değerinin 0,81 – 0,29 arasında olduğu belirlenmiştir. Bulgulardan hareketle elde edilen maddelerin standart yüklerinin ve R² değerlerinin ortaya çıkan yapı için oldukça makul sınırlar içinde olduğu söylenebilir.

Ölçüm araçlarının güvenilirlik analizleri çerçevesinde her iki ölçek için de alfa katsayısı oranları $\alpha = 0,91$ ve $0,69$ arasında olduğu Spearman-Brown iki yarı test korelasyon sonuçlarının da $SB = 0,91$ ve $0,62$ arasında olduğu görülmüştür. Alpar (2010) $0,60$ ve üzerindeki alfa güvenilirlik katsayısının yeterli olacağı ifade edilmektedir. Bu bilgiler ışığında elde edilen sonuçların makul seviyede olduğu belirtilebilir. Her iki ölçek için tüm maddelerin madde-toplam korelasyon değerlerinin pozitif yönde ve $0,44$ ve $0,85$ arasında değiştiği görülmektedir. Madde-toplam korelasyonların pozitif ve $0,30$ ve daha üstü değerlerde olması maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2006). Madde toplam korelasyon sonuçlarının tüm maddeler için iyi değerlere sahip olduğu söylenebilir. Alt %27 ile üst %27'lik gruplar arası karşılaştırmada tüm maddeler anlamlı farklılık göstermiştir. Elde edilen sonuca göre her iki ölçek için tüm maddelerin iyi bir ayırt ediciliğe sahip olduğu görülmüştür.

Doğrulayıcı Faktör analizi sonucunda oluşan yapının alt boyutlarının korelasyon katsayıları incelendiğinde, *SSİDGÖ* için alt boyutlar arası ilişkiler incelendiğinde $-0,12$ ile $0,54$ arasında ve genel itibarıyla anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. *SSİİGÖ* için ise alt boyutlar arası ilişkiler incelendiğinde $0,17$ ile $0,64$ arasında pozitif yönde ve bütünüyle anlamlı korelasyonlar bulunmuştur.

Özet olarak seyircileri sporu seyretmeye iten güdüleri ortaya koymak için geliştirilen *SSİDGÖ* ve *SSİİGÖ* kısa versiyonlarının yapılacak araştırmalarda daha kullanışlı bir biçimde, geçerli ve güvenilir ölçekler olarak kullanılabilmesi söylenebilir. Bununla birlikte araştırmacılar ölçüm aracının geliştirilme süreçlerine yeni örneklemeler üzerinde de çalışarak devam edilmesi gerektiği düşüncesinde de hemfikirdirler.

Ölçeklerin ortalamaları dikkate alındığında *SSİDGÖ* açısından en yüksek aritmetik ortalama değerinin estetik değerler, *SSİİGÖ* için ise en yüksek aritmetik ortalama değerinin rekabet duygusu alt boyutlarında olduğu görülmektedir. Gencer vd. (2012) tarafında yapılan

araştırmada ise genel olarak sosyal etkileşim ve takım bağlılığı boyutlarının ön plana çıktığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte araştırmanın alt gruplarında ise farklı boyutların öne çıktığı da ileri sürülmüş ve bu sonuç başka özelliklere sahip kitlelerde de farklı seyretme güdülerinin öne çıkabileceğini düşündürmüştür.

Araştırmada ölçek alt boyutlarının etkileşimsel ilişkisi Kanonik korelasyon analizi ile incelenmiştir. Kanonik korelasyon sonuçları incelendiğinde ilk dört değişken çiftinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Yine Gencer vd. (2012) seyretme güdeleri ve bağlılık noktaları üzerine gerçekleştirdikleri araştırma kapsamında iki farklı taraftar grubuna yaptıkları Kanonik korelasyon analizi sonucu bir grupta beş diğer grupta ise iki değişken çiftinin anlamlı olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırma kapsamında daha çok ön plana çıkan ilk iki değişken çifti ele alındığında dışsal seyretme güdülerinden oluşan bağımsız değişkenler içsel seyretme güdülerinden oluşan bağımlı değişkenleri %71 oranında açıklamaktadır.

Bu çalışmada birinci değişken çiftinin (U_1 - V_1) toplam varyansa en büyük katkıyı yaptığı görülmüştür. Bu sonuçlar bağımlı ve bağımsız değişken setleri arasında önemli bir ilişkinin olduğunu ortaya koymaktadır. X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden birinci U_1 ve V_1 kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişken oyun bilgisi (x_7) olarak belirlenmiştir. Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden U_1 ve V_1 kanonik değişkeni en çok açıklayan değişken ise beceri düzeyi (y_6), boyutlarıdır. Gencer vd. (2012) ise yaptıkları araştırmada en önemli değişken çiftlerinde şehir ve drama değişkenlerinin ön plana çıktığını vurgulamışlardır. U_2 ve V_2 değişken çifti için X değişken setindeki dışsal seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan orijinal değişken popülerite (x_2); Y değişken setindeki içsel seyretme güdülerinden ikinci kanonik değişkeni en çok açıklayan değişken taraftarlık (y_4), değişkenleridir. Gencer vd. (2012) ise ikincil önemli değişken setlerinde oyuncular ve sosyal etkileşim değişkenlerinin öne çıktığını vurgulamışlardır. Yine Gencer vd. (2011) tarafından basketbol seyircileri üzerine yapılan araştırmada estetik ve kaçış boyutlarının öne plana çıktığı vurgulanmıştır. İki aştırmadaki araştırma amaçlarının ve katılımcıların özelliklerinin birbirinden ayrı olması bu farklı sonucun ortaya çıkmasına etken olabilir. Nitekim Smith (2008) her spor türünün kendine özgü seyircisinin olabileceğini ve bu seyircilerin de güdülenme biçimlerinin birbirinden farklı faktörlerin etkisinde kalabileceğini belirtmiştir. Yine Smith'in (2008) de belirttiği gibi seyretme güdülerine ilişkin araştırmalar bilgilendirici etkiler yaratabiliyorken tüm araştırmaların da aynı sonucu vermediğini bilmek de önemlidir.

Yine sonuçlara göre seyircilerin spora ilişkin bilgi düzeyinin ve sporcuların yansıttığı sportif becerilerin diğer güdülerle etkileşimde daha önemli etkilerinin olduğu söylenebilir. Oyun bilgisi güdüsü spor branşını her yönüyle anlama, algılama, oyun kurallarını bilme ve oyun kuralları öğrenme gibi kavramları içermektedir. Bu araştırmada belirli bir takım taraftarına odaklanılmaması ve daha çok sporu seyretmeye iten sebepler üzerinde odaklanılması oyun bilgisi ve beceri gibi güdülerin ön plana çıkmış olabileceğini düşündürmektedir. Çünkü özellikle ülkemizde futbol ve basketbol gibi branşlarda taraftarlık olgusu ön plandayken diğer branşlarda daha çok oyuncular tarafından sunulan gösteriyi anlamaya çalışan ve anladıkça da çeşitli özelliklere sahip görsel eğlence duygusunu yaşayan meraklı bir seyirci profili oluşabilmektedir.

Öneriler

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir.

- SSİDGÖ ve SSİİGÖ farklı spor branşlarına özgü hazırlanarak kullanılabilir hale getirilmelidir.
- Konu bütünlüğünü sağlaması açısından spor seyretmede motivasyonsuzluk kaynaklarını ya da seyretme engellerini ortaya koyan bir ölçüm aracına da ihtiyaç vardır.

Yayın Etiği: Mevcut çalışmanın yazım sürecinde “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKLAR

- Alpar, R. (2010). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlilik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Al-Thibiti, Y. (2004). *A scale development for sport fan motivation*. Doctorate Thesis, Florida: The Florida State University, College of Education, Department of Sport Management, Recreation Management and Physical Education.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. 6. Baskı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 23.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem.
- Devellis, R.F. (1991). *Scale development theory and applications. applied social research series V26*. California: Sage Publications.
- Eren, E. (2015). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. 15.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Eubank, R.L. & Hsing, T. (2008). Canonical correlation for stochastic processes. *Stochastic Processes and Their Applications*, 118(9),1634-1661. <https://doi.org/10.1016/j.spa.2007.10.006>.
- Funk, D. C. (2008). *Consumer behavior in sport and events: Marketing action*. Oxford: Elsevier.
- Funk, D.C., Ridinger L.L. & Moorman A.M. (2003). Understanding consumer support: Extending the Sport Interest Inventory (SII) to examine individual differences among women’s professional sport consumers. *Sport Management Review*, 6, 1-32. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(03\)70051-5](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(03)70051-5).
- Gencer, R.T. (2015). Spectator motives and points of attachment: Gender differences in professional football. *Anthropologist*, 19(1), 77-85. <https://doi.org/10.1080/09720073.2015.11891641>.
- Gencer, R.T., Kiremitçi, O., Aycan, A., Demiray, E. ve Unutmaz V. (2012). Profesyonel futbol takımı seyircilerinin spor tüketimine yönelik güdülleri ve bağlılık noktaları arasındaki ilişki. *Ege Akademik Bakış*, 12(Özel Sayı), 41-53.
- Gencer, R.T., Kiremitçi, O. & Boyacıoğlu, H. (2011). Spectator motives and points of attachment: An investigation on professional basketball. *Journal of Human Kinetics*, 30(2011), 189-196.
- Gray, J.L. & Starke, F.A. (1988). *Organizational behavior: Concepts and applications*. 4th Ed., New York, Macmillan Publishing Company.

- Polat, E. ve Yalçın, H.B. (2020). Spor seyircileri için dışsal ve içsel güdü ölçekleri kısa versiyon uyarlaması ve çok değişkenli ilişkisel bir uyarılma. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 111-129.
- Harris, R.J. (2001). *Canonical correlation. A primer of multivariate statistics*. 3rd Ed. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- James, J.D. & Ross, S.D. (2004). Comparing sport consumer motivations across multiple sports. *Sport Marketing Quarterly*, 13(1), 17-25.
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (2001). *Lisrel 8: Users reference guide*. Chicago: Scientific Software International.
- Kast, F. E. & Rosenzweig, J. E. (1985). *Organization and management: A systems and contingency approach*. 4th. Ed. New York: McGraw-Hill International Edition.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Mahony, D.F., Nakazawa, M., Funk, D.C., James, J.D. & Gladden, J.D. (2002). Motivational factors influencing the behaviour of J. league spectators. *Sports Management Review*, 5(1), 1-24. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(02\)70059-4](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(02)70059-4).
- McDonald, M.A., Milne, G.R. & Hong, J. (2002). Motivational factors for evaluating sport spectator and participant markets. *Sport Marketing Quarterly*, 11(2), 100-113.
- Mullin, B. J., Hardy, S. & Sutton, W. A. (2007). *Sport marketing*, 3th. Ed. Illinois: Human Kinetics.
- Polat, E. & Yalçın, H.B. (2014). External Motivations Scale for Sport Spectators (EMSSS) and Internal Motivations Scale for Sport Spectators (IMSSS) validity and reliability study. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 105-127.
- Pons, F., Mourali, M. & Nyeck, S. (2006). Consumer orientation toward sporting events: scale development and validation. *Journal of Service Research*, 8(3), 276-287. <https://doi.org/10.1177/1094670505283931>.
- Pugh, R. C. & Hu, Y. (1991). Use and interpretation of canonical correlation analysis in Journal of Educational Research articles: 1978-1989. *Journal of Educational Research*, 84(3), 147-152. <https://doi.org/10.1080/00220671.1991.10886008>.
- Robbins, S.P. (1992). *Essentials of organizational behaviour*. 3rd Ed., New Jersey: Prentice Hall.
- Rowan, N. & Wulff, D. (2007). Using qualitative methods to inform scale development. *The Qualitative Reports*, 12(3), 450-466.
- Ryan, R. M. (1995). Psychological needs and the facilitation of integrative processes. *Journal of Personality*, 63(3), 397-427. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1995.tb00501.x>.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*. 2nd. Ed. New York: Psychology Press.
- Schwarz, E.C. & Hunter, J.D. (2008). *Advanced theory and practice in sport marketing*. San Diego: Elsevier Inc.
- Shank, M. D. (2005). *Sport marketing: A strategic perspective*. 3rd. Ed. New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Silah, M. (2000). *Sosyal psikoloji (Davranış bilimi)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Smith, A.C.T. (2008). *Introduction to sport marketing*. Oxford: Elsevier Inc.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.

- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. 5th. Ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Trail, G.T. & James, J.D. (2001). The motivation scale for sport consumption: Assessment of the scales psychometric properties. *Journal of Sport Behavior*, 24(1), 108-127.
- Trail, G.T., Robinson, M., Dick, R. & Gillintine, A. (2003). Motives and points of attachment: Fans versus spectators in intercollegiate athletics. *Sport Marketing Quarterly*, 12(4), 217-227.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK. (2008). *Spor istatistikleri-Sport statistics 2007*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Wann, D.L. (1995). Preliminary validation of the sport fan motivation scale. *Journal of Sport and Social Issues*, 19, 377-396.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, V. ve Çelik, H. E. (2009). *Lisrel ile yapısal eşitlik modellemesi-I: Temel kavramlar, uygulamalar, proglamlama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Zhang, J.J., Lam, E.T.C., Bennett, G. & Connaughton, D.P. (2003). Confirmatory factor analysis of the Spectator Decision-Making Inventory (SDMI). *Measurement in Physical Education and Exercise Science* 7(3), 57-70. https://doi.org/10.1207/S15327841MPPE0702_1.

